

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS  
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS  
EKONOMIKOS KATEDRA**

**Jurgita ŠIMKIENĖ**

**AUTOSERVISO PASLAUGAS TEIKIANČIŲ ĮMONIŲ PELNO IR  
JĮ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ ANALIZĖ BEI PERSPEKTYVŲ  
EKONOMINIS PAGRINDIMAS**

**Magistro darbas**

Šiauliai, 2010

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS  
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS  
EKONOMIKOS KATEDRA**

**Jurgita ŠIMKIENĖ**

**AUTOSERVISO PASLAUGAS TEIKIANČIŲ ĮMONIŲ PELNO IR  
JŲ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ ANALIZĖ BEI PERSPEKTYVŲ  
EKONOMINIS PAGRINDIMAS**

**Magistro darbas  
Socialiniai mokslai, ekonomika (04 S)**

Aš, Jurgita Šimkienė, teigiu, kad magistro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų programos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas .....

(parašas)

**Magistro darbo autorius**                     **Jurgita Šimkienė**                      
(vardas, pavardė, parašas)

**Vadovas**                     **doc.dr. Diana Cibulskienė**                      
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

**Recenzentas**                       
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

## **SANTRAUKA**

Jurgita Šimkienė

### **Autoserviso paslaugas teikiančių įmonių pelno ir jį lemiančių veiksnių analizė bei perspektyvų ekonominis pagrindimas.**

Magistro darbas

Magistro baigiamajame darbe dviejų konkurencingų įmonių pavyzdžiu nagrinėjami Lietuvos autoserviso paslaugas teikiančių įmonių pelną lemiantys veiksniai bei jų įtaka veiklos perspektyvoms. Pirmoje darbo dalyje remiantis moksline literatūra, LR įstatymais, analitiniais straipsniais spaudoje, nagrinėjami įmonių pelno ir jį lemiančių veiksnių metodologiniai aspektai. Antroje dalyje pateikiama iliustruota dviejų konkurencingų automobalinėmis detalėmis bei kitais reikmenimis prekiaujančių ir autoserviso paslaugas teikiančių Kretingos įmonių - UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ – 2005-2009 metų veiklos ir finansinių rodiklių analizė, leidžianti įvertinti šių įmonių veiklos rezultatus nagrinėjamu laikotarpiu, įmonių pelną lemiančius išorinius bei vidinius veiksnius. Įmonių rodikliai lyginami su bendrais visos Lietuvos autoservisų paslaugų įmonių šakos rodikliais. Trečioje dalyje įvertinta įmonių bankroto tikimybė, remiantis išnagrinėta medžiaga pateikiama įmonių finansinių rodiklių prognozė 2010-2011 metams, siekiama ekonomiškai pagrįsti įmonių veiklos perspektyvas. Pateikiama autorės siūloma autoserviso paslaugas teikiančių įmonių pelną ir pelningumo lygį lemiančių veiksnių vertinimo proceso schema.

## **SUMMARY**

Jurgita Simkiene

### **The analysis of the autoservice enterprises profit and its determinants and the economic justification of business prospects.**

Master's work.

In Master's work, with reference to an example of two competing companies, the author researches the profit determinants of the auto repair service enterprises in Lithuania and how these factors impact on business prospects. In the first part of this paper, according to the scientific literature, analytical articles in the press and the laws of the Republic, there are investigated the methodological aspects of profit indicators and factors, which leads the gain. The second section contains the illustrated financial performance analysis of two competitive companies – JSC „Naujasis Autoratas“ and JSC „Ratas“, taking part in auto details and accesories trading bussiness and offering an auto repair services in Kretinga. The analysis covers the period of 2005-2009 and

allows to assess the performance results of these two companies during the period mentioned and evaluate corporate gain leading external and internal factors. Corporate rates are compared with the overall Lithuanian autoservice enterprises industry indicators. In the third part the probability of insolvency of undertakings is estimated and the corporate financial performance forecast for the year 2010-2011 is represented with the purpose to justify economically enterprises prospects. Also the scheme of the estimation process of the autoservice enterprises profit and the determinants of the profitability level was proposed by the author and submitted in this section.

## TURINYS

ĮVADAS.....	9
1. PELNO IR JŲ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ VERTINIMO METODOLOGINIAI ASPEKTAI .....	14
1.1. Pelno ir jo reikšmės samprata .....	14
1.2. Pelną (pelningumą) lemiantys veiksniai.....	17
1.2.1. Išoriniai veiksniai ir jų įtaka pelnui .....	17
1.2.2. Vidiniai veiksniai ir jų įtaka pelnui .....	19
1.3. Pelningumo esmė ir santykiniai pelningumo rodikliai.....	20
1.4. Pelno (pelningumo) analizės metodai ir rūšys .....	23
1.5. Įmonės bankroto tikimybės vertinimo metodai .....	28
2. AUTOSERVISO PASLAUGŲ ĮMONIŲ PELNO IR JŲ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ ANALIZĖ. 37	
2.1. Autoserviso paslaugų sektoriaus Lietuvoje ir Klaipėdos apskrityje apžvalga.....	37
2.2. Trumpa UAB „Naujasis autoratas“ veiklos apžvalga .....	42
2.3. Trumpa UAB „Ratas“ veiklos apžvalga.....	44
2.4. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ išoriniai pelną lemiantys veiksniai .....	45
2.5. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ vidiniai pelną lemiantys veiksniai .....	52
2.5.1. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ finansinių ataskaitų rodiklių.....	52
dinamikos ir struktūros analizė .....	52
2.5.1.1. Įmonių turto rodiklių dinamikos ir struktūros analizė .....	53
2.5.1.2. Įmonių nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų rodiklių dinamikos ir struktūros analizė.....	57
2.5.1.3. Įmonių pelno (nuostolio) rodiklių dinamikos ir struktūros analizė .....	60
2.5.2. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ pelningumo rodiklių analizė.....	64
2.5.2.1. Įmonių bendrojo pardavimų pelningumo analizė .....	65
2.5.2.2. Įmonių tipinės veiklos pelningumo analizė.....	70
2.5.2.3. Įmonių įprastinės veiklos pelningumo analizė .....	73
2.5.2.4. Įmonių grynojo pelningumo analizė .....	74
2.5.2.5. Įmonių turto ir nuosavybės pelningumo analizė.....	76
3. AUTOSERVISO PASLAUGŲ ĮMONIŲ VEIKLOS PERSPEKTYVŲ EKONOMINIS	
PAGRINDIMAS.....	86
3.1. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ bankroto tikimybės analizė .....	86
3.3. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ veiklos perspektyvos .....	89
3.4. Autoserviso paslaugų įmonių pelną ir pelningumo lygį lemiančių veiksnių vertinimo proceso	
schema .....	96
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI .....	101

LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	106
PAGRINDINIŲ SAVOKŲ ŽODYNAS.....	110
PRIEDAI .....	114

## PAVEIKSLAI

<b>1.1 pav.</b>	Įmonių veiklos rezultatų vertinimo finansiniai santykiniai rodikliai	22
<b>1.2 pav.</b>	Bankroto prognozavimo modelių klasifikacija	30
<b>2.1 pav.</b>	Autopaslaugų šakos įmonių Lietuvoje skaičius ir pardavimo pajamos 2000-2009 m.	38
<b>2.2 pav.</b>	Autopaslaugų šakos įmonių Lietuvoje statistiniai duomenys 2000-2009 m.	39
<b>2.3 pav.</b>	Autopaslaugų šakos įmonių Lietuvoje struktūra pagal pelningumą 2000-2009 m.	40
<b>2.4 pav.</b>	Techninei apžiūrai 2009 m. pateiktų automobilių skaičius (%) pagal pagaminimo metus	41
<b>2.5 pav.</b>	UAB „Naujasis autoratas“ pardavimo pajamų struktūra 2005-2009 m.	43
<b>2.6 pav.</b>	UAB „Ratas“ pardavimo pajamų struktūra 2005-2009 m.	45
<b>2.7 pav.</b>	Lietuvos ekonominės ir socialinės raidos rodikliai 2005-2009 m	48
<b>2.8 pav.</b>	UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ viso turto dinamika 2005-2009 m.	53
<b>2.9 pav.</b>	UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ ilgalaikio ir trumpalaikio turto dinamika 2005-2009 m.	55
<b>2.10 pav.</b>	UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ turto struktūra 2005-2009 m.	56
<b>2.11 pav.</b>	UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ nuosavo kapitalo, dotacijų ir išipareigojimų dinamika 2005-2009 m.	58
<b>2.12 pav.</b>	UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ nuosavo kapitalo, dotacijų ir išipareigojimų struktūra 2005-2009 m.	59
<b>2.13 pav.</b>	UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ pardavimo pajamų ir pardavimo savikainos dinamika 2005-2009 m.	61
<b>2.14 pav.</b>	UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ bendrojo ir grynojo pelno dinamika 2005-2009 m.	62
<b>2.15 pav.</b>	UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ pardavimų struktūra 2005-2009 m.	63
<b>2.16 pav.</b>	Bendrojo pardavimų pelningumo dinamika 2005-2009 m.	66
<b>2.17 pav.</b>	Prekių pardavimo bendrojo pelningumo dinamika 2005-2009 m.	67
<b>2.18 pav.</b>	Autoserviso paslaugų bendrojo pelningumo dinamika 2005-2009 m.	68
<b>2.19 pav.</b>	Tipinės veiklos pelningumo dinamika 2005-2009 m.	71
<b>2.20 pav.</b>	Įprastinės veiklos pelningumo dinamika 2005-2009 m.	73
<b>2.21 pav.</b>	Grynojo pelningumo dinamika 2005-2009 m.	75
<b>2.22 pav.</b>	Turto gražos dinamika 2005-2009 m.	76
<b>2.23 pav.</b>	Nuosavybės gražos dinamika 2005-2009 m.	78
<b>3.1 pav.</b>	Autoserviso paslaugų įmonės pelną lemiančių veiksnių schema	97
<b>3.2 pav.</b>	Autoserviso paslaugų įmonės finansinės atskaitomybės dokumentų analizės schema	97
<b>3.3 pav.</b>	Autoserviso paslaugų įmonės pelningumo rodiklių analizės schema	98
<b>3.4 pav.</b>	Autoserviso paslaugų įmonės turto pelningumą lemiančių veiksnių schema	99
<b>3.5 pav.</b>	Autoserviso paslaugų įmonės bankroto tikimybės vertinimo schema	100

## LENTELĖS

<b>1.1 lentelė</b>	Padariniai apskaičiavus didesnę arba mažesnę įmonės pelną	16
<b>1.2 lentelė</b>	Pelningumo rodikliai ir jų apibūdinimas	22
<b>1.3 lentelė</b>	Klasikiniai statistiniai bankroto prognozavimo modeliai	31
<b>1.4 lentelė</b>	Įmonės bankroto grėsmės nustatymas pagal Blanko modelį	34
<b>2.1 lentelė</b>	Pelningų ir nuostolingų autopaslaugų šakos įmonių skaičius(vnt) ir pokyčiai (%)	39
<b>2.2 lentelė</b>	Bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio pokyčiai, %	65
<b>2.3 lentelė</b>	Prekių pardavimo bendrojo pelningumo rodiklio pokyčiai, %	67
<b>2.4 lentelė</b>	Autoserviso paslaugų bendrojo pelningumo rodiklio pokyčiai, %	68
<b>2.5 lentelė</b>	Bendrąjį pardavimų pelningumą lemiantys veiksniai, %	69
<b>2.6 lentelė</b>	Tipinės veiklos pelningumo rodiklio pokyčiai, %	70
<b>2.7 lentelė</b>	Tipinės veiklos pelningumą lemiantys veiksniai, %	72
<b>2.8 lentelė</b>	Įprastinės veiklos pelningumo rodiklio pokyčiai, %	73
<b>2.9 lentelė</b>	Grynojo pelningumo rodiklio pokyčiai, %	74
<b>2.10 lentelė</b>	Turto pelningumo rodiklio pokyčiai, %	76
<b>2.11 lentelė</b>	Ilgalaikio turto pelningumo rodiklio pokyčiai, %	77
<b>2.12 lentelė</b>	Trumpalaikio turto pelningumo rodiklio pokyčiai, %	77
<b>2.13 lentelė</b>	Nuosavybės pelningumo rodiklio pokyčiai, %	78
<b>2.14 lentelė</b>	Turto pelningumą lemiantys veiksniai (Du Pont modelis)	79
<b>2.15 lentelė</b>	Turto pelningumą lemiantys veiksniai (L.Bernstein modelis)	80
<b>2.16 lentelė</b>	Turto pelningumą lemiantys veiksniai (R.Schattke ir H.Jensen modelis)	81
<b>2.17 lentelė</b>	Turto pelningumą lemiantys veiksniai (R.Wilson ir G.Mchugh modelis)	82
<b>2.18 lentelė</b>	Nuosavo kapitalo pelningumą lemiantys veiksniai (Du Pont modelis)	83
<b>3.1 lentelė</b>	Bankroto tikimybės reikšmės pagal modelius	88
<b>3.2 lentelė</b>	Prognozinė UAB "Naujasis autoratas" 2010-2011 m. pelno (nuostolio) ataskaita	91
<b>3.3 lentelė</b>	Prognozinė UAB „Ratas“ 2010-2011 m. pelno (nuostolio) ataskaita	93



## ĮVADAS

Svarbiausias Lietuvos įmonių tikslas – gerinti produkcijos kokybę, didinti konkurencingumą ir išsilaikyti ne tik Lietuvos, bet ir Europos Sąjungos šalių rinkoje. Nepriklausomai nuo dydžio, rūšies, veiklos srities, visos įmonės siekia uždirbti pelną. Šiam tikslui pasiekti įmonės taiko įvairius būdus, priemones, tačiau ne visi jie efektyvūs. Rinkos ekonomikos sąlygomis kiekvienas verslas patiria mažesnę ar didesnę riziką. Įmonių veiklai įtakos turi įvairūs išoriniai veiksniai – nestabili šalies ekonominė situacija, politinė padėtis, mokesčių sistemos kaita, infliacija, konkurencija, bei vidiniai veiksniai – vadovų neprofesionalumas, senos technologijos ir įranga, silpna vidaus kontrolė ir kt. Šiandieninė Lietuvos ekonomika yra sudėtingoje situacijoje, ir tikrai ne tokia, kad užtikrintų aukštą pragyvenimo lygį ar pagrindinių makroekonomikos rodiklių gerėjimą. Nė viena bendrovė nėra tikra, kad jos prekės ar paslaugos bus paklausios rinkoje. Norint sėkmingai konkuruoti Lietuvoje arba bendradarbiauti su užsienio įmonėmis būtina sugebėti tiksliai ir teisingai įvertinti savo įmonės dabartinę būklę ir perspektyvas.

Kiekviena pelno siekianti įmonė, norinti vystyti pelningą veiklą bei išsilaikyti konkurencinėje rinkoje, ypatingą dėmesį privalo skirti savo finansinei būklei bei analizuoti veiksnius, lemiančius pelningumą ar nuostolingumą. Be finansų neįmanoma vykdyti jokios veiklos, todėl labai svarbus firmos veiklos analizavimas, įvairių finansinių rezultatų vertinimas. Įvairių įmonės rodiklių analizė gali padėti atrasti silpnąsias veiklos puses, pasirinkti tinkamą veiklos strategiją. Subalansuota įmonės finansinė būklė yra sėkmingos veiklos rezultatas ir pagrindinė sėkmingos ir pelningos veiklos sąlyga.

**Tyrimo aktualumas.** Visos įmonės suinteresuotos sėkminga ir pelninga veikla. Šiam tikslui pasiekti būtina objektyviai įvertinti bendrovės veiklą, kad būtų galima priimti tinkamus sprendimus. Įmonės veiklos vertinimas yra sudėtingas procesas, susidedantis iš daugelio etapų. Nė viena įmonės analizė neapsieina be finansinių koeficientų, kurių pagrindu yra sprendžiama apie įmonės pelningumą, likvidumą, apyvartumą ir pan., panaudojimo. Pakankamai informatyvus rodiklis yra pats pelno dydis, parodantis, ar įmonė turės potencialą investicijoms atlikti ir tuo pačiu – augti.

Rinkos ekonomikos sąlygomis tiek praktikai, tiek mokslininkai pelningumo rodiklių analizei ir vertinimui skiria ypatingą dėmesį. Net ir pelningai dirbančiam ūkio subjektui reikia nuolat analizuoti pelningumo rodiklius bei dėsningumus, kiekybiškai ir kokybiškai įvertinant svarbiausius pelną lemiančius veiksnius. Remiantis analizės duomenų baze, galima įvertinti įmonės veiklos efektyvumą, pelningumą ir jos perspektyvumą apibūdinančias išvadas bei remiantis jomis, kurti ir diegti naujus projektus. Tik savalaikė ir objektyvi įmonės veiklos analizė sudaro galimybę įvairių lygių vadovams parengti alternatyvius savo veiklos modelius ir priimti racionalesnius valdymo sprendimus tam tikram laikotarpiui.

Temos aktualumas pasireiškia tuo, kad įmonės veiklos analizės ir prognozavimo teoriniai aspektai turi būti taikomi konkrečių įmonių veikloje, nes jie padeda nustatyti įmonės veiklos finansinius ir pelningumo aspektus, įvertinti esamą padėtį ir ateities perspektyvas. Visa tai svarbu šiuolaikiniam verslui.

**Tyrimo problema.** Įmonės ūkinės veiklos visapusiškas vertinimas vis dar nėra populiarūs Lietuvos įmonėse – tai reikalauja atitinkamų žinių, laiko sąnaudų, papildomų išlaidų, kurių, ypač dabar, gręžiant ekonominei krizei, kiekviena įmonė stengiasi išvengti. Prognozės daromos formaliai, mažai dėmesio skiriama analitinės informacijos svarbai priimant sprendimus ir valdant verslo riziką.

Įmonių vadovai tinkamai neįvertina įmonės finansinių, pelningumo rodiklių analizės reikšmės, o tai sąlygoja nepakankamą jų naudojimą praktikoje. Nepakankamas dėmesys verslo rizikai ar netinkamas jos valdymas gali pabloginti įmonės rodiklius. Gali pritrūkti apyvartinių lėšų, sutrikti sutarčių sąlygų vykdymas, iškilti grėsmė veiklos tęstinumui. Dėl to įmonės ūkinės finansinės būklės, pelną (nuostolį) lemiančių veiksnių vertinimo ir jų įtaka įmonės veiklos perspektyvoms tema yra aktuali visiems rinkos dalyviams, nes kiekvienos įmonės tikslas yra kuo geresni veiklos rezultatai ir kuo labiau patenkinti savininkų lūkesčiai. Išsami analizė padeda kuo anksčiau pastebėti įvairius neigiamus reiškinius įmonės veikloje, o analizės išvados leidžia imtis priemonių, kad būtų išvengta krizės ir sumažėtų pavojų grėsmė.

**Tyrimo naujumas.** Šiame darbe siekiama išanalizuoti pelningumo lygį lemiančius aspektus dviejų autoserviso paslaugų šakoje veikiančių įmonių pavyzdžiu. Autoserviso paslaugos turėtų lyg ir išlikti paklausios bet kokiomis ekonominės būklės sąlygomis. Tačiau tik pagrįsti investiciniai ir finansiniai sprendimai padeda išlaikyti prieinamą kainą vartotojui ir atitinkamą įmonės poziciją konkurentų tarpe. Pelno ir pelningumo lygį lemiančių veiksnių vertinimo proceso schema padės atlikti savalaikę ir objektyvią įmonių pelningumo analizę bei bus naudingas kitiems šios rinkos dalyviams.

**Tyrimo objektas:** dviejų konkurencingų Kretingos rajone autoserviso paslaugas teikiančių ir autodetalėmis prekiaujančių įmonių UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. veiklos finansiniai rodikliai.

**Tyrimo tikslas:** susisteminius ir apibendrinus pelno ir jį lemiančių veiksnių vertinimo metodologinius aspektus, atlikti autoserviso paslaugas teikiančių įmonių pelno ir pelningumo analizę, numatyti ir ekonomiškai pagrįsti šių įmonių veiklos perspektyvas.

Tyrimo tikslui pasiekti įgyvendinami šie **tyrimo uždaviniai:**

- remiantis teoriniais įmonių pelningumo lygį lemiančių veiksnių aspektais, išskirti esminius pelningumo vertinimo metodus bei modelius;

- įvertinti autoserviso paslaugų įmonių UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ finansinę būklę, įvertinti išorinių bei vidinių veiksnių reikšmę pelnui (pelningumui);
- taikant pelno ir pelningumo vertinimo metodus, išskirti UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ svarbiausius ūkinės veiklos pelną ir pelningumą lemiančius veiksnius ir numatyti tolimesnes autoserviso paslaugų įmonių veiklos perspektyvas;
- suformuoti autoserviso paslaugų įmonių pelno ir pelningumo lygį lemiančių veiksnių vertinimo proceso schemą ir pateikti rekomendacijas pelningumo padidinimui įmonėse UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“.

**Tyrimo hipotezė.** Išorinių bei vidinių veiksnių tarpusavio ryšių ištyrimas ir sisteminis jų vertinimas pagal suformuotą pelno (pelningumo) lygio vertinimo proceso schemą leidžia išskirti esminius įmonės pelningumą lemiančius veiksnius, kurių išsami analizė suteikia galimybę didinti įmonės pelningumo lygį ir numatyti įmonės veiklos perspektyvas.

Tyrimo panaudoti šie bendramoksliniai **tyrimų metodai**: pirmajame tyrimo etape atliekama mokslinės literatūros, straipsnių, konferencijų medžiagos analizė, informacijos sintezė, sisteminimas, apibendrinimas. Klasifikuojami ir grupuojami įmonių pelningumą lemiantys veiksniai, parenkama ir aprašoma tyrimo metodologija, sisteminami ir kompiuterizuojami tyrimo naudojami duomenys.

Antrajame etape atliekamas autoserviso paslaugų įmonių pelningumo rodiklių vertinimo ir palyginamasis tyrimas: finansinių ataskaitų horizontalioji bei vertikalioji analizės, santykinio pelningumo rodiklių analizė. Pateikiama rezultatų analizė, atliekami eksperimentiniai rezultatų matavimai, statistinė analizė.

Trečiajame tyrimo etape remiantis bankroto diagnozavimo metodais bei statistiniais prognozavimo metodais atliekamas įmonių veiklos prognozavimas, įvertinamas pelningumo lygį lemiančių veiksnių vertinimo schemas efektyvumas, pateikiamos rekomendacijos pelningumo didinimui autoserviso paslaugų įmonėse. Tyrimo pabaigoje, informacijos sintezės metodo pagalba, pateikiamos darbo išvados, pasiūlymai.

**Tyrimo naudojami literatūros šaltiniai.** Atliekant pelningumo lygį užtikrinančių rodiklių ir pelningumo vertinimo metodų analizę, vadovaujamosi Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkų darbais, mokslinėmis publikacijomis, straipsniais, konferencijų medžiaga, internete pateikta informacija, spaudos leidiniais, statistiniais duomenimis. Įmonės finansinės bei pelningumą lemiančių veiksnių analizės aktualumą bei įvairius jos metodus išsamiai nagrinėjo V. Aleknevičienė (2005), L. Juozaitienė (2007), J. Mackevičius (1998), D. Poškaitė (1998), D. Šlekienė (1999), I. Klimavičienė (1999), E. Buškevičiūtė (2004), I. Mačerinskienė (2004), V. Kvedaraitė (1996), Berry (1996), Obi (1998), Wonnacott (1998), R. Schattke ir H. Jensen (1981) bei kiti. Galimų rizikų, bankroto skaičiavimo bei prognozavimo metodus daugiausia nagrinėjo R. Norvaišienė (2002), J.

Mackevičius (2005), D. Šlekiene (1999), L.Šeškutė (2004), A. Pabedinskaitė (2004), E. Altman (1968), Taffler ir Tisshaw (1977), Springate (1978), Zavgren (1985), I. Blank (2003) ir kiti.

Analizės metu remiamasi Statistikos departamento prie LR Vyriausybės apibendrinta medžiaga, LR teisės aktais, Verslo apskaitos standartais.

Tyrimo eigoje naudojamosi UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ finansinės atskaitomybės už 2005-2009 m. duomenimis: balansais, pelno (nuostolio) ataskaitomis.

**Tyrimo struktūra.** Tiriamąjį darbą sudaro trys pagrindinės dalys: konceptualioji dalis; analitinė-tiriamoji dalis; konstruktyvioji dalis.

Pirmojoje, konceptualiojoje darbo dalyje aptariama pelno esmė ir reikšmė, pagrindinės įmonių pelningumo vertinimo problemos teoriniu aspektu, išskiriami esminiai pelno lygį lemiantys veiksniai ir pelningumo vertinimo metodai, pagrindžiamos tyrimo prielaidos, įvertinant pelningumo analizės poreikį įmonėse.

Antroji, analitinė tiriamojo darbo dalis skirta autoserviso paslaugų įmonių UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ finansinei būklei įvertinti, taikant esminius pelningumo vertinimo metodus bei modelius. Įmonių finansiniai rodikliai palyginami su autoserviso paslaugų šakos finansiniais rodikliais. Rašant darbą, iškilo palyginimo su šakos rodikliais problema. Statistikos duomenų bazėse nėra bendrų finansinių rodiklių, apimančių autoserviso paslaugų ir autodetalių prekybos veiklą. Daugumoje ataskaitų išskiriamos dvi veiklos: variklinių transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas (kodas 502) ir variklinių transporto priemonių atsarginių dalių ir pagalbinių reikmenų pardavimas (kodas 503). Kadangi abiejose analizuojamose įmonėse pajamos iš prekybinės veiklos sudaro didesnę procentą, palyginimui imti variklinių transporto priemonių atsarginių dalių ir pagalbinių reikmenų pardavimo (kodas 503) šakos finansiniai rodikliai.

Trečiojoje, konstruktyviojoje darbo dalyje įvertinama autoserviso paslaugų įmonių UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ bankroto tikimybė, remiantis statistiniais metodais numatomos veiklos prognozės, pateikiamos pelningos veiklos perspektyvos, rekomendacijos pelningumo didinimui autoserviso paslaugų įmonėse. Įmonių pelningumo analizės rezultatų pagrindu suformuojama įmonių pelno ir pelningumo lygį lemiančių veiksnių vertinimo schema.

Baigiamojoje darbo dalyje pateikiamos išvados ir pasiūlymai, pateikti priedai, pagrindinių ekonominių sąvokų žodynas.

**Tyrimo rezultatų praktinė reikšmė.** Kadangi iki šiol nei UAB „Naujasis autoratas“, nei UAB „Ratas“ nebuvo atliekama išsami ūkinės finansinės būklės bei pelną (nuostolį) lemiančių veiksnių analizė, šio tyrimo rezultatai padės įvertinti įmonių veiklos ateities perspektyvas, numatyti veiklos rezultatų kitimo tendencijas.

Remiantis pasiūlyta įmonių pelno ir pelningumo lygio vertinimo proceso schema, įmonių vadovybės, siekdamos pelno ir pelningumo didinimo, galės priimti tinkamus sprendimus

formuojant įmonės finansų valdymo ir apskaitos politiką, racionaliau panaudoti finansinius išteklius, nukreipti investicijas tinkamiausia ir naudingiausia linkme, išlaikyti ir didinti įmonės konkurencingumą rinkoje. Ši pelno ir pelningumo lygį lemiančių veiksnių vertinimo proceso schema galės būti sėkmingai pritaikyta atliekant ir kitų įmonių pelningumo vertinimą.

# 1. PELNO IR JŲ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ VERTINIMO METODOLOGINIAI ASPEKTAI

## 1.1. Pelno ir jo reikšmės samprata

**Pelnas** – vienas iš pagrindinių finansinių rodiklių ir pagrindinis įmonės veiklos įvertinimas. Jis rodo įmonės gamybos ekonominį efektyvumą. Ekonominėje literatūroje pabrėžiami įvairūs pelno, kaip ekonominės kategorijos ir įmonės veiklos rodiklio, aspektai. Nurodoma, kad pelnas yra įmonės ekonominio vystymosi veiksnys, finansinė nauda, veiklos vertinimo kriterijus, ilgalaikio finansavimo šaltinis, pagrindinis dalykas, dėl ko konkuruojama perkant ir parduodant prekes rinkoje, ir pan. Buhalterinės apskaitos ir įmonių veiklos analizės specialistai teigia, kad pelnas yra labiausiai apibendrinantis įmonės veiklą rodiklis. Jis susijęs su visais įmonės veiklos rodikliais: turtu, kapitalu, įsipareigojimais, pajamomis, sąnaudomis ir kt. Jis parodo viso įmonės kolektyvo veiklą, ūkinių reiškinių tarpusavio vidaus ryšius: naujos technikos ir technologijos taikymo efektyvumą, darbo našumo kėlimą, produkcijos savikainos mažinimą ir kt. Tai, parodo tiek teigiamas, tiek neigiamas įmonės darbo puses, tiek įmonės kolektyvo laimėjimus, tiek nesėkmes. Todėl pelną galima vadinti įmonės darbo efektyvumo ir jos veiklos vertinimo matu (Mackevičius, 2005).

Mikroekonomikos vadovėlių klasikai P. Wonnacott ir R. Wonnacott teigia, kad **pelnas** - fiksuojamos per ataskaitinį laikotarpį uždirbtos pajamos bei jų uždirbimui patirtos sąnaudos (Gavelis, Klimašauskienė, Konstalickienė, 2001). Panašiai pelną supranta ir D.Salvatore, E. A. Duilo (2000) vadovėlyje „Macroeconomics for sustainable World“. jie teigia, jog pelnas yra skirtumas tarp sąnaudų ir pajamų arba skirtumas tarp to, ką firma įdeda į produkto gamybą ir ką firma gauna iš to produkto pardavimų. Kai grąža didesnė nei sąnaudos, sakoma, kad firma gavo pelną. Priešingas reiškinys pelnui yra nuostolis. Kai tam tikrų prekių pagaminimo ar paslaugų suteikimo sąnaudos didesnės negu kaina, kurią už jas sutinka mokėti pirkėjas.

Kiti užsienio autoriai nurodo, kad pelnas išreiškia darbo našumo augimą, parodo viso įmonės darbo kolektyvo veiklą, produkcijos savikainos mažinimą, naujų technologijų efektyvų naudojimą (N.Carte (2005), E.Dierker, B.Grodal (1996), P.J.Adelman, A.M.Marks (2007)).

Finansų valdyje pelnas rodo įmonės veiklos rezultatą, iš kitos pusės jis yra svarbiausias įmonės plėtros veiksnys. Verslo įmonės įgyja turtą kaip priemonę pelnui gauti, o pastarasis yra pagrindinis įmonės turto (nuosavų lėšų) šaltinis.

Pelno ekonominė reikšmė (Juozaitienė, 2007):

1. Kapitalo savininkai siekia didinti pelną, nes laukia daugiau pajamų iš investuoto kapitalo;

2. Valstybė (regionas) suinteresuota pelninga verslo įmonių veikla, nes ji lemia ekonomikos augimą ir didesnes valstybės biudžeto pajamas;
3. Vadybininkams didesnis pelnas rodo gerus jų vadybinius sugebėjimus;
4. Verslo partneriams didelis įmonės pelnas teikia saugumą ir didesnę ekonominių sandorių patikimumą.

Efektyviai valdomos verslo organizacijos turi daug tikslų, bet pats pagrindinis visų pelno siekiančių įmonių tikslas plėsti verslą ir optimizuoti pelną. Tačiau įmonės vadovams nereiktų pamiršti, kad optimizuojant pelną būtina atsižvelgti į šias aplinkybes:

1. Maksimalus pelno siekimas gali nuvesti į nepagrįstai rizikingus valdymo sprendimus.
2. Sprendimų pasirinkimas tik pagal būsimą finansinę naudą dažnai nesuderinamas su kvalifikuotų darbuotojų praradimu, vienadieniu taupymu ateities sąskaita (pažangių, bet brangių technologijų taikymo delsimu ir pan.).
3. Sprendžiant pelno didinimo galimybes yra analizuojami absoliutiniai ir santykiniai pelningumo rodikliai, remiantis paprastu principu: kuo pelningumo rodiklis didesnis, tuo geriau.

Pelno didinimu suinteresuotos įmonės, nepriklausomai nuo jų dydžio, rūšies, veiklos pobūdžio. Pelnas būtinas siekiant įmonės plėtros nuolatiniam finansavimui (Černius, Paškevičius, Starkevičiūtė, 1995). Akcininkai investuoja į įmonę, nes tikisi pelno ir veiklos efektyvumo (Mackevičius, 2005). Remiantis ekonomikos vadovėliais galima teigti, kad kiekvienas gamybos veiksnys ekonomikoje atlieka konkrečią funkciją (Martinkus, Žilinskas, 1997). **Pelnas** – įmonės vystymosi veiksnys, veiklos vertinimo kriterijus, finansinė nauda, ilgalaikio finansavimo šaltinis.

Visiškai suprantama, kad įmonių vadovai, norėdami parodyti gerus pelningumo rodiklius, neretai naudoja įvairius, net ir neleistinus, būdus pelnui padidinti. Yra nemažai atvejų, kai įmonių vadovai sąmoningai apskaičiuodavo didesnes pelno sumas ir net išmokėdavo didesnius dividendus su tikslu didinti vertę akcininkams, sukurti klestinčios įmonės įvaizdį, įrodyti, kad įmonė finansiškai pajėgi ir gerai valdoma. Tačiau dirbtinis pelno padidinimas arba sumažinimas visada turi neigiamą įtaką įmonės valdymui ir vėlesnių laikotarpių įmonės finansinei būklei bei veiklos rezultatams. Anot Mackevičiaus, atsiranda tam tikri padariniai apskaičiavus didesnę arba mažesnę pelną. Jie pateikti 1.1 lentelėje.

## Padariniai apskaičiavus didesnę arba mažesnę įmonės pelną

Apskaičiavus didesnę pelną	Apskaičiavus mažesnę pelną
1. Įmonė mokės didesnę pelno mokestį.	1. Kris įmonės įvaizdis.
2. Vadybininkai gali priimti neteisingus valdymo sprendimus dėl įmonės plėtros, organizacinės struktūros keitimo, paslaugų teikimo ir pan.	2. Tikimybė, kad kris akcijų kursas.
3. Darbuotojai gali prašyti padidinti darbo užmokestį, reikalauti įvairių kultūrinių, sportinių, socialinių paslaugų.	3. Vadybininkai gali priimti neteisingus sprendimus dėl įmonės plėtros, organizacinės struktūros keitimo, paslaugų teikimo ir pan.
4. Akcininkai gali reikalauti išmokėti didesnius dividendus.	4. Gali sumažėti investuotojų dėmesys ir galimybės konkuruoti rinkoje.
	5. Gali atsirasti problemų gauti paskolas iš bankų.

*Šaltinis: Mackevičius J. (2005) Įmonių veiklos analizė. Monografija, Vilnius, p. 176.*

Nepamatuotas pelno siekimas sukelia rizikos didėjimą, pamirštami darbuotojų interesai (mokami per maži atlyginimai, nesprenžiamos socialinės problemos, nediegiamos naujos technologijos). Tokios įmonės veiklos strategija nėra perspektyvi.

Pelno apskaičiavimas atspindi pelno (nuostolio) ataskaitoje – įmonės (juridinio asmens) finansinės atskaitomybės dokumente, kuriame pateikiami duomenys apie įmonės veiklos finansinius rezultatus per ataskaitinį laikotarpį. Jame nurodytos visos per ataskaitinį laikotarpį uždirbtos pajamos bei sąnaudos, pelnas prieš apmokestinimą, pelno mokestis, grynas pelnas (arba nuostolis).

Vienas svarbiausių pelno didinimo šaltinių yra nuolatinė ir išsami jo analizė. Todėl analizuojant pelną dažniausiai keliami tokie uždaviniai:

1. nustatyti pelno plano pagrįstumą ir jo ryšį su kitais finansinio plano rodikliais;
2. įvertinti ataskaitinio laikotarpio pelno plano įvykdymą, jo dinamiką bei sudėtį;
3. įvertinti pelno kitimą nulėmusius veiksniai;
4. nustatyti neigiamų veiksnių šalinimo galimybes.

Pelno rodiklis pasižymi jį įtakojančių veiksnių gausa, sudėtingumu, atskirų elementų tarpusavio ryšiais. Tuo remiantis lietuvių autoriai V.Gronskas (2006), J.Mackevičius (2005), I.Klimavičienė (2000), A.Andrijauskienė (2004) nurodo pagrindines pelno analizės kryptis:

1. pelno ataskaitos vertikalioji ir horizontalioji analizė;
2. bendrojo pelno veiksnių analizė;
3. pelno segmentinė analizė (pagal veiklos sritis, rūšis, padalinius);
4. prognozuojamo pelno analizė;
5. pridėtosios vertės analizė.



Anot L.Juozaitytės (2007) pelno analizė turi būti papildyta pelningumo rodiklių skaičiavimu, veiklos pelno kokybės įvertinimu.

## **1.2. Pelną (pelningumą) lemiantys veiksniai**

Įmonių pelnui įtaką daro įvairūs veiksniai, kuriuos iš esmės galima suskirstyti į išorinius ir vidinius. Labai didelė įtaka įmonės veiklos ekonominius rezultatus lemia įvairūs išoriniai veiksniai (šalies ekonominės ir politinės padėties nestabilumas, mokesčių ir finansų sistemų kaita, teisės aktų dviprasmiškumas, infliacija, valiutų kursų skirtumai, konkurencija, gamtinės sąlygos ir kt.) bei vidiniai veiksniai (gerų profesionalių vadovų ir darbuotojų trūkumas, neracionalus išteklių naudojimas, neteisingi vadovų sprendimai verslo atžvilgiu ir t.t.). Jeigu vidinius veiksnius, tiesiogiai susijusius su įmone, dar galima kažkiek kontroliuoti (pasamdyti profesionalius vadovus ir darbuotojus, investuoti į naujas technologijas, pritraukti tiekėjus ir pirkėjus, stengtis priimti kiek įmanoma teisingesnius sprendimus verslo atžvilgiu ir t.t.), tai išorinių rinkos veiksnių poveikis beveik neįmanoma. Konkurencingos rinkos sąlygomis neįmanoma pašalinti rizikos poveikio, todėl kiekviena įmonė turi ieškoti kompromiso tarp galimo didžiausio pelno ir rizikos optimizavimo. Norint efektyviai valdyti įmonę, jos veiklą, reikia sugebėti atsižvelgti į kuo didesnę tokių rizikingų veiksnių skaičių, juos tinkamai įvertinti tam, kad būtų galima priimti racionalius valdymo sprendimus.

### **1.2.1. Išoriniai veiksniai ir jų įtaka pelnui**

Išorės veiksniai yra makroekonominio pobūdžio, susiję su politiniais, teisiniais, kultūriniais, demografiniais, techniniais, ekonominiais procesais. Įmonės pelną veikia ūkinė politika, vietinės veiklos sąlygos. Rinkos ekonominėmis sąlygomis didelę įtaką pelnui daro pasiūlos ir paklausos veiksniai. Įmonės ūkinę veiklą ir finansinį rezultatą veikia valstybės ūkinė politika, ekonominė sistema, vietinės veiklos sąlygos, nagrinėjamos įmonės produkcijos paklausa. Visi šie veiksniai formuoja efektyvią įmonės veiklą rinkos sąlygomis.

Nuo įmonės prekių ir paslaugų paklausos tiesiogiai priklauso įmonės galimybės gauti pakankamą pelną bei jį didinti (Schattke, Jensen, 1981). Ekonominėje literatūroje (Wonnacott, Wonnacott, 1998), produkto paklausa ir pasiūla aiškinamos naudojant paklausos (pirkėjų elgesio) ir pasiūlos (pardavėjų elgesys ir jų pasirengimas parduoti prekes, esant skirtingoms kainoms) kreives, kurios nubrėžiamos, jei vadovaujamosi „ceteris paribus“ prielaida, reiškiančia, kad visi kiti veiksniai, veikiantys produkto pirkimo (pardavimo) apimtį, išskyrus kainą, laikomi pastoviais.

Ekonomikos teoretikų dažniausiai išskiriami šie paklausos veiksniai, turintys įtakos pelno dydžiui bei jo kitimui:

1. prekės pakaitalų kainų pokyčiai (kainų didėjimas paklausą didina, mažėjimas – mažina);
2. prekės papildų kainų pokyčiai (kainų didėjimas paklausą mažina, mažėjimas – didina);
3. pirkėjų pajamų pokyčiai (pajamų didėjimas paklausą didina, mažėjimas – mažina);
4. pirkėjų santaupų pokyčiai (santaupų didėjimas paklausą mažina, mažėjimas – didina);
5. pirkėjų prioritetų kitimas (augant prioritetams paklausa didėja, mažėjant – mažėja);
6. vartojimo tradicijų pokyčiai (vartojimo tradicijai stiprėjant paklausa didėja, silpnėjant mažėja);
7. mokesčių pokyčiai (mokesčių didėjimas paklausą mažina, mažėjimas – didina).

Reaguodama į paklausą, formuojasi prekių ir paslaugų pasiūla, kurią lemia šie veiksniai:

1. prekės gamybai naudojamų veiksnių (kapitalo, darbo jėgos, žaliavų ir kt.) kainų pokyčiai (kainų didėjimas pasiūlą mažina, mažėjimas – didina);
2. prekės gamybai naudojamų veiksnių pakaitalų ir papildų kainų pokyčiai (kainų didėjimas pasiūlą mažina, mažėjimas – didina);
3. prekių pakaitalų, gaminamų iš tų pačių išteklių, pateikimas ar nepateikimas rinkai (pateikimas pasiūlą mažina, nepateikimas – didina);
4. prekių papildų, gaminamų iš tų pačių išteklių, pateikimas ar nepateikimas rinkai (pateikimas pasiūlą didina, nepateikimas – mažina);
5. pažangių technologijų, leidžiančių mažinti išlaidas prekei pagaminti, panaudojimas ar nepanaudojimas (panaudojimas pasiūlą didina, nepanaudojimas – mažina);
6. dotacijų buvimas ar nebuvimas (buvimas pasiūlą didina, nebuvimas – mažina);
7. mokesčių mažinimas arba didinimas (mokesčių mažinimas pasiūlą didina, didinimas - mažina).

Todėl analizuojant įmonės pelną būtina tirti produkcijos paklausą ir pasiūlą:

- analizuoti produkcijos pardavimo lygį nagrinėjamu laikotarpiu;
- nustatyti pardavimo dinamiką esamu ir praėjusiu laikotarpiu, taip pat prognozuoti jos apimtį ateičiai;
- apibūdinti paklausą veikiančius veiksnius bei numatyti jų įtaką ateityje;
- ištirti tų veiksnių įtaką produkcijos paklausos struktūrai, dinamikai, dydžiui.

Tokia analizė atliekama norint nustatyti paklausos poveikį produkcijos kainoms, taigi ir pelnui.

Išorės veiksnių tyrimas pakankamai sudėtingas, todėl daugiau dėmesio skiriama vidaus veiksnių analizei.

### 1.2.2. Vidiniai veiksniai ir jų įtaka pelnui

Vidiniai veiksniai, lemiantys pelno dydį, susiję su įmonės ūkiniais – gamybiniais planais, materialiniais ištekliais, kuriais įmonė disponavo nagrinėjamu laikotarpiu (Mackevičius, Poškaitė, 1998). Pelnas parodo veiklos rezultatus, bet neapibūdina priemonių, kuriomis tie rezultatai buvo pasiekti. Nuo to, kaip įmonės vadovai sugeba nustatyti jų poveikį pelnui, priklauso įmonės pelno dydis ir jo kitimo tendencijos (Mackevičius, Poškaitė, 1998).

Įprastinės veiklos pelną apskaičiuojame iš bendrojo pelno atėmus veiklos sąnaudas, pridėję kitos veiklos pelną bei finansinės ir investicinės veiklos pelną. Svarbiausią įprastinės veiklos pelno dalį sudaro bendrasis pelnas. Jis apskaičiuojamas, iš pardavimo pajamų atėmus parduotų prekių ir atliktų darbų savikainą. Todėl bendrojo pelno dydžiui turi įtakos:

- pardavimo apimtis natūrine išraiška;
- pardavimų kainos;
- parduotų prekių savikaina;
- produkcijos struktūra bei asortimentas.

Bendrojo pelno ryšiai su veiksniais (Gronskas, 2005):

1. Tarp bendrojo pelno ir natūrinės pardavimų apimties yra tiesioginis ryšys: didėjant parduotos produkcijos apimčiai (jeigu ji pelninga) ir nesikeičiant kitiems veiksniais, pelnas didės, ir atvirkščiai: jeigu mažės parduotų prekių kiekis, tai mažės ir pelnas.

2. Parduotos produkcijos kainos taip pat veikia pelno dydį. Jeigu prekės parduodamos didesnėmis kainomis nei planuota ar palyginti su praėjusiu laikotarpiu, tai pelnas didės ir atvirkščiai.

3. Tarp parduotų prekių savikainos ir pelno yra atvirkštinė priklausomybė. Didėjant produkcijos savikainai, pelnas sumažėja, o savikainai mažėjant, pelnas didėja.

4. Produkcijos struktūros ir asortimento veiksnio tiesiogiai iš pelno skaičiavimų nematyti. Jeigu gaminama ir parduodama produkcija yra nevienodo pelningumo, tai, padidėjus pelningesnės produkcijos lyginamajam svoriui, pelnas padidės. Ir atvirkščiai: padidėjus mažiau pelningos arba nuostolingos produkcijos lyginamajam svoriui, pelnas sumažės.

Pelnas yra svarbus įmonės veiklos rodiklis. Akcininkai investuoja lėšas į verslą, nes tikisi, kad jis bus pelningas. Pelno reikia ir įmonei (ne tik akcininkams), jos veiklos plėtojimui ir tobulinimui. Rinkos sąlygomis įmonės pelno dydis priklauso nuo veiklos pobūdžio, dydžio, verslo aplinkos, apskaitos sistemos principų bei kitų sąlygų:

1. ilgalaikio turto nusidėvėjimo būdo (tiesioginis, produkcijos, dvigubai mažėjančios vertės ir metų skaičiaus metodai);
2. pasirinktų atsargų apskaitos metodo (LIFO, FIFO);

2. rezervų abejotinioms skoloms dydžio;
3. kreditų palūkanų dydžio (Juozaitienė, 2007).

Absolūtus pelno rodiklis nepakankami atspindi įmonės veiklos efektyvumą. Paprastas pavyzdys: dvi įmonės gaudamos vienodą pelną, gali dirbti nevienodai efektyviai. Todėl, norint nustatyti įmonės veiklos efektyvumą, reikia apskaičiuoti pelningumo rodiklius.

### 1.3. Pelningumo esmė ir santykiniai pelningumo rodikliai

Įmonės gebėjimą uždirbti pelną, t.y. gauti kuo daugiau pelno iš kiekvieno investuoto lito, apibūdina **pelningumas** (V.Bagdžiūnienė (2005), P.J.Adelman, A.M.Marks (2007), N.Carte (2005)). Lietuvių autoriai J.Mackevičius, D.Poškaitė (1998) apibūdina pelningumą, kaip pelno santykį su tam tikru įmonės veiklos rodikliu, kuris turi ryšį su pelnu.

Svarbiausias įmonės veiklos efektyvumą apibūdinantis kriterijus ir pelningumo analizės atraminis taškas yra grynasis pelnas, kuriuo remiantis skaičiuojami pagrindiniai santykiniai rodikliai, parodantys, kokia kaina yra gaunamas pelnas. Laisvos konkurencinės rinkos sąlygomis visos įmonės, neatsižvelgiant į jų dydį, rūšį ir veiklos sritį, suinteresuotos didinti pelną. Pelno reikia įmonės finansiniam pajėgumui palaikyti, veiklos plėtrai ir tęstinumui užtikrinti. Verslininkas turėtų žinoti ne tik lengvai pasiekiamus pelno gavimo būdus, bet ir paanalizuoti savo grynojo pelno formavimą ir jo didinimo, stabilizavimo veiksnius.

Bendrasis pelningumas stabilizuojasi esant tokioms sąlygoms:

1. silpna konkurencija, neverčianti mažinti kainų;
2. tokia kainų politika, kuri siekia išlaikyti bendrąjį pelną taikant prekybines nuolaidas, leidžiant turėti nuostolių, derantis dėl kainų ir apskritai darant sprendimus, kurie tiesiogiai veikia kainas;
3. esant įvairiam gaminių asortimentui, skirtingų prekių pardavimų individualus pelningumas užtikrina planuotą įmonės bendrąjį pelningumą;
4. individualus gaminių pelningumas, atsižvelgiant į skirtingus pirkėjų sluoksnius, pasiekia planuotą vidutinį įmonės bendrąjį pelningumą;
5. sąnaudos gamybai, įskaitant medžiagas, tiesiogines darbo sąnaudas, kitas gamybos pridėtines išlaidas, atitinka planuotą santykį su gaminių kiekiu;
6. sunaudotų medžiagų savikaina ir atsargos atitinka sąmatą.

Absolūtus pelno rodiklis neparodo įmonės veiklos efektyvumo, kaip panaudojami darbo, materialiniai ištekliai, kapitalas. Kelios įmonės, gaudamos tą patį pelną, gali būti labai skirtingos vertinant jas finansinės, investicinės, gamybinės ar komercinės veiklos požiūriu. Todėl, norint palyginti įmonių veiklos efektyvumą, skaičiuojami įvairūs pelningumo rodikliai.

Pelningumas – vienas įmonės turto, kapitalo, aktyvų, finansavimo šaltinių panaudojimo efektyvumo rodiklių (Žodynas „Ekonomikos terminai ir sąvokos“, 1999). Mackevičius, Molienė, Poškaitė savo straipsnyje „Bendrojo pardavimų pelningumo kompleksinės analizės metodika“ (Ekonomika, 2008, Nr.81) surinko įvairioje ekonomikos literatūroje pateikiamus labai įvairius pelningumo sąvokų apibūdinimų. Pelningumas apibrėžiamas taip: „pelnas, kurį gauna firma pagal savo dydį (Pass, Lowes, Davies, 1994); bendrojo pelno pagrindinių pajamų santykis arba grynojo pelno ir pardavimų bei paslaugų apimtys santykis (Buračas, 1997); procentinis vieno pelno vieneto ir kito dydžio santykis (Cooley, Roden, 1988); įmonės sugebėjimas gauti pelną (Samuels, Wilkes, Brayshaw, 1993); rodiklis, parodantis įmonės sugebėjimą gauti pajamų daugiau, negu sunaudojama turto (Lehtinen, 1996, p. 61); savininkų investuotų lėšų grąža, pasiekama veiksmingai valdant įmonę (Aincworth, Deines, Plumlee, Larson, 1997), ir kt. Kartais vietoje pelningumo vartojama rentabilumo sąvoka (Šlekienė, Klimavičienė, 2000).

Skirtingas pelningumo apibūdinimas sudaro tam tikrų sunkumų skaičiuojant ir analizuojant pelningumo rodiklius. Pelningumą reikėtų apibūdinti kaip pelno (bendrojo, grynojo) ir tam tikro įmonės veiklos rodiklio santykį. Ypač glaudus pelno ir pardavimo pajamų, turto ir kapitalo ryšys. Atsižvelgiant į šį ryšį, reikėtų skirti pardavimo, turto ir kapitalo pelningumo rodiklių grupes (Mackevičius, Poškaitė, 1999). Pelningumo rodiklių klasifikavimas į grupes padeda geriau suvokti jų apskaičiavimo metodiką, o informacijos vartotojams priimti teisingesnius sprendimus. Svarbiausi yra trys pelningumo rodikliai (arba trys rodiklių variacijos, jei skaitiklyje imami skirtingi pelno rodikliai: bendras pelnas, veiklos pelnas, pelnas iki apmokestinimo, grynasis pelnas, ir pan., o vardiklis atitinkamai keičiamas arba paliekamas tas pats).

Rodikliai yra tokie:

1. Pardavimų pelningumo rodiklis, arba marža.(Profit Margin- PM );
2. Turto pelningumo, arba grąžos, rodiklis (Return on Assets- ROA);
3. Akcinio kapitalo (nuosavybės), arba grąžos, rodiklis (Return on Equity- ROE).

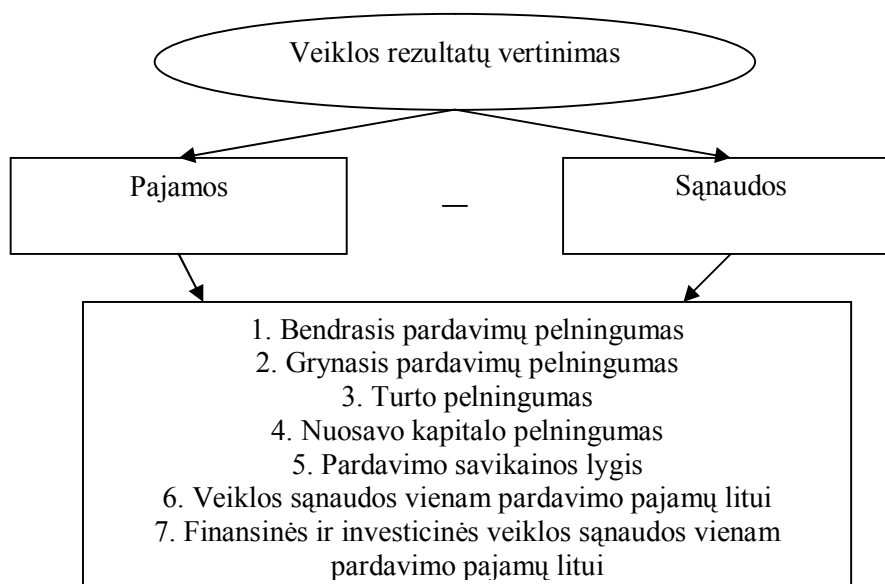
Paprastai skaičiuojami šie pelningumo ir su juo susiję rodikliai (žr.1.2 lentelę):

### Pelningumo rodikliai ir jų apibūdinimas

Pelningumo rodikliai	Apibūdinimas
pardavimų pelningumas	pelno ir pardavimų apimties santykis, apibūdinantis veiklos rentabilumą
vidutinė pelningumo norma	pelno, gauto ataskaitiniais metais, ir balansinės turto vertės, gautos atskaičius nusidėvėjimą (amortizaciją) santykis
nuosavo kapitalo pelningumas	pelno ir nuosavo kapitalo santykis (rodiklis, apibūdinantis nuosavų finansavimo šaltinių panaudojimo efektyvumą)
pardavimų apimties ir apyvartinių lėšų (aktyvų) santykis	rodiklis, apibūdinantis apyvartinių lėšų cirkuliacijos efektyvumą
pardavimų apimties ir ilgalaikio turto vertės, gautos atskaičius nusidėvėjimą (amortizaciją) santykis	rodiklis, apibūdinantis ilgalaikio turto panaudojimo efektyvumą
ilgalaikio turto pelningumas	pelno ir ilgalaikio turto vertės, gautos atskaičius nusidėvėjimą (amortizaciją), santykis, apibūdinantis ilgalaikio turto panaudojimo efektyvumą
parduotos produkcijos savikainos ir pardavimų apimties santykis	rodiklis, apibūdinantis produkcijos gamybos savikainą (jo didėjimas rodo pelningumo mažėjimą)

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis Mackevičius, J., Poškaitė, D., Turto pelningumo analizės metodikos. Organizacijų vadyba.: sisteminiai tyrimai. 1999 Nr. 9*

Pelningumo rodikliai geriausiai apibendrina įmonės veiklos rezultatus. Iš jų sprendžiama, kokią realią naudą gaus akcininkai, investuodami į veiklą.



**1.1 pav.** Įmonių veiklos rezultatų vertinimo finansiniai santykiniai rodikliai

*Šaltinis: Mackevičius, J., S ISSN 1392–1258. EKONOMIKA 2006 75*

Įvertinti pelningumo rodiklius yra labai svarbus uždavinys, nes kiekviena įmonė siekia uždirbti pelną. Šių rodiklių analizės dėka įmonės vadovai gali priimti optimalius valdymo sprendimus, racionalius jų variantus. Rodiklių mažėjimas yra signalas įmonių vadovams susirūpinti įmonės padėtimi.

Apibendrinant galima teigti, kad teisingiausia pelningumą apibūdinti kaip pelno (grynojo, bendrojo) ir tam tikro įmonės veiklos rodiklio santykį (pardavimo pajamų, turto, kapitalo). Pelningumo rodiklių klasifikavimas į grupes (pardavimo, turto, kapitalo pelningumo) padeda geriau suprasti jų apskaičiavimo metodiką, priimti teisingus sprendimus įmonės veiklos klausimais. Jei turto pelningumo rodikliais suinteresuoti įmonių vadovai (kad galėtų racionaliai valdyti turta, objektyviai vertinti įmonės veiklą), tai kapitalo pelningumas parodo investicijų pelningumą, o pardavimo pelningumas – pardavimo proceso pelningumą.

#### **1.4. Pelno (pelningumo) analizės metodai ir rūšys**

Vienas iš svarbiausių pelno didinimo šaltinių – nuolatinė ir išsami jo analizė. Nustatyti įmonės veiklos finansinius aspektus, įvertinti esamą padėtį ir ateities perspektyvas padeda finansinė analizė. Jos informacija padeda patikrinti ar praeityje priimti sprendimai tikslūs, taip pat pagrįsti esamus ir būsimus valdymo sprendimus. Finansinė analizė yra susijusi su apskaita, kontrole, planavimu ir prognozavimu.

Finansinių ataskaitų vartotojas, norėdamas suprasti finansinę būklę ir operacijų esmę, turi mokėti naudotis tam tikrais analizės būdais. Analizuojant atskleidžiami vidiniai rezervai ir galimybės geriau dirbti, racionaliau naudoti materialinius, darbo ir finansinius išteklius. Rinkos ekonomikos sąlygomis vienas iš pagrindinių finansinės analizės uždavinių - teikti informaciją, padedančią numatyti veiklos plėtojimo tendencijas ir perspektyvas, atskleisti veiksnius, kurie stabdo veiklos efektyvumą.

Darbe dažnai tenka daryti išvadas naudojantis bendrais pažinimo teorijos metodais (V.Bagdžiūnienė, 2005):

1. dedukcija – išvadų iš prielaidų pagal bendrus pažinimo teorijos metodus ir taisykles gavimas;
2. indukcija – loginis samprotavimas, kuriame nuo atskirų faktų ir žinių pereinama prie bendresnių;
3. sintezė – mokslinis metodas, pagrįstas dalių jungimu į visumą, taikomas ruošiantis, nustatant tarpusavio ryšius;
4. logika – taisyklingas mastymas, samprotavimų eiga, vidinis dėsningumas.

Šie metodai padeda suvokti įvairius procesus, nustatyti jų sąveiką, priklausomumą vienu nuo kitų, daryti apibendrinimą ir pateikti išvadas..

Finansinėje analizėje naudojami įvairūs metodai ir būdai. Bendri ekonominiai metodai (J. Mackevičius (2005), V. Gronskas (2006), V. Bagdžiūnienė (2005), E. Buškevičiūtė, I. Mačerinskiene (2005)):

1. Lyginimas – dažniausiai taikomas analizės būdas. Palyginama su planu, su praėjusiu laikotarpiu, su vidutiniais dydžiais, su geriausiais rezultatais, su kitomis šalies bei užsienio įmonėmis. Įvairios palyginimo formos padeda atskleisti rezervus ūkinei veiklai gerinti;

2. Grupavimas – tai analizuojamų rodiklių skirstymas į vienas ar daugiau, tiriamam reiškiniui būdingas grupes. Rodikliai grupuojami pagal vieną ar kelis požymius. Grupavimas leidžia geriau išnagrinėti ekonominius reiškinius, jų sąveiką ir tarpusavio priklausomybę, nustatyti pagrindinių veiksmų įtaką. Tačiau grupuoti būtina pagal grupei būdingus požymius;

3. Svarbiausių grandžių išskyrimas tyrimo sistemoje yra prioritetinių įmonės finansinės veiklos bei su ja susijusios veiklos sričių nagrinėjimas.

4. Detalizavimas - apibendrinančių rodiklių skaidymas mintimis įvairiomis kryptimis (vieta, laiką, įvairius veiksmus) į sudėtinę dalis (elementus). Svarbiausias detalizavimo tikslas yra nustatyti tiriamos sistemos sudėtinių elementų ryšius;

5. Eliminavimas – tai toks analizės būdas, kurio esmė ta, kad tiriant vieno veiksmo įtaką, atsiribojama nuo visų kitų veiksmų įtakos. Plačiausiai aptariamas eliminavimo variantas Vakarų šalių ekonominėje literatūroje - grandinių pakeitimų būdas. Kiekvienas bazinis rodiklis iš eilės yra keičiamas faktiniu, kitus rodiklius laikant nepakitusiais. Rezultatas gautas po kiekvieno pakeitimo, lyginamas su rezultatu, gautu iki to rodiklio pakeitimo. Apskaičiuotas nukrypimas rodo atitinkamo veiksmo kiekybinę įtaką rodiklio pasikeitimui;

6. Balansiniai sugretinimai padeda nustatyti atskirų ekonominių reiškinių tarpusavio ryšį bei priklausomumą, išsiaiškinti kompanijos materialinius, darbo, finansinius išteklius ir tikslingą jų naudojimo paskirtį;

7. Rodiklių skaidymas – tai sintetinių rodiklių skaidymas įvairiomis kryptimis: pagal formavimo veiksmus, kokybinius požymius, vietą ir laiką bei sudedamąsias dalis. Rodiklių skaidymas padeda ištirti ūkinių procesų struktūrą, jų sudedamųjų dalių reikšmę atitinkamam rodikliui ir pan.;

8. Apibendrinimas yra skaidymo rezultatų įvertinimas ir informacijos parengimas sprendimams, išvadoms ir pasiūlymams priimti. Apibendrinant imama tik svarbiausia informacija, gauta detalizuojant rodiklius;



9. Vidurkiai (vidutiniai dydžiai) naudojami masiškiems, kokybiškai vienodiems reiškiniams tirti. Juos apskaičiuojant, ištiriama reiškinių visumos bendriausios ypatybės ir tipiškiausi bruožai;

10. Indeksas yra toks santykinis dydis, kuris rodo reiškinio pokytį laiko atžvilgiu. Jį apskaičiuojant faktiniai duomenys lyginami su planiniais ir praėjusių laikotarpių duomenimis. Indeksai plačiai taikomi analizuojant gamybos apimtį, darbo našumą, produkcijos savikainą ir kitus veiklos rodiklius.

Finansinių ataskaitų analizei, siekiant nustatyti apskaitos duomenį pasikeitimą skiriamos šios analizės rūšys:

1. horizontalioji (tai dviejų ar daugiau metų finansinių ataskaitų duomenų palyginimas, kuris padeda nustatyti atitinkamų rodiklių dinamiką. Rodiklių dinamika apskaičiuojama absoliučiais dydžiais ir procentais (nustatomi nukrypimai nuo bazinių rodiklių. Taikant horizontaliąją analizę, galima įvertinti ilgalaikio ir trumpalaikio turto, pajamų ir sąnaudų, apyvartinio kapitalo, grynujų pinigų srautų pokyčius);

2. vertikalioji (atliekama kiekvieną rodiklį lyginant su bendroju baziniu rodikliu, o gautas dydis - lyginamasis svoris - išreiškiamas procentais. Atliekant kelerių metų rodiklių analizę, galima nustatyti rodiklių kitimų priežastis, įvertinti, ar optimaliai ir racionaliai naudojamas turtas; pokyčius finansavimo struktūroje, nustatyti įmonės pajamų ir sąnaudų struktūrą ir jų kitimo priežastis; atskleisti įmonės finansinės būklės kitimo tendencijas ir kt. Tokia informacija yra labai vertinga priimant sprendimus visuose veiklos valdymo lygiuose, visuose planavimo, projektavimo, prognozavimo, naujų gaminių kūrimo ir t.t. etapuose);

3. santykinių rodiklių (plačiausiai finansų analizės specialistų naudojamas įrankis. Santykiniai rodikliai – tai vieno ar kelių absoliutinių rodiklių santykis, apibūdinantis tam tikrą įmonės veiklos sritį. Naudojant santykinius rodiklius, galima gana objektyviai ir tiksliai įvertinti įvairias įmonės veiklos puses, atskleisti rezervus ir nepanaudotas galimybes, prognozuoti ir priimti optimalius valdymo sprendimus. Santykinio rodiklio skaitiklis ir vardiklis turi būti vienodai įvertinti ir išmatuoti, priklausyti tam pačiam laikotarpiui).

Vienu iš investicijų pelningumo matavimo būdų laikomas **turto pelningumo** rodiklis. Šis rodiklis parodo įmonės ūkinės – gamybinės veiklos efektyvumą neatsižvelgiant į įmonės finansavimo struktūrą. Šį rodiklį skaičiuojant, dažnai imamas pelnas iki palūkanų ir mokesčių išskaitymo siekiant, kad turto pelningumui neturėtų įtakos įmonės finansinė veikla, o vien tik ūkinė – gamybinė veikla. Kitu būdu turto pelningumas skaičiuojamas kaip grynojo pelno santykis su turto vidurkiu (Mackevičius, Poškaitė, 2005).

Turto pelningumo analizė atliekama pirmiausia turto pelningumo formulę išskaidant į veiksnius, lemiančius turto pelningumą. Šis modelis, iliustruojantis kaip kiti rodikliai susiję su

pelningumo koeficientu, vadinamas **Du Ponto** piramidine analize. Turto pelningumo formulės skaitiklis ir vardiklis dauginami tik iš pardavimų sumos:

$$TP = (GP/T) = (GP/T) * (P/P) = (GP/P) * (P/T) = PP * TA, (1)$$

kur: TP – turto pelningumas;  
GP – grynasis pelnas;  
T – vidutinė metinė turto vertė;  
P – pardavimai;  
PP – pardavimų pelningumas;  
TA – turto apyvartumas.

Šitaip išskaidžius turto pelningumo formulę, gaunami nauji veiksniai – pardavimų pelningumas ir turto apyvartumas. Šie veiksniai tiesiogiai keičia turto pelningumo rodiklį, nes didėjant pardavimų pelningumui, didėja turto pelningumas, o greitėjant turto apyvartumui, gerėja įmonės finansinė būklė ir didėja turto pelningumas. Daugikliams kintant priešinga kryptimi – poveikis yra atvirkštinis.

Turto pelningumo rodiklį įvairūs autoriai siūlo skaičiuoti skirtingai. R. Schattke ir H.Jensen apskaičiuotus veiksnius išskaido į atskirus sudėtingesnius elementus (1 priedas). L.Bernstein turto pelningumo bendrą formulę išskaido į pardavimų pelningumo ir turto apyvartumo sandaugą (2 priedas), be to išskiria apyvartinį kapitalą, kuris yra labai svarbus analitiniais tikslais. R. Wilson ir G. McHugh pateikia investicijų pelningumo piramidę, kurioje kapitalo apyvartumu vadina kapitalą, investuotą į ilgalaikį ir trumpalaikį turtą. Naujovė jų piramidėje tai, kad jie parodo veiksnius, nulemiančius pardavimų pasikeitimą, t.y. pardavimų kainų, nuolaidų asortimento įtaką (3 priedas)

Schemos tampa ypač informatyvios, kai jos yra papildomos kelerių metų ar sąmatiniais, planiniais ar ataskaitiniais duomenimis. Tada galima matyti labiausiai pelną lemiančius veiksnius, taip pat dėl kurių veiksmų įtakos padidėjo ar sumažėjo turto pelningumas. Šiomis analizėmis remdamiesi įmonių vadovai gali priimti tokius valdymo sprendimus, kurie užkirstų kelią neigiamoms tendencijoms, ir numatyti turto pelningumo didinimo būdus.

Galima teigti, kad R.Schattke ir H.Jensen bei R.Wilson ir G.McHughe pasiūlytų turto pelningumo rodiklių skaičiavimo metodika yra panaši, o skaičiuojant pagal L.Berstein modelį, gaunami kitokie rodikliai. R.Schattke ir H.Jensen bei R.Wilson ir G.McHughe schemose pardavimų pelningumas yra skaičiuojamas kaip bendrojo pelno ir pardavimų santykis, o L.Berstein schemoje pardavimų pelningumas skaičiuojamas kaip grynojo pelno ir pardavimų santykis. Kitą rodiklį – turto apyvartumą - R.Schattke ir H.Jensen siūlo skaičiuoti kaip pardavimų apimties ir ilgalaikio turto (ilgalaikis materialus turtas + ilgalaikis nematerialus turtas + trumpalaikis turtas) santykį. L.Berstein siūlo skaičiuoti kaip pardavimų apimties ir turto (apyvartinis kapitalas + ilgalaikės investicijos) santykį. R.Wilson ir G.McHughe turto apyvartumas yra kaip pardavimų apimties ir investuoto kapitalo (trumpalaikis turtas + ilgalaikis materialus turtas) santykis. Skirtinga turto apyvartumo rodiklio skaičiavimo metodika taip pat gali lemti skirtingus turto pelningumo rodiklius.

Naudojant Du Ponto piramidę, remiantis lietuviška atskaitomybe (4 priedas), įvedami trys nauji rodikliai:

1. turto apyvartumo rodiklis - parodo, kaip efektyviai įmonė naudoja savo turta;
2. pardavimų pelningumas – koeficientas, parodantis kiek grynojo pelno tenka 1 pardavimų Lt.
3. turto pelningumas - parodo kiek grynojo pelno tenka 1 turto piniginiam vnt. Jo kitimui įtakos turi turto apyvartumo pokytis. Turto pelningumas parodo investicijų į turta efektyvumą, vadovų gebėjimą disponuoti turta.

Du Ponto piramidinės analizės privalumas yra, kad išskaidžius turto pelningumą į sudėtinius elementus – veiksnis, galima nustatyti veiksnis, nulėmusius pelningumo kitimą pirminėse jo formavimosi stadijose ir gautos informacijos pagrindu daryti pagrįstus valdymo sprendimus.

Naudojant skirtingų autorių turto pelningumo piramidinės analizės schemas, galima lengvai apskaičiuoti pirmos eilės veiksnų (pardavimų pelningumo ir turto apyvartumo) įtaką turto pelningumo rodikliui. Ypač svarbu nustatyti kiekvieno veiksnio įtaką per ilgesnį laikotarpį. Ši analizė parodo ne tik tam tikrus dėsningumus, bet padeda priimti ir efektyvius sprendimus.

Galima teigti, kad, įmonės, prognozuojančios savo veiklą, turi tirti turto pelningumui darančių veiksnų įtaką – pardavimo pelningumo ir turto apyvartumo pokyčius. Šių veiksnų įtakos analizė, remiantis kelių ataskaitinių laikotarpių duomenimis, gali padėti valdyti turto pelningumą, įmonių vadovams pasirinkti strategiją: didinti turto apyvartumą arba pardavimo pelningumą ir pan.

Gamybinės ir investicinės veiklos efektyvumą efektyviausiai atskleidžia turto pelningumas, o finansinės – kapitalo pelningumas.

**Kapitalo pelningumas** daugiausiai domina investuotojus, kadangi atspindi nuosavo kapitalo sukurtą pelną. Šis rodiklis dar vadinamas kapitalo grąžos rodikliu, nes parodo kapitalo panaudojimo efektyvumą. J.Mackevičius ir D.Poškaitė (1999) teigia, kad nustatant kapitalo efektyvumą dažniausiai skaičiuojami nuosavo, akcinio ir pastovaus kapitalo pelningumo rodikliai. Šių rodiklių pakanka vidaus ir išorės informacijos vartotojams.

Kapitalo pelningumas apibūdina įmonės pelningumą, atsižvelgiant į veiklos finansavimo šaltinius. Kapitalo, kaip turto pelningumo, rodikliai apskaičiuojami naudojant pelno (nuostolio) ataskaitos bei balanso duomenis. Svarbu ištirti veiksnis, turinčius įtakos kapitalo pelningumui. Bendriausia kapitalo pelningumo rodiklio forma – tai grynojo pelno santykis su nuosavu kapitalu.

Efektyviausias būdas nuosavo kapitalo pelningumo veiksnisams tirti - **Du Ponto** nuosavo kapitalo pelningumo piramidinė analizė (Mackevičius, 2005). Analizuojant nuosavo kapitalo pelningumą, taip pat taikoma ta pati formulės transformavimo į veiksnis metodika:

$$\text{NKP} = \text{GP}/\text{NK} = (\text{GP}/\text{P}) * (\text{P}/\text{T}) * (\text{T}/\text{NK}) = \text{PP} * \text{TA} * \text{KS}, (2)$$

kur: NKP – nuosavo kapitalo pelningumas;  
 GP – grynasis pelnas;  
 NK – nuosavas kapitalas;  
 T – vidutinė metinė turto vertė;  
 P – pardavimai;  
 PP – pardavimų pelningumas;  
 TA – turto apyvartumas;  
 KS – kapitalo struktūra.

Ši formulė leidžia apskaičiuoti trijų veiksnių įtaką nuosavo kapitalo pelningumui – pardavimų pelningumo, turto apyvartumo ir kapitalo struktūros koeficiento.

Kapitalo pelningumui tirti naudojami du būdai: Du Ponto piramidinė analizė bei A. Poppey piramidinė analizė. Panaudojant Du Ponto piramidę ir šį pelningumo rodiklį galima schematiškai išskaidyti į jį formuluojančius veiksnius ir ekonominius rodiklius. Galima teigti, kad nuosavo kapitalo pelningumas priklauso nuo pastovaus kapitalo pelningumo ir pastovaus kapitalo struktūros kitimo. Nuosavo kapitalo pelningumą lemia pardavimų pelningumas ir kapitalo apyvartumas. Išskaidydami rodiklius į sudėtinius elementus ir veiksnius, galima kontroliuoti finansinės veiklos įtaką pelningumui, stebėti kapitalo struktūrą ir jo kitimą, koreguoti siekiant norimo kapitalo pelningumo.

### 1.5. Įmonės bankroto tikimybės vertinimo metodai

Įmonių bankrotai sukelia daug neigiamų pasekmių ne tik pačiai įmonei, bet ir valstybei bei visuomenei. Ekonominėms problemoms galima priskirti gamybos pajėgumų praradimą, bendrą šalies ūkio konkurencingumo mažėjimą, mokesčių surinkimo mažėjimą, atsiskaitymų su kreditoriais silpnėjimą. Socialinėms problemoms priskiriamas nedarbo didėjimas, bendro gyvenimo lygio mažėjimas, gyventojų nepasitenkinimas prastėjančia šalies ekonomine situacija (Purlys, Rainys, 2001). Žiūrint pačios įmonės lygmeniu bankrotas sąlygoja akcininkų turto praradimą, darbuotojų darbo vietų netekimą.

Norėdami užtikrinti sėkmingą įmonių veiklą, jų vadovai turi mokėti įvertinti savo verslo riziką ir priimti veiksmingus sprendimus grėsmėms išvengti arba joms įveikti. Paprasčiausias būdas įmonės veiklos tęstinumui įvertinti yra finansinių duomenų naudojimas. Turint patikimą finansinių ataskaitų informaciją, galima atlikti įmonės veiklos analizę, įvertinti finansinę jos būklę, veiklos rezultatus, pinigų srautus, numatyti ateities perspektyvas. Įmonės bankroto užuomazgas ir jo grėsmę galima pastebėti nagrinėjant finansinių ataskaitų straipsnių pokyčius, skaičiuojant ir lyginant santykinius finansinius rodiklius, analizuojant jų dinamiką, taikant bankroto prognozavimo modelius.

Įmonių bankrotą taip pat lemia išorės bei vidaus veiksniai. Mackevičius, Rakštelienė (2005) išoriniais veiksniais įvardija šalies ekonominės ir politinės padėties nestabilumą, mokesčių ir finansų sistemų kaitą, teisės aktų dviprasmiškumą, infliaciją, konkurenciją, gamtines sąlygas, o vidinius veiksnius tiesiogiai sieja su įmonių vadovų neprofesionalumu, neracionaliu išteklių bei pasenusių technologijų naudojimu, tiekėjų, pirkėjų praradimu, prastu apskaitos tvarkymu, vidaus kontrolės nebuvimu ir t.t. Vieni veiksniai sukelia netikėtą ir staigų įmonių bankrotą, kiti lemia vis didėjantį įmonių nuosmukį.

Viena svarbiausių priežasčių, vedančių įmonę į bankrotą, yra blogas įmonės finansų valdymas. Finansinę krizę įmonėje, kuri gali sąlygoti bankrotą, sukelia veiksniai:

1. prasti sprendimai dėl kreditų;
2. paimti per dideli kreditai;
3. didžiausio kredito davėjo praradimas;
4. partnerių atsisakymas teikti komercinį kreditą;
5. finansinės kontrolės neturėjimas;
6. prasta įmonės finansų politika.

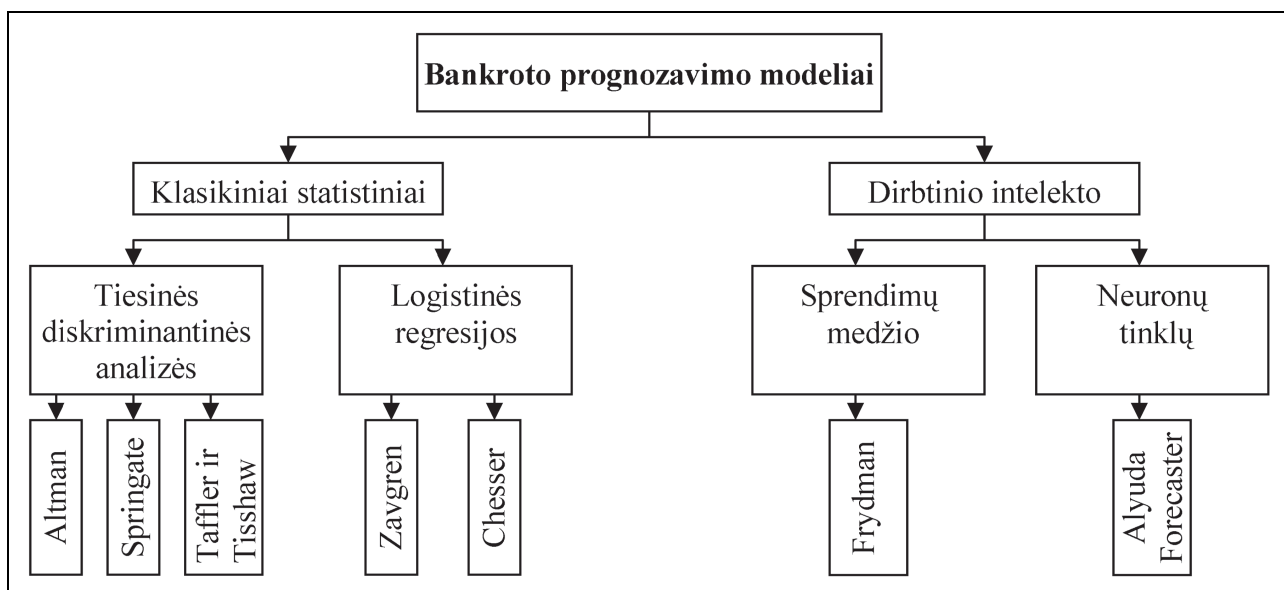
Šie veiksniai teigia, kad pagrindinė įmonių bankroto priežastis – netinkamas vadovavimas įmonei. Vadovavimo kokybė priklauso nuo įmonės vadovų, jų profesionalumo, iniciatyvos, sugebėjimo vadovauti ir priimti teisingus sprendimus.

Siekiant išvengti neigiamų bankroto pasekmių, būtina imtis bankroto prevencijos priemonių, kurių pagrindinė – išankstinis bankroto prognozavimas.

Bendroji diagnostika apima įmonės bankroto tikimybes nustatymą. Vienas pagrindinių šios analizės uždavinių yra atskleisti galimo bankroto priežastis ir numatyti priemones joms likviduoti.

Dažniausiai literatūroje aptinkamus ir aprašomus apibendrintus modelius, galima suskirstyti į dvi pagrindines grupes (Mackevičius, Silvanavičiūtė, 2006):

1. klasikinius statistinius
2. dirbtinio intelekto.



**1.2 pav.** Bankroto prognozavimo modelių klasifikacija

*Šaltinis:* Mackevičius, J., Silvanavičiūtė, S. / VERSLAS: TEORIJA IR PRAKTIKA – 2006, VII t., Nr. 4, 193–202

Tiesinės diskriminantinės analizės modeliai gali pateikti tik tiesinę priklausomybę tarp finansinių rodiklių ir bankroto tikimybės, o šis santykis greitai kintančiomis ekonominėmis ir konkurencinėmis sąlygomis dažniausiai nebūna toks paprastas ir vien tiesioginis. Diskriminantų analizė - statistinis metodas, kai įvairios įmonės pusės įvertinamos santykiniais rodikliais, iš kurių išvedamas apibendrinantis specialus Z rodiklis. Šis rodiklis literatūroje vadinamas zeto modeliu. Jis apskaičiuojamas naudojant diskriminantinės analizės būdą, kuriuo nustatomi koreliacinės tiesinės funkcijos parametrai. Taikant šį būdą, įmonės suskirstomos į dvi klases: nepatikimas įmonės, kurioms gresia bankrotas ir patikimas įmonės - sugebančias išvengti bankroto (Nedzveckas, Bagdzevičienė, Dapkus, 2004).

Toks įmonių skirstymas pagrįstas dviem požymiais - įmonių trumpalaikiu mokumu bei finansiniu stabilumu, kurį nusako skolintų lėšų ir turto santykis.

Taigi, įmonei gresia bankrotas tada, kai padidėja nuostoliai, išauga įsiskolinimai ir pablogėja trumpalaikis mokumas. Norint išvengti bankroto, reikia mokėti surasti tokią diskriminantinės ribos reikšmę, kuri suskirstytų galimus rodiklių derinius į rodiklių grupes, atspindinčias įmonių bankroto galimybes bei parodančias teigiamas veiklos prognozes.

Logistinės regresijos modeliai bankroto tikimybei apskaičiuoti be tiesinės funkcijos naudoja ir loginės regresijos funkciją.

Vėliau šalia tradicinių statistinių bankroto prognozavimo modelių (žr. 1.3 lentelę) matematiniu programavimu buvo sukurti vadinamieji dirbtinio intelekto modeliai: sprendimų medžio ir neuronų tinklų. Sprendimų medžio modelio esmę sudaro tai, kad pagal tam tikrus

bankroto požymius įmonės skaidomos į tenkinančias ir netenkinančias tų požymių. Toks skaidymas vyksta iki momento, kai atrenkamos kelios daugiausia bankroto požymių atitinkančios įmonės, kurių tikimybė bankrutuoti didžiausia. Dirbtiniai neuronų tinklai taikomi modeliuoti gana sudėtingoms netiesinėms priklausomybėms. Jie vis plačiau naudojami įvairiose mokslo ir praktikos srityse, taip pat ir bankrotui prognozuoti. Bankroto tikimybei nustatyti neuronų tinklų modeliu naudojamos kompiuterinės programos, kurios iš daugelio rodiklių atrenka labiausiai veikiančius bankrotą rodiklius.

1.3 lentelė

### Klasikiniai statistiniai bankroto prognozavimo modeliai

Autorius	Modelis	Modelio elementai
Altman (1968)	$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,99X_5$	$X_1$ = apyvartinis kapitalas / turtas $X_2$ = nepaskirstytasis pelnas / turtas $X_3$ = pelnas neatskaičius palūkanų ir mokesčių / turtas $X_4$ = kapitalo rinkos vertė / įsipareigojimai $X_5$ = pardavimo apimtys / turtas
Taffler ir Tisshaw (1977)	$Z = 0,53K_1 + 0,13K_2 + 0,18K_3 + 0,16K_4$	$K_1$ = pelnas neatskaičius mokesčių / trumpalaikiai įsipareigojimai $K_2$ = trumpalaikis turtas / įsipareigojimai $K_3$ = trumpalaikiai įsipareigojimai / turtas $K_4$ = (greitai realizuojamas turtas – trumpalaikiai įsipareigojimai) / veiklos sąnaudos
Springate (1978)	$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D$	$A$ = apyvartinis kapitalas / turtas $B$ = pelnas neatskaičius palūkanų ir mokesčių / turtas $C$ = pelnas neatskaičius mokesčių / trumpalaikiai įsipareigojimai $D$ = pardavimo apimtys / turtas
Zavgren (1985)	$Z_1 = 0,11A + 1,58B + 10,78C - 3,07D - 0,49E + 4,35F - 0,11G - 0,24$ $Z_2 = 4,19A + 2,22B + 11,23C - 2,69D - 1,44E + 4,46F + 0,06G - 2,61$ $Z_3 = 6,257A + 0,829B + 42,48C - 1,549D + 0,519E + 1,822F + 0,002G - 1,5115$ $Z_4 = 9,157A + 1,667B + 5,917C - 0,41D + 1,95E + 4,1F + 0,363G - 5,9457$ $Z_5 = 8,84A + 0,69B + 15,79C + 0,02D - 2,3E + 4,37F + 0,798G - 6,88$	$A$ = atsargos / pardavimo apimtys $B$ = gautinos sumos / atsargos $C$ = pinigai / turtas $D$ = pinigai / trumpalaikiai įsipareigojimai $E$ = įprastinės veiklos pelnas / (kapitalas – trumpalaikiai įsipareigojimai) $F$ = ilgalaikiai įsipareigojimai / (kapitalas – trumpalaikiai įsipareigojimai) $G$ = pardavimo apimtys / turtas
Chesser (1974)	$Z = -2,0434 - 5,24X_1 + 0,0053X_2 - 6,6507X_3 + 4,4009X_4 - 0,0791X_5 - 0,1021X_6$	$X_1$ = pinigai / turtas $X_2$ = pardavimo apimtys / pinigai $X_3$ = pelnas neatskaičius palūkanų ir mokesčių / turtas $X_4$ = įsipareigojimai / turtas $X_5$ = ilgalaikis materialusis turtas / nuosavas kapitalas $X_6$ = apyvartinis kapitalas / pardavimo apimtys

**Šaltinis:** Mackevičius, J., Silvanavičiūtė, S. / VERSLAS: TEORIJA IR PRAKTIKA – 2006, VII t., Nr. 4, 193–202

Didžiausią teorinę ir praktinę reikšmę bankrotui prognozuoti turi Altman modelis. Kiekvienas iš Altman modelio rodiklių tam tikru aspektu apibūdina įmonės riziką:

1.  $X_1$  – trumpalaikio mokumo riziką;
2.  $X_2$  – turto pelningumą, kuriam apskaičiuoti naudojamas nepaskirstytas pelnas;

3.  $X_3$  – dabartinį pelningumą;
4.  $X_4$  – ilgalaikio mokumo riziką;
5.  $X_5$  – įmonės turto sugebėjimą skatinti pardavimus.

Pagal  $Z$  koeficiento dydį daromos išvados apie bankroto tikimybę: jei  $Z$  reikšmė 1,8 ir mažiau – bankroto tikimybė labai didelė, jei  $Z$  reikšmė 1,81 – 2,7 – bankroto tikimybė didelė, jei  $Z$  reikšmė 2,8 – 2,9 – galimas bankrotas, jei  $Z$  reikšmė 3,0 ir daugiau – bankroto tikimybė labai maža.

E. Altmano nuomone, naudojant minėtą formulę, bankroto tikimybę galima numatyti prieš vienerius metus (90 proc.), prieš dvejus metus (70 proc.), prieš trejus metus (50 proc.). Anot J. Mackevičiaus ir D. Poškaitės (1996), įmonių bankroto prognozavimo tyrimai naudojant santykinų rodiklių sistemą pradėti XX a. trečiajame dešimtmetyje ir tęsiami iki šiol.

Vėliau šį modelį E. Altmanas patobulino. Sukūrė  $Z^*$  modelį uždaroms firmoms, kurių akcijomis neprekiuojama rinkoje ir  $Z^{**}$  modelį negamybinėms firmoms.

$$Z^* = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,420X_4 + 0,995X_5 \quad (3)$$

kur:  $Z^*$  – uždaros firmos diskriminantinės funkcijos rezultatas;  
 $X_1$  – grynasis apyvartinis kapitalas/visas turtas;  
 $X_2$  – pardavimai/visas turtas;  
 $X_3$  – pelnas prieš palūkanas ir mokesčius/visas turtas;  
 $X_4$  – nuosavas kapitalas/įsipareigojimai;  
 $X_5$  – nepaskirstytas pelnas/visas turtas

Šio modelio kritiniai  $Z$  taškai yra – 1,23 ir 2,90. Vertės tarp šių skaičių yra „pilkoji zona“, kuri rodo galimą bankrotą ateityje. Šiuo modeliu jau teigiama, kad 70 proc. tikslumu galima nustatyti bankrotą prieš penkerius metus, nors pripažįstama, kad tikėtinas bankrotas tiksliausiai nustatomas metai - dveji į priekį. Jei  $Z$  vertė 2,99 – maža bankroto tikimybė, jei  $Z$  vertė žemiau 1,81 – jau įvykęs bankrotas. Šis modelis tinka gamybinėms įmonėms ir tik toms, kurių akcijomis prekiaujama rinkoje.

$Z^{**}$  modelio atveju  $X_4$  nario skaičiavime vietoje akcijų rinkos vertės naudojama buhalterinė vertė.  $Z^{**}$  modelis nenaudoja pardavimų apyvartumo koeficiento:

$$Z^{**} = 6,56X_1 + 3,26X_2 + 6,72 X_3 + 1,05X_4 \quad (4)$$

kur:  $Z^{**}$  – negamybinės firmos diskriminantinės funkcijos rezultatas;  
 $X_1$  – apyvartinis kapitalas/visas turtas;  
 $X_2$  – nepaskirstytas pelnas/visas turtas;  
 $X_3$  – pelnas prieš palūkanas ir mokesčius/visas turtas;  
 $X_4$  – akcinio kapitalo rinkos vertė/įsipareigojimai.

Šio modelio kritiniai  $Z$  taškai yra 1,10 ir 2,60. Vertės tarp šių skaičių yra „pilkoji zona“, kuri rodo galimą bankrotą ateityje.

Pagal britų mokslininkų Taffler ir Tisshaw formulę, jei apskaičiuota  $Z$  reikšmė yra mažesnė už 0,3, vadovams verta susirūpinti, nes įmonei prognozuojama didelė bankroto tikimybė.



Nurodomas 97 proc. Taffler ir Tisshaw modelio tikslumas likus vieneriems metams iki įmonės bankroto. Springate modelį sudaro keturi kintamieji. Pagal jį įmonei gresia bankrotas, kai  $Z < 0,862$ . Springate nurodo 92 proc. tikslumą. Iš logistinės regresijos modelių įmonių bankrotui prognozuoti dažniausiai taikomi Zavgren ir Chesser modeliai. Vienas jų – Zavgren bankroto prognozavimo modelis. Bankrotą prognozuojant Zavgren modeliu, pirmiausia apskaičiuojama  $Z$  reikšmė, kaip tiesinės funkcijos išraiška. Zavgren modelyje naudojami skirtingi koeficientai bankrotui prognozuoti, atsižvelgiant į tai, kokio senumo finansinių ataskaitų duomenys analizuojami. Gavus  $Z$  reikšmę, toliau skaičiuojama bankroto tikimybė, naudojant logistinės regresijos formulę. Jeigu apskaičiuota tikimybė mažesnė nei 50 proc., tai įmonei bankrotas negresia. Tačiau jeigu Zavgren bankroto prognozavimo modelio rezultatai viršija 50 proc., tai analizuojamos įmonės bankroto tikimybė didelė. Zavgren modelio tikslumas, likus 1–2 m. iki bankroto, sudaro 82 proc., o likus 3–4 m., rezultatų tikslumas krinta iki 73 proc. Chesser modelio pagalba pirmiausia diskriminantinės tiesinės analizės pagrindu apskaičiuojamas  $Z$ , kuri įstačius į logistinės regresijos funkciją, apskaičiuojama bankroto tikimybė. Reikia pažymėti, kad Chesser modelis, palyginti su Altman ir Zavgren, yra ne toks tikslus – vienerių metų prognozės vidutinis tikslumas yra 78 proc., o dvejų – 57 proc. Visuose aprašytuose modeliuose įmonių bankroto tikimybei prognozuoti naudojami tik finansiniai santykiniai rodikliai. Kadangi finansinių ataskaitų duomenys yra viešai prieinami, tai tokį tyrimą atlikti yra nesudėtinga. Būtina pažymėti, kad bankroto prognozavimo rezultatai bus ne tokie tikslūs, jei bus naudojami senesnių finansinių ataskaitų duomenys.

#### Kiti bankroto diagnozavimo modeliai:

##### **Fulmerio** bankroto diagnozavimo modelis

Fulmerio modelio pradinis variantas turėjo 40 koeficientų. Galutinis modelis metams į priekį yra tikslus 98 proc., dveji metai į priekį – tikslus 81 proc.

$$H = V_1 + 0,212 V_2 + 0,073 V_3 + 1,270 V_4 - 0,120 V_5 + 2,335 V_6 + 0,575 V_7 + 1,083 V_8 + 0,894 V_9 - 6,075 \quad (5)$$

kur:	$V_1$ – nepaskirstyti ankstesnių metų pelnas/visas turtas;
	$V_2$ – pardavimai/visas turtas;
	$V_3$ – pelnas iki mokesčių/visas turtas;
	$V_4$ – pinigų srautas/visa skola;
	$V_5$ – skola/visas turtas;
	$V_6$ – trumpalaikiai įsipareigojimai/visas turtas;
	$V_7$ – $\log$ (materialus turtas);
	$V_8$ – apyvartinis kapitalas/visa skola;
	$V_9$ – $\log$ (pelnas iki palūkanų ir mokesčių).

Jei rezultatas  $H < 0$ , nemokumas ir bankrotas neišvengiami.

Fulmerio modelis gali būti taikomas gerokai mažesnėms įmonėms negu Altmano modelis, be to, atliekant skaičiavimus nereikalaujama rinkos kapitalizacijos duomenų. Tuo tarpu pagrindinis Altmano modelis reikalauja rinkos kapitalizacijos duomenų, ir tokia forma gali būti taikomas tik toms firmoms, kurių akcijomis prekiaujama antrinėje rinkoje.

### **Blanko bankroto diagnozavimo modelis**

Atliekant bankroto galimybės analizę pagal Blanko (dar vadinamą Sunkiai realizuotinių aktyvų) modelį, galima išsiaiškinti, kokia yra įmonės sunkiai realizuotinių aktyvų politika. Įmonės bankroto grėsmės lygis nustatomas ir įvertinama pagal skalę, pateiktą 1.4 lentelėje.

1.4 lentelė

### **Įmonės bankroto grėsmės nustatymas pagal Blanko modelį**

<b>Sunkiai realizuotinių aktyvų finansavimo koeficiento reikšmė</b>	<b>Bankroto tikimybė</b>
$NA + A_M < K_N$	Labai maža
$NA + A_M < K_N + B_{IK}$	Galima
$NA + A_M < K_N + B_{IK} + B_{TK}$	Didelė
$NA + A_M > K_N + B_{IK} + B_{TK}$	Labai didelė

*Šaltinis: Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия., 2003 т., 250 р.*

Reikšmės:  $NA$  – neapvyartinių aktyvų (materialus turtas) vidutinė metinė vertė  
 $A_M$  – einamųjų prekių (atsargų) vidutinė metinė vertė  
 $K_N$  – nuosavo kapitalo vidutinė suma  
 $B_{IK}$  – banko ilgalaikių kreditų vidutinė suma  
 $B_{TK}$  – banko trumpalaikių kreditų vidutinė suma

Anot E. Buškevičiūtės ir I. Mačerinskienės (2002), įmonės bankroto užuomazgas bei jo grėsmę galima pastebėti analizuojant finansinių ataskaitų duomenis, rodiklių dinamiką, finansinių rezultatų absoliučius pakitimus, analizei taikant finansinius rodiklius. Taigi galima teigti, kad įmonės bankroto diagnostika – tai įmonės finansinės veiklos veiksmų įvertinimo sistema, su kurios pagalba nustatomi įmonės veiklos kritiniai veiksniai, lemiantys įmonės bankrotą.

S. Grigavičius (2003), nagrinėdamas įmonių nemokumo diagnozavimo principus ir remdamasis šių principų bei Lietuvoje veikiančių akcinių bendrovių finansiniais duomenimis ir įvertinęs Lietuvos ekonominę aplinką, pasiūlė kompleksinį priemonių ir alternatyvių sprendimų modelį, taikytiną potencialiems Lietuvos įmonių mokumo sunkumams įvertinti ir diagnozuoti, įmonių nemokumo problemoms spręsti, nemokių įmonių pertvarkymo sprendimams (kryptims) modeliuoti.

Analizuojamos situacijos suskirstomos į tris tikėtino mokumo/nemokumo zonas (kritinius taškus):

1. Kritinė zona, kuri nustato įmonės nemokumą (nemokumo zona). Jei gauti vertinimo regresijos ( $Z$ ) rezultatai patenka į šią zoną, galima daryti išvadą, kad įmonė yra nemoki (ir bankroto tikimybė didelė).

2. Vidutiniškumo zona. Jei vertinimo regresijos ( $Z$ ) rezultatai priklauso šiam intervalui, sunku teigti, ar įmonė turi rimtų sunkumų ar ne. Vidutiniškumo zona yra plati, todėl sunku šiuo modeliu tiksliai įvertinti esamą situaciją. Taigi visų pirma turi būti imtasi neatidėliotinų priemonių finansiniam stabilumui palaikyti.

3. Saugi zona. Jei vertinimo regresijos ( $Z$ ) rezultatai priklauso šiam intervalui, galima drąsiai teigti, kad įmonei negresia nemokumo problema.

Formuojant Lietuvos ekonominę aplinką atitinkantį įmonių nemokumo diagnostavimo modelį, išanalizavus 20 skirtingų grupių (mokumo ir likvidumo, finansų struktūros, veiklos efektyvumo ir turto apyvartumo) finansinių rodiklių, nustatyta, kad įmonių finansinei būklei yra reikšmingi 9 finansiniai koeficientai, kurių suma sudaro įmonių nemokumo vertinimo regresiją:

$$Z = -0,762 + 0,003 * X_1 - 0,424 * X_2 - 0,06 * X_3 + 0,22 * X_4 - 0,774 * X_5 - 0,189 * X_6 + 6,842 * X_7 - 12,262 * X_8 - 5,257 * X_9 \quad (6)$$

kur:

- $Z$  – vertinimo regresija;
- $X_1$  – bendrasis likvidumo koeficientas;
- $X_2$  – grynojo apyvartinio kapitalo santykis su turto;
- $X_3$  – finansinių įsipareigojimų koeficientas;
- $X_4$  – savininkų nuosavybės ir finansinių įsipareigojimų (skolų) koeficientas;
- $X_5$  – finansinių sąnaudų (palūkanų) koeficientas;
- $X_6$  – veiklos pelningumo koeficientas;
- $X_7$  – turto gražos koeficientas;
- $X_8$  – grynojo apyvartinio kapitalo apyvartumas;
- $X_9$  – turto apyvartumas.

Jei  $Z = 1$  arba kuo gautinas (tikėtinas) tikimybinis įvykis yra arčiau 1 (vieneto) reikšmės, tai galima teigti, kad įmonė bankrutuos. Jei  $Z = 0$  arba kuo gautinas (tikėtinas) tikimybinis įvykis yra arčiau 0, tai galima teigti, kad įmonė nebankrutuos.

Kuo mažesnis prognozavimo laikotarpis, tuo įmonių nemokumo nustatymo modelis yra tikslesnis. Remiantis gautais rezultatais gali būti numatomos ir įgyvendintos konkrečios įmonių reorganizavimo alternatyvos. Pavyzdžiui, jei vertinimo regresija yra gana žema ir nėra jokių abejonių, kad įmonė taps finansiškai nemoki, labiausia tikėtina alternatyva yra tokios įmonės likvidavimas. Jei vertinimo regresijos koeficientas svyruoja, analizuojama įmonė gali būti arba reorganizuota, arba jos nemokumo problemos gali būti išspręstos kitais būdais.

Todėl galima daryti tokią išvadą: tuo atveju, kai įmonė yra kritinės būklės, be to, ji negali vykdyti prisiimtų įsipareigojimų ir kai reikia nustatyti – ar įmonės finansiniai sunkumai yra tik laikino pobūdžio, ar įmonė yra absoliučiai (beviltiškai) nemoki, - turi būti atlikta įmonės nemokumo priešasčių analizė, įmonės situacija vertinama dviem aspektais (finansiniu ir verslo vadybos).

Apibendrinant pelno ir jį lemiančių veiksnių vertinimo metodologinius aspektus, galima teigti, kad ekonominėje literatūroje pabrėžiami įvairūs pelno, kaip ekonominės kategorijos ir įmonės veiklos rodiklio aspektai, todėl pelnas įvardijamas kaip įmonės darbo efektyvumo ir jos veiklos vertinimo matas. Pelną ir pelningumą lemia įvairūs išoriniai ir vidiniai veiksniai. Išorės veiksnių tyrimas pakankamai sudėtingas, jų paveikti praktiškai neįmanoma, todėl daugiau dėmesio skiriama vidinių veiksnių analizei. Vidinius pelną ir pelningumą lemiančius veiksnius padeda atskleisti įmonės veiklos finansinė analizė.

Išanalizavus ekonominę literatūrą, galima teigti, kad skiriamos pagrindinės pelno ir pelningumo rodiklių grupės: pardavimo, turto ir kapitalo. Kadangi šiuos rodiklius sieja glaudus ryšys, bendram įmonės pelningumo vertinimui būtina naudoti bendrą šių rodiklių vertinimo metodiką. Pardavimų pelningumo rodikliai skaičiuojami imant pelno ir tam tikro įmonės veiklos rodiklio santykį (bendrasis pardavimų pelningumas, tipinės veiklos pelningumas, grynasis pelningumas). Turto pelningumo piramidinė analizė, parodanti ūkinės-gamybinės veiklos efektyvumą, atliekama Du Ponto, R.Schattke ir H.Jensen, L.Bernstein, R. Wilson ir G. McHugh siūlomais metodais, kuriuose turto pelningumas išskaidomas į veiksnius: pardavimų pelningumą ir turto apyvartumą. Kapitalo pelningumo piramidinė analizė, parodanti kapitalo panaudojimo efektyvumą, atliekama remiantis Du Ponto ir A.Poppey metodais, kuriuose išskiriami veiksniai: pardavimų pelningumas, turto apyvartumas bei kapitalo struktūra. Visapusiškam įmonės veiklos įvertinimui tikslinga atlikti ir bankroto tikimybės analizę. Dažniausiai taikomi klasikiniai statistiniai metodai: Altman, Taffler ir Tisshaw, Springate, Zavgren, Blank.

Pelno (pelningumo) didinimu suinteresuotos įmonės turi tirti pelną lemiančius vidinius ir išorinius veiksnius, nes analizės metu gauta informacija svarbi įmonių veiklos perspektyvų vertinimui.

## **2. AUTOSERVISO PASLAUGŲ ĮMONIŲ PELNO IR JŲ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ ANALIZĖ**

Paslaugų sfera yra viena perspektyviausių, sparčiai besiplėtojančių ūkio (ekonomikos) sferų. Vakarų šalyse vis daugiau verslininkų įsitraukia į paslaugų sferos veiklą. Steigti privačią paslaugų įmonę ir paversti ją pelninga yra ne taip paprasta, kaip iš pirmo žvilgsnio atrodo. Išsivysčiusiose šalyse paslaugų teikimas tapo vyraujančia ekonominės veiklos rūšimi. Paslaugų sektoriuje veikia daugybė įvairaus profilio ir dydžio įmonių, kuriose dirba apie du trečdalius visų darbuotojų, jame sukuriama apie 60-70 % bendrojo vidaus produkto. Automobilių verslas sudaro daugialypį sektorių paslaugų verslo industrijoje. Žvelgiant į ateitį galima drąsiai prognozuoti, kad paslaugų sektorius, tame tarpe ir autoserviso paslaugos, didės gamybinio sektoriaus sąskaita.

### **2.1. Autoserviso paslaugų sektoriaus Lietuvoje ir Klaipėdos apskrityje apžvalga**

Sparti paslaugų sferos plėtra, jos vaidmens ūkyje augimas būdingas ir Lietuvos ekonomikai. Lietuvoje autoverslas dažnai vadinamas „nacionaliniu“ verslu. Autoverslas duoda pelno ne tik prekybams, paslaugų versle jis turi daug šakų ir pošakių. Tai ir automobilių servisai, ir prekyba automobiliais, autoservisų įranga, atsarginėmis dalimis ir mazgais. R.Kovaliovo, V.Snieškos, A.Simanavičiaus (2009) sudaryta autoverslo struktūra itinai rodo (žr. 5 priedą), kad autoverslas aprūpina gyventojus darbu.

Automobilių parkas Lietuvoje per pastarąjį dešimtmetį išaugo beveik dvigubai. Vystantis prekybai, ūkiniams ir ekonominiams ryšiams tarp Vakarų ir Rytų, mūsų šalies keliais važiuoja vis daugiau tranzitinio transporto priemonių, todėl sparčiai didėja techninės priežiūros ir remonto paslaugų paklausa ir tokias paslaugas teikiančių įmonių skaičius.

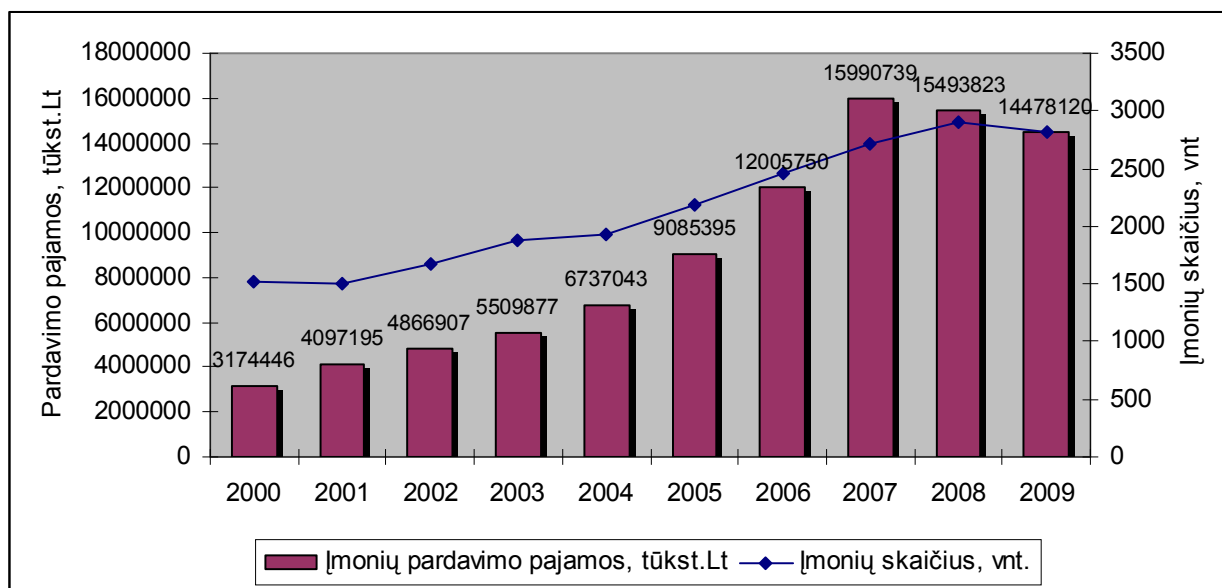
Nuosavas automobilių remonto verslas pradėjo plėtotis Lietuvai atkūrus nepriklausomybę. Visi didieji automobilių servisai pradėjo veiklą nuo mažų garažo tipo remonto dirbtuvių. Laikui bėgant automobilių remonto verslas vis populiarėjo, kadangi į Lietuvą vis daugiau mašinų buvo įvežama iš Europos Sąjungos šalių. Tarybinės gamybos automobilių parkas tapo nepopuliarus ir remontuoti naują, šiuolaikišką automobilį reikėjo autoservise. Tokio tipo remontas reikalavo vis daugiau specifinių žinių, patirties ir įrankių, kurie yra pakankamai brangūs ir nuosavame garaže jų turėti neverta ir neapsimoka. Laikui bėgant susikūrė didieji automobilių servisų tinklai, tokie kaip UAB „Kemi“, UAB „Tanagra“ ir UAB „Melga“.

Pagal Statistikos departamento duomenis, EVRK 2 klasės kodas 45 (pagal EVRK 1 kodas 50) apima veiklą „Variklinių transporto priemonių ir motociklų pardavimas, variklinių transporto

priemonių atsarginių dalių ir pagalbinių reikmenų pardavimas, variklinių transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas, automobilių degalų prekyba“. Nuo 2000 m. šios rūšies įmonių Lietuvoje padidėjo beveik dvigubai (89,66 %). 2000 m. šią veiklą Lietuvoje vykdė 1528 įmonės, o 2008 m. jau 2898 įmonės. Preliminariais Statistikos departamento duomenimis, 2009 m. įmonių skaičius sumažėjo iki 2821 įmonės, t.y. -2,66 %.

Didžiausios ir daugiausiai padalinių visoje Lietuvoje turinčios autodetalių ir autoserviso paslaugų įmonės: UAB „Autoaibė“, UAB „Akstė“, UAB „Autoera“, UAB „Autotrade“, UAB „Eoltas“, UAB „Egzotika“, UAB „Dagas“, UAB „Dagris“, UAB „Dasta“, UAB „Girilis“, UAB „Juta“, UAB „Kemi“, UAB „Lirosta“, UAB „Melga“, UAB „Olmita“, UAB „Ogmita“, UAB „Tobis“, UAB „Tanagra“ ir kt. Internetiniame puslapyje [www.imones.lt](http://www.imones.lt) galima rasti daugiau negu 1,8 tūkst. autodetalėmis prekiaujančių ir autoserviso paslaugas teikiančių įmonių duomenų.

Kaip matoma iš 2.1 paveikslo, ši autoverslo šaka daug metų turėjo augimo tendenciją. Įmonių skaičius išaugo beveik dvigubai, o įmonių pajamos apie 5 kartus. Tik 2008 ir 2009 m. šioje verslo šakoje, kaip ir daugelyje kitų, nebuvo ypač geri. Dėl pasaulinės ekonominės krizės įmonių pajamos lyginant 2009 m. su 2007 m. sumažėjo 1,5 mlrd.Lt, t.y. -9,46 %.



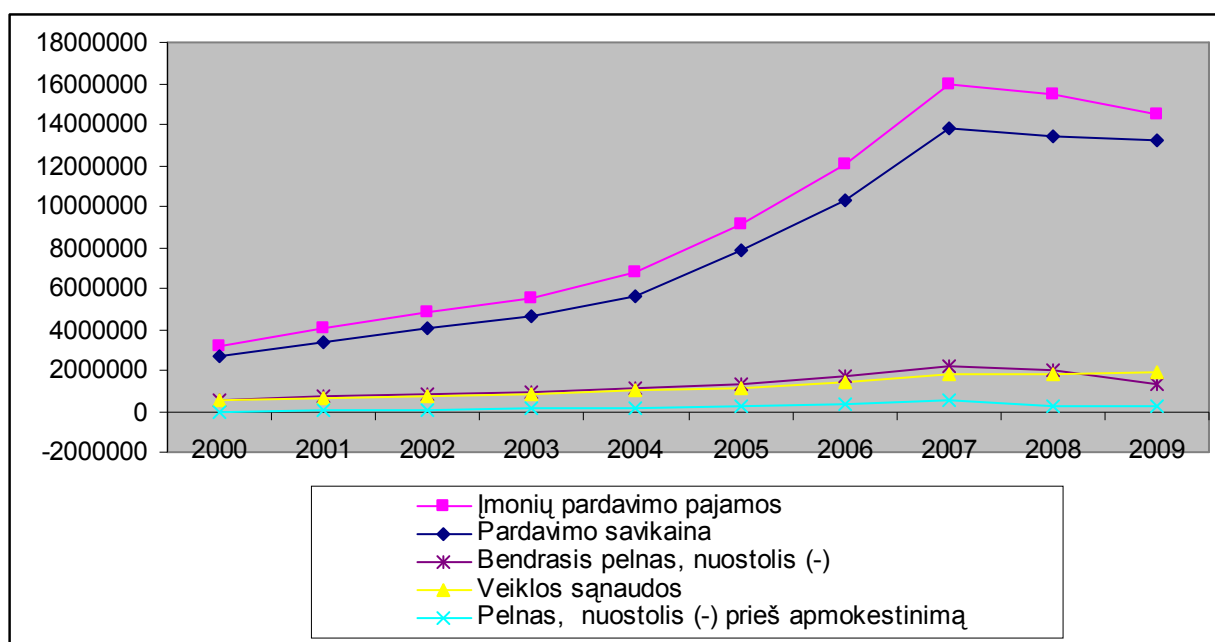
**2.1 pav.** Autopaslaugų šakos įmonių Lietuvoje skaičius ir pardavimo pajamos 2000-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis*

Autoverslo paslaugų įmonės pagal LR Statistikos departamento sugrupavimą patenka į ekonominės veiklos rūšį GI „Prekyba; viešbučiai ir restoranai; transportas, sandėliavimas ir ryšiai“. Šios veiklos rūšies įmonės Lietuvoje sukuria vidutiniškai 19,528 mlrd. Lt arba 31 % bendrosios pridėtinės vertės ([www.std.lt](http://www.std.lt)).

Kaip jau minėta, autopaslaugų šakos apyvarta nuo 2000 m. iki 2007 m. išaugo 404 %, kartu išaugo ir pardavimo savikaina (413 %). Tačiau 2008 m. stebimas apyvartos mažėjimas. 2009 m.

lyginant su 2007 m. pardavimo pajamos ir pardavimo savikaina sumažėjo atitinkamai 9,46 ir 4,3 % (2009 m. statistiniai duomenys yra preliminarūs). Iš 2.3 paveiksle pateikiamų šakos įmonių pagrindinių duomenų matyti, kad pardavimo savikaina išaugo 9 % daugiau negu pardavimo pajamos, todėl bendrasis pelnas 2000-2007 m. išaugo mažiau (351 %) negu įmonių apyvarta, o nuo 2007 m. bendrasis pelnas net pradeda mažėti (nuo 2007 m. iki 2009 m. bendrasis pelnas sumažėjo net 41,4 %). Veiklos sąnaudos įmonėse auga, nuo 2000 m. iki 2007 m. kasmet vidutiniškai po 18,9 %, o 2008-2009 m. 3,9 %. Pelnas prieš apmokestinimą labiausiai augo 2003-2007 m. vidutiniškai po 54,6 % kasmet, o 2008 m. jis sumažėjo 54,2 %. 2009 m., remiantis preliminariais statistiniais duomenimis, pelnas prieš apmokestinimą sumažėjo dar 11,9 %.



**2.2 pav.** Autopaslaugų šakos įmonių Lietuvoje statistiniai duomenys 2000-2009 m., tūkst.Lt  
*Šaltinis: parengta autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis*

Autopaslaugų šakoje didesnė dalis Lietuvos įmonių dirba pelningai. 2.1 lentelėje pateikiami pelningų ir nuostolingų įmonių skaičiai bei procentiniai pasikeitimai per 2000-2009 m.

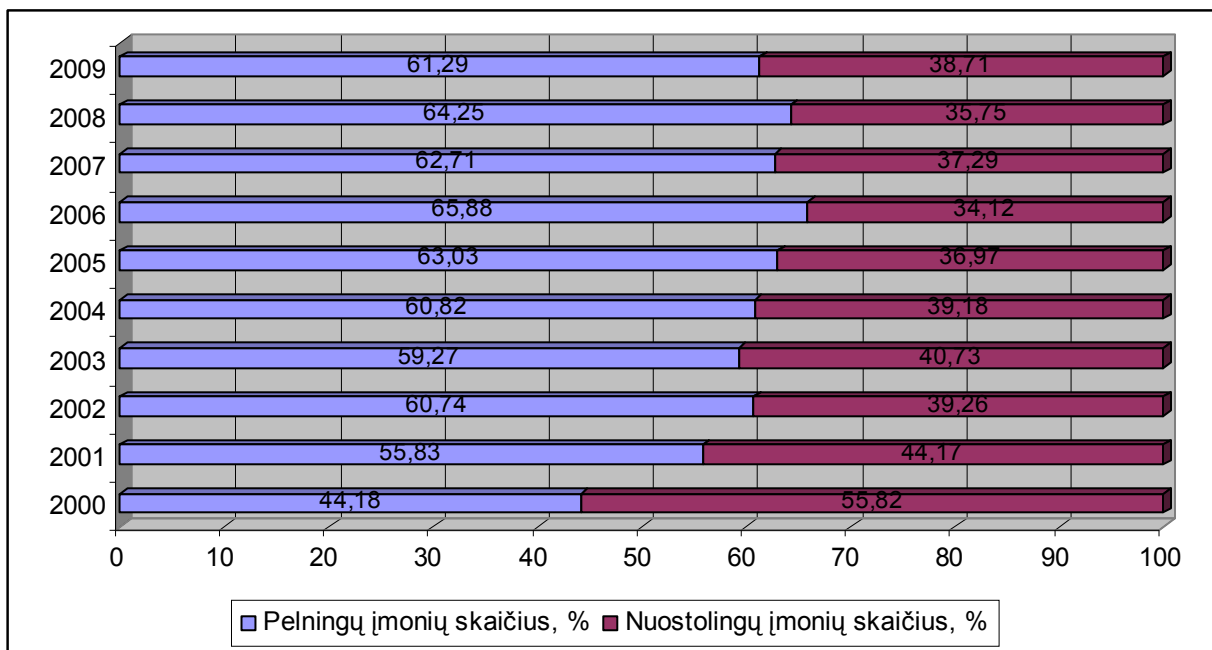
2.1 lentelė

**Pelningų ir nuostolingų autopaslaugų šakos įmonių skaičius (vnt) ir pokyčiai (%)**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Pelningų įmonių skaičius, vnt	675	843	1021	1109	1172	1381	1618	1700	1862	1729
<i>Pokytis, %</i>	0	24,89	21,12	8,62	5,68	17,83	17,16	5,017	9,53	-7,14
Nuostolingų įmonių skaičius, vnt	853	667	660	762	755	810	838	1011	1036	1092
<i>Pokytis, %</i>	0	-21,81	-1,05	15,45	-0,92	7,28	3,46	20,64	2,47	5,41

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis*

Iš 2.1 lentelės duomenų matyti, kad pelningų įmonių skaičius šioje šakoje didėja kasmet, išskyrus 2009 m. Labiausiai pelningų įmonių padaugėjo ir nuostolingų pamažėjo 2001-2002 m. Didelis šuolis stebimas ir 2005-2006 m., kai pelningos įmonės išaugo apie 17 % kasmet. Taip pat matoma, kad labiausiai nuostolingų įmonių skaičius išaugo 2007 m. (20,64 %). Žiūrint į įmonių struktūrą pagal pelningumą (2.3 pav.), galime pastebėti, kad šakoje yra nemažai nuostolingų įmonių, o tai reiškia, kad autopaslaugų šaka nėra labai pelninga. 2000 m. nuostolingų įmonių skaičius tarp visų įmonių sudarė net 55,82 % ir viršijo pelningas. Visais kitais metais pelningos įmonės sudaro didesniąją procentą tarp visų įmonių, vidutiniškai apie 62 %.



**2.3 pav.** Autopaslaugų šakos įmonių Lietuvoje struktūra pagal pelningumą 2000-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis*

Klaipėdos apskrityje įregistruoti didžiausių Lietuvos autopaslaugų šakos įmonių padaliniai Vakarų Lietuvos regionui. **GI** ekonominės veiklos rūšies įmonės, į kurias įeina ir autoverslas, Klaipėdos apskrityje sukuria vidutiniškai 2,868 mlrd. Lt arba 39,4 % bendrosios pridėtinės vertės (8,2 % daugiau negu šalies vidurkis) ([www.std.lt](http://www.std.lt)). Internetiniame puslapyje [www.imones.lt](http://www.imones.lt) skelbiami daugiau negu 200 apskrityje veikiančių šio verslo įmonių duomenys.

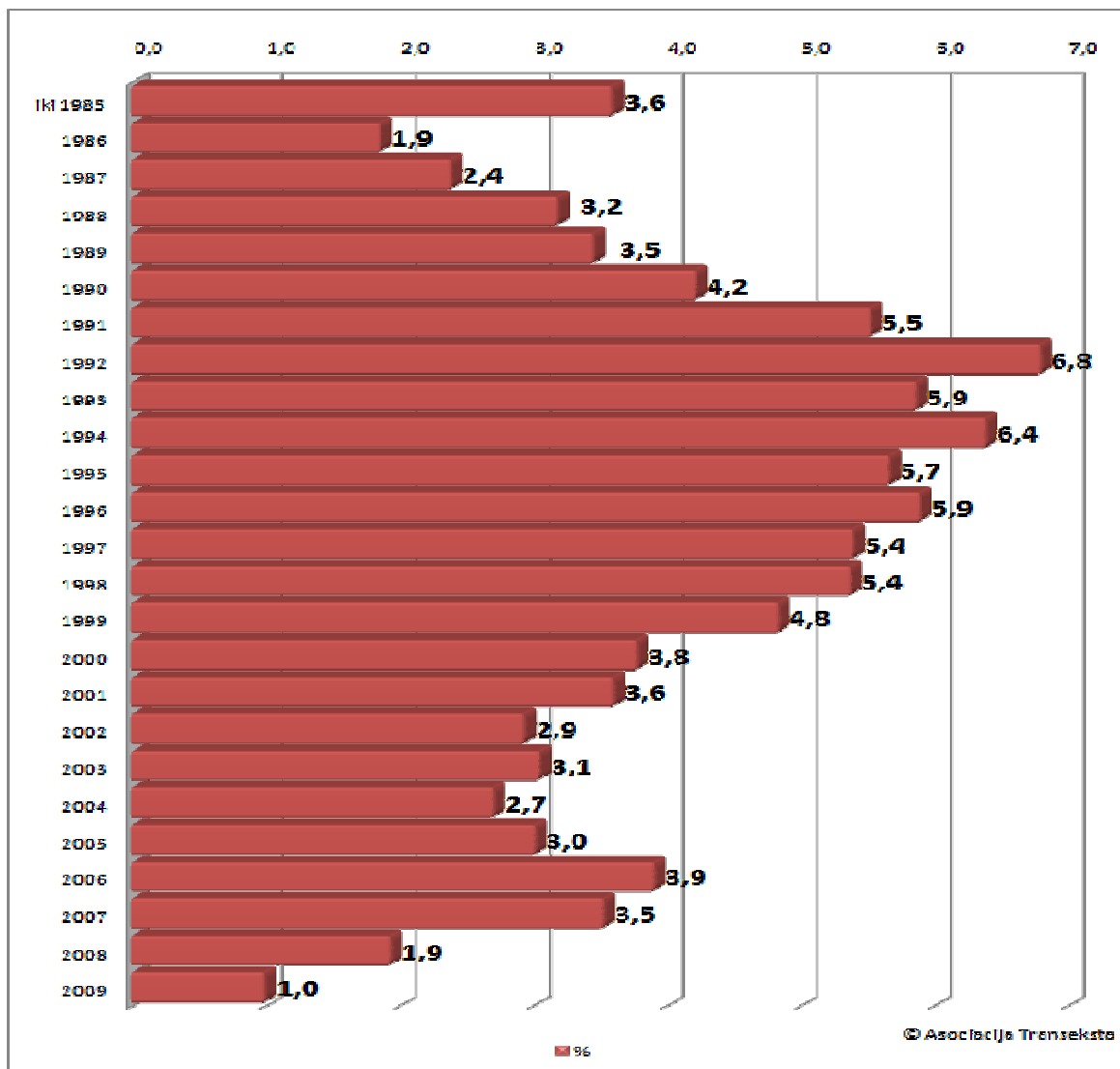
Kretingoje autodetalėmis prekiauja ir autoserviso paslaugas teikia apie 30 įmonių, visos jos priskiriamos prie vidutinio ir smulkaus verslo subjektų. Pagal įmonių užimamą teritoriją, padalinių skaičių, dirbančiųjų skaičių, apyvartą, teikiamų paslaugų platų profilį didžiausios iš jų ir pagrindinės konkurentės: UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“. Dar keletas svarbesnių įmonių: R.Bagušienės prekybos įmonė „Brikas“, UAB „Autoaibė“ Kretingos filialas, G.Šlepečio įmonė, UAB „Okreta“, UAB „Pajūrio autostiklų centras“, IĮ „Kėbulas“ ir kt.

Vis didėjantis automobilių skaičius Lietuvoje leidžia tikėtis, kad smulkių ir vidutinių autoservisų tinklas mūsų šalyje nemažės, juo labiau dėl į šalį įvežamų palyginti prastos techninės



būklės automobilių. VĮ „Regitra“ duomenimis, naujų ir naudotų automobilių santykis sudaro 5,4 : 94,6 (2009 m. įregistruotų Lietuvoje lengvųjų automobilių skaičius: nauji – 7306, naudoti -129789).

Didesnė dalis į technines apžiūras atvykstančių krovinių ir lengvųjų automobilių, autobusų ir mažų autobusų pagaminti 1988-1998 m. (žr. 2.4 pav.).



**2.4 pav.** Techninei apžiūrai 2009 m. pateiktų automobilių skaičius (%) pagal pagaminimo metus

*Šaltinis:* [http://www.vta.lt/statistika\\_2010.php](http://www.vta.lt/statistika_2010.php)

Remiantis 2.4 paveikslo duomenimis galime teigti, kad statistinis lietuvis šiuo metu važinėja 11-16 metų senumo automobiliu, t.y. pakankamai nusidėvėjusiu ir dažnai gendančiu. Aštuoniolikos – vienuolikos metų automobiliai sudaro 5,4-6,8 %, septynerių – penkerių metų transporto priemonės sudaro 2,7-3 %, o metų-dviejų tik 1-1,9 % visų į technines apžiūras atvažiavusių automobilių. Dėl šios priežasties autoservisams darbo pritrūkti neturėtų.

Apibendrinant galima teigti, kad autopaslaugų šakos plėtra nuo 2000 m. iki 2009 m. buvo sparti, sukurta daug didelių autoserviso paslaugų tinklų bei smulkaus ir vidutinio verslo įmonių. Įmonių skaičius išaugo beveik dvigubai (89,66 %), apyvarta apie 5 kartus (404 % arba 12,8

mlrd.Lt). Pelningos įmonės šioje šakoje sudaro vidutiniškai 62 % visų įmonių. 2007-2009 m. įmonių skaičiaus mažėjimą (2,66 %), apyvartos kritimą (9,46 % arba 1,5 mlrd.Lt) lėmė pasaulinės ekonominės krizės veiksniai. Vis didėjantis palyginti prastos techninės būklės automobilių skaičius Lietuvoje leidžia tikėtis, kad autoserviso paslaugos išliks paklausios.

Toliau darbe dviejų konkurencingų įmonių, UAB "Naujasis autoratas" ir UAB „Ratas“, veikiančių Kretingos mieste, pavyzdžiu bus nagrinėjami autoserviso paslaugų įmonių pelną (pelningumą) lemiantys išoriniai bei vidiniai veiksniai.

## **2.2. Trumpa UAB „Naujasis autoratas“ veiklos apžvalga**

**UAB „Naujasis autoratas“** buvo įregistruota 2002 m. gruodžio 31 d. Pagrindinė įmonės veikla – variklinių transporto priemonių (lengvųjų automobilių ir mikroautobusų) atsarginių dalių ir pagalbinių reikmenų pardavimas, automobilių techninė priežiūra ir remontas. Papildoma veikla – elektros energijos perpardavimas, finansinis tarpininkavimas, mažmeninė maisto, alaus ir cigarečių prekyba. Bendrovė turi 4 autodalių parduotuves bei autoservisą Kretingoje. Patalpos yra nuomojamos. Pagrindinė įmonės bazė įsikūrusi vakarinėje Kretingos miesto dalyje (pramonės įmonių zonoje), 5 km nuo centro, čia yra 2 autodalių parduotuvės bei autoservisas. Dar 2 parduotuvės įsikūrusios strateginėse miesto vietose: viena miesto centre, kita šalia pagrindinio kelio Kretinga-Klaipėda.

Bendrovės įstatinis kapitalas lygus 10000 (dešimt tūkstančių) litų. Jį sudaro 100 paprastųjų akcijų, kurių vienos nominalioji vertė lygi 100 litų. Akcijos priklauso trims šeimos ryšiais susijusiems asmenims, kurie dirba įmonėje ir užima vadovaujančias pareigas.

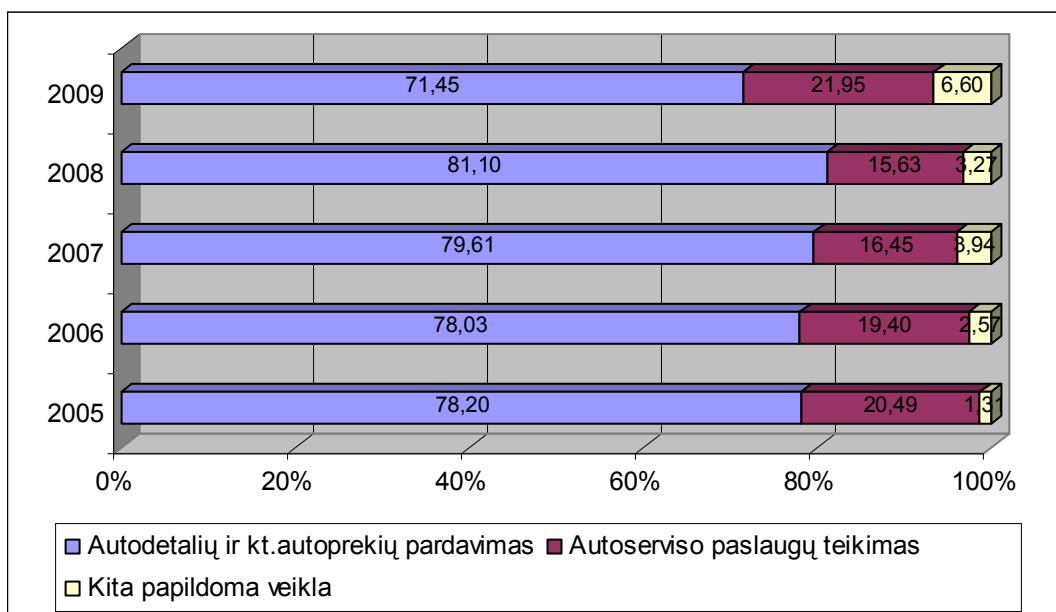
Pirmais, 2003-iais, veiklos metais įmonėje dirbo 32 darbuotojai, vėliau dėl veiklos plėtros kiekvienais metais darbuotojų skaičius augo ir 2008 m. jau dirbo 62 darbuotojai. Dėl šalyje susiklosčiusios nepalankios ekonominės situacijos 2009 m. įmonės vadovai darbuotojų skaičių sumažino iki 47. Dirbančiųjų kaita nedidelė, didžioji dalis yra aukštos kvalifikacijos, nuolat tobulinasi seminaruose ir kvalifikacijos kėlimo kursuose.

Įmonė prekes parduoda ir paslaugas teikia Kretingos miesto ir rajono bei šalia esančių miestų (Klaipėdos, Palangos) fiziniams ir juridiniams asmenims (nemaža pastarųjų dalis – valstybinės). Teikiamos paslaugos klientų vertinimu yra aukštos kokybės, todėl įmonės apyvarta kasmet didėjo (išskyrus 2009 m.). Nuolatinių klientų automobiliai pagal sudarytas ilgalaikes sutartis remontuojami pirmumo eile, jiems taikomos 10-17 % nuolaidos prekėms, 10 % nuolaidos autoserviso paslaugoms. Nuolaidų dydis priklauso nuo atsiskaitymo būdo, pirkimų apimtys. Retesnių automobilių detalės į įmonę pristatomos pagal klientų užsakymus per 1-3 dienas.

UAB „Naujasis autoratas“ turi pastovius automobilių detalių ir kitų pagalbinių reikmenų tiekėjus, kurie užtikrina savo teikiamos produkcijos kokybiškumą. Svarbiausi iš jų: UAB „Olmita“, UAB „Dagas“, UAB „Dagris“, UAB „Eoltas“, UAB „Autoera“, UAB „Juta“, UAB „Inter cars Lietuva“, UAB „Tobis“ ir kiti.

UAB „Naujasis autoratas“ tikslas - būti lydere Kretingos mieste ir rajone parduodant kokybiškas prekes bei teikiant kokybiškas paslaugas, didinti įmonės pajamas ir pelną. Dėl įmonės konkurencingumo rinkoje veikla plečiama nuolat, plečiamas prekių asortimentas, klientams siūlomos naujos paslaugos, tobulinamas klientų aptarnavimas. Siekiant gerinti paslaugų kokybę bei mažinti paslaugų sąnaudas įsigijami nauji įrengimai, renovuojant patalpas gerinamos darbo sąlygos darbuotojams. Atsižvelgiant į klientų bei darbuotojų pageidavimus 2008 m. pradėta vykdyti nauja papildoma veikla: greitojo maisto gamyba. Įmonės teritorijoje pastatytame prekybos kioske pradėta parduoti: salotos, užkandžiai, šaltieji gėrimai, kava, arbata, saldumynai ir t.t. Autodetalių parduotuvių, autoserviso klientams, įmonės darbuotojams atsirado galimybė skaniai ir nebrangiai pavalgyti.

Įmonės pardavimo pajamų (2005-2009 m.) procentinis pasiskirstymas pateikiamas 2.5 paveiksle:



**2.5 pav.** UAB „Naujasis autoratas“ pardavimo pajamų struktūra 2005-2009 m., %  
*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

Pagrindines pajamas UAB „Naujasis autoratas“ gauna iš autodetalių ir kitų automobiliams reikalingų reikmenų pardavimo. 2005-2008 m. šios veiklos pajamos sudarė vidutiniškai 79,2 % visų pajamų. Autoserviso paslaugų pajamos 4 kartus mažesnės, sudaro vidutiniškai 18,8 % visų pajamų. Tik 2009 m. pajamų struktūra truputį pasikeitė dėl papildomos įmonės veiklos augimo. Per

analizuojamą laikotarpį pajamos iš papildomos veiklos išaugo 5 kartus, todėl prekių pardavimo pajamos 2009 m. visoje pajamų struktūroje sumažėjo iki 71,5 %.

### **2.3. Trumpa UAB „Ratas“ veiklos apžvalga**

UAB „Ratas“ buvo įregistruota 2004 m. lapkričio 17 d. Bendrovės veiklos pradžia - 2005 metai. Įmonės veikla – variklinių transporto priemonių atsarginių dalių ir pagalbinių reikmenų pardavimas bei variklinių transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas. Jokia papildoma veikla įmonė neužsiima. Patalpos nuomojamos. Bendrovė įsikūrusi rytinėje Kretingos miesto dalyje, šalia regioninio kelio Palanga-Šiauliai. Čia veikia autodetalių parduotuvė ir autoservisas. Šiaurinėje miesto dalyje įmonė turi dar vieną autoservisą.

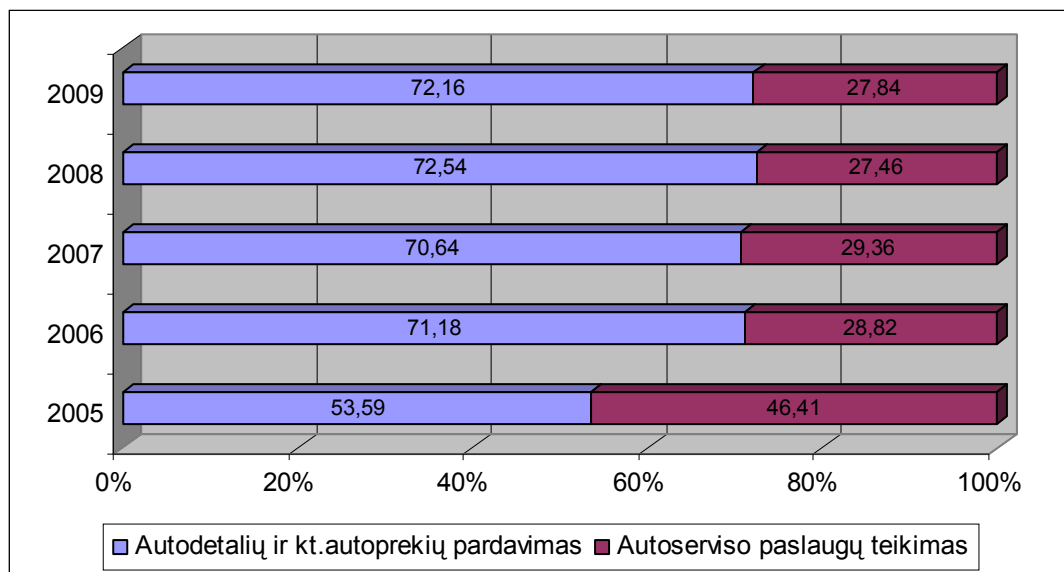
Bendrovės įstatinis kapitalas lygus 10000 (dešimt tūkstančių) litų. Jį sudaro 100 paprastųjų akcijų, kurių vienos nominalioji vertė lygi 100 litų. 100 % akcijų valdo vienintelis akcininkas, kuris taip pat yra įmonės generalinis direktorius.

Veiklos pradžioje, t.y. 2005 m., į UAB „Ratas“ priimta 16 darbuotojų, 2008 m. jau dirbo 41 darbuotojas, 2009 m. jų skaičius sumažėjo iki 34. Dauguma darbuotojų aukštos kvalifikacijos, puikiai išmanantys savo darbą. Įmonė kasmet investuoja į jų mokymą bei kvalifikacijos kėlimą.

UAB „Ratas“ taip pat prekes parduoda ir paslaugas teikia Kretingos miesto ir rajono bei šalia esančių miestų (Klaipėdos, Palangos) fiziniams ir juridiniams asmenims (taip pat turi nemažai sutarčių su valstybinėmis įstaigomis). Klientų atsiliepimai yra geri, jų vertinimu paslaugos yra aukštos kokybės. Su valstybinėmis bei privačiomis įmonėmis sudaromos ilgalaikės sutartys, taikomos lanksčios nuolaidos, kurios priklauso nuo pirktų prekių bei atliktų paslaugų sumos. Kuo daugiau klientas išleidžia pinigų, tuo didesnės nuolaidos taikomos.

Įmonė veikia konkurencinėje aplinkoje, todėl veikla plečiama nuolat, plečiamas prekių asortimentas, klientams siūlomos naujos paslaugos. Siekdama gerinti paslaugų kokybę, mažinti paslaugų sąnaudas, taip pat nenorėdama atsilikti nuo konkurentų, įmonė investuoja įsigydama naujus įrengimus, renovuoja patalpas, gerina darbo sąlygas darbuotojams.

Įmonės pardavimo pajamų procentinis pasiskirstymas (2005-2009 m.) pateikiamas 2.6 paveiksle:



**2.6 pav.** UAB „Ratas“ pardavimo pajamų struktūra 2005-2009 m., %

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

Didžiausias pajamas UAB „Ratas“ taip pat gauna iš autodetalių ir kitų automobiliams reikalingų prekių pardavimo. Pirmasis, t.y. 2005, įmonės veiklos metais prekių pardavimo pajamos sudarė 53,6 %, autoserviso paslaugų pajamos 46,4 % visų pajamų. Nuo 2006 m. pajamų struktūra keitėsi. 2006-2009 m. autodetalių pardavimo pajamos sudarė vidutiniškai 71,6 %, autoserviso paslaugos 28,4 % visų pajamų (2,5 karto mažiau už prekių pardavimo pajamas).

UAB „Ratas“ yra pagrindinis UAB „Naujasis autoratas“ konkurentas Kretingos rajone.

#### **2.4. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ išoriniai pelną lemiantys veiksniai**

Išoriniai veiksniai turi labai didelę įtaką įmonių, tame tarpe ir UAB „Naujasis autoratas“ bei UAB „Ratas“ veiklai, jų finansiniams rezultatams. Prie išorinių veiksnių priskiriama valstybės ūkinė politika, ekonominė sistema, mokesčių sistema, vietinės veiklos sąlygos. Rinkos ekonominėmis sąlygomis didelę įtaką įmonių pelnui daro pasiūlos ir paklausos veiksniai, kuriuos lemia ekonomikos nestabilumas, infliacija, konkurencija. Išorinių veiksnių poveikio įmonių veiklai praktiškai neįmanoma sukontroliuoti, todėl jų analizei šiame darbe bus skiriamas mažesnis dėmesys.

**Nestabili ekonominė padėtis.** Užsitęsęs pasaulio ekonomikos nuosmukis sukūrė beveik visų šalių darbo rinkas: smarkiai mažėjo darbo paklausa, daugybė gyventojų prarado darbo vietas, lėtėjo pajamų augimas. Po beveik ketverius metus trukusio darbo rinkos renesanso, 2008 metų pabaigoje įvyko staigus tendencijų lūžis, kuris dar labiau sustiprėjo 2009 metais. Kai kuriose Europos Sąjungos (ES) šalyse pernai užfiksuoti nedarbo rodikliai buvo didžiausi per visą jų istoriją

(Navikas, 2010). SEB banko duomenimis, nedarbo lygis 2010 metais padidės iki 15,5 %. Statistikos departamento išankstiniais duomenimis, mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų didmeninės ir mažmeninės prekybos bei remonto įmonių apyvarta (be PVM) 2009 m. sausį-rugsėjį sudarė 19809,7 mln. litų (2008 m. - 27086,4 mln. litų) ir, palyginti su tuo pačiu 2008 m. laikotarpiu, sumažėjo 28,3 % palyginamosiomis kainomis arba 7,3 mlrd. litų. Variklinių transporto priemonių ir motociklų didmeninės ir mažmeninės prekybos bei remonto įmonių apyvarta 2009 m. sausį-rugsėjį, palyginti su 2008 m. tuo pačiu laikotarpiu, sumažėjo 50,3 %. Dėl bedarbystės ir atlyginimų sumažinimo gyventojai neteko apie 1,2 mlrd. litų pajamų. Prekybos sumažėjimas iššaukė ir kitą negerovę - apyvartinių lėšų trūkumą versle. Sulėtėjo atsiskaitymai tarp verslininkų, sulėtėjo pinigų apyvarta, jų judėjimas. Nors kai kuriose verslo srityse nuo metų pradžios apyvarta krito net 50 %, verslininkai teigia, kad labiausiai jų padėti apsunkino apyvartinių lėšų trūkumas, ekonomikos pakilimo metu iš bankų paimti kreditai, dėl to nėra lėšų atsiskaityti su tiekėjais bei darbuotojais. Neturintieji apyvartinių lėšų, negavusieji kreditų negalėjo atsiskaityti su partneriais, šie neatgaudami lėšų už paslaugas ar prekes patys įklimpdavo į skolas savo partneriams. Iki 2009 m. gruodžio pradelstų verslo skolų portfelis išaugo iki 2,9 mlrd. litų.

Gerokai padaugėjo tyčinių bankrotų. Dėl to daug pajamų praranda bankrutuojančių bendrovių partneriai - sąžiningi verslininkai, bankai ir kiti kreditoriai, o biudžetas - mokesčiai. Nelygias konkurencines sąlygas lemia „šešėlinė“ ekonomika. Teigiama, kad šiuo metu nuslepama net ketvirtadalis pajamų. LLRI atlikto tyrimo duomenimis, 2010-aisiais šešėlinės ekonomikos dalis padidės 5 % ir sieks 22,7 % bendrojo vidaus produkto.

Sunki finansinė padėtis verslininkus vertė mažinti darbuotojų skaičių ir jų atlyginimus. „Swedbank“ užsakymu atliktoje apklausoje 43 % Lietuvos gyventojų nurodė, kad per 2009 m. jų nuolatinės pajamos sumažėjo iki 20 %, 17 % apklaustųjų pajamos mažėjo daugiau nei 20 %, o nepakitusias pajamas išlaikė 45 % apklaustųjų. Pasak tyrimo dalyvių, 26 % prognozuojamos ekonominės veiklos susitraukimo lėmė netinkami valdžios sprendimai, 66 % - rinkos aplinkybės.

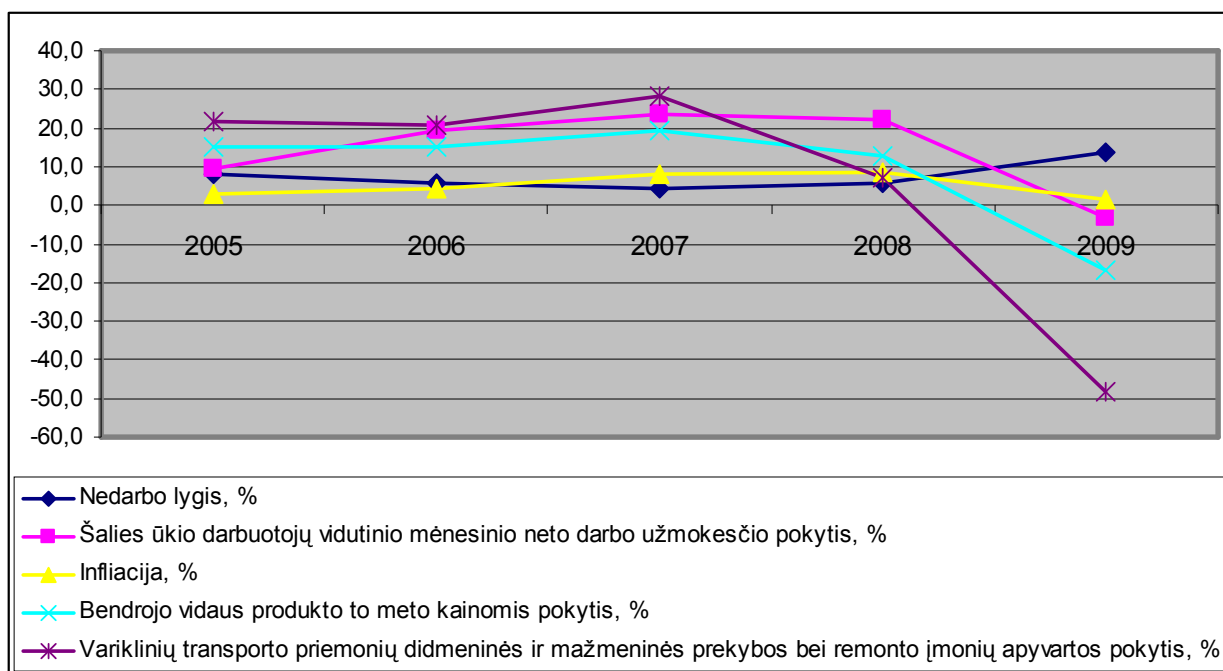
Ekonominė krizė didelį poveikį turėjo ir abiems šiame darbe analizuojamoms įmonėms. Galima buvo manyti, o įmonės vadovai tuo ir tikėjo, kad autoserviso paslaugos išliks paklausios ir šiuo nestabiliu ekonomikos laikotarpiu. Juo labiau, kad automobilių parkas Lietuvoje labai didelis, įmonės, o ir šeimos turi ne po vieną automobilį. Tačiau situacija pasirodė kiek kitokia. Dėl sumažėjusių gyventojų pajamų lygio (lyginant 2009 m. su 2008 m. -7,3 %) ir išaugusio nedarbo (lyginant 2009 m. su 2008 m. nedarbo lygis išaugo nuo 5,8 iki 13,7 %, t.y. 136,2 %) žmonės automobilio remontą laikinai atidėjo arba kiek įmanoma stengėsi remontuoti patys, aplenkdami autoservisus. Daug įmonių klientų buvo statybinės įmonės, kurių veiklą ekonominė krizė paveikė bene labiausiai. Pvz., 2009 m. bankrutavo 6 statybinės bendrovės, su kuriomis UAB „Naujasis autoratas“ buvo sudaręs prekių ir paslaugų teikimo sutartis ir įmonė vien per 2009 m. prarado

pajamų už suteiktas paslaugas už 42 tūkst.Lt. Su 9 įmonėmis turima atsiskaitymo problemų, kai uždelstos skolos nemokamos jau daugiau negu metus. Bendrovė vėl gali prarasti apie 50 tūkst. Lt už parduotas prekes ir suteiktas paslaugas. UAB „Ratas“ turi problemų su 8 organizacijomis, iš kurių dauguma taip pat statybinės. Keturioms iš jų 2009 m. paskelbti bankrotai (galima teigti, kad prarasta 26 tūkst.Lt), su likusiomis kovojama dėl uždelstų skolų (19 tūkst.) sumokėjimo.

Situacija su valstybinėmis įstaigomis ir organizacijomis, su kuriomis sudarytos pastovios paslaugų teikimo sutartys, šiek tiek geresnė nei su privačiomis. Nors dėl lėšų trūkumo automobiliai buvo remontuojami rečiau, tačiau atsiskaitymas išliko palyginti stabilus.

Prekybos apimčių sumažėjimas, apyvartinių lėšų trūkumas tiek UAB „Naujasis autoratas“, tiek UAB „Ratas“ priverstė ieškoti greitų ir tinkamų sprendimų šiomis sunkiomis sąlygomis. Deja, dėl didelių mokesčių abi įmonės buvo priverstos mažinti darbuotojų skaičių. UAB „Naujasis autoratas“ 2008-2009 m. atleido 25 %, UAB „Ratas“ 17 % darbuotojų. UAB Likusiems darbuotojams sumažintas darbo užmokesčio fondas: UAB „Naujasis autoratas“ 12 %, UAB „Ratas“ 10 %. Įmonės ieškojo pigesnių prekių perpardavimui, sustabdė pastatų remonto, aplinkos tvarkymo, darbuotojų darbo aplinkos gerinimo darbus, stengėsi kiek įmanoma riboti verslo išlaidas, tačiau vis tiek neišvengė nuostolių (UAB „Naujasis autoratas“ 2008 m. patyrė 156202 Lt, o 2009 m. 47905 Lt nuostolių, UAB „Ratas“ 2009 m. patyrė 76547 Lt nuostolių). Padėtį lengvino tai, kad nė viena iš įmonių neturėjo ilgalaikių banko kreditų.

**Infliacija ir kiti ekonominiai rodikliai.** Ekonomistai teigia, kad viena svarbiausių infliacijos didėjimą 2004-2008 m. (nuo 2,9 iki 8,5 %) Lietuvoje lėmusių priežasčių buvo savarankiškos šalies pinigų politikos neturėjimas ir reikšmingai padidėjęs darbo jėgos mobilumas. Į Lietuvą ėjo dideli – keliolika milijardų litų per metus – beveik nevaldomi (pinigų politikos prasme) pinigų srautai, kurie bankų paskolų ir kitų išmokų pavidalu „didino“ perkamąją galią. Savo ruožtu dešimtys tūkstančių piliečių, išvykstančių dirbti į senbuves Europos Sąjungos šalis, sukuria darbo jėgos deficitą šalies ūkio šakose, kuriose tie pinigai „nusėda“ (pvz., statybos pramonėje). Dėl to darbdaviai priversti nuolat didinti darbo užmokestį. Kitaip tariant, Lietuva iš Europos Sąjungos importuoja pinigus, o į ją eksportuoja darbo jėgą (Jakeliūnas, 2007). Šalies mastu nevaldomi pinigų srautai (ir skolinimasis) sukėlė daug bėdų: neracionalų vartojimą, nepagrįstus lūkesčius ir spartų kainų augimą, neproporcingai dideles investicijas į trumpalaikę naudą kuriančias sritis, menką taupymo lygį ir pan. Pinigų kiekis 2005-2007 metais Lietuvoje augo ne mažiau kaip 20-25 % per metus, tuo tarpu bendrasis vidaus produktas – 14-15 %. Kitaip tariant, prekių ir paslaugų sukuriama mažiau, nei atsiranda pinigų. Svarbiausi Lietuvos ekonominės ir socialinės raidos tarpusavyje susiję rodikliai ir jų įtaka vienas kitam pateikiami 2.7 paveiksle:



**2.7 pav.** Lietuvos ekonominės ir socialinės raidos rodikliai 2005-2009 m., %

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis LR Statistikos departamento duomenimis*

Nuo 2005 iki 2007 m. augo infliacija, dirbančiųjų darbo užmokestis, įmonių apyvarta ir kartu bendrasis vidaus produktas, mažėjo nedarbo lygis. Nuo 2008 m. nedarbo lygis didėja, visi kiti rodikliai mažėja. Darbe analizuojamų įmonių verslo tendencijos, kaip vėliau parodys analizės, atitinka laikotarpio tendencijas.

**Lietuvos mokesčių sistema.** Visose pasaulio šalyse esminiai apmokestinimo principai: mokesčių surinkimo tvarka turi būti aiški, suprantama ir paprasta, konkrečiai apibrėžta, ekonomiškai efektyvi, pigi ir patogi mokesčių mokėtojams. Šiuolaikiniu vertinimu mokesčių sistema laikoma efektyvia, jeigu atitinka šiuos reikalavimus: laiduoja, kad į biudžetą numatytais dydžiais reguliariai įplauks piniginės lėšos ir jų suma atitinkamai didės augant apmokestinamoms pajamoms; skatina reikiamą gamybinio aktyvumo ir asmeninio vartojimo lygį; suderina centrinės ir vietos valdžios interesus formuojant jų biudžetų pajamas.

Galima teigti, kad pasaulyje nėra idealių mokesčių sistemų, o tuo labiau nėra ideali ir Lietuvos mokesčių sistema. Dauguma mokesčių įstatymų Lietuvoje buvo įvedami išsivysčiusių Vakarų Europos šalių pavyzdžiu, neatsižvelgiant į išskirtines vietos sąlygas, nesiremiant mokesčių teoriniais pagrindais (apmokestinimo principais, mokesčių vykdomomis funkcijomis, mokesčių naštos bei apmokestinimo rodikliais). Lietuvos mokesčių sistemai būdingas apmokestinimo nuostatų neapibrėžtumai, nestabilumas ir neskaidrumas. Lietuvos vyriausybė vadovaujasi tik mokesčių fiskaline funkcija (kuo daugiau jų gauti į biudžetą) ir nedaro visapusiškos ekonominės analizės (poveikio mokesčių mokėtojų interesams, krašto ekonomikai bei rinkoms). Kartu dažnai ignoruojami tokie apmokestinimo principai, kaip teisingumas, ekonominis efektyvumas,



administracinis paprastumas, mokestinių įplaukų produktyvumas bei mokesčių ekonominė funkcija. Viena iš priežasčių, kodėl surenkami ne visi mokesčiai, o dalis jų slepiama - pačių mokesčių sudėtingumas, o kartais ir neapibrėžtumas. Dėl to kyla nemažai ginčų tarp mokesčio mokėtojo ir mokesčio administratoriaus. Dėl sudėtingumo, dažno mokesčių tarifų, apmokestinamosios bazės keitimų didėja klaidų tikimybė.

Nuo pirmųjų 2009 metų dienų verslą Lietuvoje labai stipriai paveikė staiga išaugę mokesčiai. Kartu su pasauline krize tai daug kam tapo neįpakeliama našta. Ypač didelę įtaką verslui padarė pridėtinės vertės mokesčio (PVM) lengvatų panaikinimas, nes kai kurioms verslo sritims PVM per naktį išaugo net 14 proc., t. y. nuo 5 iki 19 %, o rudenį mokestis buvo pakeltas antrą kartą - iki 21 %. Palyginti su kitų Europos Sąjungos (ES) šalių PVM, Lietuvoje jis vienas didžiausių (Kapočiūtė, 2010). Todėl akivaizdu, kad norėdami išlikti verslininkai grįžta prie „šešėlinės“ ekonomikos ir vokelių politikos (Grigolytė, 2010) Verslas, ypač ekonominio nuosmukio sąlygomis, yra priverstas naudotis visomis priemonėmis, net ir nelegaliomis, kad išgyventų.

„Siekdama surinkti biudžetą, valdžia padidino mokesčius, tačiau lazda atsisuko kitu galu - verslo objektai krypta į šešėlį ir planuotos biudžeto pajamos tampa neįgyvendintu planu“, - sakė Lietuvos laisvosios rinkos instituto (LLRI) ekspertas Vytautas Žukauskas.

Ekonomisto, DnB NOR banko vyriausiojo analitiko Rimanto Rudzkiego nuomone, priimdami įstatymų dėl mokesčių keitimo pataisas, politikai vadovaujasi primityviausiu aritmetiniu metodu. „Pavyzdžiui, skaičiuoja, kad padidinę degalų akcizą 10 proc., tiek daugiau mokesčių ir surinks. Tačiau dėl padidinto akcizo (nuo 2009 m. akcizo mokestis benzinui padidėjo 34,4 %, dyzelinui – 20,4 %, dujoms – 142 %) gali padidėti kontrabanda ir panašiai. Kad būtų galima apskaičiuoti tokius atoveiksmius, būtina remtis ekspertų vertinimu. Rasti optimalų mokesčių modelį yra labai sunkus uždavinys, ypač krizės sąlygomis, kai ankstesni modeliai nebetinka“, - kalbėjo R. Rudzkius.

Mokesčių didinimas ekonominės krizės metu neduoda laukiamų rezultatų. Finansų ministerijos duomenimis, 2009 m. iš pridėtinės vertės mokesčio (PVM) surinkta 1 mlrd. 851,3 mln. litų. PVM planas įvykdytas 76,1 %. Pelno mokesčio surinkta 372,6 mln. litų. Planas įvykdytas 74,2 %. Akcizų įplaukos siekia 808,9 mln. litų. Tai sudaro 85,7 % planuotų pajamų. Nacionalinio biudžeto pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio sudaro 848,7 mln. litų. Planas įvykdytas 94,9 %.

Ekonominės teorijos teigia, kad sunkmečiu negalima didinti mokesčių ir kitaip sunkinti verslo padėties. Mokesčių didinimas iš dalies pateisinamas tik ekonomikos kilimo metu, o sunkmečiu reikėtų suteikti lengvatų.

Šiame darbe analizuojamoms įmonėms nestabili mokesčių sistema taip pat turi didelės įtakos. PVM padidėjimas sąlygojo kainų pakilimą (autodetalės pabrango 5-10 %), paklausos sumažėjimą (apyvarta krito vidutiniškai 17 %), sudėtingas gyventojų pajamų mokesčio, pelno

mokesčio apskaičiavimas ir dažnas mokesčių keitimas padidino klaidų tikimybę finansinėje apskaitoje.

UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ kaip uždarnosios akcinės bendrovės moka šiuos mokesčius:

1. pridėtinės vertės mokestis (21 %);
2. gyventojų pajamų mokestis (15 %);
3. privalomojo sveikatos draudimo mokestis (6 %);
4. valstybinio socialinio draudimo mokestis (34 %);
5. įmokos į garantinį fondą (0,1 %);
6. mokestis už aplinkos teršimą (20-22 Lt už sunaudotą degalų toną);
7. pelno mokestis (20 %);
8. valstybinės rinkliavos (už viešą reklamą) (0,5 Lt už 1 cm<sup>2</sup> reklaminio ploto).

Daugiausia abi įmonės sumoka socialinio draudimo mokesčio ir pridėtinės vertės mokesčio. Sudėtingiausia teisingai apskaičiuoti ir deklaruoti: PVM ir pelno mokestį. Vienintelė mokestinė lengvata, kuria yra pasinaudojusios įmonės, tai pelno mokesčio sumažinimas suteiktos paramos dviguba suma.

**Konkurencija.** Konkurencija yra būtinas šiuolaikinės ekonomikos variklis, skatinantis kokybės gerėjimą bei inovacijų diegimą. Ji yra efektyvios rinkos pagrindas. Tai savotiškos gamybos bei prekybos įmonių ar paslaugų teikėjų varžybos dėl vartotojų palankumo, lojalumo. Visuomenė, ypač verslo, pačia bendriausia prasme konkurenciją suvokia kaip savarankiškų ūkio subjektų varžybas, kai kiekvienas iš jų, siekdami naudos sau, stengiasi aplenkti savo konkurentus, pateikdami tokias prekes ar paslaugas, kurių reikalauja pirkėjas, įmanomai mažesne kaina, ir tuo užsitikrindami didesnes pardavimų apimtis, pajamas ir pelnus. Konkurencijos varžybas laimi tas ūkio subjektas, kuris mažiausiais kaštais sugeba geriausiai patenkinti tam tikrų prekių ar paslaugų paklausą. Didėjanti rinkos dalis reiškia didesnes pajamas ir pelnus, o tai sudaro galimybes plėsti savo veiklą, pritraukiant papildomus ekonominius išteklius: kapitalą, darbą, naujas investicijas. Dalyvavimas konkurencijos varžybose reikalauja taupyti mažinant kaštus, atspėti pirkėjų norus ir jiems įtikti, kuriant ir įsisavinant naujas technologijas, produktus ar paslaugas, išsaugoti ir padidinti savo rinkos dalį, žinoti ką daro tavo konkurentai ir stengtis juos aplenkti.

Kretingos mieste ir rajone veiklą vykdančios variklinių transporto priemonių atsarginių dalių bei pagalbinių reikmenų ir variklinių transporto priemonių techninės apžiūros ir remonto įmonės taip pat veikia konkurencinėje aplinkoje. Visos įmonės priklauso smulkiajam ir vidutiniam verslo sektoriui. Norėdamos sėkmingai dirbti, kiekviena iš jų turi rasti savo klientą. 2009 m. VĮ „Regitra“ duomenimis, Kretingos rajono savivaldybėje iš viso registruota 23864 lengvieji ir krovininiai (iki 3,5 t) automobiliai ([www.regitra.lt](http://www.regitra.lt)). Kiekvienam rajono gyventojui (įskaitant visas amžiaus grupes)

tenka 0,52 automobilio. Pagal prielaidą, kad Kretingos rajono gyventojai savo automobilius remontuoja vietinėse įmonėse, galima teigti, kad autodetalių prekybos ir autoserviso paslaugų įmonėms darbo netrūksta.

Dauguma įmonių, veikiančių Kretingoje, specializuojasi siauresnėse srityse: naudotus automobilius ardo ir naudotomis detalėmis prekiauja UAB „Plieninis žirgas“, IĮ „Kėbulas“, IĮ „Autotechas“, A.Sireikio įmonė; automobilių stiklais prekiauja ir juos keičia UAB „Pajūrio autostiklų servisas“, automobilių sistemoms bei jų priežiūrai reikalingais skysčiais prekiauja UAB „Danušis ir Co“, akumuliatoriais – UAB „Petrutė“ Kretingos filialas, UAB „Batrema“, naujomis automobilių detalėmis ir kt. reikmenimis prekiauja UAB „Autoaibė“ Kretingos filialas, R.Bagušienės įmonė „Brikas“, G.Valinsko įmonė „Gintvalė“, automobilių remonto paslaugas teikia UAB „Transkona“, UAB „Okreta“.

UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ – didžiausios ir plačiausią paslaugų spektrą teikiančios įmonės. Jos prekiauja automobilių kėbulų, važiuoklės, variklių, elektros sistemos detalėmis, padangomis, automobilių priežiūrai bei remontui reikalingomis prekėmis, remontuoja ir dažo automobilių kėbulus, remontuoja variklius, važiuokles, elektros sistemas, permontuoja padangas, montuoja automobilinę dujų įrangą, atlieka variklių, važiuoklės, benzino-dujų sistemų kompiuterinę diagnostiką, teikia autodetalių užsakymo, pristatymo, automobilių nutempimo iš autoavarijos vietos ir kt. paslaugas. Įmonės konkuruoja tarpusavyje parduodamų prekių ir atliekamų paslaugų kokybe ir kaina.

Abi įmonės stengiasi investuoti į naujausią autoserviso įrangą. UAB „Naujasis autoratas“ per 2005-2009 m. įsigijo ir atnaujino autoserviso įrangos už beveik 400 tūkst.Lt. Įsigyti 8 automobiliniai elektromechaniniai keltuvai, ratų balansavimo stendas, ratų geometrijos stendas, stabdžių patikros stendas, 2 kompiuterinės variklių bei važiuoklės diagnostikos stendai, automobilių dažymo kamera, 6 suvirinimo aparatai, 3 šlifavimo mašinos.

UAB „Ratas“ dalį įrangos nuomojasi, taip pat per 2005-2009 m. įsigijo naujų įrengimų už beveik 100 tūkst.Lt: 2 automobilinius keltuvus, 2 ratų montavimo-balansavimo stendus, važiuoklės diagnostikos aparatūrą ir kitos serviso įrangos.

Įmonės labiau konkuruoja teikdamos paslaugas valstybiniais ar privatiems juridiniams asmenims. Fiziniais asmenims atliekami remonto darbai sudaro palyginti nedidelį procentą (abiejose įmonėse apie 15-25 %). Įmonės konkuruoja visuose konkursuose, skelbiamuose dėl autoserviso paslaugų teikimo Kretingos, Palangos miestuose. Konkursai paprastai skelbiami valstybinių įstaigų automobilių remonto paslaugoms. UAB „Naujasis autoratas“ parduoda prekes ir teikia paslaugas Kretingos miesto ir rajono seniūnijoms, miesto ir rajoninėms mokykloms, priešgaisrinei tarnybai, aplinkos apsaugos agentūrai, maisto ir veterinarijos tarnybai, Kretingos

darbo biržai, Kretingos ir Palangos policijos komisariatams. UAB „Ratas“ remontuoja Kretingos savivaldybės, valstybinės mokesčių inspekcijos, Sodros automobilius.

Įmonės ne tik konkuruoja, bet ir bendradarbiauja: perka viena iš kitos reikiamas autodetales, kurių pagal poreikį tuo metu neturi prekyboje, užsako bendras autodetalių siuntas.

Konkurencija tarp šių įmonių verčia gerinti prekių ir paslaugų kokybę, plėsti prekių ir paslaugų asortimentą, siekti technologinio efektyvumo. Tačiau jos įtakoje įmonės negali užsidėti didelių antkainių ant parduodamų prekių, negali per brangiai teikti paslaugų, todėl tai nulemia palyginti nedidelį autopaslaugų veiklos pelningumą.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad išoriniai veiksniai neabejotinai veikia įmonių veiklą ir pelningumo lygį. Siekdami dirbti pelningai, įmonių vadovai turi analizuoti išorinius veiksnius, kad galėtų bent minimaliai valdyti jų daromą poveikį įmonių veiklai, tačiau didžiausią dėmesį turi skirti vidinių pelną ir pelningumą lemiančių veiksnių analizei.

## **2.5. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ vidiniai pelną lemiantys veiksniai**

Išorinių veiksnių analizė pakankamai sudėtinga, tačiau vidinių veiksnių ištyrimas, svarbiausių lemiančių veiksnių nustatymas ir nuolatinė jų kontrolė turi tapti pagrindiniu vadovų tikslu ir darbu.

Vidinius įmonių pelną lemiančius veiksnius padeda ištirti finansinė analizė. Jos dėka galima išanalizuoti įmonių metinių finansinių ataskaitų duomenis, apskaičiuoti rodiklių dinaminis bei struktūrinius pokyčius, santykinis pelno ir pelningumo rodiklius, nusakančius įmonės veiklos efektyvumą, įvertinti bankroto tikimybę. Vidinių veiksnių analizė padeda vadovams priimti tinkamus veiklos sprendimus.

### **2.5.1. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ finansinių ataskaitų rodiklių dinamikos ir struktūros analizė**

Analizuojant UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ finansinių ataskaitų rodiklius ir jų pokyčius tikslinga naudoti horizontaliąją bei vertikaliąją analizes.

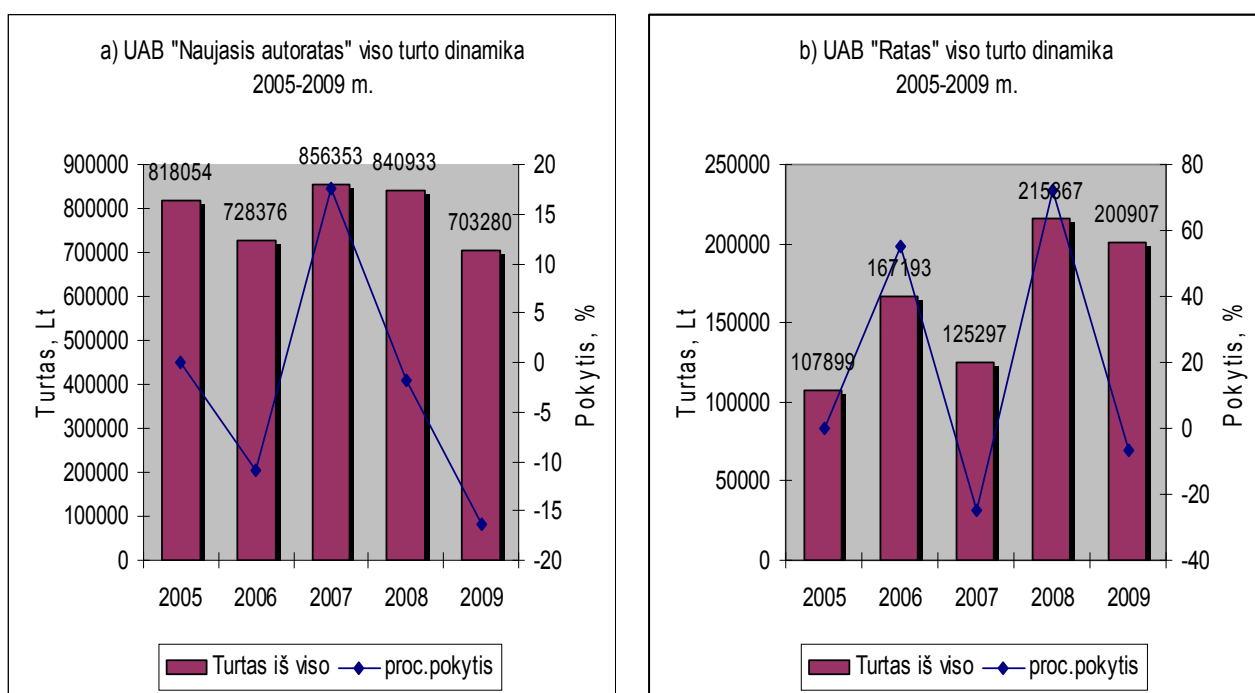
Taikant rodiklių dinaminę analizę, galima bus įvertinti ilgalaikio ir trumpalaikio turto, nuosavybės ir įsipareigojimų, pajamų ir sąnaudų pokyčius, dėl kokių veiksnių tam tikri rodikliai kito, kokios priežastys tai lėmė.

Taikant rodiklių struktūros analizę, galima bus įvertinti turto, nuosavybės struktūrą, turto naudojimo optimalumą ir racionalumą, pokyčius finansavimo struktūroje, nustatyti įmonės pajamų ir sąnaudų struktūrą ir jų kitimą lėmusias priežastis.

### 2.5.1.1. Įmonių turto rodiklių dinamikos ir struktūros analizė

Analizuojant abiejų įmonių turto dinamiką naudota horizontalioji analizė. Šios analizės rūšies paskirtis - įvertinti finansinių ataskaitų straipsnių kiekybinius pokyčius atskirais analizuojamais laikotarpiais, taip pat per visą 2005-2009 metų laikotarpį. Pokyčiai vertinami absoliučiais dydžiais (litas) ir procentais.

UAB „Naujasis autoratas“ turto dinamika matoma 2.8a paveiksle. Per laikotarpį nuo 2005 m. iki 2009 m. įmonės turtas kito skirtingai, galima stebėti mažėjimo tendenciją. Pokyčiai nėra labai žymūs, išskyrus 2009 m., kai turto vertė nebesiekė net 2006 m. lygio. Pirmaisiais analizuojamais, t.y. 2005 m., balansinė turto vertė buvo 818054 Lt, 2006 m. sumažėjo 10,96 %, 2007 m. vėl padidėjo 17,57 % ir buvo didžiausia per visus analizuojamus metus (856353 Lt). 2008 m. ir 2009 m. lyginant su 2007 m. turto vertė atitinkamai sumažėjo 1,8 % ir 17,87 %. 2009 m. palyginus su 2005 m. turto vertė sumažėjo 114774 Lt, t.y. 14,03 %. Didžiausią įtaką turto mažėjimui padarė atsargų sumažėjimas 81,8 % (žr. 6 priedą).



**2.8 pav.** UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ viso turto dinamika 2005-2009 m.  
*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005 – 2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

UAB „Ratas“ viso turto dinamika matoma 2.8b paveiksle. Skirtingai nei kitos analizuotos įmonės, UAB „Ratas“ turtas turi augimo tendenciją. Absoliuti jo vertė yra daugiau negu 3 kartus mažesnė negu UAB „Naujasis autoratas“. Taip yra todėl, kad UAB „Ratas“ 2005 metai yra pirmieji veiklos metai ir įmonė per keletą metų turto dar daug nesukaupė. Įmonės turtas augo 2006 m. (54,95 %) bei 2008 m. (71,89 %). 2007 m. stebimas 41896 Lt arba 25,06 % sumažėjimas, taip pat

dėl atsargų kiekio tais metais sumažėjimo (37,46 %) įtakos (žr. 8 priedą). Įdomu tai, kad 2007 m. UAB „Ratas“ turto vertė buvo mažiausia, o UAB „Naujasis autoratas“ didžiausia. Lyginant 2009 m. su 2005 m., UAB „Ratas“ turto vertė išaugo 86,20 % (93008 Lt), kai tuo tarpu UAB „Naujasis autoratas“ stebimas priešingas reiškinys, 2009 m. turto lygis siekė tik 85,97 % 2005 m. turto vertės.

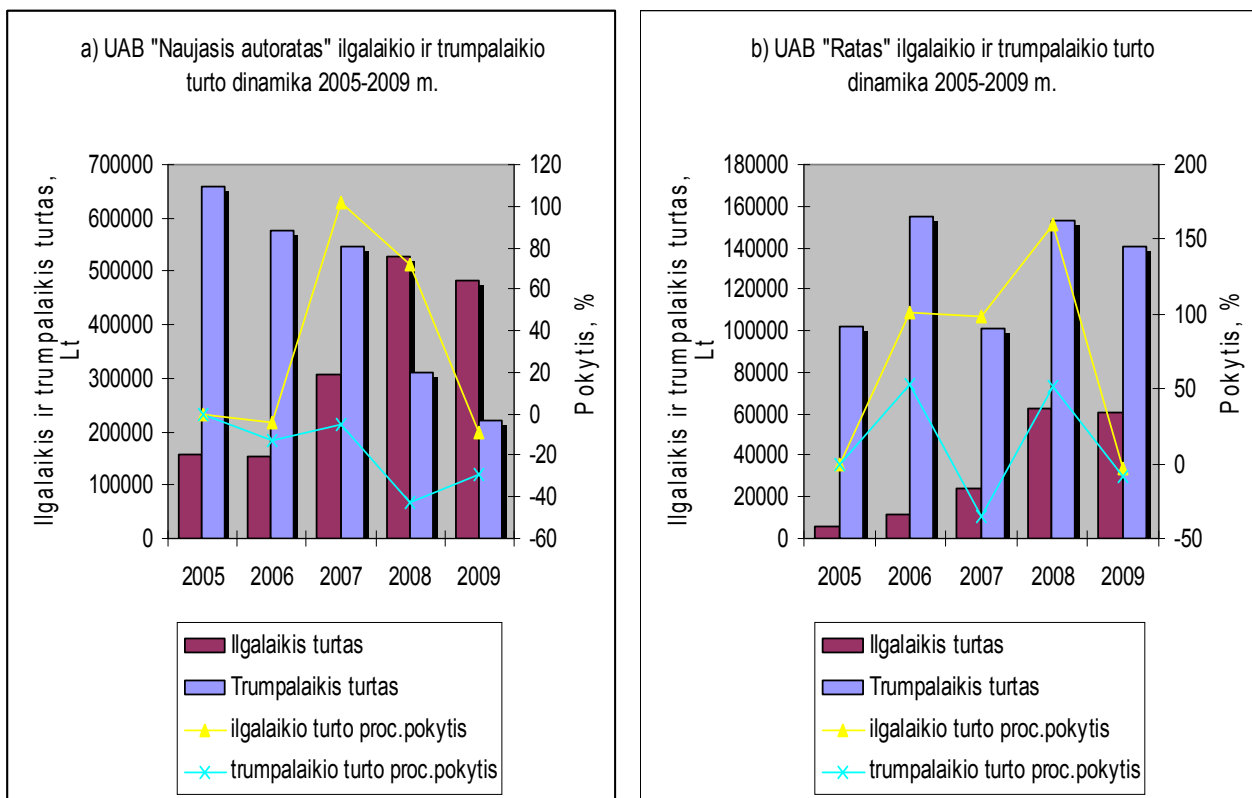
Analizuojant atskiras UAB „Naujasis autoratas“ turto rūšis (2.9a pav.), dinamika skirtinga. Ilgalaikis turtas labiausiai išaugo 2007 m., jo vertė padidėjo 101,44 % (155106 Lt). 2008 m. lyginant su 2007 m. pokytis taip pat buvo pakankamai didelis (71,73 %). 2009 m. lyginant su 2008 m. vertė 9,15 % sumažėjo, tačiau imant visą analizuojamą laikotarpį nuo 2005 m. iki 2009 m. ilgalaikis turtas išaugo tris kartus. Didžiausią įtaką tam turėjo materialaus turto (autoserviso įrangos) įsigijimas, per visą laikotarpį jo vertė padidėjo 219,57 %.

Analizuojant trumpalaikio turto straipsnių kitimą atskirais ataskaitiniais metais, galima pastebėti, kad kiekvienas iš jų pasižymėjo vis kitokia kitimo tendencija (žr.12 priedą).

UAB „Naujasis autoratas“ trumpalaikio turto vertė didžiausia buvo pirmaisiais analizuojamais metais. Kiekvienais metais ji mažėjo: 2006 m. 12,68 %, 2007 m. dar 4,71 %. Pats didžiausias pokytis buvo 2008 m., kai trumpalaikio turto vertė sumažėjo 43,1 %. Didžiausią įtaką tam padarė atsargų sumažėjimas 48,7 %. Per visą analizuojamą laikotarpį atsargos sumažėjo 81,8 %. Atsargų straipsnio mažėjimas vertintinas kaip teigiamas reiškinys, nes įmonė nebeįšaldo lėšų, taip padidindama savo mokumą ir sumažindama atsiskaitymo sunkumų grėsmę.

Pirkėjų įsiskolinimas kito netolygiai. 2006 m. išaugo 103,16 % (nuo 66423 Lt iki 134945 Lt), sekančiais metais sumažėjo 16,39 %. Lyginant visą analizuojamą laikotarpį, t.y. 2005-2009 m. pirkėjų įsiskolinimas padidėjo 27,64 % (18358 Lt). Įmonės pajamos padidėjo mažesniu procentu, taigi galima sakyti, kad įmonės skolininkų atsiskaitymas šiek tiek blogėjo. Pinigų didžiausias pokytis matomas 2007 m., kai jų vertė padidėjo 957,89 % (lyginant su 2006 m.), 2008 m. jų vertė sumažėjo iki 5594 Lt. Iš viso turto vertės labiausiai padidėjo kitas trumpalaikis turtas. Per visą laikotarpį nuo 2005 m. iki 2009 m. jo vertė išaugo 20941 Lt arba 370,9 %. Tai taip pat didele dalimi susiję su autoremontu veiklai reikalingų įrankių įsigijimu.

Palyginus ilgalaikio ir trumpalaikio turto apimčių dinamiką, pastebima, kad ilgalaikis turtas augo, trumpalaikis turtas mažėjo. Per 2005-2009 m. laikotarpį ilgalaikis turtas išaugo 3 kartus, o trumpalaikis 3 kartus sumažėjo.



**2.9 pav.** UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ ilgalaikio ir trumpalaikio turto dinamika 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005 – 2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

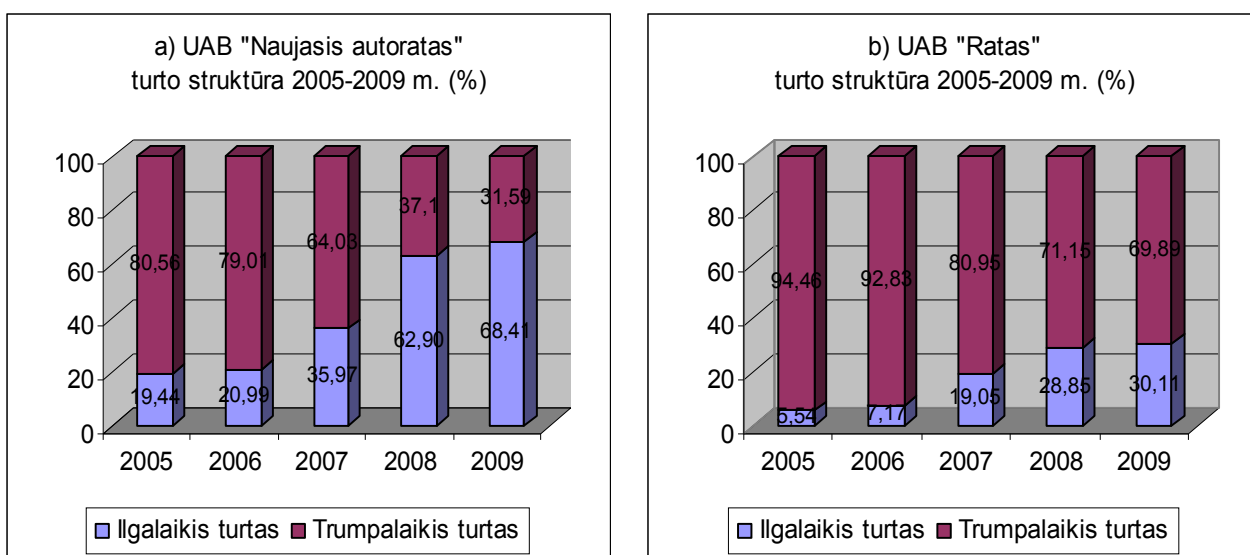
Palyginus UAB „Ratas“ ilgalaikio ir trumpalaikio turto apimčių dinamiką (2.9b pav.), matoma, kad ilgalaikio turto vertė auga, o trumpalaikio kitimai skirtingi. Beveik visą analizuojamą laikotarpį ilgalaikis turtas augo, 2006 m. 100,62 % (6015 Lt), 2007 m. 99,05 % (11879 Lt). Didžiausias procentinis pokytis buvo 2008 m., kai ilgalaikio turto vertė išaugo 160,27 %. Ilgalaikį turtą įmonėje sudaro tik ilgalaikis materialus turtas. Lyginant paskutinį laikotarpį su pradiniu UAB „Ratas“ ilgalaikis turtas išaugo daugiau negu 10 kartų, t.y. 911,84 %, kai tuo tarpu UAB „Naujasis autoratas“ tik 3 kartus.

UAB „Ratas“ trumpalaikis turtas iš esmės augo, bet ne taip ženkliai. Labiausiai jo vertė padidėjo 2006 m. – 52,27 % (53279 Lt) ir 2008 m. – 51,08 % (51811 Lt). Lyginant 2009 m. su 2005 m. trumpalaikio turto vertė išaugo 37,77 %. Tam didžiausią įtaką turėjo atsargų augimas, 2006 m. net 6 kartus (532,86 %). Nors 2007 m. ir 2009 m. stebimas atsargų sumažėjimas (atitinkamai 64,03 % ir 37,46 %), tačiau bendras augimo procentas lyginant pirmą ir paskutinį analizuojamą laikotarpį yra 168,29 %.

Pirkėjų įsiskolinimas tik 2006 m. buvo sumažėjęs 53,57 %, visus kitus metus jis po truputį augo, nors 2009 m. palyginus su 2005 m. pokytis nėra didelis – 17,34 %. To paties laikotarpio UAB „Naujasis autoratas“ pirkėjų įsiskolinimas pokytis buvo 1,5 karto didesnis, nors absoliutine verte skyrėsi nežymiai, tik 5152 Lt (žr.18 priedą)

Kito trumpalaikio turto 2005 m. UAB „Ratas“ neturėjo iš viso, o 2009 m. jo vertė siekė 2583 Lt. Pinigų sąskaitos dinamika neturi labai didelių pokyčių, jo vertė, išskyrus pirmuosius veiklos metus, kinta nežymiai, nuo 4 iki 7,5 tūkst.Lt. Taigi galime teigti, kad UAB „Ratas“ turto augimui didžiausią įtaką padarė ilgalaikio turto išaugimas 911,84 % ir trumpalaikio turto išaugimas 37,77 %.

UAB „Naujasis autoratas“ turto struktūra per analizuojamą laikotarpį keitėsi (10 priedas) Žiūrint į 2.10a paveikslą, matoma, kad 2005 m. didžiausią dalį, t.y. 80,56 %, visame turte sudarė trumpalaikis turtas, kuriame didžiausia atsargų klasė (69,70 %). Didžiausias struktūrinis pasikeitimas stebimas 2008 m. Šį laikotarpį ilgalaikis turtas 1,7 karto persvėrė trumpalaikį. 2009 m. ilgalaikio turto dalis sudarė 68,41 %, trumpalaikio 31,59 % visame turte. Ilgalaikio turto struktūroje didžiąją dalį sudaro materialusis turtas (67,36 %), o trumpalaikiame atsargos ir per vienerius metus gautinos sumos (14,76 %). Didelė ilgalaikio turto dalis visame turte nėra teigiamas reiškinys, nes ilgalaikis turtas nėra likvidus.



**2.10 pav.** UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ turto struktūra 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005 – 2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

Iš 2.10b paveikslo matyti, kad UAB „Ratas“ turto struktūra per 2005-2009 laikotarpį keitėsi nedaug. 2005 m. didžiausią dalį visame turte (94,46 %) sudarė trumpalaikis turtas (jame pirkėjų įsiskolinimas sudarė 62,89 %). Vėlesniais metais augant ilgalaikiam turtui (įmonė turi tik materialaus ilgalaikio turto), trumpalaikis mažėjo, 2006 m. trumpalaikiame turte žymiai padidėjo atsargų dalis (pokytis 54,10 %), ji sudarė 71,64 % trumpalaikio turto. 2008 m. ir 2009 m. pokyčiai turto struktūroje nedideli, ilgalaikis turtas sudaro apie 30 %, trumpalaikis apie 70 % dalis visame turte. Trumpalaikiame turte panašaus lygio dalis sudaro atsargos (2008 m. 37,70 %, 2009 m. 25,27 %) ir pirkėjų skolos (2008 m. 30,62 %, 2009 m. 39,63 %). Pats likvidžiausias turtas – pinigai – turto



struktūroje sudaro labai nežymią dalį, vidutiniškai 5 % (žr.16 priedą) Teigiama yra tai, kad trumpalaikis turtas daugiau negu 2 kartus viršija ilgalaikį, įmonė išsaugo didelį likvidumą.

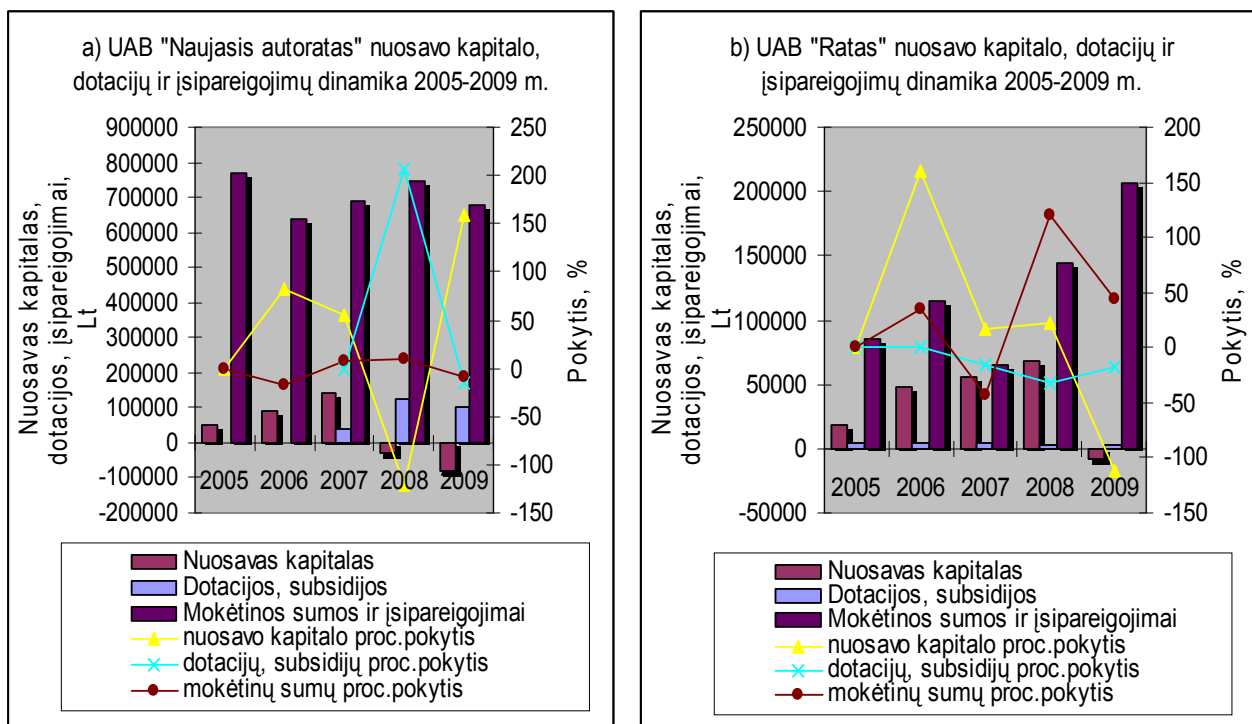
Išanalizavus UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ turto rodiklių dinamiką ir struktūrą, galima teigti, kad rodiklių kitimas įmonėse skirtingas. UAB „Naujasis autoratas“ turtas turi mažėjimo tendenciją. 2009 m. palyginus su 2005 m. turto vertė sumažėjo 114774 Lt, t.y. 14,03 %. Didžiausią įtaką turto mažėjimui padarė atsargų sumažėjimas (81,8 % arba 466356 Lt). Nebeišaldydama atsargų įmonė padidino savo mokumą ir sumažino atsiskaitymo sunkumų grėsmę. Analizuojant pirkėjų įsiskolinimo kitimą, galima teigti, kad skolininkų atsiskaitymas blogėjo, nes šis straipsnis padidėjo 27,64 %, t.y. labiau negu per laikotarpį padidėjo įmonės pajamos. 2009 m. situacija, kai ilgalaikio turto dalis sudarė 68,41 % viso turto, nėra teigiamas reiškinys, nes ilgalaikis turtas nėra likvidus.

UAB „Ratas“ turtas atvirkščiai, turi augimo tendenciją. Palyginus 2009 m. su 2005 m., UAB „Ratas“ turto vertė išaugo 86,20 %. Tačiau absoliuti UAB „Ratas“ turto vertė yra daugiau negu 3 kartus mažesnė negu UAB „Naujasis autoratas“. Turto vertė labiausiai padidėjo dėl ilgalaikio turto (išaugo daugiau negu 10 kartų (911,84 %)) ir trumpalaikio turto (išaugo 37,77 %) augimo. Turto struktūroje didžiausią dalį sudaro trumpalaikis turtas (2005 m. 94,46 %, 2009 m. 69,89 %). Teigiama šioje įmonėje yra tai, kad trumpalaikis turtas daugiau negu 2 kartus viršija ilgalaikį, įmonė išsaugo didelį likvidumą.

### **2.5.1.2. Įmonių nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų rodiklių dinamikos ir struktūros analizė**

Įmonių nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų straipsnių apimties pokyčiai litais ir procentais parodyti 13 ir 19 prieduose. Nuosavybė ir turtas balanse lygūs, turto dinamika aptarta ankstesniame skyriuje, todėl atskirai apie nuosavybės kitimą čia nebus aptariama.

UAB „Naujasis autoratas“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų dinamika pateikiama 2.11a paveiksle. Nuosavas kapitalas didėjo 2006 m. (82,01 %) ir 2007 m. (55,74 %). Didelę įtaką tam turėjo pelninga įmonės veikla, rezervų atsiradimas 2006 m. (39955 Lt) ir dvigubas jų išaugimas 2007 m. (iki 79722 Lt arba 99,53 %). 2008 m. rezervai taip pat padidėjo 45,32 %, tačiau nuosavą kapitalą sumažino (121,44 %) didžiausias patirtas nuostolis per visus veiklos metus -156202 Lt. 2009 m. nuosavas kapitalas dar labiau sumažėjo (157,83 %) dėl įmonės rezervų panaudojimo nuostolių padengimui bei 2009 m. taip pat patirto nuostolio. Lyginant 2009 m. su 2005 m. UAB „Naujasis autoratas“ nuosavas kapitalas sumažėjo 256,65 % (-78257 Lt). Nuosavas kapitalas ir rezervai nesudaro nei pusės įmonės pasyvų, todėl galima teigti, kad įmonė finansuojama iš skolinto kapitalo.



**2.11 pav.** UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ nuosavo kapitalo, dotacijų ir įsipareigojimų dinamika 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

2007 m. UAB „Naujasis autoratas“ pasyvuose atsirado naujas straipsnis – dotacijos, subsidijos (40000 Lt). 2008 m. jos išaugo 3 kartus (122453 Lt). Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai didelių pakitimų neturėjo per visą analizuojamą laikotarpį. Juos sudaro tik trumpalaikiai įsipareigojimai, ilgalaikių nėra. Pirmais analizuojamais 2005 m. mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai buvo didžiausi – 768099 Lt, vėlesniais metais mažėjo. 2006 m. įsipareigojimai sumažėjo labiausiai, t.y. 17,01 %. Lyginant 2009 m. su 2005 m., šis straipsnis sumažėjo 11,63 % (žr.13 priedą).

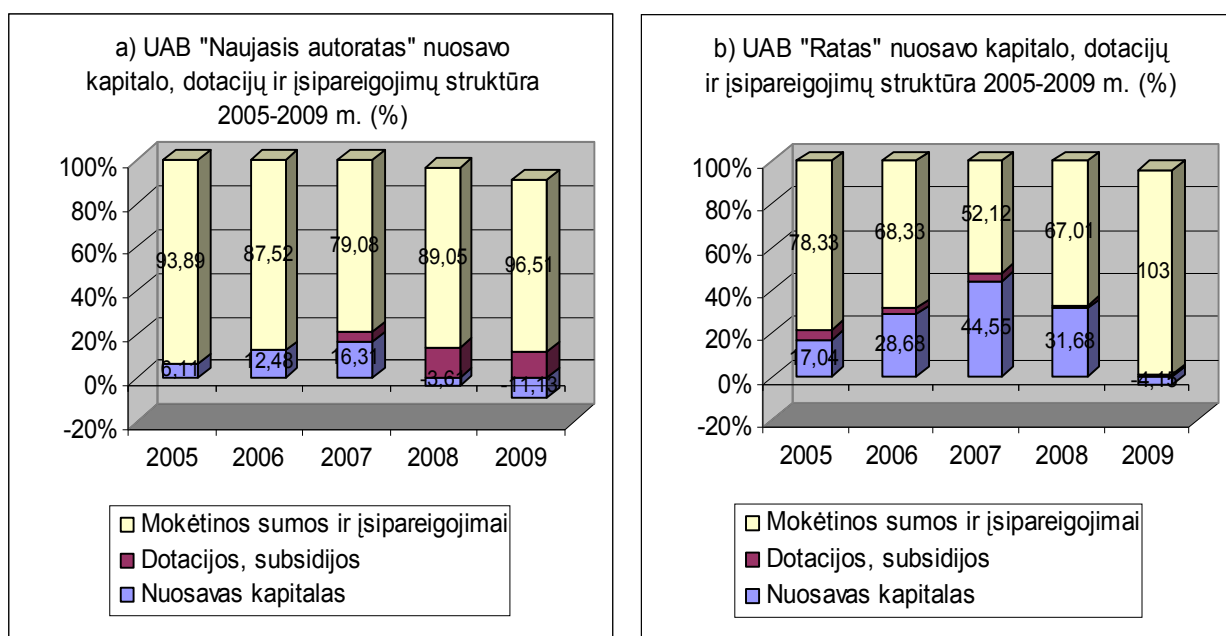
Mokėtinose sumose didžiausią dalį sudarančios skolos tiekėjams bendrovėje „Naujasis autoratas“ šiek tiek mažėjo. Geriausias įmonės atsiskaitymas su tiekėjais buvo 2006 m. (sumažėjo 17,29 %) ir 2009 m. (sumažėjo 11,64 %). Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai didėjo dėl įmonės veiklos plėtros, naujų darbo vietų steigimo. Per visą 2005-2009 m. laikotarpį šie įsipareigojimai išaugo 67,30 %.

UAB „Ratas“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų dinamika kiek kitokia. Ji pateikta 2.11b paveiksle. Nuosavas kapitalas augo 2005-2008 m. Pats didžiausias procentinis pokytis buvo 2006 m.(160,84 %). Sekančiais 2007 m. ir 2008 m. augimas sudarė 16-22 %. Šiems pokyčiams įtaką padarė nepaskirstyto pelno išaugimas 2006 m. 334,78 %, 2007 m. ir 2008 m. 21-28 %. Tik 2009 m. dėl pirmą kartą per visus veiklos metus patirto nuostolio UAB „Ratas“ nuosavas kapitalas sumažėjo 145,30 %. Dotacijų ir subsidijų straipsnis per visą analizuojamą laikotarpį sumažėjo 53,86 % dėl jų panaudojimo. UAB „Ratas“ mokėtinų sumų ir įsipareigojimų straipsnį taip pat sudaro tik

trumpalaikiai įsipareigojimai. Jie, skirtingai nuo kitos analizuojamos įmonės, išaugo. 2006 m. 35,17 %, 2008 m. 120,99 %, 2009 m. 43,38 %. Tik 2007 m. šios sumos buvo sumažėjusios 42,83 % dėl skolų tiekėjams ir su darbo santykiais susijusių įsipareigojimų sumažėjimo. Taigi per visą analizuotą laikotarpį UAB „Ratas“ mokėtinos sumos ir įsipareigojimai išaugo 144,85 % arba 122418 Lt. Absoliutine verte UAB „Ratas“ įsipareigojimai 2009 m. yra daugiau negu 3 kartus mažesni už UAB „Naujasis autoratas“ įsipareigojimus.

UAB „Ratas“ įsipareigojimuose taip pat didžiausią dalį sudaro skolos tiekėjams ir jos ženkliai išaugo. Visus metus, išskyrus 2007 m., stebimas augimas, iš kurių didžiausias 2008 m., kai skolos tiekėjams išaugo 132,64 %. Taip pat padidėjo ir bendrovės su darbo santykiais susiję įsipareigojimai (75,53 %) bei kitos mokėtinos sumos (240,62 %).

UAB „Naujasis autoratas“ nuosavybės struktūra parodyta 11 priede, 2.12a paveiksle, o UAB „Ratas“ - 17 priede, 2.12b paveiksle.



**2.12 pav.** UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ nuosavo kapitalo, dotacijų ir įsipareigojimų struktūra 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

Abiejose analizuojamose įmonėse visoje nuosavybėje didžiausią procentinę dalį sudaro mokėtinos sumos ir įsipareigojimai. UAB „Naujasis autoratas“ nuosavybės struktūra (2.12a pav.) neturi ženklių pakitimų, mokėtinos sumos ir įsipareigojimai vidutiniškai sudaro apie 90 %, dotacijos ir subsidijos 2008 m. ir 2009 m. sudaro 14,6 % visos nuosavybės.

UAB „Ratas“ nuosavybės struktūroje visus metus, išskyrus 2009 m., ženkliai dalį sudarė nuosavas kapitalas (apie 30 %), o didžiausią - mokėtinos sumos ir įsipareigojimai (vidutiniškai 74 %). Dotacijos ir subsidijos tik apie 3 %. Didžiausias struktūrinis pasikeitimas stebimas 2009 m., kai

nuosavas kapitalas tapo neigiamas dėl įmonės uždirbto nuostolio (-76547 Lt), o mokėtinos sumos ir įsipareigojimai sudarė 103 % visos nuosavybės.

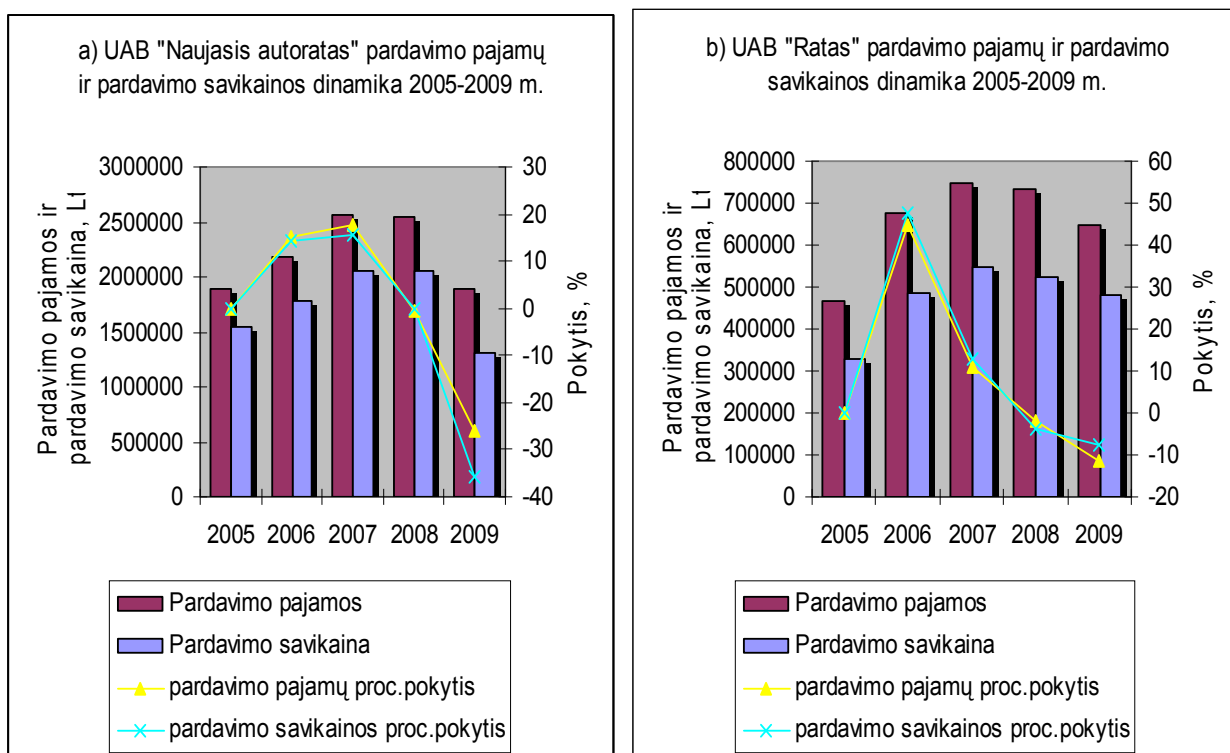
Abiejose bendrovėse nėra ilgalaikių įsipareigojimų, o trumpalaikių įsipareigojimų skyriuje didžiausią lyginamąjį svorį sudarė skolos tiekėjams (UAB „Naujasis autoratas“ vidutiniškai 84 %, UAB „Ratas“ vidutiniškai 68 %).

Atlikus UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų rodiklių analizę, nustatyta, kad UAB "Naujasis autoratas" nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų didėjimui 2006 m. (82,01 %) ir 2007 m. (55,74 %) didelę įtaką turėjo pelninga įmonės veikla, rezervų atsiradimas. 2009 m. nuosavo kapitalo sumažėjimą (157,83 %) lėmė įmonės rezervų panaudojimas 2008 m. nuostolių (-156202 Lt) padengimui bei 2009 m. taip pat patirtas nuostolis (-47905 L)..

UAB "Ratas" nuosavo kapitalo augimui 2005-2008 m. įtaką padarė nepaskirstyto pelno išaugimas 2006 m. 334,78 %, 2007 m. ir 2008 m. 21-28 %. Tik 2009 m. dėl pirmą kartą per visus veiklos metus patirto nuostolio (-76547 Lt) UAB „Ratas“ nuosavas kapitalas sumažėjo 145,30 %. Abiejose analizuojamose įmonėse visoje nuosavybėje didžiausią procentinę dalį sudaro mokėtinos sumos ir įsipareigojimai (UAB „Naujasis autoratas“ – 90 %, UAB „Ratas“ – 74 %). Abiejose bendrovėse nėra ilgalaikių įsipareigojimų.

### **2.5.1.3. Įmonių pelno (nuostolio) rodiklių dinamikos ir struktūros analizė**

Analizuojamų įmonių pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių apimties dinamika parodyta 15 ir 21 prieduose. UAB „Naujasis autoratas“ pardavimo pajamos, kaip matoma iš 2.13a paveikslo, augo kelis laikotarpius iš eilės, 2006 m. išaugo 15,20 % (286907 Lt), 2007 m. 17,77 % (386381 Lt). 2007 m. ir 2008 m. pardavimo pajamos išlaikė tą patį lygį – apie 2,5 mln. Lt pajamų. Labiausiai išaugo prekių pardavimo pajamos, 2006 m. 16,44 %, 2007 m. 21,87 %. 2009 m. bendrovės pardavimo pajamos sumažėjo net 26,17 % ir pasiekė 2005 m. lygį, t.y. 1,88 mln. Lt pajamų. Didžiausią įtaką tam padarė prekių pardavimo pajamų sumažėjimas 32,63 %, autoserviso paslaugos per visą laikotarpį išliko beveik stabilios, nuo 2005 m. iki 2009 m. stebimas nedidelis jų padidėjimas 12,92 %. Parduotų prekių savikaina augo kartu su pajamomis, tačiau keliais procentiniais punktais mažiau negu pajamos, 2006 m. 14,48 %, 2007 m. 15,51 %. Per visą analizuojamą laikotarpį, t.y. 2005-2009 m. pardavimo savikaina sumažėjo 15,19 % labiausiai dėl parduotų prekių savikainos sumažėjimo 27,51 %. Suteiktų paslaugų savikaina didėjo sparčiau negu suteiktų paslaugų pajamos, atitinkamai 61,52 % ir 12,92 %. Tam įtaką turėjo serviso darbuotojų atlyginimų didėjimas bei serviso įrangos nusidėvėjimo sąnaudų išaugimas.



**2.13 pav.** UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ pardavimo pajamų ir pardavimo savikainos dinamika 2005-2009 m.

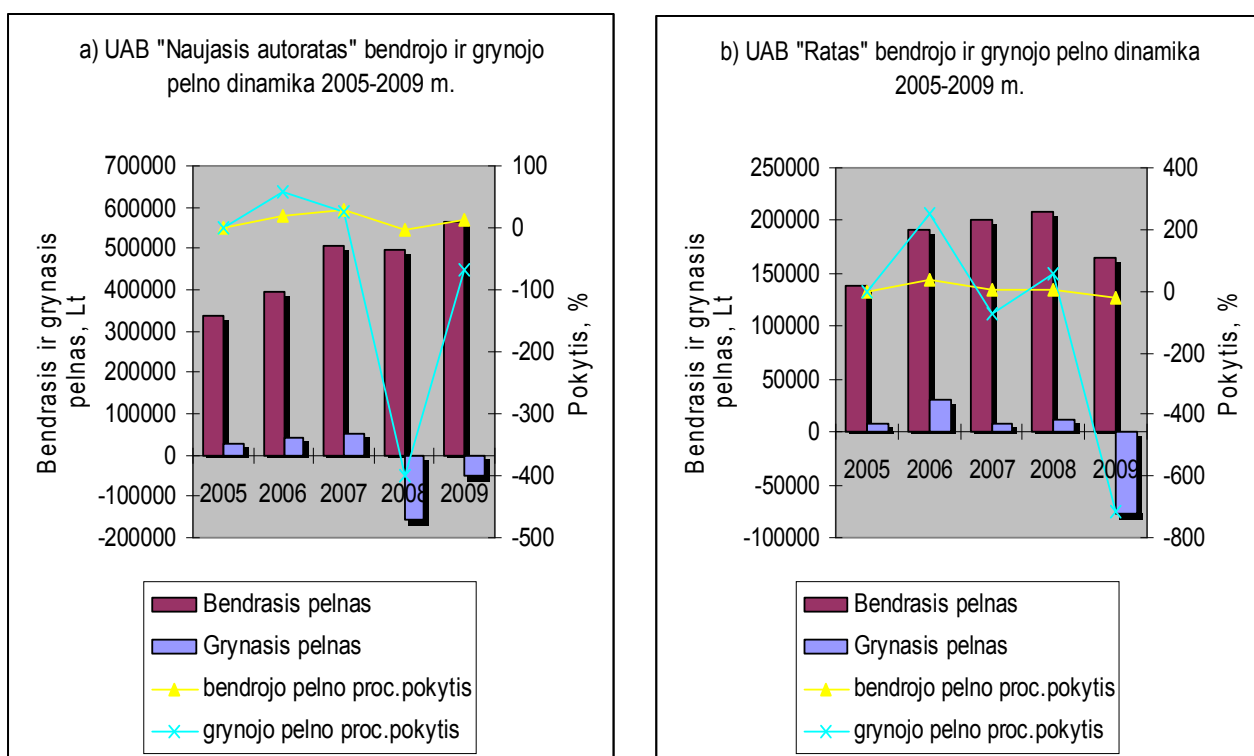
*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

UAB „Ratas“ pardavimo pajamos (2.13b pav.) taip pat augo 2006 m. (44,60 %) ir 2007 m. (10,74 %), o 2007 m. ir 2008 m. yra panašaus lygio – apie 0,7 mln. Lt pajamų. Abiejų įmonių tendencijos panašios, tačiau absoliutine verte 2007-2008 m. UAB „Ratas“ uždirbo virš 3,3 karto mažesnes pardavimo pajamas negu bendrovė "Naujasis autoratas". Prekių pardavimo pajamos įmonėje labiausiai išaugo 2006 m. (92,05 % arba 230098 Lt), kartu išaugo ir parduotų prekių savikaina (86,47 % arba 173756 Lt). 2009 m. bendrovės pardavimo pajamos sumažėjo 11,53 % ir verte nepasiekė net 2006 m. buvusio lygio. Tam įtaką padarė tiek prekių pardavimo pajamų sumažėjimas 11,99 %, tiek suteiktų paslaugų pajamų sumažėjimas 10,29 %.

Lyginant abiejų analizuojamų įmonių pardavimo pajamų procentinius pokyčius su pardavimo savikainos pokyčiais, galime teigti, kad jie panašūs, tačiau 2009 m. galima pastebėti skirtumą. UAB "Naujasis autoratas" 2009 m. pardavimo savikaina sumažėjo labiau (-35,83 %) negu pardavimo pajamos (-26,17 %), o tai reiškė, kad įmonė sugebėjo mažesnėmis sąnaudomis uždirbti 13,58 % daugiau bendrojo pelno, tuo tarpu UAB „Ratas“, atvirkščiai, pardavimo pajamos sumažėjo labiau (-11,53 %) už pardavimo savikainą (-7,85 %), t.y. 2009 m. įmonė nesugebėjo rasti pigesnių prekių, pigiau teikti paslaugų, todėl bendrasis pelnas sumažėjo 20,7 %.

Iš 2.14a paveikslo matoma, kad UAB „Naujasis autoratas“ bendrasis pelnas visus metus augo, nuo 2005 m. iki 2009 m. jis padidėjo 69,01 % arba 231285 Lt. Didžiausias augimas buvo 2007 m. (27,86 %). Tačiau daug sparčiau negu įmonės pajamos augo veiklos sąnaudos. Per visą

laikotarpį tiek pardavimo, tiek bendrosios administracinės sąnaudos išaugo 126 %. Tai labiausiai ir nulėmė paskutinių dviejų, t.y. 2008 m. ir 2009 m. rezultatą - grynąjį nuostolį. Jau tipinės veiklos rezultatas beveik visus analizuojamus metus yra nuostolis, tačiau papildoma UAB "Naujasis autoratas" veikla (kuri per visą laikotarpį išaugo 432,73 %) šiek tiek pagerina galutinį metinį rezultatą, t.y. grynasis nuostolis mažesnis už tipinės veiklos nuostolį 35,5 % 2008 m. ir 73,5 % 2009 m. 2005-2007 m. pelno dydis buvo palyginti panašus ir rodė galbūt nepakankamai pelningus, bet stabilius verslo rezultatus. 2008 m. patirtas didžiulis nuostolis, t.y. -156202 Lt, dėl nepakankamai įvertinto ekonominių sąlygų pasikeitimo, prastos įmonės veiklos sąnaudų lygio kontrolės. Dėl tinkamų, nors ir pavėluotų įmonės vadovų veiksmų 2009 m. pavyko baigti su 3 kartus mažesniu nuostoliu.



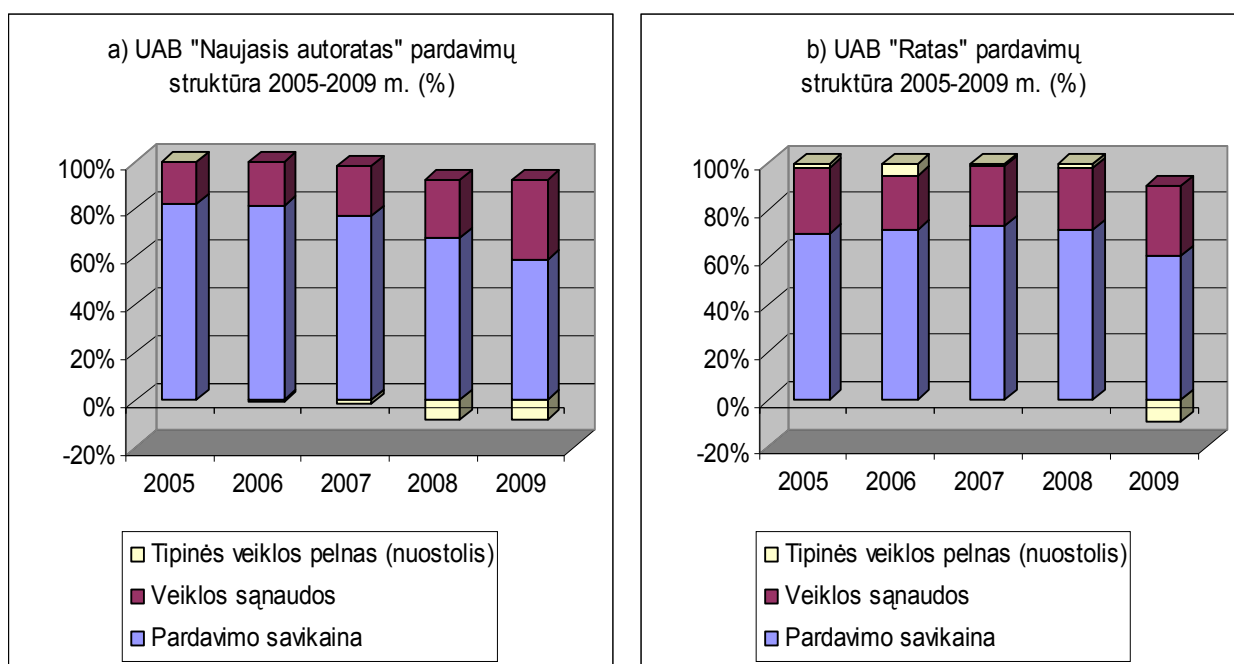
**2.14 pav.** UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ bendrojo ir grynojo pelno dinamika 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

UAB „Ratas“ (2.14b pav.) bendrasis pelnas augo 2005-2008 m. Didžiausi jo pokyčiai buvo 2006 m., kai bendrasis pelnas padidėjo 37,52 %, ir 2009 m., kai jis sumažėjo 20,76 %. Įmonėje taip pat sparčiau negu pajamos augo veiklos sąnaudos (vidutiniškai apie 20 % kasmet, išskyrus 2008 m.) Per visą analizuojamą laikotarpį veiklos sąnaudos išaugo 87,92 % arba 112952 Lt, o pajamos tik 39,11 %, dėl to tipinės veiklos pelnas 2009 m. tapo neigiamas (-75913 Lt). Dėl nuostolingos įmonės finansinės ir investicinės veiklos grynasis pelnas visais metais yra mažesnis už tipinės veiklos pelną. Galima teigti, kad 2009 m. patirtam nuostoliui labiausiai įtakos turėjo veiklos sąnaudų išaugimas

24,82 %, tame tarpe bendrųjų bei administracinių sąnaudų išaugimas 40,02 %, Per visą analizuojamą laikotarpį pelno (nuostolio) dydžiui lemiamą įtaką padarė pardavimo sąnaudų išaugimas 205,03 % ir bendrųjų bei administracinių sąnaudų išaugimas 71,71 %.

UAB „Naujasis autoratas“ pardavimų struktūra ir jos pokyčiai 2005-2009 metais parodyti 14 priede. 2.15a paveiksle matoma, kad parduotų prekių ir paslaugų savikaina kasmet nuo 2005 m. iki 2008 m. sudarė daugiau negu 80 % pardavimų, tik 2009 m. ji sumažėjo iki 69,92 %. Iš vieno pardavimų lito beveik visus analizuojamus metus įmonė gaudavo 18-19 centų bendrojo pelno. Tačiau įmonės veiklos sąnaudos yra pakankamai didelės, pvz. 2005-2006 m. buvo 17-18 %, 2008 m. išaugo iki 29,05 %, o 2009 m. net 39,69 % visoje pardavimų struktūroje. Tai reiškia, kad vienam pardavimų litui tais metais teko jau apie 40 centų veiklos sąnaudų. Didelės veiklos sąnaudos ir nulėmė, kad įmonė kasmet, išskyrus 2005 m., patyrė tipinės veiklos nuostolį. Tik auganti kita veikla nuo 2005 m. iki 2007 m. (+320,2 %) dar lėmė, kad įmonė išlaikytų įprastinės veiklos pelną, tačiau jau 2008 m. ir 2009 m. grynojo nuostolio išvengti nepavyko.



**2.15 pav.** UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ pardavimų struktūra 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

UAB „Ratas“ pardavimų struktūra panaši, ji matoma 2.15b paveiksle. Didžiausią lyginamąjį svorį sudaro pardavimo savikaina, visais metais vidutiniškai 72,20 %. Toks savikainos lygis leidžia gauti nemažą bendrojo pelno lygį. 2005 m. bendrasis pelnas buvo 29,80 %, panašus jis išliko visus analizuojamus metus, tik paskutiniiais 2009 m. bendrasis pelnas sumažėjo iki 25,51 %, t.y. iš vieno pardavimų lito įmonė gavo apie 26 centus pelno. Tačiau kaip ir UAB „Naujasis autoratas“, įmonės veiklos sąnaudos yra pakankamai didelės, 2005 m. jos sudarė 27,54 % pardavimų, kitais metais šiek tiek mažėjo, tačiau labai išaugo 2009 m. (iki 37,21 % visų pardavimų). Nors UAB „Ratas“ sugebėjo

nuo 2005 m. iki 2008 m. išlaikyti teigiamą tipinės veiklos rezultata (didžiausias tipinės veiklos pelnas pasiektas 2006 m. 5,33 %, t.y. 5 centai tipinės veiklos pelno iš vieno pardavimų lito), tačiau 2009 m. to pasiekti nebeįvyko dėl išaugusių veiklos sąnaudų. Pardavimų struktūroje nuostolinga finansinė bei investicinė veikla neturi lemiamos reikšmės, bet sumažina grynąjį pelną arba padidina grynąjį nuostolį. Kitos papildomos veiklos UAB „Ratas“ neturi.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad galutinio rezultato – ataskaitinių metų pelno prieš apmokestinimą ar grynojo pelno dydį analizuojamose įmonėse labiau lemia ne pardavimų dydis, o veiklos sąnaudos. Tai galime pastebėti iš 2.14 a ir b paveikslų, kur matoma, kad bendrojo pelno lygis abiejose įmonėse yra pakankamai stabilus ir nėra žemas (UAB "Naujasis autoratas" bendrasis pelnas pardavimų struktūroje sudaro vidutiniškai 21 %, o UAB „Ratas“ vidutiniškai 27 %). Grynasis pelnas labai mažas (UAB "Naujasis autoratas" sudaro 1,8 %, UAB „Ratas“ 2,23 % visoje pardavimų struktūroje) ir net kai kuriais metais neigiamas, o tai labiausiai lemia abiejų įmonių didelės veiklos sąnaudos. UAB "Naujasis autoratas" pardavimo pajamos 2009 m. nukrito iki 2005 m. lygio (1,88 mln.) labiausiai dėl prekių pardavimo pajamų sumažėjimo (-3,7 %), UAB „Ratas“ pardavimo pajamos padidėjo 39,11 % labiausiai dėl prekių pardavimo pajamų padidėjimo 87,32 %, tačiau abiejų įmonių veiklos sąnaudos buvo augančios didesne apimtimi. Per visą analizuojamą laikotarpį UAB "Naujasis autoratas" tiek pardavimo, tiek bendrosios administracinės sąnaudos išaugo 126 %, UAB „Ratas“ veiklos sąnaudos išaugo 87,92 %. UAB „Naujasis autoratas“ dar užsiima papildoma veikla (+432,73 % per 2005-2009 m.), kuri pagerina įmonės veiklos rezultatus, o UAB „Ratas“ tokios veiklos neturi ir dar patiria nuostolį dėl finansinės ir investicinės veiklos (vidutinis 660 Lt nuostolis kasmet). Autoserviso paslaugų ir autodalių prekybos veikla nėra labai pelninga, tai rodo abiejų įmonių mažas grynojo pelno procentas, todėl įmonėms tikslinga didžiausią dėmesį kreipti į veiklos sąnaudų mažinimą bei nuolatinę jų kontrolę. Taip pat įmonės turėtų ieškoti naujų veiklų, naujų verslo sprendimų.

### **2.5.2. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ pelningumo rodiklių analizė**

Pelningumas yra pelno santykis su tam tikru įmonės veiklos rodikliu, turinčiu ryšį su pelnu. Įmonės veiklos pelningumo rodikliai laikomi labai svarbiais, nes būtent jie rodo, kokį pelną uždirba akcininkų investuoti pinigai, taip pat įmonės ūkinės veiklos ir pardavimo proceso pelningumą. Įmonių pelningumo analizei šiame darbe apskaičiuoti pagrindiniai santykiniai rodikliai: bendrasis pardavimų pelningumas, veiklos pelningumas, grynasis pardavimų pelningumas, turto pelningumas (turto grąža), nuosavo kapitalo pelningumas (nuosavybės grąža). Svarbiausių pelningumo rodiklių lemiamiems pokyčiams įvertinti naudotas grandininių pakeitimų metodas. Kad reikšmių įvertinimas būtų objektyvesnis, gauti rezultatai palyginti su visos Lietuvos ūkio šakos, kurioje veikia analizuojamos bendrovės, rodikliais, pateikiamais LR Statistikos departamento duomenų bazėse.



Kaip buvo minėta įvade, analizuojamų įmonių pelningumo rodiklių palyginimas su bendrais Lietuvos autopaslaugų šakos rodikliais buvo šiek tiek problemiškas. Statistikos duomenų bazėse autodetalių prekybos ir autoserviso paslaugų teikimo pelningumo rodikliai pateikiami atskirai ir jų reikšmės skirtingos. Kadangi ir UAB "Naujasis autoratas", ir UAB „Ratas“ prekių pardavimo veikla svarbesnė ir duodanti didesnes pajamas, rodiklių palyginimui paimti autopaslaugų šakos „Variklinių transporto priemonių atsarginių dalių ir pagalbinių reikmenų pardavimas“ (EVRK 1 kodas 503) statistiniai pelningumo rodikliai. Duomenis apie pelningumo rodiklius pavyko rasti tik už 2005-2008 m., o tikslių duomenų už 2009 m. pateikimas statistikos duomenų bazėse numatytas tik antrame 2010 m. pusmetyje, todėl darbe jie nėra pateikiami. Apskaičiuotos įmonių rodiklių bei šakos rodiklių reikšmės pateiktos 22 priede. Pelningumo rodiklių analizė iliustruota lentelėmis ir paveikslais.

### 2.5.2.1. Įmonių bendrojo pardavimų pelningumo analizė

Bendrasis pardavimų pelningumas – rodiklis, kuris padeda kontroliuoti prekių ar paslaugų savikainą. Šio rodiklio didėjimas rodo tinkamą kainų ir konkurencijos politiką. Apskaičiuoti UAB "Naujasis autoratas" ir UAB „Ratas“ bendrojo pardavimų pelningumo rodiklius bei autopaslaugų šakos rodiklių procentiniai pokyčiai pateikiami 2.2 lentelėje, o dinamika 2.16 paveiksle.

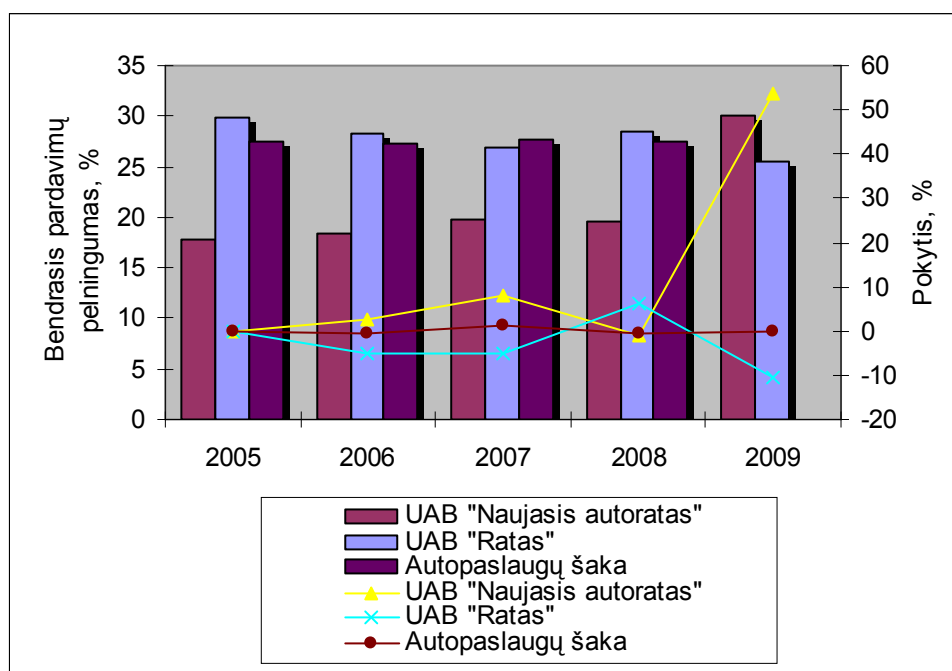
2.2 lentelė

#### Bendrojo pardavimų pelningumo rodiklio pokyčiai, %

Pavadinimas	Formulė	2005	2006	2007	2008	2009
UAB „Naujasis autoratas“	Bendrasis pelnas/ Pardavimai	0	2,81	8,20	-1,01	53,57
UAB „Ratas“		0	-5,03	-5,30	6,34	-10,53
Autopaslaugų šaka		0	-0,36	1,10	-0,72	*

\* - nėra duomenų

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*



**2.16 pav.** Bendrojo pardavimų pelningumo dinamika 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*

Apskaičiuotas rodiklis kiekvienoje įmonėje turi skirtingas kitimo tendencijas. Matoma, kad ūkio šakos rodiklis yra palyginti stabilus, jo reikšmė svyruoja tarp 27,3 – 27,6 %. UAB „Naujasis autoratas“ bendrojo pardavimo pelningumo rodiklis palyginus su ūkio šaka nėra aukštas, 2005 m. jis siekė 17,8 %, tačiau matoma didėjimo tendencija, kasmet apie 0,5-1,5 %. Didžiausias augimo šuolis įvyko 2009 m. (+53,57 %), kai šio rodiklio reikšmė pasiekė 30,1 %, t.y. šiais metais vienas pardavimų litas uždirbo 0,30 Lt bendrojo pelno. Tikėtina, kad šiais metais įmonės rodiklis tapo didesnis negu ūkio šakos. Toks rodiklio augimas rodo UAB „Naujasis autoratas“ tinkamą ir nuoseklią kainų politiką.

UAB „Ratas“ bendrasis pardavimų pelningumas yra labai artimas šakos rodikliui ir taip pat pakankamai stabilus, stebimas tik nežymus kasmetinis jo mažėjimas. 2005 m. šio rodiklio reikšmė buvo 29,8 %, 2008 m. 28,5 %. Didžiausias jo pokytis matomas 2009 m. (-10,53 %), kai reikšmė sumažėjo iki 25,5 %, t.y. vienas pardavimų litas uždirbo 0,25 Lt bendrojo pelno.

Kadangi abi analizuojamos įmonės pajamas gauna iš dviejų pagrindinių veiklų – variklinių transporto priemonių atsarginių dalių ir pagalbinių reikmenų prekybos bei variklinių transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto – manau svarbu apskaičiuoti bendrąjį pardavimų pelningumą atskirai kiekvienai sričiai. Tai padėtų įvertinti atskiros srities bendrąjį pelningumą ir suteiktų informacijos įmonės vadovams, į kurią veiklos sritį reiktų atkreipti didžiausią dėmesį.

UAB „Naujasis autoratas“ turi 3 autodetalių parduotuves ir 1 autoservisą. Pajamos iš prekių pardavimo yra 4 kartus didesnės negu pajamos iš autoserviso paslaugų. UAB „Ratas“ turi 1 autodetalių parduotuvę ir 2 autoservisus, tačiau pajamos iš prekių pardavimo taip pat yra didesnės

(apie 2 kartus) už pajamas iš autoserviso paslaugų. Įmonių ir šakos bendrojo prekių pardavimo pelningumo rodiklių procentiniai pokyčiai pateikiami 2.3 lentelėje, šių rodiklių dinamika 2.17 paveiksle.

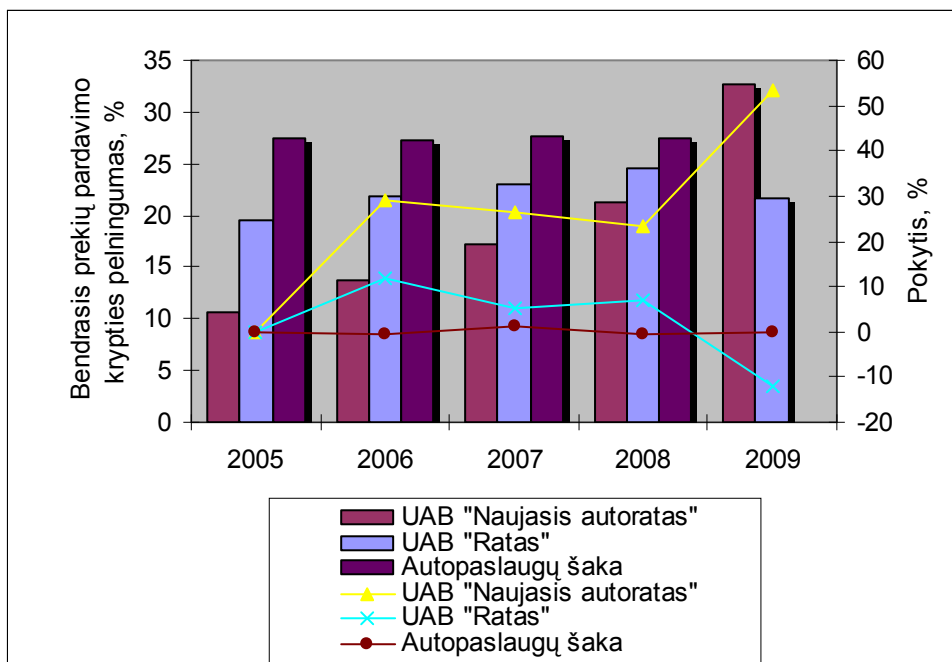
2.3 lentelė

**Prekių pardavimo bendrojo pelningumo rodiklio pokyčiai, %**

Pavadinimas	Formulė	2005	2006	2007	2008	2009
UAB „Naujasis autoratas“	Bendrasis pelnas/ Prekių pardavimai	0	29,25	26,28	23,12	53,52
UAB „Ratas“		0	11,73	5,02	6,96	-12,20
Autopaslaugų šaka (prekių pardavimas)		0	-0,36	1,10	-0,72	*

\* - nėra duomenų

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*



**2.17 pav.** Prekių pardavimo bendrojo pelningumo dinamika 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*

Autopaslaugų šakos bendrasis prekių pardavimo pelningumas visais metais pakankamai stabilus (apie 27,4 %). Deja, 2008 m. rodiklis grįžo į 2005 m. buvusį lygį, t.y. 27,4 %. UAB „Naujasis autoratas“ bendrasis prekių pardavimo pelningumas smarkiai atsilieka nuo šakos rodiklių, tačiau kasmet padidėja vidutiniškai po 26 %, o didžiausias pokytis matomas 2009 m. (+53,52 %), kai jo reikšmė išaugo iki 32,7 %. Tai rodo, kad pajamos iš prekių pardavimo įmonei yra pagrindinės, šiai veiklos sričiai skiriamas didžiausias dėmesys, ieškomi ir randami optimaliausi sprendimai. Tai atspindi tendencingai augantis prekių pardavimo bendrasis pelningumas, greičiausiai 2009 m. peršokęs ir ūkio šakos rodiklį.

UAB „Ratas“ bendrasis prekių pardavimo pelningumas beveik visais metais didesnis už UAB „Naujasis autoratas“ rodiklius ir artimesnis šakos rodikliams, taip pat tendencingai didėja keturis iš penkių analizuojamų metų. 2008 m. rodiklis 24,6 % (mažesnis už šakos rodiklį ir didesnis už UAB „Naujasis autoratas“ rodiklį apie 3 %). 2009 m. įmonės bendrasis prekių pardavimo krypties pelningumas sumažėjo 12,2 % ir grįžo į 2006 m. lygį.

Iš autoserviso paslaugų teikimo tiek UAB „Naujasis autoratas“, tiek UAB „Ratas“ gauna mažiau pajamų. Autoserviso paslaugų bendrojo pelningumo rodiklių pokyčiai pateikiami 2.4 lentelėje, dinamika 2.18 paveiksle.

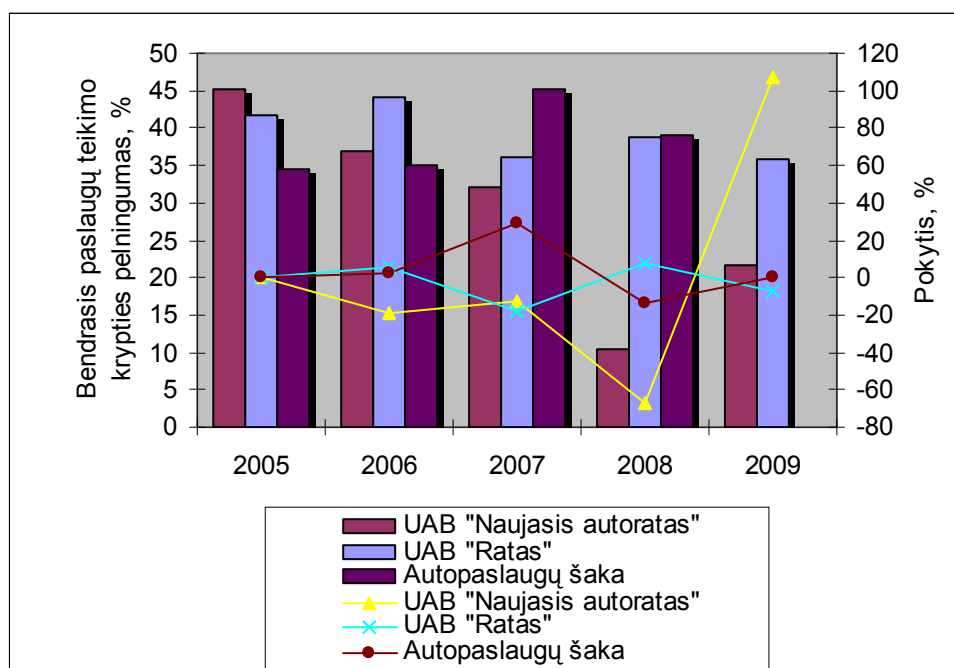
2.4 lentelė

**Autoserviso paslaugų bendrojo pelningumo rodiklio pokyčiai, %**

Pavadinimas	Formulė	2005	2006	2007	2008	2009
UAB „Naujasis autoratas“	Bendrasis pelnas/	0	-18,58	-13,04	-67,50	107,69
UAB „Ratas“	Paslaugų	0	6,01	-18,14	7,20	-7,75
Autopaslaugų šaka (paslaugų pardavimas)	pardavimai	0	2,03	29,06	-13,91	*

- nėra duomenų

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*



**2.18 pav.** Autoserviso paslaugų bendrojo pelningumo dinamika 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*

Galima pastebėti, kad autoserviso paslaugų veiklos bendrojo pelningumo rodikliai už prekių pardavimo bendrąjį pelningumą beveik visais metais aukštesni tiek abiejų įmonių, tiek šakos. 2007 m. šakos rodiklis buvo aukščiausias ir siekė 45,3 %. UAB „Naujasis autoratas“ aukščiausias (ir

viršijantis tų metų šakos duomenis) šis rodiklis buvo 2005 m. (45,2 %) ir 2006 m. (36,8 %), žemiausias 2008 m. (10,4 %). Šios veiklos bendrasis pelningumas įmonėje mažėjo (labiausiai, t.y. 67,5 %, sumažėjo 2008 m.) didele dalimi dėl to, kad plečiant autoserviso paslaugų pasiūlą įmonė 2006-2008 m. įsigijo daug autoserviso įrengimų, ženkliai padidėjo nusidėvėjimo sumos, taip pat išaugo darbuotojų skaičius ir jiems mokamų atlyginimų dydis. Visos šios sumos įtrauktos į autoserviso paslaugų savikainą, kuri turi didelę įtaką bendrojo pelningumo rodikliui. 2009 m. vėl stebimas ženklus rodiklio padidėjimas, lyginant 2009 m. su 2008 m. išaugo 107,69 %, tačiau jo dydis (21,6 %) daug mažesnis už šakos ir UAB „Ratas“ rodiklį.

UAB „Ratas“ autoserviso paslaugų bendrojo pelningumo rodiklio dinamika stabilesnė, 2005 m. (41,6 %) ir 2006 m. (44,1 %) taip pat viršija tų metų šakos rodiklius. 2007 m. ir 2009 m. reikšmė panaši, apie 36 %. Įmonėje šis rodiklis taip pat didesnis už prekių pardavimo bendrąjį pelningumą.

Galima pastebėti skirtumą, kad UAB „Naujasis autoratas“ prekių pardavimo bendrasis pelningumas kasmet didėja, o autoserviso paslaugų teikimo bendrasis pelningumas mažėja, o UAB „Ratas“ tiek prekių, tiek paslaugų bendrojo pelningumo rodiklis išlieka beveik stabilus visais analizuojamais metais. UAB „Ratas“ rodiklių reikšmės artimesnės šakos rodiklių reikšmėms.

**Bendraji pardavimų pelningumą lemiantys veiksniai.** Bendrąjį pardavimų pelningumą lemia du veiksniai: pardavimo pajamos ir pardavimo savikaina. Remdamiesi grandininio pakeitimų metodu, galime apskaičiuoti, kokią įtaką pardavimų pelningumui kiekvienais metais turėjo pardavimo pajamų ir pardavimo savikainos pasikeitimai (skaičiavimai pateikiami 23-24 prieduose). Abiejų analizuojamų įmonių rodiklių skaičiavimo rezultatai matomi 2.5 lentelėje.

2.5 lentelė

**Bendraji pardavimų pelningumą lemiantys veiksniai, %**

Metai	Veiksmų pasikeitimo įtaka	UAB „Naujasis autoratas“	UAB „Ratas“
2005-2006	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	10,8	21,6
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	-10,3	-23,1
2006-2007	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	12,3	7,0
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	-10,8	-8,5
2007-2008	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	-0,3	-1,3
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	0,1	3,0
2008-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	-10,6	-9,3
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	21,1	6,3
2005-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	-0,2	19,7
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	12,5	-24,0

*Saltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

Remiantis atliktais skaičiavimais, galima daryti išvadą, kad UAB „Naujasis autoratas“ bendrojo pardavimų pelningumo didėjimui 2006 m. ir 2007 m. didesnę įtaką (10,8 %) turėjo pardavimo pajamų pasikeitimas, t.y. didėjimas (atitinkamai 15,2 % ir 17,77 %), 2009 m. didesnė savikainos pasikeitimo, t.y. sumažėjimo (-35,83 %), įtaka. Imant visą 2005-2009 m. analizuojamą

laikotarpį pardavimo savikainos sumažėjimas 15,19 % buvo svarbiausias lemiamas veiksnys bendrojo pardavimų pelningumo padidėjimui (+69,1 %).

UAB „Ratas“ didesnę įtaką bendrajam pardavimų pelningumui 2006, 2007 ir 2008 m. padarė savikainos pokyčiai, t.y. 2006 m. 47,61 %, 2007 m. 13,07 % savikainos padidėjimas, o 2008 m. 4,03 % savikainos sumažėjimas, o 2009 m. labiau lemtingas buvo pajamų sumažėjimas (-11,53 %). Imant visą laikotarpį UAB „Ratas“ bendrojo pardavimų pelningumo sumažėjimui 14,43 % didžiausią įtaką taip pat kaip ir kitoje įmonėje padarė pardavimo savikainos pasikeitimas, t.y. padidėjimas 47,6 %.

### 2.5.2.2. Įmonių tipinės veiklos pelningumo analizė

Tipinės veiklos pelningumas parodo įmonės sugebėjimą formuoti ir kontroliuoti veiklos sąnaudas. Jo mažėjimas reiškia, kad įmonėje nepakankamai dėmesio kreipiamą į veiklos sąnaudų kontrolę. Apskaičiuoti abiejų įmonių tipinės veiklos pelningumo rodiklių procentiniai pokyčiai pateikiami 2.6 lentelėje.

2.6 lentelė

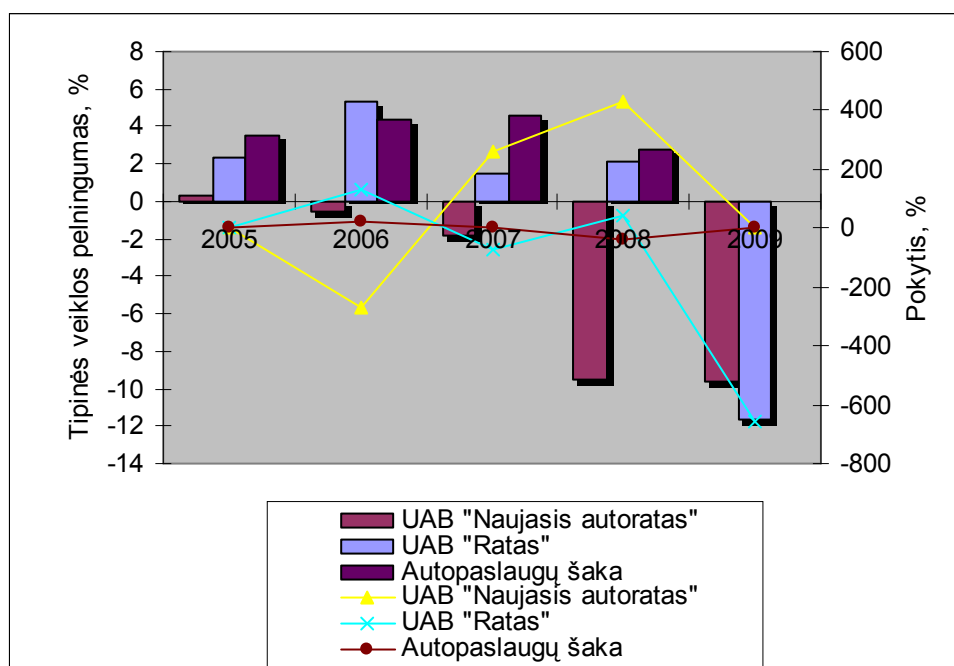
#### Tipinės veiklos pelningumo rodiklio pokyčiai, %

Pavadinimas	Formulė	2005	2006	2007	2008	2009
UAB „Naujasis autoratas“	Veiklos pelnas/ Pardavimai	0	-266,67	260,00	427,78	1,05
UAB „Ratas“		0	130,43	-71,70	40,00	-657,14
Autopaslaugų šaka		0	25,71	4,55	-39,13	*

\* - nėra duomenų

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*

Tipinės veiklos pelningumo rodiklio dinamika pateikiama 2.19 paveiksle. UAB „Naujasis autoratas“ tipinės veiklos pelningumo rodiklis ženkliai atsilieka nuo vidutinių šakos rodiklių. Tik pirmais analizuojamais metais, t.y. 2005 m. ši reikšmė buvo teigiama ir sudarė 0,3 %. Nuo 2006 m. rodiklis neigiamas ir kasmet dar labiau padidėja (2007 m. neigiamos reikšmės padidėjimas 260 %, 2008 m. net 427,78 %) 2008 m. ir 2009 m. tipinės veiklos pelningumo rodiklis pasiekia -9,5 %. Tai neigiamas reiškinys, kuris rodo, kad nepaisant pajamų augimo, bendrojo prekių pardavimo pelningumo rodiklio augimo, įmonei sunkiai sekasi formuoti ir kontroliuoti veiklos sąnaudas.



**2.19 pav.** Tipinės veiklos pelningumo dinamika 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*

UAB “Ratas” tipinės veiklos pelningumo rodikliai stabilesni ir teigiami, išskyrus 2009 m. Didžiausia jo reikšmė buvo 2006 m. (5,3 %) ir viršijo net vidutinį šakos rodiklį. Tik 2009 m. tikėtina labiausiai dėl bendrųjų ir administracinių sąnaudų išaugimo tipinės veiklos pelnas tapo neigiamas, t.y. -11,7 %. Beveik visais metais įmonė sugebėjo pakankamai kontroliuoti veiklos sąnaudas, kad išlaikyti tipinės veiklos pelningumo rodiklį teigiamą, tačiau nuo 2008 m. iki 2009 m. labai didelis šuolis žemyn (-657,14 %) parodė, kad ekonominės krizės poveikio įtakoje ir įmonės pajamos sumažėjo, ir įmonė nesugebėjo tinkamai sukontroliuoti veiklos sąnaudų.

Analizuojant tipinės veiklos pelningumo rodiklį, galime pastebėti, kad jo reikšmes abiejose įmonėse, lyginant su bendrojo pelningumo rodiklio reikšmėmis, yra ženkliai mažesnės ir net neigiamos, o tai patvirtina, kad nuo pardavimų lieka nedidelė pelno dalis. UAB „Naujasis autoratas“ šis rodiklių skirtumas sudaro 2005 m 17,5 %, 2007 m. 21,6 %, 2009 m. 39,7 % (augimo tendencija), UAB “Ratas” rodiklių skirtumas yra 2005 m. 27,5 %, 2007 m. 25,3 %, 2009 m. 37,2 %.

Autopaslaugų šakos tipinės veiklos pelningumas, palyginus su įmonių, pakankamai stabilus visą analizuojamą laikotarpį. 2007 m. rodiklis didžiausias, t.y. 4,6 %. 2008 m. jis sumažėjo 39,13 % ir siekė 2,8 % (reikšmė mažesnė už 2005 m. rodiklio reikšmę). Rodiklio procentiniai pokyčiai nėra tokie dideli kaip analizuojamų įmonių.

Kuo rodiklių santykis tarp įmonių ir šakos rodiklių yra didesnis (suprantama į teigiamą pusę), tuo įmonės pelno kokybė yra geresnė, kadangi ji sugeba vienodomis rinkos sąlygomis pasiekti aukštesnį tipinės veiklos pelningumo lygį. Analizuojant bendrovių tipinės veiklos rodiklius, galime teigti, kad nei UAB „Naujasis autoratas“, nei UAB „Ratas“ (išskyrus šios įmonės 2006 m.

rodiklio reikšmę) nepavyko viršyti šakos rodiklių, atvirkščiai, jie buvo ženkliai mažesni, o tai reiškia, kad įmonės nesugeba pasiekti aukšto tipinės veiklos pelningumo lygio.

**Tipinės veiklos pelningumą lemiantys veiksniai.** Tipinės veiklos pelningumą lemia veiksniai: pardavimo pajamos, pardavimo savikaina ir veiklos sąnaudos. Galime apskaičiuoti, kokią įtaką tipinės veiklos pelningumui turėjo pardavimo pajamų ir veiklos sąnaudų pasikeitimai. Abiejų analizuojamų įmonių rodiklių skaičiavimo rezultatai pateikiami 2.7 lentelėje.

2.7 lentelė

**Tipinės veiklos pelningumą lemiantys veiksniai, %**

Metai	Veiksnių pasikeitimo įtaka	UAB „Naujasis autoratas“	UAB „Ratas“
2005-2006	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	2,3	8,5
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	-3,5	-4,0
2006-2007	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	2,8	2,2
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	-5,7	-4,5
2007-2008	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	-0,1	-0,5
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	-7,3	-0,6
2008-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	-10,3	-3,4
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	-0,4	-7,4
2005-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	-0,04	7,7
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	-22,2	-17,4

*Saltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

Remiantis atliktais skaičiavimais, galime daryti išvadą, kad UAB „Naujasis autoratas“ tipinės veiklos pelningumo mažėjimui 2006 m. (-266,67 %), 2007 m. (-260 %) ir 2008 m. (-427,78 %) didžiausią įtaką turėjo veiklos sąnaudų pasikeitimas, t.y. didėjimas (2006 m. veiklos sąnaudos padidėjo 23,32 %, 2007 m. 35,87 % , 2008 m. 33,94 %), tik 2009 m. tipinės veiklos pelningumo mažėjimui lemiamą įtaką padarė pardavimo pajamų pasikeitimo, t.y. 26,17 % sumažėjimo, įtaka. Iš 2.7 lentelės duomenų matyti, kad visame 2005-2009 m. laikotarpyje veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka neabejotinai didžiausia, ji 22 % labiau lėmė tipinės veiklos pelningumo rodiklį negu pardavimo pajamos.

UAB „Ratas“ didesnę įtaką tipinės veiklos pelningumui tik 2006 m. padarė pardavimo pajamų pasikeitimas, t.y. 44,6 % padidėjimas (tipinės veiklos pelningumas dėl to padidėjo 130,43 %), o visais kitais metais, t.y. 2007, 2008 ir 2009 m. tipinės veiklos pelningumo mažėjimui didesnė veiklos sąnaudų pokyčių, t.y. didėjimo (2007 m. veiklos sąnaudos didėjo 21,95 %, 2008 m. 2,21 %, 2009 m. 24,82 %), įtaka. Per visą laikotarpį apskritai tipinės veiklos pelningumui taip pat neabejotinai didesnė veiklos sąnaudų pasikeitimo, t.y. 87,92 % padidėjimo įtaka.



### 2.5.2.3. Įmonių įprastinės veiklos pelningumo analizė

Įprastinės veiklos pelningumas reiškia pelningumą iki mokesčių išskaitymo. Tipinės veiklos pelningumo rodikliai su įprastinės veiklos pelningumo rodikliais paprastai gali mažai skirtis. Taip yra ir UAB „Ratas“ atveju bei kaip matyti 22 priede, ir šakos rodiklių atveju. UAB „Ratas“ įmonė jokios papildomos veiklos nevykdo, ir tik dėl neigiamos finansinės ir investicinės veiklos įprastinės veiklos pelningumo rodikliai nuo tipinės veiklos pelningumo rodiklių skiriasi nežymiai, apie 0,1-0,2 % punkto (todėl jie plačiau nebus nagrinėjami). Tačiau UAB „Naujasis autoratas“ įprastinės veiklos pelningumą tikslinga iširti dėl to, kad jis skiriasi nuo tipinės veiklos pelningumo rodiklių 1,3-4 % punkto dėl įmonėje vykdomos papildomos veiklos. Būtent ši veikla, jos 432,73 % išaugimas per 2005-2009 m. UAB „Naujasis autoratas“ turi įtakos teigiamam įprastinės veiklos ir grynojo pelno rezultatui. Apskaičiuoti įprastinės veiklos pelningumo rodiklių procentiniai pokyčiai pateikiami 2.8 lentelėje, dinamika 2.20 paveiksle.

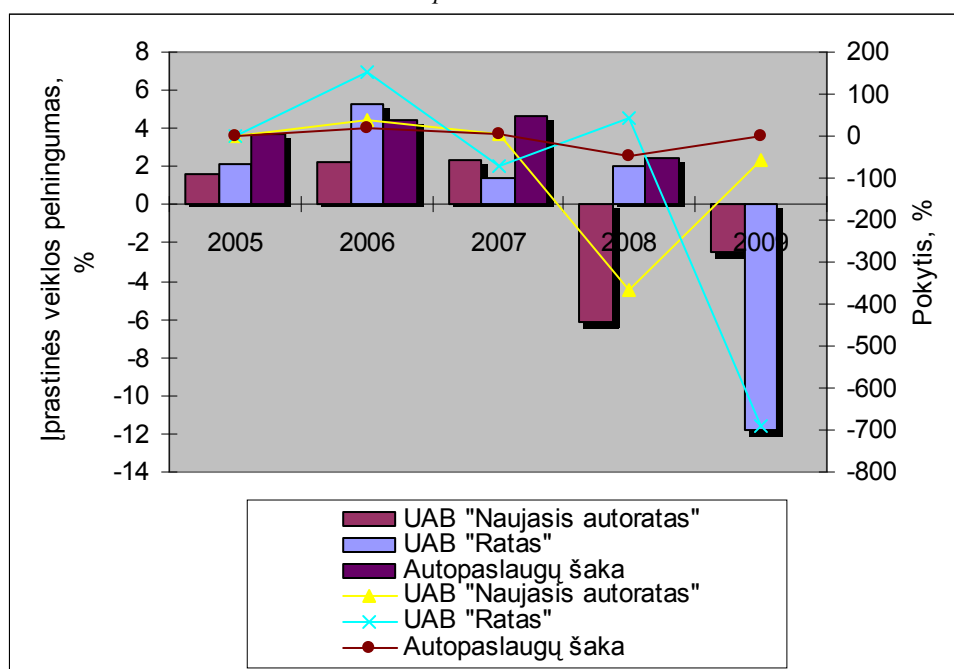
2.8 lentelė

Įprastinės veiklos pelningumo pokyčiai, %

Pavadinimas	Formulė	2005	2006	2007	2008	2009
UAB „Naujasis autoratas“	Įprastinės veiklos pelnas/ Pardavimai	0	37,50	4,55	-365,22	-59,02
UAB „Ratas“		0	152,38	-73,58	42,86	-690,00
Autopaslaugų šaka		0	18,92	4,55	-47,83	*

\* - nėra duomenų

Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis



2.20 pav. Įprastinės veiklos pelningumo dinamika 2005-2009 m.

Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis

UAB „Naujasis autoratas“ įprastinės veiklos pelningumas dėl papildomos veiklos vykdymo išlieka teigiamas 2005-2007 metais, tačiau vis tiek atsilieka nuo vidutinių autopaslaugų šakos rodiklių. Pirmus tris analizuojamus metus šis rodiklis išlieka galima sakyti stabilus, apie 2 %, 2008 m. krinta iki -6,1 % (čia stebimas didžiausias procentinis pokytis -365,22 %), 2009 m. pakyla iki -2,5 % (neigiama rodiklio reikšmė sumažėja 59,02 %). Galima teigti, kad pajamos iš papildomos įmonės veiklos padeda įprastinės veiklos pelningumą išlaikyti teigiamą, arba nors šiek tiek sumažinti neigiamas tipinės veiklos pelningumo reikšmes. Pavyzdžiui, jeigu tipinės veiklos pelningumas 2009 m. buvo -9,6 %, tai dėka kitos papildomos veiklos pajamų įprastinės veiklos pelningumo rodiklis pakyla iki -2,5 %. UAB „Naujasis autoratas“ finansinės veiklos pajamos yra labai mažos ir rodikliams įtakos neturi.

UAB „Ratas“ nevykdo jokios papildomos veiklos. Dėl neigiamos finansinės-investicinės veiklos įprastinės veiklos (vidutiniškai -660 Lt kasmet) pelningumo rodikliai, skirtingai negu UAB „Naujasis autoratas“, yra tik nežymiai (vidutiniškai 5 %) mažesni negu tipinės veiklos pelningumo.

Taigi galima teigti, kad UAB „Naujasis autoratas“ įprastinės veiklos pelningumo rodikliui didelę įtaką turi kitos papildomos veiklos pajamų augimas (per 2005-2009 m. laikotarpį +432,73 %), o UAB „Ratas“ finansinės-investicinės veiklos kasmetinis neigiamas rezultatas.

#### 2.5.2.4. Įmonių grynojo pelningumo analizė

Grynasis pelningumas įmonės savininkams yra aktualiausias. Šis rodiklis dar vadinamas grynojo pelno marža ir parodo, kiek grynojo pelno (pelno, skirto akcininkų dividendams ir įmonės reikmėms) gaunama iš kiekvieno pardavimų lito. Grynasis pardavimų pelningumas rodo tikrą įmonės pelningumą, nes apskaičiuojant įvertinamos visos pajamos ir išlaidos. Grynojo pelningumo rodiklio reikšmė skiriasi nuo įprastinės veiklos pelningumo rodiklių nežymiai, tik sumokėto pelno mokesčio skirtumo suma, o jeigu įmonė patiria nuostolį, reikšmės nesiskiria. Apskaičiuoti grynojo pelningumo rodiklio procentiniai pokyčiai pateikiami 2.9 lentelėje, dinamika 2.21 paveiksle.

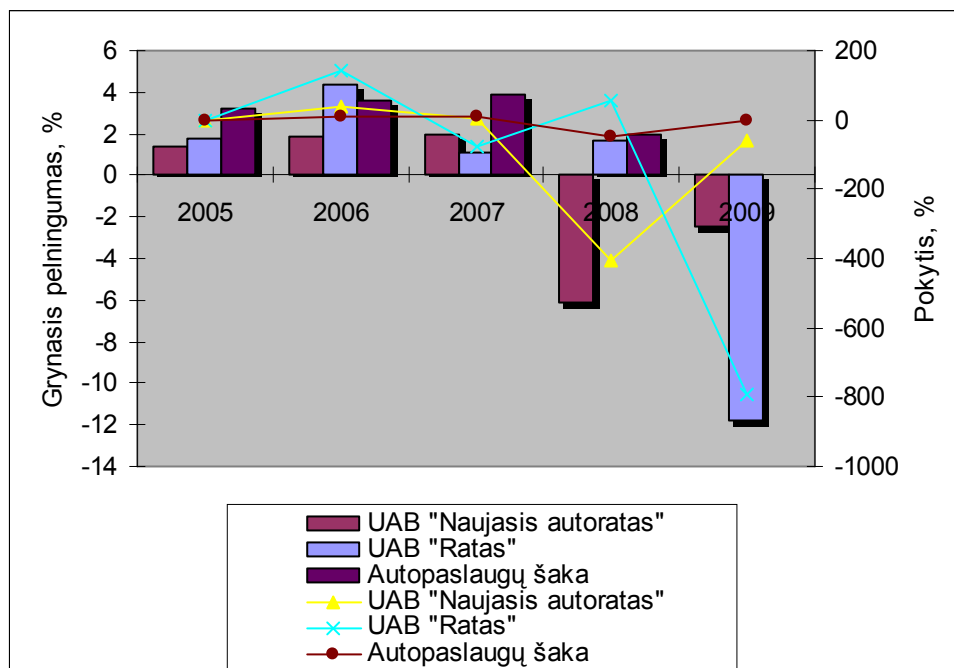
2.9 lentelė

#### Grynojo pelningumo rodiklio pokyčiai, %

Pavadinimas	Formulė	2005	2006	2007	2008	2009
UAB „Naujasis autoratas“	Grynasis pelnas/ Pardavimai	0	35,71	5,26	-405,00	-59,02
UAB „Ratas“		0	144,44	-75,00	54,55	-794,12
Autopaslaugų šaka		0	12,50	8,33	-48,72	*

\* - nėra duomenų

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*



**2.21 pav.** Grynojo pelningumo dinamika 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*

UAB „Naujasis autoratas“ grynasis pelningumas yra žemas, nuo autopaslaugų šakos skiriasi dvigubai ir daugiau. 2005-2007 m. jo dydis išlieka pakankamai stabilus, apie 1,5-2 %, t.y. kiekvienam pardavimų litui uždirbta tik apie 0,02 Lt grynojo pelno. 2008 m. įmonės grynasis pelningumas buvo neigiamas, t.y. sudarė -0,06 Lt nuostolio kiekvienam pardavimų litui. 2009 m. šis rodiklis šiek tiek pakilo, tačiau vis tiek turėjo neigiamą reikšmę -2,5 %.

UAB „Ratas“ grynasis pelningumas artimesnis šakos rodikliams, 2006 m. jį net viršija 1,2 % punkto. Keturis iš penkių analizuojamų metų įmonės grynasis pelningumas teigiamas, nors jo reikšmė nedidelė. 2005 m. ir 2008 m. rodiklis panašaus lygio (1,7-1,8 %), 2006 m. aukščiausias (4,4 %). 2009 m. įmonė patyrė 0,12 Lt nuostolio kiekvienam pardavimų litui, kaip minėta anksčiau, dėl labai išaugusių veiklos sąnaudų (+87,92 %).

Apibendrinant galima teigti, kad beveik visi analizuoti įmonių pelningumo rodikliai yra žemesni už vidutinius šakos rodiklius, tai rodo ne itin efektyvią abiejų analizuojamų įmonių veiklą. Jei bendrasis įmonių pardavimo pelningumas kai kuriais atvejais dar viršijo vidutinius šakos rodiklius ir pagal jų lygį (15-35 %) įmonės finansinę būklę dar būtų galima įvertinti gerai, tai tipinės bei įprastinės veiklos pelningumo rodikliai ženkliai mažesni (nuo -4 iki +3 %). Remiantis jais įmonės finansinė veikla būtų vertinama nepatenkinamai ir blogai. Grynojo pelningumo rodiklis taip pat labai mažas, <5 % ir paskutiniaisiais 2008-2009 metais net neigiamas, todėl galima teigti, kad veikla mažai pelninga. Norint išsilaikyti konkurencinėje rinkoje, siūlyti klientams palankias kainas, neįmanoma užsidėti didelių antkainių, be to, kaip parodė atlikta analizė, didžiausią įtaką įmonių

pelningumui daro veiklos sąnaudos. Į jų tinkamą formavimą ir kontrolę įmonės vadovai turi atkreipti ypatingą dėmesį, norėdami ateityje uždirbti pelną.

### 2.5.2.5. Įmonių turto ir nuosavybės pelningumo analizė

Turto pelningumo arba grąžos rodiklis parodo kiek grynojo pelno tenka vienam turto litui. Analizuojamų įmonių bei šakos rodiklių procentiniai pokyčiai pateikiami 2.10 lentelėje, dinamika 2.22 paveiksle.

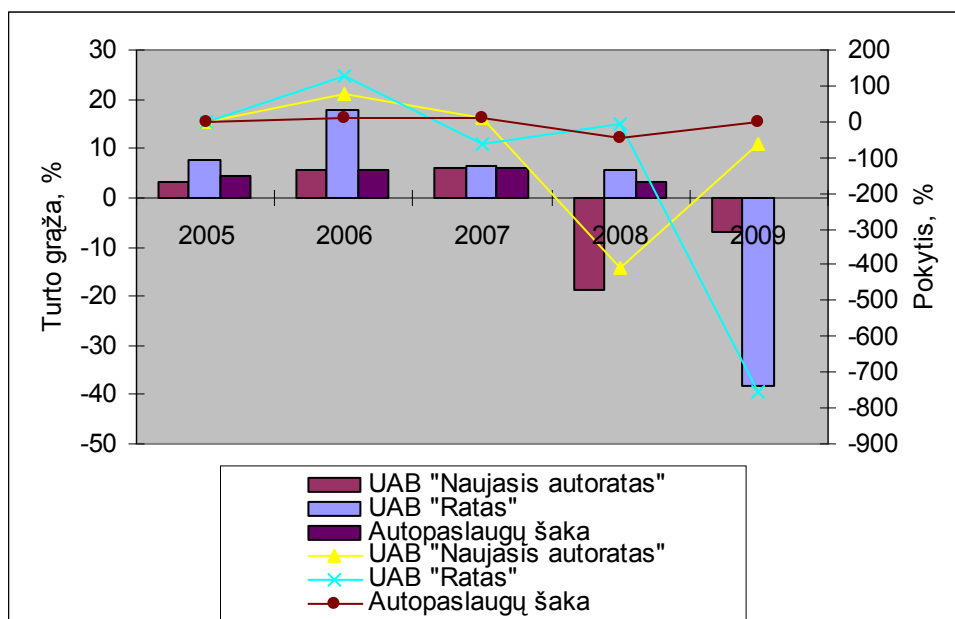
2.10 lentelė

**Turto pelningumo rodiklio pokyčiai, %**

Pavadinimas	Formulė	2005	2006	2007	2008	2009
UAB „Naujasis autoratas“	Grynasis pelnas/ Turta iš viso	0	76,73	7,83	-406,44	63,38
UAB „Ratas“		0	127,80	-64,41	-7,94	-756,90
Autopaslaugų šaka		0	19,57	10,91	-44,26	*

\* - nėra duomenų

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*



**2.22 pav.** Turto grąžos dinamika 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*

UAB „Naujasis autoratas“ turto pelningumo rodiklis 2005-2007 m. yra teigiamas ir labai artimas šakos rodikliams. 2005 m. jo reikšmė buvo 3,2 %, vėliau stebimas augimas (76,73 %) iki 6,1 % 2007 metais, t.y. vienam turto litui tenka 0,06 Lt grynojo pelno. 2008 m. turto grąža

neigiama, ji sudaro -18,6 % (lyginant 2008 m. su 2007 m. 406,44 % sumažėjimas), o 2009 m. šiek tiek pakyla iki -6,8 %. Didžiausią įtaką turto pelningumo neigiamai reikšmei 2008 m. padarė įmonės patirtas nuostolis (-156202 Lt).

UAB „Ratas“ turto pelningumas didesnis ir visais analizuojamais metais viršijantis šakos rodiklius. Daugiausiai grynojo pelno vienam turto litui tenka 2006 m., t.y. 0,18 Lt. Beveik visais kitais metais jo reikšmė stabili ir artima šakos rodiklių reikšmėms (apie 6-7 %), išskyrus 2009 m., kai turto grąža buvo neigiama, vienam turto litui teko 0,38 Lt nuostolio.

Iš 2.22 paveikslo matoma, kad įmonių turto pelningumo rodikliai labiausiai atitiko šakos lygį 2007 m. (apie 6 %), o didžiausią įtaką šiam rodikliui padarė įmonių patirti nuostoliai. Iš tiesų turto pelningumo rodikliai palyginti maži ir tai turi neigiamą įtaką įmonės būklei, įmonė nepakankamai efektyviai naudoja turtą.

Apskaičiavus atskirai ilgalaikio bei trumpalaikio turto pelningumą (22 priedas) ir jo pokyčius (2.11 lentelė), pastebėta, kad tiek įmonėse, tiek autopaslaugų šakoje didesnis yra ilgalaikio turto pelningumas.

2.11 lentelė

#### Ilgalaikio turto pelningumo rodiklio pokyčiai, %

Pavadinimas	Formulė	2005	2006	2007	2008	2009
UAB „Naujasis autoratas“	Grynasis pelnas/ Ilgalaikis turtas	0	64,42	-37,31	-275,60	66,10
UAB „Ratas“		0	76,18	-86,64	-39,39	-732,50
Autopaslaugų šaka		0	27,68	-12,39	-48,48	*

\* - nėra duomenų

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*

2.12 lentelė

#### Trumpalaikio turto pelningumo rodiklio pokyčiai, %

Pavadinimas	Formulė	2005	2006	2007	2008	2009
UAB „Naujasis autoratas“	Grynasis pelnas/ Trumpalaikis turtas	0	82,05	33,80	-627,37	-56,89
UAB „Ratas“		0	132,93	-59,16	3,85	-772,84
Autopaslaugų šaka		0	17,14	21,95	-49,00	*

\* - nėra duomenų

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*

UAB „Naujasis autoratas“ ilgalaikio turto pelningumo rodikliai artimi šakai (apie 20-24 %), o UAB „Ratas“ viršija šakos rodiklius, 2005 m. 8 kartus, o 2006 m. net daugiau negu 10 kartų, tačiau abiejose įmonėse stebimos mažėjimo tendencijos. 2008 m. UAB "Naujasis autoratas" tiek ilgalaikio (-275,60 %), tiek trumpalaikio (-627,37 %) turto pelningumas sumažėjo labiausiai.

Trumpalaikio turto pelningumas UAB „Naujasis autoratas“ didėjo iki 2007 m., kai trumpalaikio turto litui teko 0,1 Lt grynojo pelno. UAB „Ratas“ trumpalaikio turto didžiausia graža buvo 2006 m. (19,1 %). 2008 m. UAB „Naujasis autoratas“, o 2009 m. jau abiejų įmonių tiek ilgalaikio, tiek trumpalaikio turto pelningumo rodikliai neigiami, ką įtakojo, kaip anksčiau buvo paminėta, įmonių patirti nuostoliai.

Nuosavybės pelningumas (akcinio kapitalo pelningumas) arba graža parodo grynojo pelno dalį, tenkančią vienam savininkų nuosavybės litui. Apskaičiuoti įmonių ir šakos rodiklių reikšmės procentiniai pokyčiai pateikiami 2.13 lentelėje, dinamika 2.23 paveiksle.

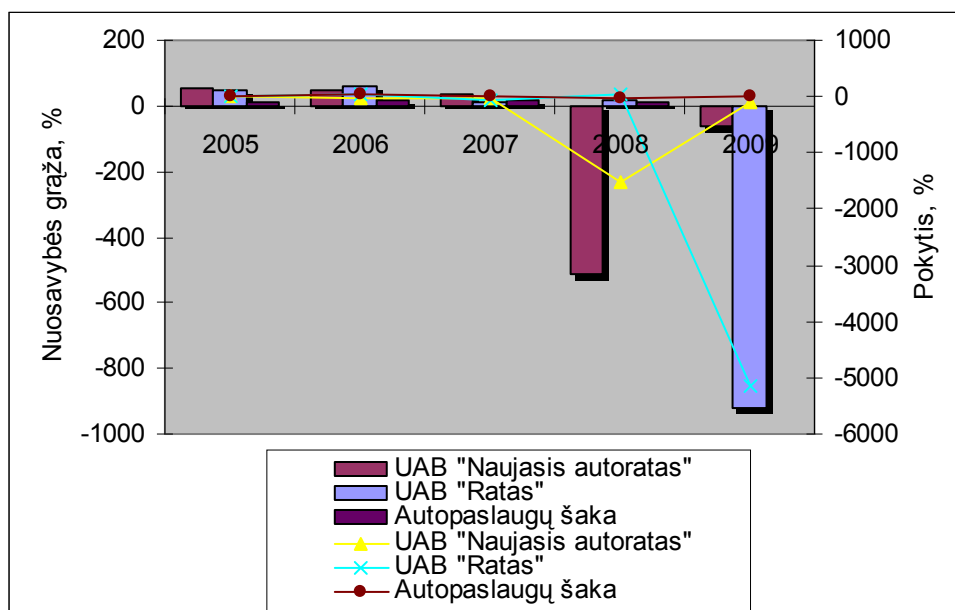
2.13 lentelė

**Nuosavybės pelningumo rodiklio pokyčiai, %**

Pavadinimas	Formulė	2005	2006	2007	2008	2009
UAB „Naujasis autoratas“	Grynasis pelnas/ Nuosavas kapitalas	0	-13,27	-18,85	-1506,01	-88,11
UAB „Ratas“		0	35,53	-77,18	29,08	-5151,55
Autopaslaugų šaka		0	45,54	12,93	-47,59	*

\* - nėra duomenų

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*



**2.23 pav.** Nuosavybės gražos dinamika 2005-2009 m.

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*

Įmonių nuosavybės pelningumas, kaip matoma iš 22 priedo, 2005-2007 m. gerokai viršija šakos vidutinės reikšmės. UAB „Naujasis autoratas“ nuosavybės pelningumas kasmet mažėja (labiausiai sumažėjo 2008 m. -1506,01 %). 2005 m. vienas investuotas savininkų litas uždirbo 0,5

Lt grynojo pelno. Nuosavybės gražos aukštas rodiklis (2005-2007 m. daugiau negu 30 %) rodo mažą savininkų nuosavybę, tačiau taip pat rodo galimybę gauti didelius dividendus. Nuosavybės graža neigiama 2008 m. ir 2009 m., kai įmonėje patirtas didžiausias nuostolis sąlygojo nuosavo kapitalo neigiamą reikšmę.

UAB „Ratas“ kiekvienas savininkų investuotas litas uždirbo 2005 m. 0,5 Lt, 2006 m. 0,6 Lt, 2007-2008 m. vidutiniškai 0,2 Lt grynojo pelno. Kaip ir kitoje analizuojamoje įmonėje, UAB „Ratas“ 2009 m. neigiamą nuosavybės pelningumą sąlygojo patirti nuostoliai.

Autopaslaugų šakos rodikliai, palyginus su įmonių rodikliais, stabilūs ir teigiami visus metus. Jų pasikeitimai žymesni 2006 m., kai stebimas rodiklio padidėjimas 45,54 %, ir 2008 m., kai rodiklis sumažėjo 47,59 %.

Apibendrinant galima teigti, kad turto ir nuosavo kapitalo pelningumo rodiklių dinamika įmonėse buvo skirtinga, todėl toliau darbe bus analizuojami veiksniai, labiausiai nulėmę jų pokyčius.

### ***Turto ir nuosavo kapitalo pelningumo piramidinė analizė***

**Turto pelningumo** analizė atliekama pirmiausia turto pelningumo formulę išskaidant į veiksnius, kurie įtakoja turto pelningumą. Tai Du Ponto piramidinė analizė, kuri teigia, kad turto pelningumui (turto gražai, ROA) įtaką daro pardavimų pelningumas ir turto apyvartumas:

$$GP/T = GP/Pard. \times Pard/T \quad (7)$$

UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ turto pelningumo analizė atlikta naudojantis keturiais skirtingų autorių siūlomais modeliais: Du Pont (remiantis lietuviška atskaitomybe), L.Bernstein, R.Schattke ir H.Jensen bei R.Wilson ir G.Mchugh.

Du Pont modelyje pardavimų pelningumas skaičiuojamas kaip grynojo pelno ir pardavimų santykis, o turto apyvartumas kaip pardavimų ir viso turto santykis. Abiejų analizuojamų įmonių skaičiavimų rezultatai pateikti 2.14 lentelėje:

2.14 lentelė

#### **Turto pelningumą lemiantys veiksniai (DU PONT modelis)**

<b>Pavadinimas</b>	<b>Metai</b>	<b>Grynasis pelnas/ Turtas</b>	<b>Grynasis pelnas/ Pardavimai</b>	<b>Pardavimai/ Turtas</b>
UAB „Naujasis autoratas“	2005	0,032	0,014	2,308
	2006	0,057	0,019	2,985
	2007	0,060	0,020	2,991
	2008	-0,185	-0,061	3,033
	2009	-0,067	-0,025	2,678
UAB „Ratas“	2005	0,078	0,018	4,323
	2006	0,177	0,044	4,034
	2007	0,066	0,011	5,961
	2008	0,058	0,017	3,405
	2009	-0,381	-0,118	3,230

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“, UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis*

UAB „Naujasis autoratas“ turto pelningumas didėjo nuo 2005 iki 2007 m., kai didėjo tiek įmonės pelnas, tiek turtas. Didžiausią įtaką turto grąžos rodikliui darė turto apyvartumas. 2008 m. ir 2009 m. turto grąža neigiama, nes įmonė patyrė nuostolį, šiais metais tam įtaką padarė neigiamas pardavimų pelningumo rodiklis. 2008 m. kiekvienas turto litas uždirbo 18,5 cento nuostolio, o 2009 m. rezultatas jau tris kartus geresnis, vienas turto litas uždirbo 6,7 cento nuostolio.

UAB „Ratas“ turto grąža pagal Du Pontą taip pat teigiama tol, kol įmonės metinis rezultatas buvo pelnas, t.y. 2005-2008 m. Lyginant abiejų įmonių rodiklius, galima pastebėti, kad UAB „Ratas“ turto pelningumas didesnis, nes didesni turto apyvartumo rodikliai. 2006 m. įmonė uždirbo didžiausią pelną, tai padarė įtaką pardavimų pelningumo rodikliui, kuris išaugo lyginant 2006 m. su 2005 m. 2,4 karto. 2009 m. įmonei patyrus nuostolį, turto grąža buvo neigiama, vienas turto litas šiais metais uždirbo 38 centus nuostolio.

L.Bernstein modelyje pardavimų pelningumas skaičiuojamas kaip grynojo pelno ir pardavimų santykis, o turto apyvartumas kaip pardavimų ir turto (apyvartinis kapitalas + ilgalaikės investicijos) santykis. Abiejų įmonių rodiklių skaičiavimų rezultatai pagal L.Bernstein pateikiami 2.15 lentelėje:

2.15 lentelė

#### Turto pelningumą lemiantys veiksniai (L.BERNSTEIN modelis)

Pavadinimas	Metai	Grynasis pelnas/ Turtas	Grynasis pelnas/ Pardavimai	Pardavimai/ Turtas (apyv.kapitalas)
UAB „Naujasis autoratas“	2005	-0,242	0,014	-17,313
	2006	-0,667	0,019	-35,083
	2007	-0,371	0,020	-18,539
	2008	1,126	-0,061	-18,464
	2009	0,103	-0,025	-4,125
UAB „Ratas“	2005	0,482	0,018	26,797
	2006	0,725	0,044	16,466
	2007	0,227	0,011	20,679
	2008	1,399	0,017	82,317
	2009	1,151	-0,118	-9,755

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

Skaičiavimai rodo, kad UAB „Naujasis autoratas“ turto grąža neigiama buvo 2005-2007 m. Bernstein modelio turto apyvartumo rodiklio skaičiavimo metodika lėmė neigiamą rezultatą. Turto apyvartumas čia skaičiuojamas kaip pardavimų ir apyvartinio kapitalo (trumpalaikis turtas – trumpalaikiai įsipareigojimai) santykis. UAB „Naujasis autoratas“ trumpalaikiai įsipareigojimai yra ženkliai didesni už trumpalaikį turtą todėl, kad trumpalaikiams įsipareigojimams balanse yra priskirta įmonės neterminuota skola buvusiai individualiai įmonei „Autoratas“ už prekes, perimtas konsignacijos pagrindais. Tikslinga būtų šią sumą priskirti UAB „Naujasis autoratas“ ilgalaikiams



įsipareigojimams, tada turto pelningumas pagal Bernstein modelį būtų tikslesnis ir greičiausiai teigiamas rezultatas.

UAB „Ratas“ turto grąža teigiama visais metais, didžiausią įtaką tam darė turto apyvartumas (didžiausia reikšmė - 2008 m. 82,317). Bet kadangi rodikliai maži, tai rodo, kad įmonė nepakankamai efektyviai naudoja savo turimą turtą. Pardavimų pelningumo koeficientas didžiausias buvo 2006 m, kai vienam pardavimų litui tenka 4,4 cento grynojo pelno.

R.Schattke ir H.Jensen modelyje pardavimų pelningumas skaičiuojamas kaip bendrojo pelno ir pardavimų santykis, o turto apyvartumas kaip pardavimų ir turto (ilgalaikis materialus turtas + ilgalaikis nematerialus turtas + trumpalaikis turtas) santykis.

Abiejų analizuojamų įmonių turto pelningumo rodiklio rezultatai pagal R.Schattke ir H.Jansen pateikiami 2.16 lentelėje:

2.16 lentelė

**Turto pelningumą lemiantys veiksniai (R.SCHATTKE IR H.JENSEN modelis)**

Pavadinimas	Metai	Bendras pelnas/ Turtas	Bendras pelnas/ Pardavimai	Pardavimai/ Turtas (IMT+INT+Tr.T)
UAB „Naujasis autoratas“	2005	0,411	0,178	2,308
	2006	0,546	0,183	2,985
	2007	0,592	0,198	2,991
	2008	0,594	0,196	3,033
	2009	0,806	0,301	2,678
UAB „Ratas“	2005	1,288	0,298	4,323
	2006	1,142	0,283	4,034
	2007	1,598	0,268	5,961
	2008	0,970	0,285	3,405
	2009	0,824	0,255	3,230

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

Pagal R.Schattke ir H.Jensen siūlomą modelį abiejų įmonių turto pelningumas teigiamas. UAB „Naujasis autoratas“ turto pelningumas kasmet didėja (2005-2008 m.) labiausiai dėl turto apyvartumo didėjimo.. 2009 m. nemažą įtaką padarė pardavimų pelningumo padidėjimas (+50 %), kai vienam pardavimų litui teko 30 centų bendrojo pelno.

UAB „Ratas“ turto grąžos rodikliai aukštesni už kitos analizuojamos įmonės. Mažiausias rodiklis buvo 2009 m.(0,824), kai sumažėjo tiek pardavimų pelningumas, tiek turto apyvartumas, o didžiausia turto grąža buvo 2007 m.(1,598) dėl aukšto turto apyvartumo rodiklio (5,961).

Skirtumas tarp abiejų įmonių yra tai, kad UAB „Naujasis autoratas“ turto pelningumo rodikliai, apskaičiuoti pagal R.Schattke ir H.Jensen modelį, didėja (lyginant 2009 m. su 2005 m. padidėjo dvigubai), o UAB „Ratas“ – mažėja (lyginant 2009 m. su 2005 m. sumažėjo 1,5 karto).

Turto pelningumo piramidinė analizė pagal R.Wilson ir G.Mchugh modelį labai panaši į R.Schattke ir H.Jensen siūlomą. Skirtumas yra tik tai, kad turto apyvartumas šia skaičiuojamas kaip

pardavimų ir turto (ilgalaikis materialus turtas + trumpalaikis turtas) santykis, t.y. eliminuojamas ilgalaikis nematerialus turtas. Apskaičiuoti rodikliai pateikti 2.17 lentelėje:

2.17 lentelė

**Turto pelningumą lemiantys veiksniai (R.WILSON ir G.MCHUGH modelis)**

Pavadinimas	Metai	Bendrasis pelnas/ Turtas	Bendrasis pelnas/ Pardavimai	Pardavimai/ Turtas (IMT+ Tr.T)
UAB „Naujasis autoratas“	2005	0,416	0,178	2,338
	2006	0,551	0,183	3,011
	2007	0,595	0,198	3,005
	2008	0,560	0,196	3,060
	2009	0,815	0,301	2,706
UAB „Ratas“	2005	1,288	0,298	4,323
	2006	1,142	0,283	4,034
	2007	1,598	0,268	5,961
	2008	0,970	0,285	3,405
	2009	0,824	0,255	3,230

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

UAB „Naujasis autoratas“ turto grąža teigiama, rezultatas labai panašus į rezultatą, apskaičiuotą pagal R.Schattke ir H.Jensen modelį. Kadangi UAB „Naujasis autoratas“ turi nematerialaus turto, kuris visame ilgalaikiame turte sudaro vidutiniškai 0,7-0,8 %, tai ir rezultatas skiriasi nežymiai. Vienas turto litas 2005 m. uždirbo 41,6 cento, 2009 m. jau 81,5 cento bendrojo pelno.

UAB „Ratas“ turto grąžos rodikliai pagal R.Wilson ir G.Mchugh bei pagal R.Schattke ir H.Jensen visiškai sutampa, kadangi įmonė neturi nematerialaus turto. Vienas turto litas 2005 m. uždirbo 1,29 Lt, o 2009 m. bendrasis pelnas iš vieno turto lito sumažėjo iki 0,82 Lt.

Didžiausią įtaką visais palyginamaisiais metais abiemis įmonėms turėjo turto apyvartumas.

Apibendrinant galima teigti, kad lemiamą įtaką turto pelningumui tiek UAB "Naujasis autoratas", tiek UAB „Ratas“ beveik visais analizuojamais metais darė turto apyvartumo rodiklis. Įmonės, planuojančios savo veiklą, turi tirti turto pelningumui darančių veiksnių įtaką – pardavimų pelningumo ir turto apyvartumo pokyčius. Šių veiksnių įtakos analizė, remiantis kelių ataskaitinių laikotarpių duomenimis, gali padėti įmonės vadovams valdyti turto pelningumą, parinkti strategiją įmonės pelno ir pelningumo didinimui.

Gamybinės ir investicinės veiklos efektyvumą atskleidžia turto pelningumas, o finansinės – kapitalo pelningumas.

**Kapitalo pelningumas** (kitai vadinama nuosavybės grąža, ROE) atspindi nuosavo kapitalo sukurtą pelną. Jam įtaką daro pardavimų pelningumas, turto apyvartumas ir kapitalo struktūra:

$$GP/NK = GP/Pard. \times Pard/T \times T/NK \quad (8)$$

UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ nuosavybės gražos piramidinė analizė atlikta remiantis Du Ponto siūlomu modeliu. Skaičiavimo rezultatas pateikiamas 2.18 lentelėje:

2.18 lentelė

**Nuosavo kapitalo pelningumą lemiantys veiksniai (DU PONT modelis)**

Pavadinimas	Metai	Grynasis pelnas/ Nuosavas kapitalas	Grynasis pelnas/ Pardavimai	Pardavimai/ Turtas	Turtas/ Nuosavas kapitalas
UAB „Naujasis autoratas“	2005	0,520	0,014	2,308	16,376
	2006	0,451	0,019	2,985	8,011
	2007	0,366	0,020	2,991	6,048
	2008	-5,146	-0,061	3,033	-27,706
	2009	0,612	-0,025	2,678	-8,987
UAB „Ratas“	2005	0,456	0,018	4,323	5,869
	2006	0,618	0,044	4,034	3,487
	2007	0,141	0,011	5,961	2,245
	2008	0,182	0,017	3,405	3,157
	2009	-9,192	-0,118	3,230	-24,124

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

Akcininkams nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis yra labai svarbus, nes parodo, ar investuotas kapitalas atsiperka, o gal į tokią įmonę neverta investuoti.

UAB „Naujasis autoratas“ nuosavo kapitalo pelningumą (ROE) išreiškus procentiniu dydžiu, matoma, kad 2005 m. buvęs nuosavybės gražos rodiklis 52 %, per 2006-2007 m. sumažėjo iki 36 %. Didžiausią įtaką tam padarė kapitalo struktūra. Šis rodiklis 2006 m. sumažėjo dvigubai (lyginant 2006 m. su 2005 m), o 2007 m. dar 25 %. 2008 m. ir 2009 m. kapitalo struktūros rodiklis neigiamas dėl nuosavo kapitalo neigiamos reikšmės (kurią nulėmė įmonės patirtas nuostolis). Turto apyvartumo įtaka nuosavybės gražos rodikliui taip pat labai svarbi (vidutiniška šio rodiklio reikšmė 2,8).

UAB „Ratas“ nuosavybės gražos rodikliui didesnę įtaką darė turto apyvartumas. Beveik visais analizuojamais metais (išskyrus 2005 m.) turto apyvartumo rodikliai buvo didesni už kapitalo struktūros rodiklių reikšmes. 2005-2006 m. nuosavybės graža didėjo, 2006 m. rodiklis aukščiausias (61,8 cento kiekvienam kapitalo litui). 2007 ir 2008 m. nuosavybės pelningumas sumažėjo iki 14-18 %. Tik 2009 m. neigiamą nuosavybės pelningumą nulėmė kapitalo struktūros neigiama reikšmė (-24,124) dėl įmonės patirto nuostolio.

Skirtumas tarp abiejų analizuojamų įmonių yra tai, kad UAB „Naujasis autoratas“ nuosavybės pelningumui didžiausią įtaką visais metais darė nuosavo kapitalo struktūra, o UAB „Ratas“ šiek tiek didesnę įtaką buvo turto apyvartumo, ir tik 2009 m. neigiama kapitalo struktūros reikšmė buvo įtakingesnė.

Atlikus UAB "Naujasis autoratas" ir UAB „Ratas“ pelną (nuostolį) lemiančių išorinių bei vidinių veiksnių analizę, nustatyta, kad išoriniai veiksniai – nestabili ekonominė bei politinė situacija, ekonomikos nuosmukis, infliacija, sudėtinga ir dažnai keičiama mokesčių sistema, vietinės veiklos sąlygos, konkurencija ir kt. – turi labai didelę reikšmę įmonių pelningumo lygiui. Galima teigti, kad šie veiksniai nulemia vidinius veiksnius. Esant nestabiliai ekonomikos situacijai, ekonominiam sąstingiumi mažėja įmonių pajamos, kylant infliacijai – brangsta prekės, skirtos pardavimui, ir žaliavos, reikalingos paslaugų atlikimui, didėjant mokesčiams – brangsta komunaliniai patarnavimai ir kitos verslo aptarnavimo išlaidos, dėl to didėja įmonių veiklos sąnaudos. Konkurencinė aplinka neleidžia užsidėti didelių antkainių, todėl mažėja pardavimų pelningumo rodikliai. Išorinių veiksnių kontrolė praktiškai neįmanoma, nors juos analizuoti būtina, didesnis dėmesys turi būti skiriamas vidinių pelną lemiančių veiksnių analizei.

Vidinių veiksnių įtakos pelnui įvertinimas atliktas remiantis finansinių ataskaitų rodiklių dinamikos bei struktūros analize, pardavimų pelningumo, turto bei nuosavybės pelningumo rodiklių analize. Nustatyta, kad UAB "Naujasis autoratas" viso turto 14,03 % sumažėjimui per 2005-2009 m. didžiausią įtaką padarė atsargų sumažėjimas (81,8 % arba 466356 Lt), o 2009 m. situacija, kai ilgalaikio turto dalis sudarė 68,41 % viso turto, nėra teigiamas reiškinys, nes ilgalaikis turtas nėra likvidus. UAB „Ratas“ turto vertė 2005-2009 m. išaugo 86,20 % dėl ilgalaikio turto padidėjimo (911,84 %) ir atsargų padidėjimo 168,29 %. Teigiama šioje įmonėje yra tai, kad trumpalaikis turtas daugiau negu 2 kartus viršija ilgalaikį, įmonė išsaugo didelį likvidumą. Abiejų įmonių nuosavo kapitalo ir išsipareigojimų pokyčiams didžiausią įtaką darė įmonių uždirbtas pelnas ar patirtas nuostolis bei mokėtinos sumos ir išsipareigojimai, kurie abiejose analizuojamose įmonėse visoje nuosavybėje sudaro didžiausią procentinę dalį (UAB „Naujasis autoratas“ – 90 %, UAB „Ratas“ – 74 %). Tai įrodo, kad įmonės didžiąja dalimi finansuojamos skolintu kapitalu.

Nustatyta, kad pelno dydį analizuojamose įmonėse labiau lemia ne pardavimų dydis, o veiklos sąnaudos, kurios abiejų įmonių buvo augančios didesne apimtimi nei pardavimai. Per visą analizuojamą laikotarpį UAB "Naujasis autoratas" tiek pardavimo, tiek bendrosios administracinės sąnaudos išaugo 126 %, UAB „Ratas“ veiklos sąnaudos išaugo 87,92 %. Veiklos sąnaudų lemiamą įtaką parodė ir atlikta veiksnių pasikeitimo įtakos analizė, remiantis grandininio pakeitimų metodu. Skaičiavimai parodė, kad beveik visi analizuoti įmonių pelningumo rodikliai yra žemesni už vidutinius šakos rodiklius, tai rodo ne itin efektyvią abiejų analizuojamų įmonių veiklą. Jei bendrasis įmonių pardavimo pelningumas kai kuriais atvejais dar viršijo vidutinius šakos rodiklius ir pagal jų lygį (15-35 %) įmonės finansinę būklę dar būtų galima įvertinti gerai, tai tipinės bei įprastinės veiklos pelningumo rodikliai ženkliai mažesni (nuo -4 iki +3 %). Remiantis jais įmonės finansinė veikla būtų vertinama nepatenkinamai ir blogai. Grynojo pelningumo rodiklis taip pat

labai mažas, <5 % ir paskutiniaisiais 2008-2009 metais net neigiamas, todėl galima teigti, kad veikla mažai pelninga.

Turto ir nuosavybės pelningumo piramidinė analizė parodė, kad lemiamą įtaką turto pelningumui tiek UAB "Naujasis autoratas", tiek UAB „Ratas“ beveik visais analizuojamais metais darė turto apyvartumo rodiklis, o nuosavybės pelningumui UAB „Naujasis autoratas“ - nuosavo kapitalo struktūra, o UAB „Ratas“ šiek tiek didesnė įtaka buvo turto apyvartumo (tik 2009 m. įtakingesnė neigiama kapitalo struktūros reikšmė).

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad tiek išoriniai, tiek vidiniai veiksniai lemia įmonių pelną ir pelningumo lygį. Vidinių veiksnių analizė ir nuolatinė kontrolė padeda bent minimaliai valdyti išorinių veiksnių poveikį.

### 3. AUTOSERVISO PASLAUGŲ ĮMONIŲ VEIKLOS PERSPEKTYVŲ EKONOMINIS PAGRINDIMAS

Vidinių pelną (nuostolį) lemiančių veiksnių analizė neatsiejama nuo įmonių bankroto tikimybės vertinimo. Išankstinis bankroto prognozavimas – bankroto prevencijos priemonė. Bankroto tikimybę galima sieti su įmonės veiklos perspektyvų vertinimu, nes bankroto diagnostikos modeliai gali numatyti bankroto tikimybę 90-95 % tikslumu metai į priekį, 70-80 % dvejus metus į priekį.

Kompleksinė įmonės veiklos finansinė analizė padės įvertinti tolesnes įmonių veiklos perspektyvas bei sudaryti įmonių pelningumo vertinimo proceso schemą.

#### 3.1. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ bankroto tikimybės analizė

Įmonės bankroto diagnostika – tai įmonės finansinės veiklos veiksnių įvertinimo sistema, kurios pagalba nustatomi įmonės veiklos kritiniai veiksniai, lemiantys įmonės bankrotą. Objektīvūs situacijos įvertinimas, sugebėjimas nustatyti riziką, laiku priimti teisingi sprendimai yra svarbios prielaidos užtikrinti įmonės veiklos stabilumą ir tęstinumą. Taigi įmonių vadovai turi ieškoti tinkamiausių analizės metodikų bankrotams diagnozuoti.

UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ bankroto tikimybei įvertinti naudota keletas modelių: Altmano ( $Z$ ,  $Z^*$ ,  $Z^{**}$ ), Tafler ir Tisshaw, Springate, Blanko. Skaičiavimai pateikti 25 priede.

Bankroto diagnostika pagal Altmano  $Z$  klasikinį modelį rodo, kad UAB „Naujasis autoratas“ mažą bankroto tikimybę turėjo 2006-2007 m., kai  $Z$  reikšmė viršijo 3,0. 2005 m.  $Z$  reikšmė pateko į 1,81-2,7 zoną (2,32), kai numatoma didelė bankroto tikimybė, o 2008 ir 2009 m. pagal  $Z$  reikšmes 1,49 ir 1,48, galima teigti, kad įmonei grėsė labai didelė bankroto tikimybė, beveik visos  $x$  reikšmės neigiamos, išskyrus  $X_5$  – turto apyvartumą.

UAB „Ratas“  $Z$  reikšmės didesnės. Visus analizuojamus metus, išskyrus 2009 m., kai įmonė patyrė nuostolį, UAB „Ratas“ bankrotas negrėsė,  $Z$  reikšmės ženkliai viršijo 3,0.

Pagal  $Z^*$  Altmano modelį apskaičiuotos reikšmės yra šiek tiek mažesnės nei apskaičiuotos pagal ankstesnį klasikinį modelį. UAB „Naujasis autoratas“ visų analizuojamų metų  $Z$  reikšmės patenka į modelio kritinę zoną, t.y. reikšmės taro 1,23 ir 2,90. Todėl galima teigti, kad  $Z^*$  modelio rezultatas (ypač 2008 ir 2009 m., kai  $Z$  reikšmės buvo 1,41 ir 1,40) rodo galimą bankrotą ateityje.

UAB „Ratas“ pagal  $Z^*$  negrėsia bankrotas visus analizuojamus metus, išskyrus 2009 m. ( $Z$  reikšmė 1,20). Nuo 2005 m. iki 2008 m.  $Z$  reikšmės užtikrintai viršijo modelio „pilkąją“ zoną, t.y. 2,90-3,0. Kaip matyti iš lentelių 25 priede duomenų, abiejose analizuojamose įmonėse didžiausią įtaką galutinei modelio  $Z^*$  reikšmei daro turto apyvartumas.

Apskaičiuotos reikšmės pagal Altmano  $Z^{**}$  modelį paslaugų veiklos įmonėms rodo prastesnį rezultatą. UAB „Naujasis autoratas“  $Z$  reikšmės 2005, 2007, 2008 ir 2009 m. yra net neigiamos, o tai rodo labai didelę bankroto tikimybę. 2006 m.  $Z$  reikšmė 0,21 taip pat rodo galimą bankrotą ateityje, todėl remiantis šia reikšme ir modelio numatyta tikimybe metai-dveji į priekį galima teigti, kad 2008-2009 m. UAB „Naujasis autoratas“ jau turėjo bankrutuoti.

UAB „Ratas“ pagal Altmano  $Z^{**}$  modelį  $Z$  reikšmės pagal  $Z^{**}$  modelį taip pat didesnės už kitos analizuojamos įmonės. Visus metus nuo pat įmonės veiklos pradžios, t.y. 2005 m.,  $Z$  reikšmės rodo labai mažą bankroto tikimybę, ypač 2006 ir 2007 m., kai  $Z$  reikšmės 4,19 ir 4,48. Tik 2009 m. įmonei patyrus nuostolį,  $Z$  reikšmė tampa neigiama. Šiame modelyje galima pastebėti, kad didžiausią įtaką  $Z$  reikšmėms abiejose įmonėse turi  $X_3$  reikšmė – turto pelningumas (prieš mokesčius).

Pagal britų mokslininkų Tafler ir Tisshaw formulę, jei  $Z$  reikšmė mažesnė už 0,3, vadovams verta susirūpinti dėl didelės bankroto tikimybės (97 % tikslumas per vienerius metus).

UAB „Naujasis autoratas“  $Z$  reikšmės pagal Tafler ir Tisshaw visais analizuojamais metais yra mažesnės už 0,3, todėl bankroto tikimybė yra didelė.

UAB „Ratas“  $Z$  reikšmės, remiantis Tafler ir Tisshaw modeliu, tik 2006 ir 2007 m. viršija 0,3, visais kitais metais šios reikšmės nesiekia, o 2009 m.  $Z$  reikšmė tampa net neigiama (-0,02), todėl galima teigti, kad bankroto tikimybė taip pat išlieka galima, o 2009 m. net labai didelė.

Šiame modelyje šiek tiek išsiskiria lemiantys veiksniai. UAB „Naujasis autoratas“ didesnę įtaką galutinei  $Z$  reikšmei daro trumpalaikio išiskolinimo koeficientas ( $X_3$ ), o UAB „Ratas“ - trumpalaikio turto santykis su išipareigojimais ( $X_2$ ).

Pagal Springate bankroto diagnostikos modelį įmonei grėsia bankrotas, kai  $Z < 0,862$ . Šis modelis didžiausią dėmesį skiria įmonės pelningumui, pardavimų dydžiui ir apyvartiniam kapitalui. Apskaičiuotos reikšmės taip pat pateiktos X priede.

Pagal Springate modelį UAB „Naujasis autoratas“ bankroto tikimybė išlieka 2005, 2008 ir 2009 m. (reikšmės 0,92, 0,45, 0,85), o 2006 ir 2007 m. bankroto tikimybė maža (reikšmės 1,35, 1,30). Kaip ir Altmano modeliuose, didžiausią įtaką galutinei  $Z$  reikšmei čia turi turto apyvartumas (D).

UAB „Ratas“ didelės  $Z$  reikšmės 2005-2007 m. (2,26; 2,72; 3,03) rodo mažai tikėtiną bankroto tikimybę, tačiau neigiama 2009 m. reikšmė (-0,46) rodo didelę bankroto grėsmę ateityje (92 % tikslumu per metus-dvejus). Taip pat reikšmingiausia turto apyvartumo rodiklio įtaka galutinei  $Z$  reikšmei.

Atliekant bankroto galimybės analizę pagal Blanką, galima išsiaiškinti, kokia yra įmonės sunkiai realizuotinių aktyvų politika.

Remiantis Blanko modeliu, tiek UAB „Naujasis autoratas“, tiek UAB „Ratas“ visais analizuojamais metais gręšia didelė ir labai didelė bankroto tikimybė, nes UAB "Naujasis autoratas" ilgalaikio turto ir atsargų suma visais metais mažesnė už nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų sumą. UAB „Ratas“ tokia pat situacija yra 2005-2006 m., o 2007-2009 m. jos ilgalaikio turto ir atsargų suma viršija nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų sumą, kas rodo labai didelę bankroto tikimybę.

Apskaičiuotos bankroto tikimybės reikšmės pagal skirtingus modelius pateikiamos 3.1 lentelėje.

3.1 lentelė

### Bankroto tikimybės reikšmės pagal modelius

Pavadinimas	Metai	Tikimybė pagal Altman Z	Tikimybė pagal Altman Z*	Tikimybė pagal Altman Z*	Tikimybė pagal Tafler ir Tisshaw	Tikimybė pagal Springate	Tikimybė pagal Blank
UAB „Naujasis autoratas“	2005	didelė	didelė	l.didelė	didelė	galima	didelė
	2006	maža	galima	l.didelė	didelė	maža	didelė
	2007	maža	galima	l.didelė	didelė	maža	didelė
	2008	l.didelė	l.didelė	l.didelė	didelė	didelė	didelė
	2009	l.didelė	l.didelė	l.didelė	didelė	didelė	didelė
UAB „Ratas“	2005	l.maža	l.maža	galima	didelė	l.maža	didelė
	2006	l.maža	l.maža	l.maža	galima	l.maža	didelė
	2007	l.maža	l.maža	l.maža	galima	l.maža	l.didelė
	2008	l.maža	maža	galima	didelė	galima	l.didelė
	2009	l.didelė	l.didelė	l.didelė	l. didelė	l.didelė	l.didelė

*Šaltinis: parengta autorės, remiantis UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. finansinių ataskaitų duomenimis*

Autopaslaugų šakos įmonių bankroto tikimybės rodiklis, apskaičiuotas pagal Altman modelį, svyruoja tarp 2,5 (2005 m.) ir 2,8 (2008 m.). Tai rodo, kad bankroto tikimybė šios šakos įmonėse išlieka galima.

Apibendrinant galima teigti, kad naudojant skirtingas metodikas galima gauti vis kitokius rezultatus, nes modeliai akcentuoja skirtingus įmonės veiklos aspektus. Pvz., Altmano modelyje įvertinamas veiklos rezultatyvumas, Blanko – turto panaudojimo efektyvumas. Tačiau iš esmės tik kai kuriais metais stebimi vieni kitiems prieštaraujantys rezultatai. Galima pastebėti, kad kai įmonių veiklos rezultatas yra pelnas, tikimybės pagal modelius išsiskiria, pvz. 2006 ir 2007 m. UAB "Naujasis autoratas" bankroto tikimybė pagal Altman ir Springate maža, o pagal Tafler ir Tisshaw bei Blank didelė, UAB „Ratas“ 2005-2007 m. beveik visi modeliai rodo labai mažą bankroto tikimybę, tik pagal Blank ji didelė ir labai didelė. Kai įmonės metinės veiklos rezultatas yra nuostolis (UAB "Naujasis autoratas" 2008-2009 m., UAB „Ratas“ 2009 m.), visi modeliai rodo didelę arba labai didelę bankroto tikimybę. Galima teigti, kad tiksliausiai bankroto tikimybę įvertina Altman Z ir Z\* bei Springate modeliai.



### 3.3. UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ veiklos perspektyvos

Įmonės veiklos vertinimas ir prognozavimas yra būtina konkurencinėje aplinkoje veikiančios įmonės sėkmingos veiklos sąlyga. Prognozės leidžia modeliuoti prognozuojamą įmonės veiklą keičiant pagrindinius finansinius rodiklius. Informacija apie įmonės veiklos rezultatus, t.y. pelną ar nuostolį, pateikiama pelno (nuostolio) ataskaitoje. Finansiniai rezultatai, pagal kuriuos galima ne tik įvertinti įmonės veiklą, bet ir prognozuoti, kiek bus efektyvi būsimoji veikla, pateikiami prognozinėje pelno (nuostolio) ataskaitoje. Ja remiantis galima apskaičiuoti prognozinčius pelningumo rodiklius.

Šiame darbe UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ veiklos perspektyvų įvertinimui taip pat tikslinga sudaryti prognozinę pelno (nuostolio) atskaitą. Prognozės skaičiuojamos trumpalaikiam laikotarpiui, t.y. 2010-2011 metams. Pagrindiniai pelno (nuostolio) ataskaitos straipsniai, turintys lemiamos įtakos grynajam pelnui, t.y. pardavimo pajamos, pardavimo savikaina, veiklos sąnaudos, - prognozuojami remiantis keletu skirtingų statistinių metodų: eksponentiniu eilutės išlyginimo metodu, slenkančio vidurkio metodu, dinamikos eilučių ekstrapoliacijos būdu pagal vidutinį absoliutų padidėjimą bei vidutinį didėjimo tempą, trendo funkcijos metodu. Skirtingi metodai suteiks galimybę palyginti gautus rezultatus. Skaičiavimo rezultatai pateikiami 26 ir 27 prieduose.

Prognozei pagal eksponentinės eilutės išlyginimą naudojamas svertinis visų laiko eilutės reikšmių vidurkis, be to, svarbu tinkamai pasirinkti koeficientą, kuris svyruoja nuo 0 iki 1. Kadangi abiejų analizuojamų įmonių finansinių ataskaitų straipsnių dinamikos eilutės yra pakankamai stabilios, tai pasirinkti didesni išlyginamieji koeficientai: 0,8 ir 0,5. Taikoma formulė:

$$e_i = wy_i + (1-w) e_{i-1} \quad (9)$$

Taikant šį metodą buvo skaičiuojamos paklaidos ir prognozei pelno (nuostolio) ataskaitai pasirinktos reikšmės su mažiausia paklaida. Tiek UAB „Naujasis autoratas“, tiek UAB „Ratas“ visos paklaidos mažiausios gautos skaičiuojant su koeficientu 0,8.

Prognozė slenkančio vidurkio metodu taikoma laiko eilutėms, neturinčioms nei ryškaus trendo, nei ciklinės ar sezoninės komponentės, todėl taip pat tinkama šių įmonių pelno ataskaitos straipsnių prognozavimui. Metodo esmė yra laiko eilutės paskutiniųjų  $n$  reikšmių vidurkio skaičiavimas. Kad būtų galima palyginti prognozes pagal gautas paklaidas, taip pat pasirinkti du būdai: pirmu atveju naudojamas dviejų metų vidurkis ( $n = 2$ ), antru atveju trejų metų vidurkis ( $n = 3$ ). Taikoma formulė:

$$\text{Slenkantis vidurkis} = n \text{ paskutinių reikšmių suma} / n \quad (10)$$

Šiuo metodu apskaičiuotos prognozės išsiskyrė. UAB „Naujasis autoratas“ pardavimo pajamų ir pardavimo savikainos prognozinės reikšmės mažiausia paklaida gauta, kai  $n = 2$ , o veiklos sąnaudų ir kitos veiklos pajamų – kai  $n = 3$ . UAB „Ratas“ visos prognozių reikšmių mažiausios paklaidos gautos, kai  $n = 3$ .

Prognozės dinamikos eilučių ekstrapoliacijos būdu pagal vidutinį absoliutų padidėjimą parodo prognozę pagal tai, keliais vienetais keičiasi reiškinio lygis vidutiniškai per laiko vienetą. Taikoma formulė:

$$\Delta \bar{y} = \frac{y_n - y_1}{n-1} \quad (11)$$

Prognozės dinamikos eilučių ekstrapoliacijos būdu pagal vidutinį didėjimo tempą parodo prognozę pagal reiškinio kitimą per ilgesnį laikotarpį. Taikoma formulė:

$$\bar{T}_d = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}} \quad (12)$$

Atlikta prognozė ir remiantis trendo funkcija. Kai kurie analizuojamų įmonių pelno (nuostolio) ataskaitos straipsniai neturi pastovios didėjančios ar mažėjančios dinaminės eilutės, todėl šią funkciją pritaikyti buvo sudėtinga, tiesinis trendas tiko ne visur, o skaičiuojant gauti labai maži koreliacijos koeficientai. Todėl UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ pardavimo pajamų, pardavimo savikainos prognozę buvo įmanoma apskaičiuoti tik pagal daugianarį trendą. Tuo atveju gauti didžiausi koreliacijos koeficientai, tačiau apskaičiuotos prognozinės reikšmės iš principo nėra racionalios. Tik abiejų įmonių veiklos sąnaudoms ir UAB "Naujasis autoratas" kitos veiklos pajamoms prognozuoti galima buvo pritaikyti tiesinio trendo funkciją.

Remiantis 2010-2011 m. gautomis prognozėmis pagal įvairius statistinius metodus, sudarytos prognozinės įmonių pelno (nuostolio) ataskaitos. UAB „Naujasis autoratas“ 2010-2011 m. prognozinės pelno (nuostolio) ataskaitos duomenys pateikti 3.2 lentelėje.

**Progozinė UAB „Naujasis autoratas“ 2010-2011 m. pelno (nuostolio) ataskaita**

PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITOS STRAIPSNIAI	Ekspontininės eilutės išlyginimas		Slenkantis vidurkis		Dinamikos eilučių ekstrapoliacija pagal vidutinį absoliutų padidėjimą		Dinamikos eilučių ekstrapoliacija pagal vidutinį didėjimo tempą		Trendo funkcija	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
PARDAVIMO PAJAMOS	2013545	2045292	2216909	2256883	1882052	1880912	1881308	1879427	1168770	52717
PARDAVIMO SAVIKAINA	1461271	1438440	1684338	1473307	1257792	1198832	1263556	1212509	5677712	-525511
<b>BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	552274	606852	532571	783576	624260	682080	617752	666918	4508942	578228
VEIKLOS SĄNAUDOS	552273	606554	524338	708141	624259	682081	645739	736143	906292	1023135
<b>TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	1	298	8233	75435	1	-1	-27987	-69225	5415234	-444907
KITA VEIKLA	124024	148783	108046	191934	160152	187185	202208	307154	154771	179263
<b>ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	124025	149081	116279	267369	160153	187184	174221	237929	5260463	-265644
<b>PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ</b>	124025	149081	116279	267369	160153	187184	174221	237929	5260463	-265644
Pelno mokestis	24805	29816	23256	53474	32031	37437	34844	47586		
<b>GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	99220	119265	93023	213895	128122	149747	139377	190343	5260463	-265644

*Šaltinis: parengta autorės*

Nors paskutinius dvejus analizuojamus metus (2008 ir 2009 m.) UAB „Naujasis autoratas“ uždirbo nuostolį, prognozinė pelno (nuostolio) ataskaita rodo, kad ateinančius dvejus metus įmonė dirbs pelningai. Iš apskaičiuotų duomenų matyti, kad įmonės prognozėms visiškai netiko trendo metodas, pardavimo pajamos labai mažos, savikaina bei veiklos sąnaudos neracionaliai iškreiptos, tik kitos veiklos pajamų prognozė panaši į apskaičiuotas pagal kitus statistinius metodus.

Pagal eksponentinį eilutės išlyginimo ir slenkančio vidurkio metodus UAB „Naujasis autoratas“ pardavimo pajamos 2010 m. turėtų išaugti iki 2-2,2 mln. Lt (apie 11 % lyginant su 2009 m.). Abu ekstrapoliacijos metodai prognozuoja ne tokius optimistinius duomenis, jų prognozės nurodo, kad 2010 m. pardavimo pajamos bus 2009 m. lygio, t.y. 1,88 mln. Pardavimo savikaina pagal pirmus du metodus taip pat prognozuojama išaugusi apie 19 % lyginant su 2009 m. Ekstrapoliacijos metodai pardavimo savikainą prognozuoja sumažėjusią 4,5 %. Dėl šių dviejų straipsnių įtakos bendrojo pelno prognozinė reikšmė skirtinga. Pagal eksponentinį eilutės išlyginimą ir slenkantį vidurkį 2010 m. bendrasis pelnas 4,2 % mažesnis už 2009 m. bendrąjį pelną,

o pagal ekstrapoliacijos metodus atvirkščiai, 2010 m. bendrasis pelnas lyginant su 2009 m. išauga apie 53000 Lt arba 9,5 %. Veiklos sąnaudos pagal visus metodus 2010 m. prognozuojamos mažėjančios, pagal pirmus du metodus vidutiniškai 26 %, pagal kitus du – 15 %. Galima pastebėti, kad tipinė veikla įmonėje nebus pelninga, tai buvo matyti ir retrospektyvinėje analizėje. Visi statistiniai metodai prognozuoja augančias kitos papildomos veiklos pajamas, dėl to įprastinė veikla išlaikoma pelninga ir 2010 m. prognozuojamas grynasis pelnas. Eksponentinis ir slenkančio vidurkio metodas prognozuoja 3,5 karto didesnę, o ekstrapoliacijos metodai net 8 kartus didesnę grynojo pelno dydį lyginant su 2009 m.

2011 m. prognozėse tik eksponentinis ir slenkančio vidurkio metodas numato nežymų (2 %) pardavimo pajamų didėjimą, kiti du metodai išlaiko 2009 m. pajamų lygio prognozę. Pardavimo savikaina visais metodais prognozuojama mažėjanti apie 5,7 %. Dėl šių veiksnių prognozės numato bendrojo pelno didėjimą vidutiniškai 9 %, o slenkančio vidurkio metodas net 47,3 % didesnę 2011 m. bendrąją pelną. Kitos papildomos veiklos pajamos 2011 m. auga dar labiau, ekstrapoliacija pagal vidutinį didėjimo tempą numato net 51,9 % jų padidėjimą, visi kiti metodai apie 20 %. Grynąjį pelną visi statistiniai metodai prognozuoja dar labiau augantį, slenkantis vidurkis net 129,9 % didesnę, kiti metodai vidutiniškai 24,5 % didesnę 2011 m. grynąjį pelną.

Remiantis prognozėmis galima apskaičiuoti 2010-2011 m. UAB „Naujasis autoratas“ pelningumo rodiklius: bendrąjį pardavimų pelningumą ir grynąjį pelningumą. 2010 m. bendrasis pardavimų pelningumas, apskaičiuotas pagal eksponentinio išlyginimo ir slenkančio vidurkio apskaičiuotas prognozes, nesiekia 2009 m. reikšmės (30,1 %), tačiau ženkliai viršija 2005-2008 m. lygį (19 %), t.y. jo vidutinė reikšmė yra 25,7 %. Remiantis kitų dviejų metodų prognozėmis, bendrasis pelningumas turėtų būti dar didesnis, t.y. siekti 33 %. 2011 m. prognozuojama net 34 % vidutinė bendrojo pardavimų pelningumo reikšmė.

UAB „Naujasis autoratas“ prognozinis grynojo pelningumo rodiklis 2010 m. siekia vidutiniškai 5,8 %, o 2011 m. vidutiniškai 8,3 %, kai tuo tarpu 2009 m. šio rodiklio reikšmė buvo neigiama (-2,5 %). Net įmonės klestėjimo laikais grynojo pelningumo rodiklis nebuvo toks aukštas, tad galima teigti, kad tokiu ekonominiu sunkmečiu, koks yra dabar, tai pernelyg optimistinės prognozės. Jos gali pasitvirtinti tik iš dalies, jei Lietuvos ekonomika pradėtų augti.

Galima teigti, kad nors bankroto diagnostika UAB „Naujasis autoratas“ rodė labai didelę bankroto tikimybę ateityje, prognozės pagal visus statistinius metodus labai optimistinės, jos numato teigiamas įmonės veiklos perspektyvas. Jei prognozės pasitvirtintų, įmonės vadovai būtų patenkinti, tačiau veikiant išoriniams, t.y. ekonominės krizės veiksniams, tai labai abejotina.

UAB „Ratas“ prognozės ne tokios optimistiškos, tačiau lyginant su 2009 m. situacija turėtų pagerėti. Remiantis statistiniais metodais apskaičiuotomis prognozinėmis reikšmėmis, sudaryta prognozinė įmonės 2010-2011 m. pelno (nuostolio) ataskaita (3.3 lentelė).

**Prognozinė UAB „Ratas“ 2010-2011 m. pelno (nuostolio) ataskaita**

PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITOS STRAIPSNIAI	Eksponentinė s eilutės išlyginimas		Slenkantis vidurkis		Dinamikos eilučių ekstrapoliacija pagal vidutinį absoliutų padidėjimą		Dinamikos eilučių ekstrapoliacija pagal vidutinį didėjimo tempą		Trendo funkcija	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
PARDAVIMO PAJAMOS	665376	715114	709690	744432	694449	740054	704645	765244	445618	152497
PARDAVIMO SAVIKAINA	491692	532752	518119	555395	522303	561273	532632	586960	339246	134878
<b>BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	173684	182362	191571	189037	172146	178781	172013	178284	106372	17619
VEIKLOS SĄNAUDOS	231341	257059	208025	305970	269663	297901	282709	331052	260789	287205
<b>TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	-57657	-74697	-16454	116933	-97517	-119120	-110696	-152768	-154417	269586
KITA VEIKLA										
<b>ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	-57657	-74697	-16454	116933	-97517	-119120	-110696	-152768	-154417	269586
<b>PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ</b>	-57657	-74697	-16454	116933	-97517	-119120	-110696	-152768	-154417	269586
<b>GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	-57657	-74697	-16454	116933	-97517	-119120	-110696	-152768	-154417	269586

*Šaltinis: parengta autorės*

2010-2011 m. visi statistiniai metodai prognozuoja UAB „Ratas“ nuostolį. Kaip ir UAB „Naujasis autoratas“ atveju, UAB „Ratas“ pardavimo pajamų bei savikainos prognozėms nepavyko pritaikyti trendo funkcijos. Ji galėtų tikti tik veiklos sąnaudų prognozinėms reikšmėms apskaičiuoti. Dėl kai kurių sumų iškraipymo, prognozių remiantis trendo funkcija aptarti netikslinga.

Visi prognozavimui naudoti statistiniai metodai 2010 m. numato pardavimo pajamų augimą. Eksponentinis eilutės išlyginimas ir ekstrapoliacija pagal vidutinį absoliutų padidėjimą numato, kad UAB „Ratas“ pardavimo pajamos 2010 m. išaugs vidutiniškai 4,8 % (lyginant su 2009 m.). Slenkančio vidurkio ir ekstrapoliacija pagal vidutinį didėjimo tempą metodai prognozuoja 9 % didesnes pardavimo pajamas. Pardavimo savikaina lyginant 2010 m. su 2009 m. pagal eksponentinės eilutės išlyginimą turėtų būti 1,7 % didesnė, o pagal kitus metodus – 8,5 % didesnė. Kadangi pardavimo pajamos auga daugiau negu savikaina, prognozuojamas bendrojo pelno didėjimas. Pagal eksponentinį eilutės išlyginimą ir abu ekstrapoliacijos metodus 2010 m. bendrasis pelnas turėtų išaugti vidutiniškai 4,4 %, pagal slenkantį vidurkį – 15,7 %. Tai pakankamai

optimistinės prognozės, ko negalima teigti apie veiklos sąnaudų prognozes reikšmes. Nors du pirmieji metodai numato veiklos sąnaudų mažėjimą 9 %, tačiau jos vis tiek išlieka pakankamai didelės, kad įmonė patirtų nuostolį. Dėl pajamų didėjimo, o savikainos bei veiklos sąnaudų mažėjimo pagal eksponentinį eilutės išlyginimą 2010 m. prognozuojamas 25 % mažesnis nuostolis, o pagal slenkantį vidurkį 78,5 % mažesnis nuostolis nei buvo 2009 m. Kiti du ekstrapoliacijos metodai prognozuoja priešingą situaciją. Jie numato 14,4 % veiklos sąnaudų padidėjimą 2010 m., dėl šios priežasties prognozuojamas 36 % didesnis nuostolis lyginant 2010 m. su 2009 m.

2011 m. UAB „Ratas“ prognozės taip pat nėra optimistinės. Nors visi metodai prognozuoja pardavimo pajamų didėjimą vidutiniškai 8,1 %, taip pat auga pardavimo savikaina (vidutiniškai 8,2 %). Veiklos sąnaudų prognozės pagal eksponentinės eilutės išlyginimą bei abu ekstrapoliacijos metodus numato 12,9 %, o slenkančio vidurkio metodas net 47 % padidėjimą. Dėl šių veiksmų įprastinės veiklos pelnas bei grynasis pelningumas 2011 m. taip pat išlieka neigiamas. Nuostolis prognozuojamas didesnis nei numatytas 2010 m. ir buvęs 2009 m. Eksponentinis eilutės išlyginimas numato, kad 2011 m. nuostolis bus 2009 m. lygio, slenkantis vidurkis bei ekstrapoliacija pagal vidutinį absoliutinį padidėjimą 2011 m. numato 54 % didesnę nuostolį nei 2009 m. Ekstrapoliacijos pagal vidutinį didėjimo tempą metodu 2011 m. prognozuojamas 38 % didesnis nuostolis nei numatytas 2010 m. ir 99,6 % didesnis nuostolis nei buvęs 2009 m.

Remiantis prognoze UAB „Ratas“ pelno (nuostolio) ataskaita galima apskaičiuoti prognozes pelningumo rodiklius. Bendrojo pelningumo rodiklio 2010 m. numatoma reikšmė yra vidutiniškai 25,6 %, t.y. tik 0,4 % didesnė už 2009 m. reikšmę (25,5 %), o 2011 m. 24,6 %.

Grynasis pelningumas turi neigiamą reikšmę. Remiantis pagal slenkančio vidurkio metodu apskaičiuotomis prognozėmis, 2010 m. grynojo pelningumo reikšmė turėtų būti -2,3 %, kitų metodų prognozės numato vidutinę -12,8 % šio rodiklio reikšmę (2009 m. reikšmė buvo -11,8 %). 2011 m. prognozinė grynojo pelningumo neigiama reikšmė dar labiau didėja. Pagal pirmais trimis metodais apskaičiuotas prognozes reikšmes grynasis pelningumas 2011 m. turėtų siekti -14,1 %, ketvirtuoju metodu – 20 %.

Galima teigti, kad UAB „Ratas“ prognozinė pelno (nuostolio) ataskaita yra optimistinė dėl prognozuojamo pardavimų augimo, ir pesimistinė dėl pardavimo savikainos ir veiklos sąnaudų didėjimo. Šios prognozės iš dalies gali pasitvirtinti didžiaja dalimi dėl išorinių ekonominių veiksnių. Prognozių duomenys leidžia teigti, kad didžiausią dėmesį įmonė turi skirti veiklos sąnaudų išsamiai analizei ir kontrolei.

Remiantis atliktomis analizėmis, nustatytos pagrindinės problemos įmonėse:

UAB „Naujasis autoratas“

Per mažas atsargų kiekis

Didelės įmonės sąnaudos  
(darbuotojų atlyginimai, mokesčiai nuo jų,  
komunaliniai mokesčiai,  
ilgalaikio turto nusidėvėjimas,  
dideli įsipareigojimai tiekėjams)

UAB „Ratas“

Per didelis atsargų kiekis

Didelės įmonės sąnaudos  
(darbuotojų atlyginimai, mokesčiai nuo jų,  
komunaliniai mokesčiai,  
ilgalaikio turto remonto sąnaudos,  
didelės reklamos sąnaudos)

Ne tik sunki ekonominė situacija, bet ir atsargų kiekio 2005-2009 m. sumažėjimas 81,8 % UAB „Naujasis autoratas“ iš dalies irgi galėjo lemti pardavimo pajamų sumažėjimą 2008-2009 m. (-27 %). Dėl įmonės investicijų į ilgalaikį turtą trūko apyvartinių lėšų, todėl įmonė labai sumažino atsargų išsigijimą ir ne visada turėjo reikiamą kiekį atsargų, kad galėtų patenkinti klientų pageidavimus. Nors darbuotojų skaičius 2008-2009 m. sumažėjo 25 %, darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudos vis tiek sudaro bene didžiausią dalį sąnaudų. Darbuotojų skaičiaus didesnis mažinimas netikslingas, nes dėl kvalifikuotų darbuotojų netekties įmonė gali prarasti klientus. Įmonė praranda daug lėšų dėl senos patalpų apšildymo sistemos, neekonomiškos apšvietimo sistemos. Ne visas ilgalaikis turtas yra pilnai išnaudojamas, per trumpas nusidėvėjimo laikotarpis didina nusidėvėjimo sąnaudas.

Tarkime, kad UAB „Naujasis autoratas“ padidinusi atsargų kiekį, suradusi naujus prekių tiekėjus, taikydama aktyvesnę pardavimų politiką, lankstesnę kainų politiką, pasiektų 10-15 % didesnę apyvartą tik su 5 % pardavimų savikainos padidėjimu, bendrasis pelnas padidėtų 22-38 %. Jeigu 2009 m. veiklos sąnaudų lygį įmonė sugebėtų sumažinti bent 5 %, uždirbtų apie 26 tūkst.Lt tipinės veiklos pelno. Prie jų pridėjus 10 % didesnes kitos veiklos pajamas, įmonė uždirbtų 137 tūkst.Lt grynojo pelno. Padidėtų įmonės pardavimų bei turto pelningumo rodikliai, gautu pelnu galima būtų padidinti įmonės nuosavą kapitalą.

UAB „Ratas“ per didelės atsargos rodo lėšų išaldymą. Palaikant mažesnę atsargų lygį, laisvas lėšas įmonė galėtų skirti ilgalaikio turto, t.y. autoserviso įrangos atnaujinimui, kas padėtų sumažinti dideles senos įrangos remonto sąnaudas. Įmonė per daug skiria lėšų reklamai, ypač šiuo sunkiu ekonominiu laikotarpiu, kai stokojama apyvartinių lėšų. Darbuotojų skaičiaus bei darbo užmokesčio fondo įmonė mažinti nebegali (2008-2009 m. darbuotojų sumažėjo 17 %), nes tai neigiamai atsilieptų darbuotojų pasitenkinimui darbo vieta, neigiamai veiktų paslaugų kokybę ir pardavimo pajamų augimą.

Darykime prielaidą, kad UAB „Ratas“ norėdama sumažinti išaldytų atsargų kiekį, taiko lanksčią nuolaidomis ir akcijomis pagrįstą kainų politiką, laimi autoserviso paslaugų teikimo konkursus ir taip padidina apyvartą 10 %. Savikainos lygis dėl atrastų naujų palankesnes kainas siūlančių tiekėjų sumažinamas 3 %. Dėl šių veiksmų bendrasis pelnas išaugtų 48%. Veiklos

sąnaudų lygį sumažinus bent 3 %, tipinės veiklos pelnas būtų 10,7 tūkst.Lt, t.y. tipinė veikla, o tuo pačiu ir grynasis pelnas iš nuostolio išaugtų į pelną. Pagerėtų turto ir kapitalo pelningumo rodikliai

Apibendrinant galima teigti, kad sunki ekonominė situacija pasaulyje ir Lietuvoje dar ne vienus metus veiks verslo įmonių veiklą. Lietuvos banko analitikų vertinimu, realusis BVP 2010 m. padidės 0,5 %, o 2011 – 3,1 %, tad spartaus įmonių apyvartų neprognozuojama. Numatomas privataus vartojimo 2010 m. mažėjimas 7,9 %, nes gyventojų išlaidas labai ribos aukštas nedarbo lygis (2010 m. 16,7 %, 2011 m. 15,5 %), tebemažėjantis darbo užmokestis (2010 m. -6,1 %), tai irgi neigiamai veiks įmonių pajamų lygį. Todėl paklausos sumažėjimą įmonės turi kompensuoti geru pardavimų organizavimu, pagrįsta kainų politika. Teigiama, kad investicijų lygis stabilizuosis 2010 m. 2 pusmetyje, tačiau pasieks tik 2005 m. lygį. Infliacijos prognozės 2010 m. 0,4 %, 2011 m. 1,7 %, dėl to kils kainos ir didės įmonių sąnaudos. Įmonių reakcija į tai turėtų būti taupus, ekonomišką veiklos organizavimas, nuolatinė analizė ir kontrolė. Įmonių klestėjimo teks palaukti.

### **3.4. Autoserviso paslaugų įmonių pelną ir pelningumo lygį lemiančių veiksnių vertinimo proceso schema**

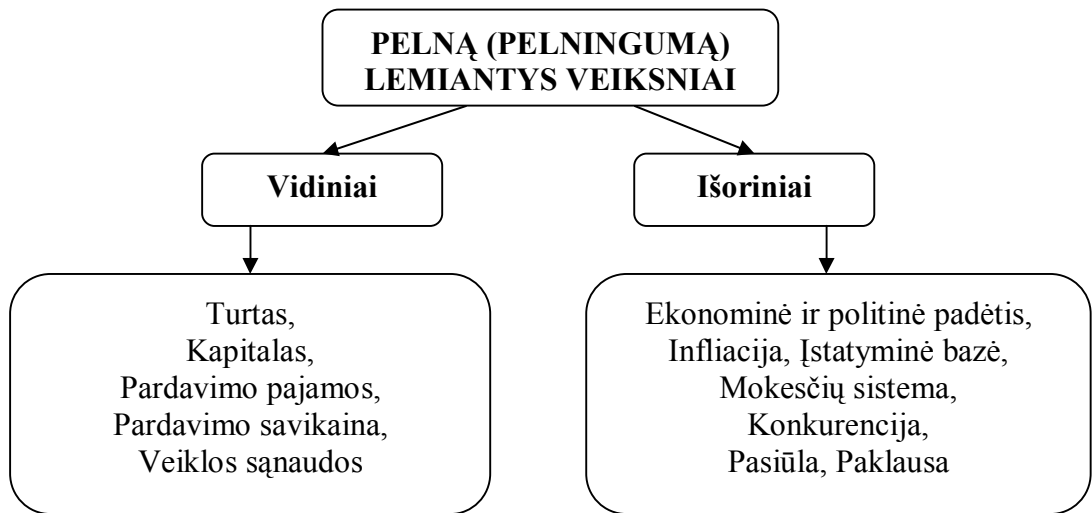
Autoverslo šakoje svarbu surasti tinkamą vertinimo proceso schemą, geriausiai parodančią įmonių veiklos pelną (pelningumą) lemiančius veiksniai. Sudaryta schema turėtų atspindėti rodiklius, geriausiai apibūdinančius įmonės gaunamą pelną (nuostolį) ir pelningumo rodiklius bei nustatyti jų įtaką veiklos perspektyvoms.

Autoserviso paslaugų įmonių pelningumo vertinimo proceso schema sudaryta iš šešių etapų:

1. pelną (nuostolį) lemiančių veiksnių išskyrimo;
2. įmonių veiklos (metinių rezultatų dinamikos ir struktūros) vertinimo;
3. pelningumo rodiklių analizės;
4. turto ir nuosavo kapitalo įtakos pelnui (nuostoliui) analizės;
5. įmonių bankroto tikimybės vertinimo.

Pirmuoju etapu siekiama išsiaiškinti svarbiausius išorinius ir vidinius veiksniai, turinčius įtakos įmonės pelno (nuostolio) dydžiui. Pelną ir pelningumo lygį lemiantys veiksniai pateikti 3.1 paveiksle.



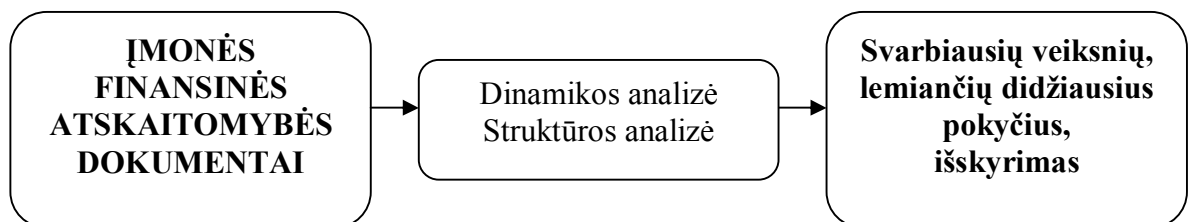


**3.1 pav.** I etapas: Autoserviso paslaugų įmonės pelną lemiančių veiksnių schema  
*Šaltinis: parengta autorės*

Išorinių veiksnių įmonei sukontroliuoti praktiškai neįmanoma. Įmonės pelnui įtakos turi ekonominė ir politinė padėtis, infliacija, netobuli įstatymai ir mokesčių sistema. Įmonės veikia rinkos konkurencinėje aplinkoje, kurioje veikia daug panašių įmonių, o jų pelno dydį apsprendžia tinkami verslo sprendimai, nuosekli kainų politika klientų atžvilgiu, paklausos ir pasiūlos tyrimas.

Pelną lemia turimas turtas, investuotas kapitalas. Nuo paklausos ir pasiūlos, rinkodaros priklauso pardavimo pajamos bei pardavimo savikaina. Didžiausią dėmesį įmonė turi skirti veiklos sąnaudų nuolatinei analizei ir kontrolei. Pelningumo didinimas didele dalimi priklauso nuo veiklos sąnaudų mažinimo.

Todėl antruoju etapu siekiama išanalizuoti įmonių veiklą, metinius rezultatus, remiantis metinėmis finansinės ataskaitomis, ištirti turto, nuosavybės, pelno (nuostolio) dinamiką ir struktūrą per atitinkamą laikotarpį (3.2 pav.). Šiuo etapu ištiriami didžiausi atskirų straipsnių pokyčiai, tendencijos, lemiančios turto, kapitalo, įmonės veiklos pelno struktūrą. Tikslinga analizuoti kuo ilgesnį įmonės veiklos laikotarpį.



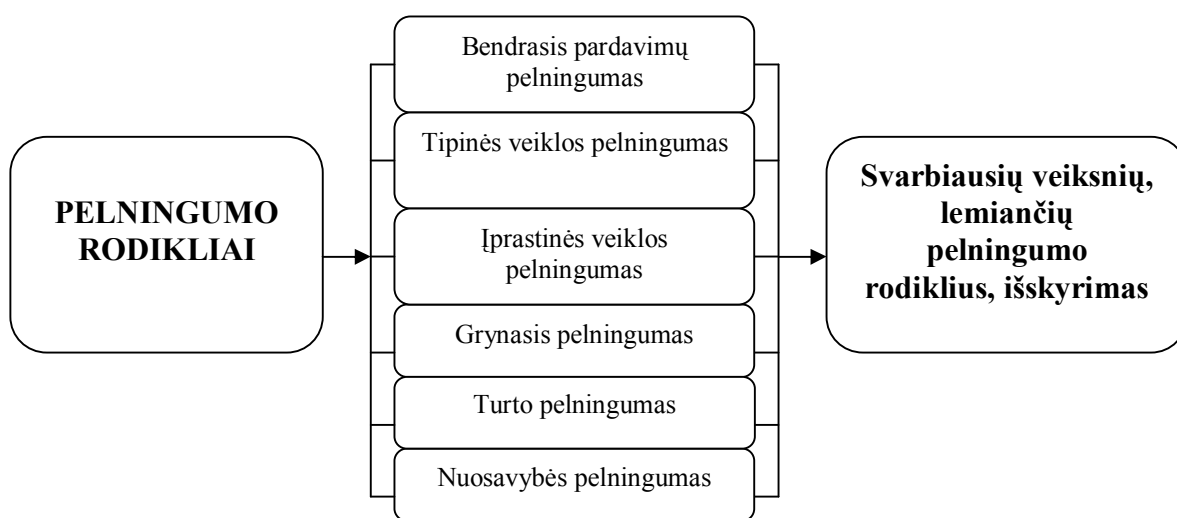
**3.2 pav.** II etapas: Autoserviso paslaugų įmonės finansinės atskaitomybės dokumentų analizės schema

*Šaltinis: parengta autorės*

Atlikus dviejų autoserviso paslaugų įmonių analizę ir palyginus gautus duomenis, galima teigti, kad didžiausios įmonės pajamos gaunamos iš prekių pardavimo, tačiau bendrasis pelningumas didesnis autoserviso paslaugų.

Veiklos sąnaudos įmonėse atskiroms prekių pardavimo ir paslaugų teikimo veikloms nėra išskirtos, todėl pagal finansines ataskaitas neįmanoma apskaičiuoti grynojo kiekvienos atskiros veiklos pelningumo.

Labai svarbiais laikomi įmonės veiklos pelningumo rodikliai, nes būtent jie rodo, kokią pelną uždriba akcininkų investuoti pinigai, taip pat įmonės ūkinės veiklos ir pardavimo proceso pelningumą. Todėl trečiuoju etapu svarbu išanalizuojami įmonės pelningumo rodiklius, jų dinamiką per analizuojamą laikotarpį (3.3 pav.).

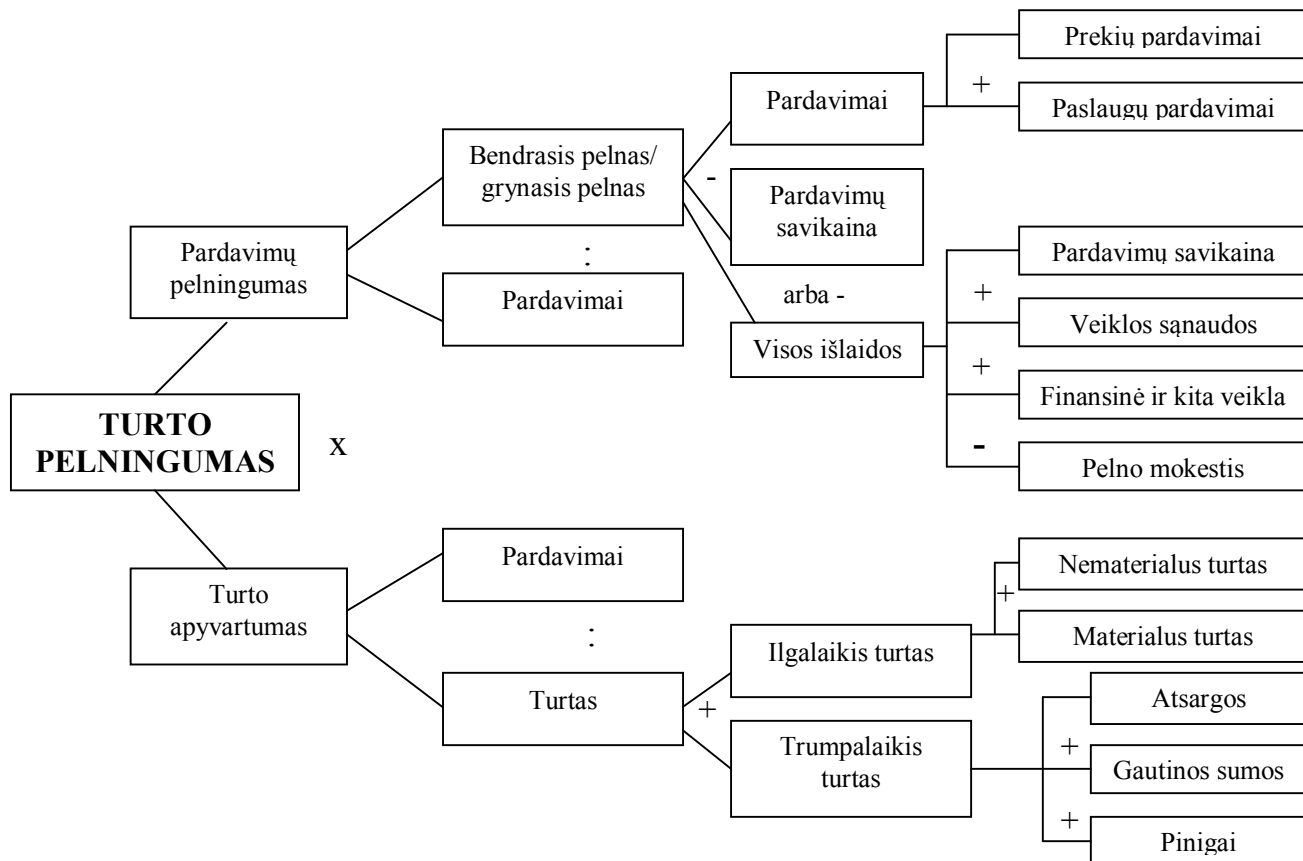


**3.3 pav.** III etapas: Autoserviso paslaugų įmonės pelningumo rodiklių analizės schema  
*Šaltinis: parengta autorės*

Analizuojant įmonių pelningumo rodiklius, tikslinga ištirti atskirų įmonės veiklų pelningumą (jeigu tai įmanoma). Šiuo atveju analizuojamų įmonių finansinės atskaitomybės dokumentai leido ištirti tik atskirų įmonės veiklų, t.y. autodetalių pardavimo bei autoserviso paslaugų, bendrąjį pardavimų pelningumo rodiklį. Veiklos sąnaudos atskirai pagal veiklas nėra išskirtos, todėl kitų pelningumo rodiklių analizė pagal veiklas ribota. Įprastinės veiklos pelningumą tirti tikslinga tik tuo atveju, jeigu įmonė turi papildomos veiklos, kuri gali lemti grynąjį pelningumą. Taip pat tikslinga ištirti trumpalaikio ir ilgalaikio turto pelningumą.

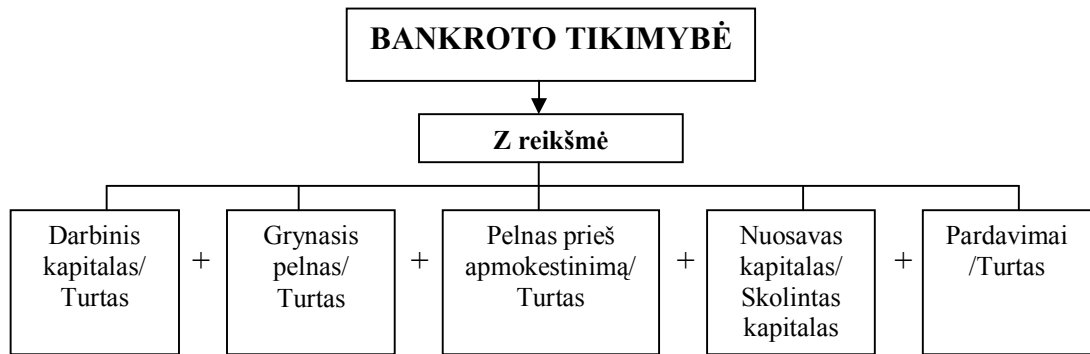
Ketvirtuoju etapu išsamiau tiriami turto ir nuosavo kapitalo pelningumą lemiantys veiksniai. Turto pelningumo vertinimas remiasi Du Ponto bei R.Schattke ir H.Jensen piramidine pelningumo analize (3.4 pav.). Kadangi įmonėse didelę lemiamą reikšmę turi veiklos sąnaudos, siūloma palyginti turto pelningumą vienu atveju formulėje naudojant grynąjį pelną (pagal Du Pont), kitu atveju bendrąjį pelną (pagal R.Schattke ir H.Jensen). Pirmuoju atveju įvertinamos tik pardavimo

pajamos ir pardavimo savikaina, antruoju atveju įvertinamos visos įmonės išlaidos: pardavimų savikaina, veiklos sąnaudos (bendrosios ir administracinės), finansinė-investicinė veikla bei kita veikla (jų rezultatas), pelno mokestis. Kapitalo pelningumas vertinamas Du Ponto modeliu.



**3.4 pav.** IV etapas: Autoserviso paslaugų įmonės turto pelningumą lemiančių veiksnių schema  
*Šaltinis: parengta autorės, remiantis Du Ponto, R.Schatke ir H.Jensen modeliais*

Penktasis etapas skirtas įmonių bankroto tikimybės vertinimui analizuojamu laikotarpiu. Darbe tiriamose įmonėse tiksliausių ir praktiškai vienodą prognozę parodė Altmano Z ir Springate modeliai. Abiejuose modeliuose skaičiuojant naudojami panašūs rodikliai: turtas, darbinis kapitalas, nuosavas kapitalas, skolintas kapitalas, pardavimai, turtas. Kadangi Altmano modelis turi daugiau koeficientų, tai suteikia daugiau informacijos apie bankrotą lemiančius veiksnius (trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo rizikas, turto pelningumą, turto apyvartumą), todėl šį modelį pasirinkti labiau tikslinga (3.5 pav.).



**3.5 pav.** V etapas: Autoserviso paslaugų įmonės bankroto tikimybės vertinimo schema  
*Šaltinis: parengta autorės, remiantis Altmano Z modeliu*

Remiantis šia autoserviso paslaugų įmonių vertinimo proceso schema įmonių vadovai galės atlikti savalaikę ir objektyvią įmonių pelningumo analizę, ištirti svarbiausius pelną ir pelningumo lygį lemiančius veiksnius, priimti tinkamus sprendimus formuojant įmonės finansų valdymo politiką.

Darbo metu iškelta hipotezė, kad išorinių bei vidinių veiksnių tarpusavio ryšių ištyrimas ir sisteminis jų vertinimas pagal suformuotą pelno (pelningumo) lygio vertinimo proceso schemą, leidžia išskirti esminius įmonės pelningumą lemiančius veiksnius, kurių išsami analizė suteikia galimybę didinti įmonės pelningumo lygį ir numatyti įmonės veiklos perspektyvas. Įmonių retrospektyvinė ir veiksnių įtakos tiriamoji analizė suteikia labai daug informacijos įmonės vadovams, įvardija problemines ar įtakingiausias sritis, kurioms skirdami dėmesį ir nuolatinę kontrolę vadovai užsitikrina verslo tęstinumą, perspektyvumą ir pelningumą.

## IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

*Išanalizavus ir apibendrinus įvairių Lietuvos ir užsienio autorių ekonominę literatūrą pelno ir pelningumo rodiklių analizės klausimais, galima pateikti tokius apibendrintus teiginius:*

Ekonominėje literatūroje pelnas įvardijamas kaip įmonės darbo efektyvumo ir jos veiklos vertinimo matas. Pelną ir pelningumą lemia įvairūs išoriniai ir vidiniai veiksniai. Išorės veiksnių tyrimas pakankamai sudėtingas, jų paveikti praktiškai neįmanoma, todėl daugiau dėmesio skiriama vidinių veiksnių analizei. Vidinius pelną ir pelningumą lemiančius veiksnius padeda atskleisti įmonės veiklos finansinė analizė. Skiriamos pagrindinės pelno ir pelningumo rodiklių grupės: pardavimo, turto ir kapitalo. Bendram įmonės pelningumo vertinimui būtina naudoti bendrą šių rodiklių vertinimo metodiką. Pardavimų pelningumo rodikliai skaičiuojami imant pelno ir tam tikro įmonės veiklos rodiklio santykį (bendrasis pardavimų pelningumas, tipinės veiklos pelningumas, grynasis pelningumas). Turto pelningumo piramidinė analizė, parodanti ūkinės-gamybinės veiklos efektyvumą, atliekama Du Ponto, R.Schattke ir H.Jensen, L.Bernstein, R. Wilson ir G. McHugh siūlomais metodais, kuriuose turto pelningumas išskaidomas į veiksnius: pardavimų pelningumą ir turto apyvartumą. Kapitalo pelningumo piramidinė analizė, parodanti kapitalo panaudojimo efektyvumą, atliekama remiantis Du Ponto ir A.Poppey metodais, kuriuose išskiriami veiksniai: pardavimų pelningumas, turto apyvartumas bei kapitalo struktūra. Visapusiškam įmonės veiklos įvertinimui tikslinga atlikti ir bankroto tikimybės analizę, kuri padeda įvertinti įmonių mokumo sunkumus ir įgyvendinti konkrečias įmonių veiklos reorganizavimo alternatyvas. Dažniausiai taikomi klasikiniai statistiniai metodai: Altman, Taffler ir Tisshaw, Springate, Zavgren, Blank.

Pelno didinimu suinteresuotos įmonės turi tirti pelną lemiančius vidinius ir išorinius veiksnius, nes analizės metu gauta informacija svarbi įmonių veiklos perspektyvų vertinimui.

*Atlikus UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ 2005-2009 m. išorinių bei vidinių pelną lemiančių veiksnių analizę, galima pateikti tokius apibendrintus teiginius:*

Išoriniai veiksniai – nestabili ekonominė bei politinė situacija, ekonomikos nuosmukis, infliacija, sudėtinga ir dažnai keičiama mokesčių sistema, vietinės veiklos sąlygos, konkurencija ir kt. – turi labai didelę reikšmę įmonių pelningumo lygiui. Galima teigti, kad šie veiksniai nulemia vidinius veiksnius.

Vidinių UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ pelną lemiančių veiksnių analizė remiasi įmonių 2005-2009 m. įmonių finansinių ataskaitų - balansų ir pelno (nuostolio) ataskaitų – rodikliais. Atliekama finansinių ataskaitų rodiklių dinamikos bei struktūros analizė, santykinių pelningumo rodiklių analizė, turto bei nuosavybės pelningumo rodiklių analizė.

Nustatyta, kad UAB "Naujasis autoratas" viso turto 14,03 % sumažėjimui per 2005-2009 m. didžiausią įtaką padarė atsargų sumažėjimas (81,8 % arba 466356 Lt). Nebeįsaldydama atsargų

įmonė padidino savo mokumą ir sumažino atsiskaitymo sunkumų grėsmę. 2009 m. situacija, kai ilgalaikio turto dalis sudarė 68,41 % viso turto, nėra teigiamas reiškinys, nes ilgalaikis turtas nėra likvidus. UAB „Ratas“ turto vertė 2005-2009 m. išaugo 86,20 % dėl ilgalaikio turto padidėjimo (911,84 %) ir atsargų padidėjimo 168,29 %. Teigiamą šioje įmonėje yra tai, kad trumpalaikis turtas daugiau negu 2 kartus viršija ilgalaikį, įmonė išsaugo didelį likvidumą. UAB "Naujasis autoratas" nuosavo kapitalo ir išipareigojimų didėjimui 2006 m. (82,01 %) ir 2007 m. (55,74 %) didelę įtaką turėjo pelninga įmonės veikla, rezervų atsiradimas. 2009 m. nuosavo kapitalo sumažėjimą (157,83 %) lėmė įmonės rezervų panaudojimas 2008 m. nuostolių (-156202 Lt) padengimui bei 2009 m. taip pat patirtas nuostolis (-47905 L). UAB "Ratas" nuosavo kapitalo augimui 2005-2008 m. įtaką padarė nepaskirstyto pelno išaugimas 2006 m. 334,78 %, 2007 m. ir 2008 m. 21-28 %. Tik 2009 m. dėl pirmą kartą per visus veiklos metus patirto nuostolio (-76547 Lt) UAB „Ratas“ nuosavas kapitalas sumažėjo 145,30 %. Abiejose analizuojamose įmonėse visoje nuosavybėje didžiausią procentinę dalį sudaro mokėtinos sumos ir išipareigojimai (UAB „Naujasis autoratas“ – 90 %, UAB „Ratas“ – 74 %). Tai įrodo, kad įmonės didžiajia dalimi finansuojamos skolintu kapitalu.

UAB „Naujasis autoratas“ pardavimo pajamos 2006 m. išaugo 15,20 % (286907 Lt), 2007 m. 17,77 % (386381 Lt). 2007 m. ir 2008 m. pardavimo pajamos išlaikė tą patį lygį – apie 2,5 mln. Lt pajamų. 2009 m. bendrovės pardavimo pajamos sumažėjo net 26,17 % ir pasiekė 2005 m. lygį, t.y. 1,88 mln. Lt pajamų. Didžiausią įtaką tam padarė prekių pardavimo pajamų sumažėjimas 32,63 %. UAB „Ratas“ pardavimo pajamos taip pat augo 2006 m. (44,60 %) ir 2007 m. (10,74 %), o 2007 m. ir 2008 m. yra panašaus lygio – apie 0,7 mln. Lt pajamų.

Nustatyta, kad pelno dydį analizuojamose įmonėse labiau lemia ne pardavimų dydis, o veiklos sąnaudos, kurios abiejų įmonių buvo augančios didesne apimtimi nei pardavimai. Bendrojo pelno lygis abiejose įmonėse yra pakankamai stabilus ir nėra žemas (UAB "Naujasis autoratas" bendrasis pelnas pardavimų struktūroje sudaro vidutiniškai 21 %, o UAB „Ratas“ vidutiniškai 27 %). Grynasis pelnas labai mažas (UAB "Naujasis autoratas" sudaro 1,8 %, UAB "Ratas" 2,23 % visoje pardavimų struktūroje) ir net kai kuriais metais neigiamas, o tai labiausiai lemia abiejų įmonių didelės veiklos sąnaudos. Per visą analizuojamą laikotarpį UAB "Naujasis autoratas" tiek pardavimo, tiek bendrosios administracinės sąnaudos išaugo 126 %, UAB „Ratas“ veiklos sąnaudos išaugo 87,92 %. Veiklos sąnaudų lemiamą įtaką parodė ir atlikta veiksmų pasikeitimo įtakos analizė, remiantis grandininių pakeitimų metodu.

Skaičiavimai parodė, kad beveik visi analizuoti įmonių pardavimų pelningumo rodikliai yra žemesni už vidutinius šakos rodiklius, tai rodo ne itin efektyvią abiejų analizuojamų įmonių veiklą. Jei bendrasis įmonių pardavimo pelningumas kai kuriais atvejais dar viršijo vidutinius šakos rodiklius ir pagal jų lygį (15-35 %) įmonės finansinę būklę dar būtų galima įvertinti gerai, tai tipinės bei įprastinės veiklos pelningumo rodikliai ženkliai mažesni (nuo -4 iki +3 %). Remiantis jais

įmonės finansinė veikla būtų vertinama nepatenkinamai ir blogai. Grynojo pelningumo rodiklis taip pat labai mažas, <5 % ir paskutiniaisiais 2008-2009 metais net neigiamas, todėl galima teigti, kad veikla mažai pelninga. Autoserviso paslaugų veiklos bendrojo pelningumo rodikliai už prekių pardavimo bendrąjį pelningumą beveik visais metais aukštesni. Bendrojo pardavimų pelningumo lemiančius veiksnius (pardavimo pajamas ir pardavimo savikainą) ištyrus grandininių pasikeitimų metodu, nustatyta, kad „Naujasis autoratas“ per 2005-2009 m. laikotarpį pardavimo savikainos sumažėjimas 15,19 % buvo svarbiausias lemiamas veiksnys bendrojo pardavimų pelningumo padidėjimui (+69,1 %). UAB „Ratas“ bendrojo pardavimų pelningumo sumažėjimui 14,43 % didžiausią įtaką taip pat padarė pardavimo savikainos pasikeitimas, t.y. padidėjimas 47,6 %. UAB „Naujasis autoratas“ tipinės veiklos pelningumui veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka neabejotinai didžiausia, ji 22 % labiau lėmė tipinės veiklos pelningumo rodiklį negu pardavimo pajamos. UAB „Ratas“ taip pat didesnė veiklos sąnaudų pasikeitimo, t.y. 87,92 % padidėjimo įtaka.

Abiejų įmonių turto pelningumo rodikliai labiausiai atitiko šakos lygį 2007 m. (apie 6 %), o didžiausią įtaką šiam rodikliui padarė įmonių patirti nuostoliai. Turto pelningumo rodikliai palyginti maži ir tai turi neigiamą įtaką įmonės būklei, įmonė nepakankamai efektyviai naudoja turtą. Tiek įmonėse, tiek autopaslaugų šakoje didesnis yra ilgalaikio turto pelningumas.

UAB „Naujasis autoratas“ nuosavybės gražos aukštas rodiklis (2005-2007 m. daugiau negu 30 %) rodo mažą savininkų nuosavybę, tačiau taip pat rodo galimybę gauti didelius dividendus. UAB „Ratas“ kiekvienas savininkų investuotas litas uždirbo 2005 m. 0,5 Lt, 2006 m. 0,6 Lt, 2007-2008 m. vidutiniškai 0,2 Lt grynojo pelno. Abiejų įmonių neigiamą nuosavybės pelningumą analizuojamo laikotarpio pabaigoje nulėmė patirti nuostoliai.

Turto ir nuosavybės pelningumo piramidinė analizė, atlikta remiantis Du Pont, L.Bernstein, R.Schattke ir H.Jensen bei R.Wilson ir G.Mchugh. modeliais, parodė, kad lemiamą įtaką turto pelningumui tiek UAB "Naujasis autoratas", tiek UAB „Ratas“ beveik visais analizuojamais metais darė turto apyvartumo rodiklis, o nuosavybės pelningumui UAB „Naujasis autoratas“ - nuosavo kapitalo struktūra, o UAB „Ratas“ šiek tiek didesnė įtaka buvo turto apyvartumo (tik 2009 m. įtakingesnė neigiama kapitalo struktūros reikšmė).

*Atlikus UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ bankroto tikimybės analizę bei 2010-2011 m. veiklos perspektyvų prognozę, galima išskirti šiuos teiginius:*

UAB „Naujasis autoratas“ ir UAB „Ratas“ bankroto tikimybei įvertinti naudota keletas modelių: Altmano ( $Z$ ,  $Z^*$ ,  $Z^{**}$ ), Tafler ir Tisshaw, Springate, Blanko. Galima pastebėti, kad kai įmonių veiklos rezultatas yra pelnas, tikimybės pagal modelius išsiskiria, pvz. 2006 ir 2007 m. UAB "Naujasis autoratas" bankroto tikimybė pagal Altman ir Springate maža, o pagal Tafler ir Tisshaw bei Blank didelė, UAB „Ratas“ 2005-2007 m. beveik visi modeliai rodo labai mažą bankroto tikimybę, tik pagal Blank ji didelė ir labai didelė. Kai įmonės metinės veiklos rezultatas

yra nuostolis (UAB "Naujasis autoratas" 2008-2009 m., UAB „Ratas“ 2009 m.), visi modeliai rodo didelę arba labai didelę bankroto tikimybę. Galima teigti, kad tiksliausiai bankroto tikimybę įvertina Altman Z ir Z\* bei Springate modeliai.

Įmonių veiklos perspektyvų vertinimas remiasi keletu skirtingų statistinių metodų: eksponentiniu eilutės išlyginimo metodu, slenkančio vidurkio metodu, dinamikos eilučių ekstrapoliacijos būdu pagal vidutinį absoliutų padidėjimą bei vidutinį didėjimo tempą, trendo funkcijos metodu. Sudarytos prognozės pelno (nuostolio) ataskaitos numato įmonių 2010-2011 m. veiklos perspektyvas.

UAB „Naujasis autoratas“ prognozės optimistinės, prognozė pelno (nuostolio) ataskaita rodo, kad ateinančius dvejus metus įmonė dirbs pelningai. Pardavimo pajamos 2010-2011 m. turėtų išaugti iki 2-2,2 mln. Lt (apie 11-12 % lyginant su 2009 m.). Pardavimo savikaina 2010 m. prognozuojama didėjanti apie 8 %, 2011 m. mažėjanti apie 5,7 %. Dėl šių veiksnių prognozės numato 2010-2011 m. bendrojo pelno didėjimą 9-47 %. Veiklos sąnaudos prognozuojamos mažėjančios 15-26 %. Dėl šių veiksnių grynas UAB „Naujasis autoratas“ pelnas 2010 m. numatomas 3,5-8 kartus didesnis nei 2009 m., o 2011 m. dar 24,5-129 % didesnis. Įmonės prognozinis bendrojo pardavimų pelningumo rodiklis 2010-2011 m. siekia 25,7-34 %, grynojo pelningumo rodiklis 5,8 %-8,3 %.

UAB „Ratas“ prognozės ne tokios optimistiškos, tačiau lyginant su 2009 m. padėtis turėtų pagerėti. 2010-2011 m. visi statistiniai metodai prognozuoja UAB „Ratas“ nuostolį. 2010-2011 m. pardavimo pajamos išaugs vidutiniškai 4,8-13 % (lyginant su 2009 m.). Pardavimo savikaina 1,7 – 12,5 % didesnė. Kadangi pardavimo pajamos auga daugiau negu savikaina, prognozuojamas bendrojo pelno didėjimas 4,4-15,7 %. Veiklos sąnaudas vieni metodai prognozuoja mažėjančias 9 %, kiti - didėjančias 14-47 %. Todėl vieni metodai 2010 m. prognozuoja 25-78,5 % mažesni nuostolį nei buvusį 2009 m., kiti metodai 36 % didesni nuostolį. 2011 m. prognozuojamas 54-99 % didesnis nuostolis nei buvus 2009 m. Bendrojo pardavimų pelningumo rodiklis 2010-2011 m. numatomas 24,6-25,6 %, grynas pelningumas nuo -2,3 % iki -20 %

Remiantis atlikta įmonių analize suformuota autoserviso paslaugų įmonių pelno ir pelningumo lygį lemiančių veiksnių vertinimo proceso schema, susidedanti iš šių etapų: išorinių bei vidinių veiksnių, turinčių įtakos įmonės pelno (nuostolio) dydžiui, nustatymo; finansinės atskaitomybės dokumentų analizės bei svarbiausių veiksnių, lemiančių didžiausius pokyčius, išskyrimo; pardavimų, turto bei kapitalo pelningumo rodiklių analizės ir juos lemiančių veiksnių nustatymo; bankroto tikimybės įvertinimo. Remiantis šia vertinimo schema įmonių vadovai galės atlikti įmonių pelningumo analizę, iširti svarbiausius pelną ir pelningumo lygį lemiančius veiksnius, priimti tinkamus sprendimus formuojant įmonės finansų valdymo politiką.



*Įmonių pelną lemiančių veiksnių analizė leidžia suformuoti galimus pelningumo lygi padidinsiančius pasiūlymus:*

Siekiant didesnio pelno įmonėse, pirmiausia būtina naudoti intensyvesnę pardavimų politiką. AB „Naujasis autoratas“ 2005-2009 m. sumažino atsargas, t.y. prekes, skirtas perparduoti, 81,8 %, tai taip pat iš dalies galėjo lemti pardavimo pajamų sumažėjimą 2008-2009 m. (-27 %). Dėl įmonės investicijų į ilgalaikį turtą trūko apyvartinių lėšų, todėl įmonė labai sumažino atsargų įsigijimą ir ne visada turėjo reikiamą kiekį atsargų, kad galėtų patenkinti klientų pageidavimus. Prekių kiekį reikėtų didinti. Be to, rekomenduojama ieškoti naujų prekių tiekėjų, kurie siūlytų prekes palankesnėmis kainomis bei jas pristatytų nemokamai. Tuo būdu galima būtų mažinti pardavimo savikainą bei prekių atsivežimo išlaidas.

Apskaičiuotas atskirų veiklų bendrojo pardavimų pelningumo rodiklis parodė, kad autoserviso paslaugų bendrasis pelningumas yra didesnis, todėl siūloma plėsti autoserviso paslaugų pobūdį, kad klientas visas automobilio remonto, diagnostikos, priežiūros paslaugas gautų vienoje vietoje. Siūloma įdiegti įmonėje atsiskaitymo banko kortelėmis sistemą. Visa tai padidintų pardavimo pajamas.

Nustatyta, kad UAB „Naujasis autoratas“ pelnas labiausiai priklausomas nuo veiklos sąnaudų. Didžiausios iš jų – darbuotojų atlyginimai, komunaliniai patarnavimai bei ilgalaikio turto nusidėvėjimas. Investicijos į pastatų apšiltinimą, sandarumą, energiją taupantį apšvietimą padėtų sumažinti komunalines sąnaudas. Taip pat siūloma nustatyti ilgesnį nusidėvėjimo terminą ilgalaikiam turtui, tai sumažintų nusidėvėjimo sąnaudas. Nors pakankamai didelės nenaujų autoserviso įrengimų remonto sąnaudos, tačiau laikinai reikėtų stabdyti investicijas į ilgalaikį turtą, nes tai neigiamai veikia įmonės likvidumą.

Taip pat įmonei rekomenduojama perkelti įsipareigojimą už perimtas prekes iš buvusios individualios įmonės „Autoratas“ iš trumpalaikių į ilgalaikius, kad apskaičiuojant nebūtų iškreipiami santykiniai rodikliai.

UAB „Ratas“ siūloma mažinti atsargų kiekį (per 2005-2009 m. 168,29 %), nes taip išsaldomos įmonės lėšos. Pritaikant įvairias nuolaidas ir akcijas užsigulėjusioms atsargoms, būtų galima padidinti pardavimo pajamas. Įmonei taip pat tikslinga ieškoti naujų prekių tiekėjų, siūlančių prekes palankesnėmis kainomis, taip galima būtų sumažinti pardavimo savikainą.

Veiklos sąnaudų įtaka pelnui šioje įmonėje taip lemiamą. Didelės darbuotojų atlyginimų ir mokesčių nuo jų sąnaudos, komunalinių patarnavimų bei autoserviso įrangos eksploatacinės sąnaudos. Siūloma keisti įmonės apšildymo sistemą iš kietojo kuro į dujinę, investuoti į naujos autoserviso įrangos įsigijimą. Tačiau kad neišaugtų nusidėvėjimo sąnaudos, siūloma nustatyti ilgesnį turto naudojimo laiką. Įmonei laikinai reikėtų apriboti reklamos išlaidas.

## LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Aleknavičienė, V. (2005). Finansai ir kreditas. Vilnius: Enciklopedija.
2. Bagučiušienė, I. (2002). Pardavimo valdymas: vadovėlis. Kaunas: Technologija.
3. Bernstein, L. (1993) Financial Statement Analysis. Boston: Irwin.
4. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2004). Finansų analizė. Kaunas: Technologija.
5. Бланк, И. А. (2003) Управление финансовой стабилизацией предприятия. Эльга: Ника-Центр.
6. Černius, G. (2005). Apskaitos ir mokesčių derinimas: kaip laikantis VAS, nepažeisti mokesčių įstatymų. Vilnius: Mokesčių srautas.
7. Černius, G. (1995). Apskaitininko vadovas. Vilnius: Pačiolis.
8. Įmonės finansų valdymas. (1997). Kaunas: Technologija.
9. Gronskas, V. (2005). Ekonominė analizė. Kaunas: Technologija.
10. Juozaitienė, L. (2007). Įmonės finansai. Šiauliai: Analizė ir valdymas.
11. Kalčinskas, G., Černius, G. (1998). Finansinė ir menedžmento apskaita. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas.
12. Kvedaraitė, V. (1995). Firmų finansinių rodiklių palyginamoji analizė. Vilnius: Lietuvos informacijos centras.
13. Kvedaraitė, V. (1996). Firmos finansinė analizė. Vilnius: Lietuvos informacijos centras.
14. Kvedaraitė, V. (1996). Pelningumo analizė ir prognozavimas. Vilnius: Lietuvos informacijos centras.
15. Kvedaraitė, V. (1997). Įmonės finansų valdymas. Vilnius: Lietuvos informacijos centras.
16. Lydeka, Z., Drilingas, B. (2002). Firmos ekonomikos pagrindai. Vilnius: Pačiolis.
17. Mackevičius, J. (1994). Apskaita. Vilnius: Mintis.
18. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). Finansinė analizė. Vilnius: Katalikų pasaulis.
19. Mackevičius, J. (2005). Įmonių veiklos analizė. Vilnius: TEV.
20. Martinkus, B., Žilinskas, V. (1997). Ekonomikos pagrindai. Kaunas: Technologija.
21. Obi, C. P. (1999). Verslo finansų pagrindai. Kaunas: Technologija.
22. Pass, C., Lowes, B., Davies, L. (1997). Ekonomikos terminų žodynas. UAB „Baltijos biznesas“.
23. Radavičius, E. (1997). Įmonės finansai: analizė ir prognozės. Vilnius: Ekonomikos mokymo centras.
24. Rutkauskas, A., Damašienė, V. (2002). Finansų valdymas. Šiauliai: ŠUL.
25. Sakalas, A., Savanevičienė, A. (2003). Įmonės krizių vadyba. Kaunas: Technologija.
26. Smalenskas, G. (1998). Finansinė atskaitomybė ir jos rodikliai. Vilnius: Lietuvos informacijos leidykla.

27. Šlekienė, D., Klimavičienė, I. (1999). Įmonės veiklos finansinis vertinimas. Kaunas: KTU.
28. Vainienė, R. (2005). Ekonomikos terminų žodynas: apie 1400 terminų. Vilnius: Tyto alba.
29. Valkauskas, R. (2005) Statistika. Mokojoji knyga. Vilnius: VVAM.
30. Walsch, C. (2007). Pagrindiniai vadybos rodikliai. Vilnius: Verslo žinios.
31. Wonnacott, P. (1998). Mikroekonomika. Kaunas: Litera Universitai.

#### **STRAIPSNIAI LEIDINIUOSE**

32. Bašmakov, V. (2008) Šalies lengvųjų automobilių servisų paslaugų kokybės vertinimo sistema. 11-osios Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencijos „Mokslas – Lietuvos ateitis“ (Vilnius, 2008-04-24), straipsnių rinkinys. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Nr. 7, p. 72 - 85
33. Beiga, D. (2006). Verslo apskaitos standartai – įsigaliojimo priežastys, esminės naujovės ir tolesnė plėtra. E. Galvanausko tarptautinė mokslinė konferencija. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Nr.1 (6), p. 18 – 27.
34. Bivainis, J., Garškaitė, K. (2000). Įmonių bankroto grėsmės įvertinimas. Ekonomika. Nr. 51. p. 7 - 19.
35. Bivainis, J., Garškaitė, K. (2002). Antikrizinio įmonės valdymo priemonės. Ekonomika, p.19 - 36.
36. Brazaitis, Z., Subačienė, R. (2006). Naujai apie įmonių veiklos analizę. Ekonomika. Nr. 73, p. 111 – 113.
37. Dagilienė, L. (2008) Finansinių vertinimo metodų tarpusavio priklausomybės tyrimas informacijos atskleidimo aspektu. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Nr. 4, p. 90 – 96.
38. Dierker, E., Grodal, B. (1996). Profit maximization mitigates competition. Economic Theory. No.6, p.429 – 446.
39. Galinienė, B., Mašalaitytė, L. (2007). Verslo vertinimo kokybei turintys įtakos finansinės veiklos aspektai. Ekonomika. Nr. 77, p. 7 – 23.
40. Gekas, V. (2002). Marža – Albai didelis pelnas. Vadovo pasaulis. Nr. 10, p. 16 – 21.
41. Kovaliov, R., Snieška, V., Simanavičius, A. (2009). Lietuvos autoverslo įmonių požiūrio į ĮSA vertinimas. Ekonomika ir vadyba. Nr. 14, p. 294 – 300.
42. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1999). Turto pelningumo analizės metodikos. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Nr. 9, p. 65 – 78.
43. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1999). Kapitalo pelningumo rodiklių skaičiavimo ir analizės tobulinimas. Ekonomika. Nr. 46, p. 51 – 62.

44. Mackevičius, J. (2005). Įmonių veiklos rizikų rūšys ir jų vertinimo būtinumas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Nr. 5, p. 34 - 46.
45. Mackevičius, J. Rakštelienė, A. (2005). Altman modelių taikymas Lietuvos įmonių bankrotui prognozuoti. *Pinigų studijos*. Nr. 1, p. 24 – 40.
46. Mackevičius, J.(2006). Finansinių santykinų rodiklių skaičiavimas ir grupavimas. *Ekonomika*. Nr. 75, p. 20 – 31.
47. Mackevičius, J. (2006). Įmonių finansinių ataskaitų informacija: reikšmė, vertinimas, analizė. *Informacijos mokslai*. Nr.37, p. 53 – 63.
48. Mackevičius, J., Molienė, O., Poškaitė, D. (2008) Bendrojo pardavimų pelningumo kompleksinės analizės metodika. *Ekonomika*. Nr. 81, p. 74 – 89.
49. Poškaitė, D., Novikovas, M. (2006). Pelningumo rodiklių naudojimas siekiant nustatyti sandorių tarp asocijuotų asmenų kainodarą. *Ekonomika*. Nr. 76, p. 71 – 86.
50. Purlys, C. (2002). Įmonių bankroto proceso ekonominio efektyvumo didinimo kryptys. *Ekonomika*. Nr. 54, p. 135 – 144.
51. Senkus, K. (2004). Pinigų srautų valdymas. *Ekonomika*. Nr. 67, p. 1 – 7.
52. Valiūnas, V. (2009) Taupumas – ne yda. *Mokesčių žinios*, Nr. 5-6, p. 1 – 3.
53. Žvinklys, J. (2009). Įmonės veiklos pelningumas ir jo didinimas. *Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos*. Nr.7, p.15 - 16, Nr.9, p.1 - 9, Nr.12, p.15 – 16.

#### **MEDŽIAGA INTERNETE**

54. Bučiūnienė, I. (2002). Tarptautinė ekonomika ir vadyba. *Ekonomika ir vadyba*. Nr. 3. [žiūrėta 2009-12-14]. Prieiga per internetą: <[http:// www.lzoo.lt](http://www.lzoo.lt)>
55. Česonis, V., Driukas, A. ir kt. (2006). Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė. Taikomasis mokslinis tyrimo darbas. Nacionalinė verslo administratorių asociacija. Vilnius. [žiūrėta 2009-12-14]. Prieiga per internetą: <[http:// www.ukmin.lt](http://www.ukmin.lt)>
56. Friebe, G. (2004). Earnings manipulation and Incentives in Firms. *Oktober*. P. 26. [žiūrėta 2010-02-24]. Prieiga per internetą: <[http:// www.nes.ru/public-presentations](http://www.nes.ru/public-presentations)>
57. Finansinės atskaitomybės analizė (2007). [žiūrėta 2009-11-04]. Prieiga per internetą: <<http://www.traders.lt/page.php?id=1329>>
58. Grigolytė, R.(2010) Verslumas stumiamas į pagrindį. [žiūrėta 2009-11-21]. Prieiga per internetą: <[http:// www.uzsidirbkapats.lt](http://www.uzsidirbkapats.lt)>
59. Jagminas, V.(2007). Kaip greitai sužinoti, ar tau sekasi. *Apskaita, mokesčiai ir auditas*. [žiūrėta 2010-02-24]. Prieiga per internetą: <[http://www.infoverslui.lt/index.php?cid=54&new\\_id](http://www.infoverslui.lt/index.php?cid=54&new_id)>

60. Jakeliūnas, S.(2007). Infliacijos Lietuvoje priežastys ir jos „nauda“. [žiūrėta 2010-03-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-11969182031196914261-infliacijos-lietuvoje-priežastys-ir-jos-nauda>>
61. Kapočiūtė, E. (2010). Ekonominės situacijos apžvalga. [žiūrėta 2010-04-13]. Prieiga per internetą: <<http://www.uzsidirbkpats.lt>>
62. Lebedžinskaitė, R. Bankroto diagnozavimo modelių analizė. [žiūrėta 2010-01-29]. Prieiga per internetą: <<http://ev.lzuu.lt>>
63. Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos. [žiūrėta 2010-04-13]. Prieiga per internetą: <[http://www.lb.lt/lt/ekonomika/makroekonominės\\_prognozes/Prognozes\\_1005\\_lt.pdf](http://www.lb.lt/lt/ekonomika/makroekonominės_prognozes/Prognozes_1005_lt.pdf)>
64. Navikas, P. (2010). Ekonominių rodiklių apžvalga. [žiūrėta 2010-04-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.uzsidirbkpats.lt>>
65. Prognozavimas pagal kelis kriterijus. [žiūrėta 2010-04-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.vgtu.lt>>
66. Purlys, Č., Rainys, G. (2001). Įmonių bankrotai ir jų prevencija. Lietuvos ekonomikos apžvalga Nr. 1, p. 86 – 97. [žiūrėta 2010-02-17]. Prieiga per internetą: <[http://www.lb.lt/lt/leidiniai/pinigu\\_studijos2005\\_1](http://www.lb.lt/lt/leidiniai/pinigu_studijos2005_1)>
67. Įregistruotų transporto priemonių skaičius Lietuvoje. [žiūrėta 2010-04-19]. Prieiga per internetą: <[http://www.regitra.lt/Atsisiuntimui/TP\\_skaicius\\_2010.pdf](http://www.regitra.lt/Atsisiuntimui/TP_skaicius_2010.pdf)>
68. Statistinė informacija. [žiūrėta 2010-04-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt>>
69. Statistinė informacija. [žiūrėta 2010-04-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.ratai.lt>>
70. Statistinė informacija. [žiūrėta 2010-04-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.regitra.lt>>
71. Statistinė informacija. [žiūrėta 2010-04-08]. Prieiga per internetą: <<http://www.imones.lt>>
72. Statistinė informacija. [žiūrėta 2010-04-26]. Prieiga per internetą: <<http://www.atn.lt/zymes/statistika/>>

## PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ŽODYNAS

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis šaltiniais:

Ekonomikos terminai ir sąvokos (mokomasis žodynas) (1999) Vilnius, VPU leidykla;

Pass, C., Lowes, B., Davies, L.(1997). Ekonomikos terminų žodynas. UAB „Baltijos biznesis“;

Vainienė R. Ekonomikos terminų žodynas: apie 1400 terminų. Vilnius, Tyto alba

### A-B

**Akcinis kapitalas** – akcinėje bendrovėje naudojami pinigai, kuriuos investavo bendrovės akcininkai paprastųjų akcijų ir privilegijuotųjų akcijų forma ir kurie išliks kaip nuolatinis finansų šaltinis tol, kol egzistuos bendrovė.

**Apyvartinis kapitalas** – apskaitoje naudojamas terminas, reiškiantis įmonės trumpalaikio turto, kuris naudojamas gamybos cikle, trunkančiame ne ilgiau kaip vienerius metus, ir trumpalaikių įsipareigojimų skirtumą.

**Ataskaitinis laikotarpis** – laikotarpis, kurio finansinė atskaitomybė yra rengiama.

**Atsargos** – trumpalaikis turtas (žaliavos ir komplektuojamieji gaminiai, nebaigta gamyba, pagaminta produkcija bei pirktos prekės, skirtos perparduoti), kuri įmonė sunaudoja pajamoms uždirbti per vienerius metus arba per vieną įmonės veiklos ciklą.

**Balansas** – įmonės (juridinio asmens) finansinės atskaitomybės dokumentas, kuriame parodomas visas įmonės turtas, nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną.

**Bankrotas** – įmonės, banko ar asmens finansinė padėtis, kuriai esant jie nepajėgia apmokėti skolų ir vykdyti kitų turtinių įsipareigojimų.

**Bendrasis pelnas** – tai skirtumas tarp pardavimų ir parduotų prekių (paslaugų) savikainos (pagaminimo kaštų arba įsigijimo savikainos).

**Bendrasis pelningumas** – įmonės veiklos efektyvumo vertinimo rodiklis, apskaičiuojamas kaip bendrojo pelno ir pardavimo pajamų santykis.

### D

**Dinaminės eilutės** – statistinių dydžių eilutės, apibūdinančios socialinių ekonominių reiškinių kitimą laiko atžvilgiu.

**Dinamikos eilučių analizė** – praeities statistikos duomenų, suregistruotų vienas po kito einančiais laikotarpiais, analizė, siekiant perkelti šią praeities patirtį, kai norima numatyti, kas atsitiks ateityje.

### E

**Efektyvumas** – gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą.

**Ekonomika** – šalies apibūdinimas remiantis bendra ekonomine veikla ir jos sudedamosiomis dalimis; ūkinių gėrybių gamyba, siekiant gauti kuo daugiau turto arba įsigyti tam tikro dydžio turtą su mažiausiais ištekliais.

**Ekonomikos augimas** – gamybos didėjimo tendencija per ilgą laikotarpį.

### F

**Finansai** – lėšų, priklausančių įmonei ar valstybei, visuma; taip pat šių lėšų gavimo ir panaudojimo sistema.

**Finansinės ir investicinės veiklos pajamos** – įmonės (juridinio asmens) uždirbtos per ataskaitinį laikotarpį – finansinius metus – pajamos, prie kurių priskiriama: gauti akcijų dividendai, depozitų, obligacijų, kredito operacijų palūkanos, pajamos iš finansinio tarpininkavimo, valiutos pardavimo pajamos ir kt.

**Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos** – įmonės (juridinio asmens) per ataskaitinius metus patirtos sąnaudos, prie kurių priskiriama: sumokėtos palūkanos už kreditus, valiutų kurso neigiamą įtaką, investicinės veiklos kitose įmonėse netekimai ir kt.

**Finansiniai rodikliai** – priemonė pateikti įmonės apskaitos arba finansinius skaičiavimus tarp kitų skaičių, išreiškiant skaičius kaip kitų skaičių santykį, tam, kad būtų įvertintas įmonės „didumas“ arba „mažumas“.

## G-H

**Gautinos sumos** – finansinis turtas, kuris atsiranda pardavus prekes ar kitą turtą ar suteikus paslaugas.

**Grynasis pelnas** – įmonės (juridinio asmens) galutinis tam tikro ataskaitinio laikotarpio uždirbtas rezultatas.

**Grynasis pelningumas** – įmonės veiklos efektyvumo vertinimo rodiklis, skaičiuojamas kaip grynojo pelno ir pardavimų santykis, parodantis kiek grynojo pelno duoda vienas pardavimų litas.

**Hipotezė** – prognozavimo būdas, suformuluotas iš teorinės analizės ir pakankamai tiksliai apibūdinamas, kad jį būtų galima patikrinti patirties duomenimis.

## I

**Investuotas kapitalas** – tai nuosavybės ir ilgalaikių bei trumpalaikių finansinių skolų suma.

**Įstatinis kapitalas (pasirašytasis)** – pasirašytų akcijų nominaliųjų verčių suma.

**Ilgalaikis turtas** – įmonės (juridinio asmens) turtas, kuris naudojamas įmonės ekonominei naudai gauti ilgiau nei vienerius metus ir kuriam priskiriama formavimo savikaina, nematerialusis turtas, materialusis turtas, ilgalaikis finansinis turtas.

**Ilgalaikis įsipareigojimas** – įsipareigojimas, už kurį įmonė privalės atsiskaityti vėliau nei per vienerius metus nuo balanso datos.

**Išlaidos** – turto ar paslaugų sunaudojimas bei turto vertės sumažėjimas per ataskaitinį laikotarpį.

**Įmonė** – pagrindinis rinkos ekonomikos ūkinis vienetas, kuris perka reikiamus išteklius ar atsargas ir juos parduoda arba jais naudodamasis parduota pagamintas prekes arba paslaugas; pelno siekiantis ūkio subjektas.

**Įmonės vadovai** – įmonės administracijos vadovas, valdybos ir stebėtojų tarybos nariai, kiti asmenys, kurie turi teisę planuoti, kontroliuoti įmonės veiklą, jai vadovauja, ir (arba) atsako už galutinius sprendimus.

**Infliacija** – piniginio vieneto perkamosios galios mažėjimas, pasireiškiantis ilgalaikiu vidutinio bendrojo kainų lygio kilimu.

**Įprastinės veiklos pelnas** – tai pelnas iš pagrindinės įmonės gamybinės/komercinės veiklos, kurios metu parduodamos įmonės prekės ar paslaugos. Kad gautų šias pajamas, įmonė patiria pardavimų ir administracines (veiklos) sąnaudas.

## K

**Kaina** – prekės, paslaugos, turto arba gamybos veiksnių piniginė vertė.

**Kapitalas** – indėlis į gamybą, investuojant į materialųjį kapitalą (pvz. įmones, įstaigas, įrankius) ir intelektualųjį (profesinį pasirengimą).

**Kitos veiklos pajamos** – tai pajamos iš įmonės vykdomos, tačiau pagrindinei veiklai nepriskiriamos veiklos.

**Konkurencija** – toks reiškinys (arba situacija rinkoje), kai įmonės konkuruoja viena su kita dėl savo prekių (paslaugų) pirkėjų.

## L

**Likvidumas** – vertybinių popierių arba materialinių vertybių pavertimas (be didelių nuostolių) grynaisiais pinigais.

**Likvidus turtas** – įmonės turtas, kurį greitai ir be nuostolių (arba su minimaliais nuostoliais) galima paversti grynaisiais pinigais.

## M

**Metinė finansinė atskaitomybė** – finansinė atskaitomybė, parengta apibendrinus įmonės finansinių metų duomenis.

**Mokesčiai** – įstatymų nustatyti individualių asmenų, įmonių ir kitų ūkio subjektų privalomieji mokėjimai į valstybės ar vietinį biudžetą.

**Mokumas** – įmonės (juridinio asmens) sugebėjimas laiku apmokėti įsipareigojimus.

## N

**Nuosavas kapitalas** – įmonės turto dalis, likusi iš viso turto atėmus įsipareigojimus.

**Nuostolis** – skirtumas, susidarantis, kai firmos bendrosios pajamos tampa mažesnės už bendrąsias sąnaudas.

## O

**Optimizavimas** – terminas, vartojamas apibūdinant veiklą, kurios dėka sistema tampa geriausia (optimali).

## P

**Pajamos** – tam tikrą laiką gaunamos lėšos už gamybos veiksnių nuosavybę; pinigai, kuriuos gauna įmonė, parduodama prekes ar paslaugas.

**Paklausa** – ekonominė kategorija, įvardijanti prekių ir paslaugų apimtų, kurią pirkėjai norėtų įsigyti.

**Pardavimo pajamos** – ekonominės naudos padidėjimas dėl prekių pardavimo ir paslaugų teikimo per ataskaitinį laikotarpį, pasireiškiantis įmonės turto padidėjimu arba įsipareigojimų sumažėjimu, kai dėl to padidėja nuosavas kapitalas, išskyrus papildomus savininkų įnašus.

**Pardavimo savikaina** – per ataskaitinį ir ankstesnius laikotarpius patirtos išlaidos, tenkančios per ataskaitinį laikotarpį suteiktoms paslaugoms ir parduotoms prekėms.

**Pardavimų pelningumas** – atspindi pardavimų efektyvumą įvairiuose įmonės veiklos etapuose. Pardavimų pelningumas vertina kokią gražą duoda 1 pardavimų litas.

**Pasiūla** – prekių kiekio, kurį pardavėjai nori ir gali parduoti, ir kainos, už kurią ta prekė gali būti nupirktas, ryšys.

**Paslaugos** – įmonės vykdoma veikla, susijusi su darbų atlikimu pirkėjui (klientui), uždirbanti pajamas.

**Pelnas** – bendrųjų pajamų ir bendrųjų kaštų skirtumas; finansinė nauda, gaunamų pajamų ir joms uždirbti reikalingų sąnaudų, pajamų perviršis; teigiamas finansinių metų ūkinės veiklos rezultatas.

**Pelningumo rodikliai** – įmonės pelno normos apskaitos matas, kuris išreiškia įmonės pelną kaip jos pajamų, gautų iš pardavimo, procentą.

**Pelningumas** – įmonės veiklos efektyvumo rodiklis, gaunamas lyginant uždirbtą pelną su tam tikru pasirinktu dydžiu – pardavimo pajamomis, nuosavu kapitalu, turtu ir pan.

**Pelno (nuostolių) ataskaita** – įmonės (juridinio asmens) finansinės atskaitomybės dokumentas, kuriame nurodomos visos per ataskaitinį laikotarpį įmonės uždirbtos pajamos, patirtos sąnaudos ir gauti veiklos rezultatai.



**Prekės** – turtas, pirktas perparduoti, ir įmonės pagaminta produkcija, skirta parduoti.

**Prognozavimas** – kiekybinės ir kokybinės analizės procesas, kuriuo remiantis siekiama numatyti galimas prognozuojamo objekto (procesu) būsenas ateityje arba tokių būsenų pasiekimo ateityje alternatyvius kelius (būdus).

## R

**Rezervas** – laikinasis (tikslinis) pelno panaudojimo apribojimas, skirtas savininkų numatytiems tikslams.

**Rinka** – mainų mechanizmas, suvedantis produkto, gamybos veiksnių ar vertybinių popierių pardavėjus ir pirkėjus.

**Rizika** – įmonės investicijų nuostolio galimybė, kylanti iš to, kad ji veikia nepatikimoje ūkinės veiklos aplinkoje.

## S

**Sąnaudos** – ekonominės naudos sumažėjimas dėl turto sunaudojimo, turto pardavimo, turto netekimo arba turto vertės sumažėjimo ar įsipareigojimų prisiėmimo per ataskaitinį laikotarpį, kai dėl to sumažėja nuosavas kapitalas, išskyrus tiesioginį jo mažinimą.

**Savikaina** – įmonės (juridinio asmens) pardavimų ir atliktų paslaugų pajamų dalis, likusi atskaičiavus iš visų uždirbtų pajamų pajamas, sunaudotas žaliavoms, komplektavimo gaminiams ir perparduoti skirtoms prekėms pirkti (atėmus grąžinimus, nukainojimus ir visus mokesčius, susijusius su pirkiniais).

## Š

**Šešėlinė ekonomika** – visuminės ūkinės veiklos dalis, kai įvykdyti sandoriai bei gaunamos pajamos nėra oficialiai įregistruojami ir dėl to nelaikomi bendrojo nacionalinio produkto dalimis.

## T

**Trumpalaikis įsipareigojimas** – įsipareigojimas, už kurį įmonė privalės atsiskaityti per vienerius metus nuo balanso datos arba per vieną įmonės veiklos ciklą.

**Trumpalaikis turtas** – turtas, kurį įmonė sunaudoja ekonominei naudai gauti per vienerius metus arba per vieną įmonės veiklos ciklą.

**Turtas** – materialiosios, nematerialiosios ir finansinės vertybės, kurias valdo ir naudoja ir (arba) kuriomis disponuoja įmonė, ir kurias naudojant tikimasi gauti ekonominės naudos.

## U

**Uždaroji akcinė bendrovė** – akcinė bendrovė, kurios akcijas turi teisę įsigyti tik steigėjai, o akcininkai gali parduoti savo akcijas tik prieš tai informavę kitus akcininkus ir gavę jų sutikimą.

## V

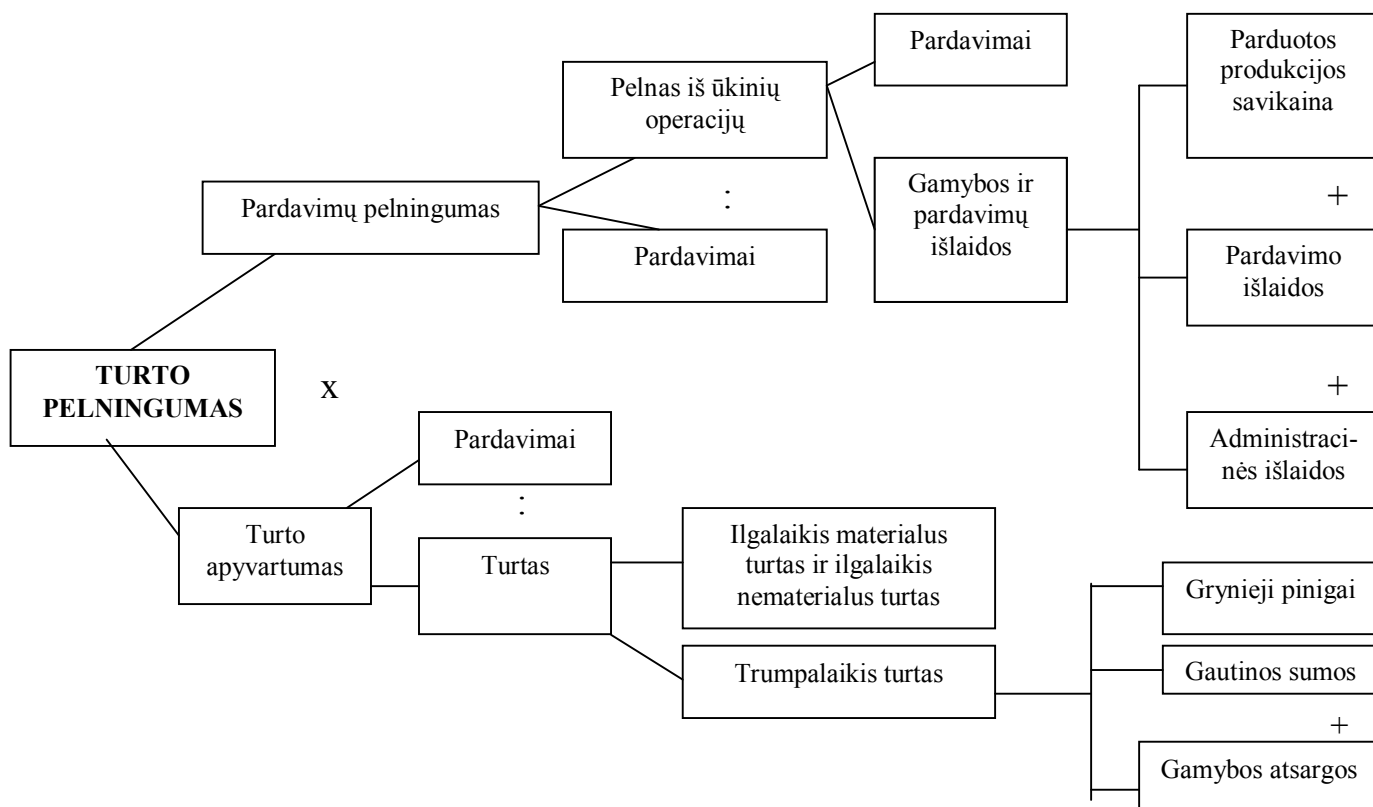
**Vidurkis** – apibendrinantis kiekybinis rodiklis, išreiškiantis vienu ar keliu požymių reiškinį tam tikro varijuojančio požymio tipišką lygį konkrečiomis vietos ir laiko sąlygomis.

**Veiklos sąnaudos** – patirtos per ataskaitinį laikotarpį išlaidos, susijusios su įprastine įmonės veikla, vykdoma neatsižvelgiant į pardavimų apimtį, išskyrus finansinę, investicinę ir kitą veiklą.

**Veiklos pelnas** – parodo įmonės įprastinės veiklos rezultatą per ataskaitinį laikotarpį.

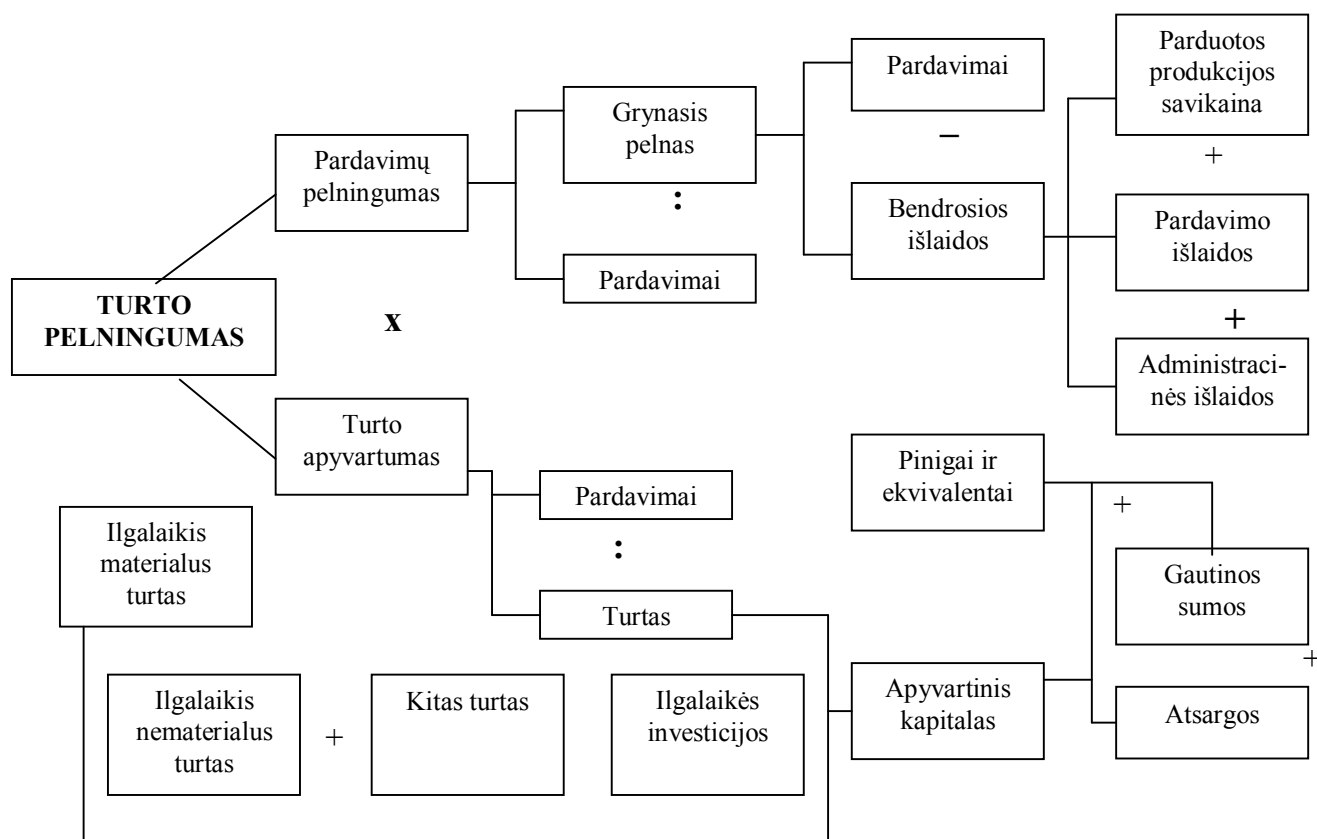
# PRIEDAI

**TURTO PELNINGUMO PIRAMIDINĖ ANALIZĖ PAGAL  
R. SCHATTKĖ IR H. JENSEN**



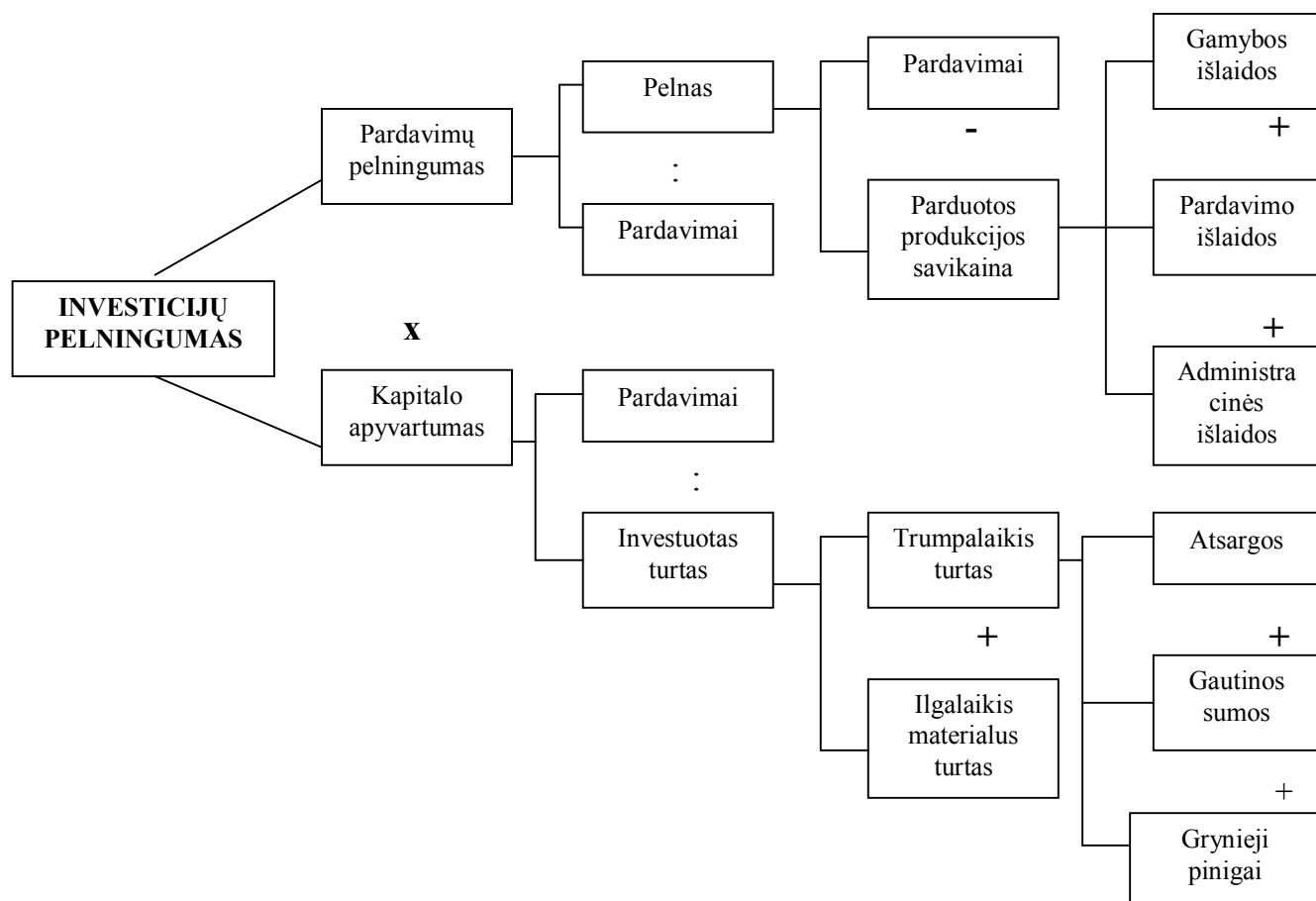
*Šaltinis: Mackevičius J., Poškaitė D. (1999). Turto pelningumo analizės metodikos// Organizacijų vadyba: Sisteminiai tyrimai. Nr.9, psl. 65 - 79*

## TURTO PELNINGUMO PIRAMIDINĖ ANALIZĖ PAGAL L. BERSTEIN



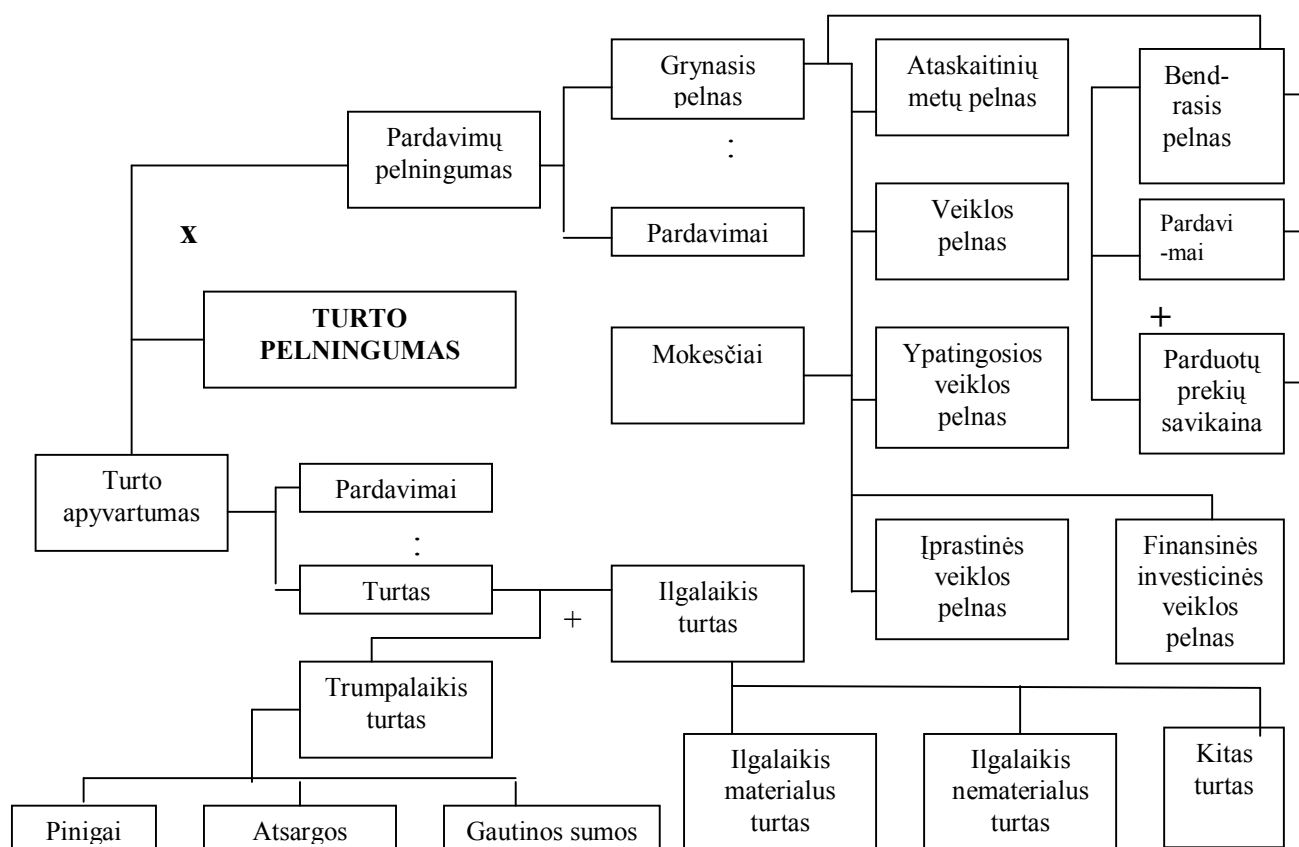
*Šaltinis: Mackevičius J., Poškaitė D. (1999). Turto pelningumo analizės metodikos// Organizacijų vadyba: Sisteminiai tyrimai. Nr.9, psl. 65 - 79*

**TURTO PELNINGUMO PIRAMIDINĖ ANALIZĖ PAGAL  
R. WILSON IR G. MCHUGH**

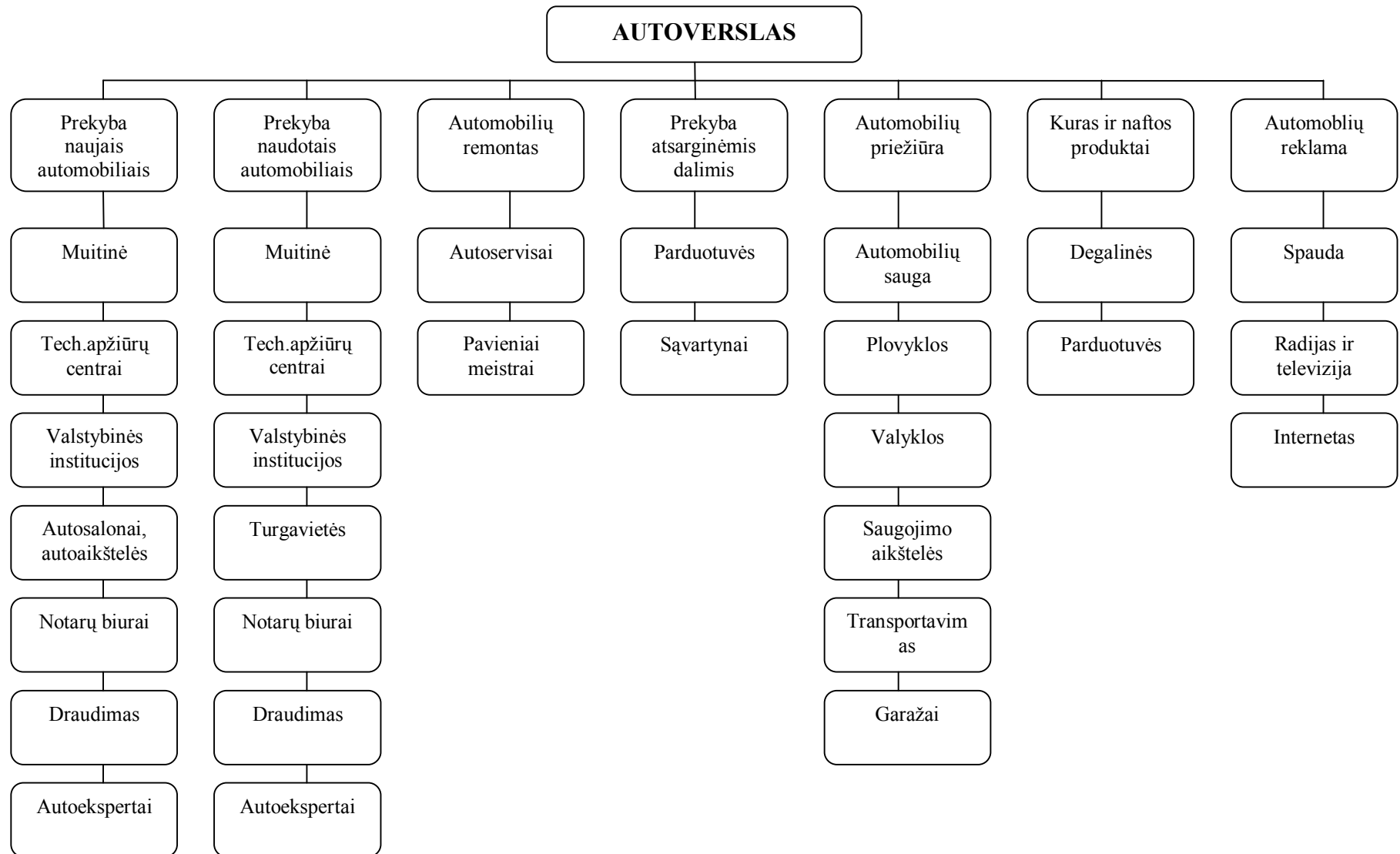


*Šaltinis: Mackevičius J., Poškaitė D. (1999). Turto pelningumo analizės metodikos// Organizacijų vadyba: Sisteminiai tyrimai. Nr.9, psl. 65 - 79*

**TURTO PELNINGUMO PIRAMIDINĖ ANALIZĖ PAGAL DU PONT, REMIANTIS  
LIETUVIŠKA ATSKAITOMYBE**



*Šaltinis: Juozaitienė, L. Įmonės finansai: analizė ir valdymas. ŠUL, 2007*



*Šaltinis: Kovaliov, R., Snieška, V., Simanavičius, A. Ekonomika ir vadyba, 2009. Nr.14*

## UAB „NAUJASIS AUTORATAS“ 2005-2009 m. BALANSAS

Eil. Nr.	TURTAS	2005	2006	2007	2008	2009
<b>A.</b>	<b>Ilgalaikis turtas</b>	158992	152909	308015	528946	481083
<b>I.</b>	<b>Nematerialusis turtas</b>	10751	6191	4100	7482	7354
<b>II.</b>	<b>Materialusis turtas</b>	148241	146718	303915	521464	473729
<b>III.</b>	<b>Finansinis turtas</b>	0	0	0	0	0
III.1.	Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones					
III.2.	Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms					
III.3.	Po vienerių metų gautinos sumos					
III.4.	Kitas finansinis turtas					
<b>IV.</b>	<b>Kitas ilgalaikis turtas</b>					
<b>B.</b>	<b>Trumpalaikis turtas</b>	659062	575467	548338	311987	222197
<b>I.</b>	<b>Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys</b>	570143	413445	265904	136396	103787
I.1.	Atsargos	570143	413445	265904	136396	103787
I.1.1.	Žaliavos ir komplektavimo gaminiai					
I.1.2.	Nebaigta gamyba					
I.1.3.	Pagaminta produkcija					
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti	570143	413445	265904	136396	103787
I.2.	Išankstiniai apmokėjimai					
I.3.	Nebaigtos vykdyti sutartys					
<b>II.</b>	<b>Per vienerius metus gautinos sumos</b>	66423	134945	112824	145019	84781
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	66423	134945	112824	145019	84781
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos					
II.3.	Kitos gautinos sumos					
<b>III.</b>	<b>Kitas trumpalaikis turtas</b>	5646	17362	66836	24978	26587
<b>IV.</b>	<b>Pinigai ir pinigų ekvivalentai</b>	16850	9715	102774	5594	7042
	<b>Turto iš viso:</b>	<b>818054</b>	<b>728376</b>	<b>856353</b>	<b>840933</b>	<b>703280</b>
Eil. Nr.	NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI					
<b>C.</b>	<b>Nuosavas kapitalas</b>	49955	90923	141600	-30352	-78257
<b>I.</b>	<b>Kapitalas</b>	10000	10000	10000	10000	10000
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	10000	10000	10000	10000	10000
I.2.	Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)					
I.3.	Akcijų priedai					
I.4.	Savos akcijos (-)					
<b>II.</b>	<b>Perkainojimo rezervas (rezultatai)</b>					
<b>III.</b>	<b>Rezervai</b>		39955	79722	115850	10000
<b>IV.</b>	<b>Nepaskirstytasis pelnas (nuostoliai)</b>	39955	40968	51878	-156202	-98257
<b>D.</b>	<b>Dotacijos, subsidijos</b>			40000	122453	102769
<b>E.</b>	<b>Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai</b>	768099	637453	686480	748832	678768
<b>I.</b>	<b>Po vienerių metų mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai</b>	0	0	0	0	0
<b>II.</b>	<b>Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai</b>	768099	637453	686480	748832	678768
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis					
II.2.	Finansinės skolos					
II.3.	Skolos tiekėjams	731927	605348	643417	713027	630035
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai					
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai					
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	8435	11615	13336	14752	14112
II.7.	Atidėjimai					
II.8.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	27737	20490	29727	21053	34621
	<b>Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso:</b>	<b>818054</b>	<b>728376</b>	<b>868080</b>	<b>840933</b>	<b>703280</b>



## UAB „NAUJASIS AUTORATAS“ 2005-2009 m. PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITA

Eil.nr.	STRAIPSNIAI	2005	2006	2007	2008	2009
I.	PARDAVIMO PAJAMOS	1887749	2174656	2561037	2550627	1883191
a	prekių pardavimo pajamos	1495782	1741668	2122502	2138395	1440569
b	suteiktų paslaugų pajamos	391967	432988	438535	412232	442622
c						
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA	1552596	1777447	2053166	2051923	1316753
a	parduotų prekių savikaina	1337817	1503798	1754850	1682393	969837
b	suteiktų paslaugų savikaina	214779	273649	298316	369530	346916
c						
<b>III.</b>	<b>BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	335153	397209	507871	498704	566438
IV.	VEIKLOS SĄNAUDOS	330147	407125	553160	740919	747465
IV.1	Pardavimo	59605	66462	102911	139967	134751
IV.2	Bendrosios ir administracinės	270542	340663	450249	600952	612714
<b>V.</b>	<b>TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	5006	-9916	-45289	-242215	-181027
VI.	KITA VEIKLA	24988	57350	105011	86008	133119
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	0	129	5	5	3
VII.1.	Pajamos	0	129	5	5	3
VII.2.	Sąnaudos	0				
<b>VIII.</b>	<b>IPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	29994	47563	59727	-156202	-47905
<b>XI.</b>	<b>PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ</b>	29994	47563	59727	-156202	-47905
XII.	PELNO MOKESTIS	4004	6594	7849	0	
<b>XIII.</b>	<b>GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	<b>25990</b>	<b>40969</b>	<b>51878</b>	<b>-156202</b>	<b>-47905</b>

## UAB „RATAS“ 2005-2009 m. BALANSAS

Eil. Nr.	TURTAS	2005	2006	2007	2008	2009
<b>A.</b>	<b>Ilgalaikis turtas</b>	5978	11993	23872	62131	60488
<b>I.</b>	<b>Nematerialusis turtas</b>					
<b>II.</b>	<b>Materialusis turtas</b>	5978	11993	23872	62131	60488
<b>III.</b>	<b>Finansinis turtas</b>	0	0	0	0	0
III.1.	Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones					
III.2.	Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms					
III.3.	Po vienerių metų gautinos sumos					
III.4.	Kitas finansinis turtas					
<b>IV.</b>	<b>Kitas ilgalaikis turtas</b>					
<b>B.</b>	<b>Trumpalaikis turtas</b>	101921	155200	101425	153236	140419
<b>I.</b>	<b>Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys</b>	18925	119769	43082	81187	50773
I.1.	Atsargos	18925	119769	43082	81187	50773
I.1.1.	Žaliavos ir komplektavimo gaminiai					
I.1.2.	Nebaigta gamyba					
I.1.3.	Pagaminta produkcija					
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti	18925	119769	43082	81187	50773
I.2.	Išankstiniai apmokėjimai					
I.3.	Nebaigtos vykdyti sutartys					
<b>II.</b>	<b>Per vienerius metus gautinos sumos</b>	67863	31507	51142	65945	79629
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	67863	31507	51142	65945	79629
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos					
II.3.	Kitos gautinos sumos					
<b>III.</b>	<b>Kitas trumpalaikis turtas</b>			400	812	2583
<b>IV.</b>	<b>Pinigai ir pinigų ekvivalentai</b>	15133	3924	6801	5292	7434
	<b>Turto iš viso:</b>	<b>107899</b>	<b>167193</b>	<b>125297</b>	<b>215367</b>	<b>200907</b>
Eil. Nr.	NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI					
<b>C.</b>	<b>Nuosavas kapitalas</b>	18384	47952	55821	68219	-8328
<b>I.</b>	<b>Kapitalas</b>	10000	10000	10000	10000	10000
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	10000	10000	10000	10000	10000
I.2.	Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)					
I.3.	Akcijų priedai					
I.4.	Savos akcijos (-)					
<b>II.</b>	<b>Perkainojimo rezervas (rezultatai)</b>					
<b>III.</b>	<b>Rezervai</b>		1500	1500	1500	1500
<b>IV.</b>	<b>Nepaskirstytasis pelnas (nuostoliai)</b>	8384	36452	44321	56719	-19828
<b>D.</b>	<b>Dotacijos, subsidijos</b>	5000	5000	4167	2821	2302
<b>E.</b>	<b>Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai</b>	84515	114241	65309	144327	206933
<b>I.</b>	<b>Po vienerių metų mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai</b>	0	0	0	0	0
<b>II.</b>	<b>Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai</b>	84515	114241	65309	144327	206933
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis					
II.2.	Finansinės skolos					
II.3.	Skolos tiekėjams	77986	103662	57569	133926	193404
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai					
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai					
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	5276	7714	5944	8357	9261
II.7.	Atidėjimai					
II.8.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	1253	2865	1796	2044	4268
	<b>Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso:</b>	<b>107899</b>	<b>167193</b>	<b>125297</b>	<b>215367</b>	<b>200907</b>

## UAB „RATAS“ 2005-2009 m. PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITA

Eil.nr.	STRAIPSNIAI	2005	2006	2007	2008	2009
I.	PARDAVIMO PAJAMOS	466424	674446	746860	733365	648844
a	prekių pardavimo pajamos	249958	480056	527596	532017	468210
b	suteiktų paslaugų pajamos	216466	194390	219264	201348	180634
c						
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA	327450	483335	546525	524501	483332
a	parduotų prekių savikaina	200951	374707	406428	401079	367229
b	suteiktų paslaugų savikaina	126499	108628	140097	123422	116103
c						
<b>III.</b>	<b>BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	138974	191111	200335	208864	165512
IV.	VEIKLOS SĄNAUDOS	128473	155171	189231	193419	241425
IV.1	Pardavimo	15622	32997	43926	55027	47652
IV.2	Bendrosios ir administracinės	112851	122174	145305	138392	193773
<b>V.</b>	<b>TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	10501	35940	11104	15445	-75913
VI.	KITA VEIKLA					
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	-646	-289	-933	-809	-634
VII.1.	Pajamos	5	5	3	4	5
VII.2.	Sąnaudos	651	294	936	813	639
<b>VIII.</b>	<b>IPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	9855	35651	10171	14636	-76547
<b>XI.</b>	<b>PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ</b>	9855	35651	10171	14636	-76547
XII.	PELNO MOKESTIS	1471	6034	2302	2214	0
<b>XIII.</b>	<b>GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	<b>8384</b>	<b>29617</b>	<b>7869</b>	<b>12422</b>	<b>-76547</b>

**UAB „NAUJASIS AUTORATAS“ 2005-2009 m. BALANSO VERTIKALIOJI ANALIZĖ (TURTAS)**

Eil. Nr.	TURTAS	2005	%	pokytis 2005-2006	2006	%	pokytis 2006-2007	2007	%	pokytis 2007-2008	2008	%	pokytis 2008-2009	2009	%	pokytis 2005-2009
<b>A.</b>	<b><i>Ilgalaikis turtas</i></b>	158992	19,44	1,56	152909	20,99	14,98	308015	35,97	26,93	528946	62,90	5,51	481083	68,41	48,97
<b>I.</b>	<b>Nematerialusis turtas</b>	10751	1,31	-0,46	6191	0,85	-0,37	4100	0,48	0,41	7482	0,89	0,16	7354	1,05	-0,27
<b>II.</b>	<b>Materialusis turtas</b>	148241	18,12	2,02	146718	20,14	15,35	303915	35,49	26,52	521464	62,01	5,35	473729	67,36	49,24
<b>III.</b>	<b>Finansinis turtas</b>	0			0			0			0			0		
III.3.	Po vienerių metų gautinos sumos															
III.4.	Kitas finansinis turtas															
<b>IV.</b>	<b>Kitas ilgalaikis turtas</b>															
<b>B.</b>	<b><i>Trumpalaikis turtas</i></b>	659062	80,56	-1,56	575467	79,01	-14,98	548338	64,03	-26,93	311987	37,10	-5,51	222197	31,59	-48,97
<b>I.</b>	<b>Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys</b>	570143	69,70	-12,93	413445	56,76	-25,71	265904	31,05	-14,83	136396	16,22	-1,46	103787	14,76	-54,94
I.1.	Atsargos	570143	69,70	-12,93	413445	56,76	-25,71	265904	31,05	-14,83	136396	16,22	-1,46	103787	14,76	-54,94
I.1.1.	Žaliavos ir komplektavimo gaminiai															
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti	570143	69,70	-12,93	413445	56,76	-25,71	265904	31,05	-14,83	136396	16,22	-1,46	103787	14,76	-54,94
I.2.	Išankstiniai apmokėjimai															
<b>II.</b>	<b>Per vienerius metus gautinos sumos</b>	66423	8,12	10,41	134945	18,53	-5,35	112824	13,17	4,07	145019	17,25	-5,19	84781	12,06	3,94
II.1.	Pirkėjų išsiskolinimas	66423	8,12	10,41	134945	18,53	-5,35	112824	13,17	4,07	145019	17,25	-5,19	84781	12,06	3,94
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos															
II.3.	Kitos gautinos sumos															
<b>III.</b>	<b>Kitas trumpalaikis turtas</b>	5646	0,69	1,69	17362	2,38	5,42	66836	7,80	-4,83	24978	2,97	0,81	26587	3,78	3,09
<b>IV.</b>	<b>Pinigai ir pinigų ekvivalentai</b>	16850	2,06	-0,73	9715	1,33	10,67	102774	12,00	-11,34	5594	0,67	0,34	7042	1,00	-1,06
	<b>Turto iš viso:</b>	818054	100,00		728376	100,00		856353	100,00		840933	100,00		703280	100,00	

## UAB „NAUJASIS AUTORATAS“ 2005-2009 m. BALANSO VERTIKALIOJI ANALIZĖ (NUOSAVYBĖ)

Eil. Nr	NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2005	%	pokytis 2005-2006	2006	%	pokytis 2006-2007	2007	%	pokytis 2007-2008	2008	%	pokytis 2008-2009	2009	%	pokytis 2005-2009
<b>C.</b>	<b><i>Nuosavas kapitalas</i></b>	49955	6,11	6,38	90923	12,48	3,83	141600	16,31	-19,92	-30352	-3,61	-7,52	-78257	-11,13	-17,23
<b>I.</b>	<b>Kapitalas</b>	10000	1,22	0,15	10000	1,37	-0,22	10000	1,15	0,04	10000	1,19	0,23	10000	1,42	0,20
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	10000	1,22	0,15	10000	1,37	-0,22	10000	1,15	0,04	10000	1,19	0,23	10000	1,42	0,20
I.2.	Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)															
<b>II.</b>	<b>Perkainojimo rezervas (rezultatai)</b>															
<b>III.</b>	<b>Rezervai</b>				39955	5,49	3,70	79722	9,18	4,59	115850	13,78	-12,35	10000	1,42	1,42
<b>IV.</b>	<b>Nepaskirstytasis pelnas (nuostoliai)</b>	39955	4,88	0,74	40968	5,62	0,35	51878	5,98	-24,55	-156202	-18,57	4,60	-98257	-13,97	-18,86
<b>D.</b>	<b>Dotacijos, subsidijos</b>							40000	4,61	9,95	122453	14,56	0,05	102769	14,61	14,61
<b>E.</b>	<b>Mokėtinų sumų ir įsipareigojimų</b>	768099	93,89	-6,38	637453	87,52	-8,44	686480	79,08	9,97	748832	89,05	7,47	678768	96,51	2,62
<b>I.</b>	<b>Po vienerių metų mokėtinų sumų ir ilgalaikiai įsipareigojimai</b>	0			0			0			0			0		
<b>II.</b>	<b>Per vienerius metus mokėtinų sumų ir trumpalaikiai įsipareigojimai</b>	768099	93,89	-6,38	637453	87,52	-8,44	686480	79,08	9,97	748832	89,05	7,47	678768	96,51	2,62
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis															
II.2.	Finansinės skolos															
II.3.	Skolos tiekėjams	731927	89,47	-6,36	605348	83,11	-8,99	643417	74,12	10,67	713027	84,79	4,80	630035	89,59	0,11
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai															
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai															
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	8435	1,03	0,56	11615	1,59	-0,06	13336	1,54	0,22	14752	1,75	0,25	14112	2,01	0,98
II.7.	Atidėjimai															
II.8.	Kitos mokėtinų sumų ir trumpalaikiai įsipareigojimai	27737	3,39	-0,58	20490	2,81	0,61	29727	3,42	-0,92	21053	2,50	2,42	34621	4,92	1,53
	<b>Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso:</b>	818054	100,00		728376	100,00		868080	100,00		840933	100,00		703280	100,00	

## UAB „NAUJASIS AUTORATAS“ 2005-2009 m. BALANSO HORIZONTALIOJI ANALIZĖ (TURTAS)

Eil. Nr.	TURTAS	2005	pokytis 2005-2006	%	2006	pokytis 2006-2007	%	2007	pokytis 2007-2008	%	2008	pokytis 2008-2009	%	2009	pokytis 2005-2009	%
<b>A.</b>	<b>Ilgalaikis turtas</b>	158992	-6083	-3,83	152909	155106	101,44	308015	220931	71,73	528946	-47863	-9,05	481083	322091	202,58
<b>I.</b>	<b>Nematerialusis turtas</b>	10751	-4560	-42,41	6191	-2091	-33,77	4100	3382	82,49	7482	-128	-1,71	7354	-3397	-31,60
<b>II.</b>	<b>Materialusis turtas</b>	148241	-1523	-1,03	146718	157197	107,14	303915	217549	71,58	521464	-47735	-9,15	473729	325488	219,57
<b>III.</b>	<b>Finansinis turtas</b>	0			0			0			0			0		
III.3.	Po vienerių metų gautinos sumos															
III.4.	Kitas finansinis turtas															
<b>IV.</b>	<b>Kitas ilgalaikis turtas</b>															
<b>B.</b>	<b>Trumpalaikis turtas</b>	659062	-83595	-12,68	575467	-27129	-4,71	548338	236351	-43,10	311987	-89790	-28,78	222197	-436865	-66,29
<b>I.</b>	<b>Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys</b>	570143	156698	27,48	413445	147541	-35,69	265904	129508	-48,70	136396	-32609	-23,91	103787	-466356	-81,80
I.1.	Atsargos	570143	156698	27,48	413445	147541	-35,69	265904	129508	-48,70	136396	-32609	-23,91	103787	-466356	-81,80
I.1.1.	Žaliavos ir komplektavimo gaminiai															
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti	570143	156698	27,48	413445	147541	-35,69	265904	129508	-48,70	136396	-32609	-23,91	103787	-466356	-81,80
I.2.	Išankstiniai apmokėjimai															
I.3.	Nebaigtos vykdyti sutartys															
<b>II.</b>	<b>Per vienerius metus gautinos sumos</b>	66423	68522	103,16	134945	-22121	-16,39	112824	32195	28,54	145019	-60238	-41,54	84781	18358	27,64
II.1.	Pirkėjų išsiskolinimas	66423	68522	103,16	134945	-22121	-16,39	112824	32195	28,54	145019	-60238	-41,54	84781	18358	27,64
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos															
II.3.	Kitos gautinos sumos															
<b>III.</b>	<b>Kitas trumpalaikis turtas</b>	5646	11716	207,51	17362	49474	284,96	66836	-41858	-62,63	24978	1609	6,44	26587	20941	370,90
<b>IV.</b>	<b>Pinigai ir pinigų ekvivalentai</b>	16850	-7135	-42,34	9715	93059	957,89	102774	-97180	-94,56	5594	1448	25,88	7042	-9808	-58,21
	<b>Turto iš viso:</b>	818054	-89678	-10,96	728376	127977	17,57	856353	-15420	-1,80	840933	137653	16,37	703280	-114774	-14,03

## UAB „NAUJASIS AUTORATAS“ 2005-2009 m. BALANSO HORIZONTALIOJI ANALIZĖ (NUOSAVYBĖ)

Eil. Nr	NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2005	pokytis 2005-2006	%	2006	pokytis 2006-2007	%	2007	pokytis 2007-2008	%	2008	pokytis 2008-2009	%	2009	pokytis 2005-2009	%
<b>C.</b>	<b>Nuosavas kapitalas</b>	49955	40968	82,01	90923	50677	55,74	141600	171952	121,44	-30352	-47905	157,83	-78257	-128212	256,65
<b>I.</b>	<b>Kapitalas</b>	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00
I.2.	Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)															
<b>II.</b>	<b>Perkainojimo rezervas (rezultatai)</b>															
<b>III.</b>	<b>Rezervai</b>				39955	39767	99,53	79722	36128	45,32	115850	-105850	-91,37	10000	10000	
<b>IV.</b>	<b>Nepaskirstytasis pelnas (nuostoliai)</b>	39955	1013	2,54	40968	10910	26,63	51878	208080	401,09	-156202	57945	-37,10	-98257	-138212	345,92
<b>D.</b>	<b>Dotacijos, subsidijos</b>							40000	82453	206,13	122453	-19684	-16,07	102769	102769	
<b>E.</b>	<b>Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai</b>	768099	-130646	-17,01	637453	49027	7,69	686480	62352	9,08	748832	-70064	-9,36	678768	-89331	-11,63
<b>I.</b>	<b>Po vienerių metų mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai</b>	0			0			0			0			0		
<b>II.</b>	<b>Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai</b>	768099	-130646	-17,01	637453	49027	7,69	686480	62352	9,08	748832	-70064	-9,36	678768	-89331	-11,63
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis															
II.2.	Finansinės skolos															
II.3.	Skolos tiekėjams	731927	-126579	-17,29	605348	38069	6,29	643417	69610	10,82	713027	-82992	-11,64	630035	-101892	-13,92
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai															
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai															
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	8435	3180	37,70	11615	1721	14,82	13336	1416	10,62	14752	-640	-4,34	14112	5677	67,30
II.8.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	27737	-7247	-26,13	20490	9237	45,08	29727	-8674	-29,18	21053	13568	64,45	34621	6884	24,82
	<b>Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso:</b>	818054	-89678	-10,96	728376	139704	19,18	868080	-27147	-3,13	840933	-137653	-16,37	703280	-114774	-14,03

**UAB „NAUJASIS AUTORATAS“ 2005-2009 m. PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITOS VERTIKALIOJI ANALIZĖ**

Eil.nr.	STRAIPSNIAI	2005		pokytis 2005- 2006	2006		pokytis 2006- 2007	2007		pokytis 2007- 2008	2008		pokytis 2008- 2009	2009		pokytis 2005- 2009
			%			%		%		%		%		%		
I.	PARDAVIMO PAJAMOS	1887749	100		2174656	100		2561037	100		2550627	100		1883191	100	
a	prekių pardavimo pajamos	1495782	79,24	0,85	1741668	80,09	2,79	2122502	82,88	0,96	2138395	83,84	-7,34	1440569	76,50	-2,74
b	suteiktų paslaugų pajamos	391967	20,76	-0,85	432988	19,91	-2,79	438535	17,12	-0,96	412232	16,16	7,34	442622	23,50	2,74
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA	1552596	82,25	-0,51	1777447	81,73	-1,57	2053166	80,17	0,28	2051923	80,45	-10,53	1316753	69,92	-12,32
a	parduotų prekių savikaina	1337817	70,87	-1,72	1503798	69,15	-0,63	1754850	68,52	-2,56	1682393	65,96	-14,46	969837	51,50	-19,37
b	suteiktų paslaugų savikaina	214779	11,38	1,21	273649	12,58	-0,94	298316	11,65	2,84	369530	14,49	3,93	346916	18,42	7,04
<b>III.</b>	<b>BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	335153	17,75	0,51	397209	18,27	1,57	507871	19,83	-0,28	498704	19,55	10,53	566438	30,08	12,32
IV.	VEIKLOS SĄNAUDOS	330147	17,49	1,23	407125	18,72	2,88	553160	21,60	7,45	740919	29,05	10,64	747465	39,69	22,20
IV.1	Pardavimo	59605	3,16	-0,10	66462	3,06	0,96	102911	4,02	1,47	139967	5,49	1,67	134751	7,16	4,00
IV.2	Bendrosios ir administracinės	270542	14,33	1,33	340663	15,67	1,92	450249	17,58	5,98	600952	23,56	8,97	612714	32,54	18,20
<b>V.</b>	<b>TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	5006	0,27	-0,72	-9916	-0,46	-1,31	-45289	-1,77	-7,73	-242215	-9,50	-0,12	-181027	-9,61	-9,88
VI.	KITA VEIKLA	24988	1,32	1,31	57350	2,64	1,46	105011	4,10	-0,73	86008	3,37	3,70	133119	7,07	5,75
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	0		0,01	129	0,01	-0,01	5	0,00	0,00	5	0,00	0,00	3	0,00	0,00
VII.1.	Pajamos	0		0,01	129	0,01	-0,01	5	0,00	0,00	5	0,00	0,00	3	0,00	0,00
VII.2.	Sąnaudos	0														0,00
<b>VIII.</b>	<b>IPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	29994	1,59	0,60	47563	2,19	0,14	59727	2,33	-8,46	-156202	-6,12	3,58	-47905	-2,54	-4,13
<b>XI.</b>	<b>PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ</b>	29994	1,59	0,60	47563	2,19	0,14	59727	2,33	-8,46	-156202	-6,12	3,58	-47905	-2,54	-4,13
XII.	PELNO MOKESTIS	4004	0,21	0,09	6594	0,30	0,00	7849	0,31	-0,31	0				0,00	-0,21
<b>XIII.</b>	<b>GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	25990	1,38	0,51	40969	1,88	0,14	51878	2,03	-8,15	-156202	-6,12	3,58	-47905	-2,54	-3,92



**UAB „NAUJASIS AUTORATAS“ 2005-2009 m. PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITOS HORIZONTALIOJI ANALIZĖ**

Eil.nr.	STRAIPSNIAI	2005	pokytis 2005- 2006	%	2006	pokytis 2006- 2007	%	2007	pokytis 2007- 2008	%	2008	pokytis 2008- 2009	%	2009	pokytis 2005- 2009	%
I.	PARDAVIMO PAJAMOS	1887749	286907	15,20	2174656	386381	17,77	2561037	-10410	-0,41	2550627	667436	-26,17	1883191	-4558	-0,24
a	prekių pardavimo pajamos	1495782	245886	16,44	1741668	380834	21,87	2122502	15893	0,75	2138395	697826	-32,63	1440569	-55213	-3,69
b	suteiktų paslaugų pajamos	391967	41021	10,47	432988	5547	1,28	438535	-26303	-6,00	412232	30390	7,37	442622	50655	12,92
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA	1552596	224851	14,48	1777447	275719	15,51	2053166	-1243	-0,06	2051923	735170	-35,83	1316753	-235843	-15,19
a	parduotų prekių savikaina	1337817	165981	12,41	1503798	251052	16,69	1754850	-72457	-4,13	1682393	712556	-42,35	969837	-367980	-27,51
b	suteiktų paslaugų savikaina	214779	58870	27,41	273649	24667	9,01	298316	71214	23,87	369530	-22614	-6,12	346916	132137	61,52
III.	<b>BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	335153	62056	18,52	397209	110662	27,86	507871	-9167	-1,80	498704	67734	13,58	566438	231285	69,01
IV.	VEIKLOS ŠAŪAUDOS	330147	76978	23,32	407125	146035	35,87	553160	187759	33,94	740919	6546	0,88	747465	417318	126,40
IV.1	Pardavimo	59605	6857	11,50	66462	36449	54,84	102911	37056	36,01	139967	-5216	-3,73	134751	75146	126,07
IV.2	Bendrosios ir administracinės	270542	70121	25,92	340663	109586	32,17	450249	150703	33,47	600952	11762	1,96	612714	342172	126,48
V.	<b>TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	5006	-14922	-298,08	-9916	-35373	-356,73	-45289	196926	434,82	-242215	61188	-25,26	-181027	-186033	-3716,20
VI.	KITA VEIKLA	24988	32362	129,51	57350	47661	83,11	105011	-19003	-18,10	86008	47111	54,78	133119	108131	432,73
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	0	129		129	-124	-96,12	5	0	0,00	5	-2	-40,00	3	3	
VII.1.	Pajamos	0	129		129	-124	-96,12	5	0	0,00	5	-2	-40,00	3	3	
VII.2.	Šaūaudos	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0	
VIII.	<b>ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	29994	17569	58,58	47563	12164	25,57	59727	215929	361,53	-156202	108297	-69,33	-47905	-77899	-259,72
XI.	<b>PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ</b>	29994	17569	58,58	47563	12164	25,57	59727	215929	361,53	-156202	108297	-69,33	-47905	-77899	-259,72
XII.	PELNO MOKESTIS	4004	2590	64,69	6594	1255	19,03	7849	-7849	100,00	0	0		-4004	-100,00	
XIII.	<b>GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	25990	14979	57,63	40969	10909	26,63	51878	208080	401,09	-156202	108297	-69,33	-47905	-73895	-284,32

## UAB „RATAS“ 2005-2009 m. BALANSO VERTIKALIOJI ANALIZĖ (TURTAS)

Eil. Nr.	TURTAS	2005	%	pokytis 2005-2006	2006	%	pokytis 2006-2007	2007	%	pokytis 2007-2008	2008	%	pokytis 2008-2009	2009	%	pokytis 2005-2009
<b>A.</b>	<b><i>Ilgalaikis turtas</i></b>	5978	5,54	1,63	11993	7,17	11,88	23872	19,05	9,80	62131	28,85	1,26	60488	30,11	24,57
<b>I.</b>	<b>Nematerialusis turtas</b>															
<b>II.</b>	<b>Materialusis turtas</b>	5978	5,54	1,63	11993	7,17	11,88	23872	19,05	9,80	62131	28,85	1,26	60488	30,11	24,57
<b>III.</b>	<b>Finansinis turtas</b>	0			0			0			0			0		
III.3.	Po vienerių metų gautinos sumos															
III.4.	Kitas finansinis turtas															
<b>IV.</b>	<b>Kitas ilgalaikis turtas</b>															
<b>B.</b>	<b><i>Trumpalaikis turtas</i></b>	101921	94,46	-1,63	155200	92,83	-11,88	101425	80,95	-9,80	153236	71,15	-1,26	140419	69,89	-24,57
<b>I.</b>	<b><i>Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys</i></b>	18925	17,54	54,10	119769	71,64	-37,25	43082	34,38	3,31	81187	37,70	-12,43	50773	25,27	7,73
I.1.	Atsargos	18925	17,54	54,10	119769	71,64	-37,25	43082	34,38	3,31	81187	37,70	-12,43	50773	25,27	7,73
I.1.1.	Žaliavos ir komplektavimo gaminiai															
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti	18925	17,54	54,10	119769	71,64	-37,25	43082	34,38	3,31	81187	37,70	-12,43	50773	25,27	7,73
I.2.	Išankstiniai apmokėjimai															
I.3.	Nebaigtos vykdyti sutartys															
<b>II.</b>	<b><i>Per vienerius metus gautinos sumos</i></b>	67863	62,89	-44,05	31507	18,84	21,97	51142	40,82	-10,20	65945	30,62	9,01	79629	39,63	-23,26
II.1.	Pirkėjų išiskolinimas	67863	62,89	-44,05	31507	18,84	21,97	51142	40,82	-10,20	65945	30,62	9,01	79629	39,63	-23,26
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos															
II.3.	Kitos gautinos sumos															
<b>III.</b>	<b>Kitas trumpalaikis turtas</b>		0,00	0,00		0,00	0,32	400	0,32	0,06	812	0,38	0,91	2583	1,29	1,29
<b>IV.</b>	<b>Pinigai ir pinigų ekvivalentai</b>	15133	14,03	-11,68	3924	2,35	3,08	6801	5,43	-2,97	5292	2,46	1,24	7434	3,70	-10,32
	<b>Turto iš viso:</b>	107899	100,00		167193	100,00		125297	100,00		215367	100,00		200907	100,00	

## UAB „RATAS“ 2005-2009 m. BALANSO VERTIKALIOJI ANALIZĖ (NUOSAVYBĖ)

Eil. Nr	NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2005	%	pokytis 2005-2006	2006	%	pokytis 2006-2007	2007	%	pokytis 2007-2008	2008	%	pokytis 2008-2009	2009	%	pokytis 2005-2009
<b>C.</b>	<b><i>Nuosavas kapitalas</i></b>	18384	17,04	11,64	47952	28,68	15,87	55821	44,55	-12,88	68219	31,68	-35,82	-8328	-4,15	-21,18
<b>I.</b>	<b>Kapitalas</b>	10000	9,27	-3,29	10000	5,98	2,00	10000	7,98	-3,34	10000	4,64	0,33	10000	4,98	-4,29
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	10000	9,27	-3,29	10000	5,98	2,00	10000	7,98	-3,34	10000	4,64	0,33	10000	4,98	-4,29
I.2.	Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)															
<b>II.</b>	<b>Perkainojimo rezervas (rezultatai)</b>															
<b>III.</b>	<b>Rezervai</b>				1500	0,90	0,30	1500	1,20	-0,50	1500	0,70	0,05	1500	0,75	0,75
<b>IV.</b>	<b>Nepaskirstytasis pelnas (nuostoliai)</b>	8384	7,77	14,03	36452	21,80	13,57	44321	35,37	-9,04	56719	26,34	-36,21	-19828	-9,87	-17,64
<b>D.</b>	<b><i>Dotacijos, subsidijos</i></b>	5000	4,63	-1,64	5000	2,99	0,34	4167	3,33	-2,02	2821	1,31	-0,16	2302	1,15	-3,49
<b>E.</b>	<b><i>Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai</i></b>	84515	78,33	-10,00	114241	68,33	-16,21	65309	52,12	14,89	144327	67,01	35,98	206933	103,00	24,67
<b>I.</b>	<b>Po vienerių metų mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai</b>	0			0			0			0			0		
<b>II.</b>	<b>Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai</b>	84515	78,33	-10,00	114241	68,33	-16,21	65309	52,12	14,89	144327	67,01	35,98	206933	103,00	24,67
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis															
II.2.	Finansinės skolos															
II.3.	Skolos tiekėjams	77986	72,28	-10,28	103662	62,00	-16,06	57569	45,95	16,24	133926	62,19	34,08	193404	96,27	23,99
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai															
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai															
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	5276	4,89	-0,28	7714	4,61	0,13	5944	4,74	-0,86	8357	3,88	0,73	9261	4,61	-0,28
II.8.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	1253	1,16	0,55	2865	1,71	-0,28	1796	1,43	-0,48	2044	0,95	1,18	4268	2,12	0,96
	<b>Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso:</b>	107899	100,00		167193	100,00		125297	100,00		215367	100,00		200907	100,00	

## UAB „RATAS“ 2005-2009 m. BALANSO HORIZONTALIOJI ANALIZĖ (TURTAS)

Eil. Nr.	TURTAS	2005	pokytis 2005-2006	%	2006	pokytis 2006-2007	%	2007	pokytis 2007-2008	%	2008	pokytis 2008-2009	%	2009	pokytis 2005-2009	%
<b>A.</b>	<b>Ilgalaikis turtas</b>	5978	6015	100,62	11993	11879	99,05	23872	38259	160,27	62131	-1643	-2,64	60488	54510	911,84
<b>I.</b>	<b>Nematerialusis turtas</b>															
<b>II.</b>	<b>Materialusis turtas</b>	5978	6015	100,62	11993	11879	99,05	23872	38259	160,27	62131	-1643	-2,64	60488	54510	911,84
<b>III.</b>	<b>Finansinis turtas</b>	0			0			0			0			0		
III.3.	Po vienerių metų gautinos sumos															
III.4.	Kitas finansinis turtas															
<b>IV.</b>	<b>Kitas ilgalaikis turtas</b>															
<b>B.</b>	<b>Trumpalaikis turtas</b>	101921	53279	52,27	155200	-53775	-34,65	101425	51811	51,08	153236	-12817	-8,36	140419	38498	37,77
<b>I.</b>	<b>Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys</b>	18925	100844	532,86	119769	-76687	-64,03	43082	38105	88,45	81187	-30414	-37,46	50773	31848	168,29
I.1.	Atsargos	18925	100844	532,86	119769	-76687	-64,03	43082	38105	88,45	81187	-30414	-37,46	50773	31848	168,29
I.1.1.	Žaliavos ir komplektavimo gaminiai															
I.1.4.	Pirktos prekės, skirtos perparduoti	18925	100844	532,86	119769	-76687	-64,03	43082	38105	88,45	81187	-30414	-37,46	50773	31848	168,29
I.2.	Išankstiniai apmokėjimai															
I.3.	Nebaigtos vykdyti sutartys															
<b>II.</b>	<b>Per vienerius metus gautinos sumos</b>	67863	-36356	-53,57	31507	19635	62,32	51142	14803	28,94	65945	13684	20,75	79629	11766	17,34
II.1.	Pirkėjų įsiskolinimas	67863	-36356	-53,57	31507	19635	62,32	51142	14803	28,94	65945	13684	20,75	79629	11766	17,34
II.2.	Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos															
II.3.	Kitos gautinos sumos															
<b>III.</b>	<b>Kitas trumpalaikis turtas</b>		0			400		400	412	103,00	812	1771	218,10	2583	2583	
<b>IV.</b>	<b>Pinigai ir pinigų ekvivalentai</b>	15133	-11209	-74,07	3924	2877	73,32	6801	-1509	-22,19	5292	2142	40,48	7434	-7699	-50,88
	<b>Turto iš viso:</b>	107899	59294	54,95	167193	-41896	-25,06	125297	90070	71,89	215367	-14460	-6,71	200907	93008	86,20

## UAB „RATAS“ 2005-2009 m. BALANSO HORIZONTALIOJI ANALIZĖ (NUOSAVYBĖ)

Eil. Nr	NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2005	pokytis 2005-2006	%	2006	pokytis 2006-2007	%	2007	pokytis 2007-2008	%	2008	pokytis 2008-2009	%	2009	pokytis 2005-2009	%
<b>C.</b>	<b>Nuosavas kapitalas</b>	18384	29568	160,84	47952	7869	16,41	55821	12398	22,21	68219	-76547	112,21	-8328	-26712	145,30
<b>I.</b>	<b>Kapitalas</b>	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00
I.1.	Įstatinis (pasirašytasis)	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000	0	0,00
I.2.	Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)															
<b>II.</b>	<b>Perkainojimo rezervas (rezultatai)</b>															
<b>III.</b>	<b>Rezervai</b>				1500	0	0,00	1500	0	0,00	1500	0	0,00	1500	1500	
<b>IV.</b>	<b>Nepaskirstytasis pelnas (nuostoliai)</b>	8384	28068	334,78	36452	7869	21,59	44321	12398	27,97	56719	-76547	134,96	-19828	-28212	336,50
<b>D.</b>	<b>Dotacijos, subsidijos</b>	5000	0	0,00	5000	-833	-16,66	4167	-1346	-32,30	2821	-519	-18,40	2302	-2698	-53,96
<b>E.</b>	<b>Mokėtinų sumų ir įsipareigojimų</b>	84515	29726	35,17	114241	-48932	-42,83	65309	79018	120,99	144327	62606	43,38	206933	122418	144,85
<b>I.</b>	<b>Po vienerių metų mokėtinų sumų ir ilgalaikiai įsipareigojimai</b>	0			0			0			0			0		
<b>II.</b>	<b>Per vienerius metus mokėtinų sumų ir trumpalaikiai įsipareigojimai</b>	84515	29726	35,17	114241	-48932	-42,83	65309	79018	120,99	144327	62606	43,38	206933	122418	144,85
II.1.	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis															
II.2.	Finansinės skolos															
II.3.	Skolos tiekėjams	77986	25676	32,92	103662	-46093	-44,46	57569	76357	132,64	133926	59478	44,41	193404	115418	148,00
II.4.	Gauti išankstiniai apmokėjimai															
II.5.	Pelno mokesčio įsipareigojimai															
II.6.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	5276	2438	46,21	7714	-1770	-22,95	5944	2413	40,60	8357	904	10,82	9261	3985	75,53
II.8.	Kitos mokėtinų sumų ir trumpalaikiai įsipareigojimai	1253	1612	128,65	2865	-1069	-37,31	1796	248	13,81	2044	2224	108,81	4268	3015	240,62
	<b>Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso:</b>	107899	59294	54,95	167193	-41896	-25,06	125297	90070	71,89	215367	-14460	-6,71	200907	93008	86,20

**UAB „RATAS“ 2005-2009 m. PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITOS VERTIKALIOJI ANALIZĖ**

Eil.nr.	STRAIPSNIAI	2005	%	pokytis 2005- 2006	2006	%	pokytis 2006- 2007	2007	%	pokytis 2007- 2008	2008	%	pokytis 2008- 2009	2009	%	pokytis 2005- 2009
I.	PARDAVIMO PAJAMOS	466424	100		674446	100		746860	100		733365	100		648844	100	
a	prekių pardavimo pajamos	249958	53,59	17,59	480056	71,18	-0,54	527596	70,64	1,90	532017	72,54	-0,38	468210	72,16	18,57
b	suteiktų paslaugų pajamos	216466	46,41	-17,59	194390	28,82	0,54	219264	29,36	-1,90	201348	27,46	0,38	180634	27,84	-18,57
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA	327450	70,20	1,46	483335	71,66	1,51	546525	73,18	-1,66	524501	71,52	2,97	483332	74,49	4,29
a	parduotų prekių savikaina	200951	43,08	12,47	374707	55,56	-1,14	406428	54,42	0,27	401079	54,69	1,91	367229	56,60	13,51
b	suteiktų paslaugų savikaina	126499	27,12	-11,01	108628	16,11	2,65	140097	18,76	-1,93	123422	16,83	1,06	116103	17,89	-9,23
III.	<b>BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	138974	29,80	-1,46	191111	28,34	-1,51	200335	26,82	1,66	208864	28,48	-2,97	165512	25,51	-4,29
IV.	VEIKLOS SĄNAUDOS	128473	27,54	-4,54	155171	23,01	2,33	189231	25,34	1,04	193419	26,37	10,83	241425	37,21	9,66
IV.1	Pardavimo	15622	3,35	1,54	32997	4,89	0,99	43926	5,88	1,62	55027	7,50	-0,16	47652	7,34	3,99
IV.2	Bendrosios ir administracinės	112851	24,19	-6,08	122174	18,11	1,34	145305	19,46	-0,58	138392	18,87	10,99	193773	29,86	5,67
V.	<b>TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	10501	2,25	3,08	35940	5,33	-3,84	11104	1,49	0,62	15445	2,11	-13,81	-75913	-11,70	-13,95
VI.	KITA VEIKLA															
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	-646	-0,14	0,10	-289	-0,04	-0,08	-933	-0,12	0,01	-809	-0,11	0,01	-634	-0,10	0,04
VII.1.	Pajamos	5	0,00	0,00	5	0,00	0,00	3	0,00	0,00	4	0,00	0,00	5	0,00	0,00
VII.2.	Sąnaudos	651	0,14	-0,10	294	0,04	0,08	936	0,13	-0,01	813	0,11	-0,01	639	0,10	-0,04
VIII.	<b>ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	9855	2,11	3,17	35651	5,29	-3,92	10171	1,36	0,63	14636	2,00	-13,79	-76547	-11,80	-13,91
XI.	<b>PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ</b>	9855	2,11	3,17	35651	5,29	-3,92	10171	1,36	0,63	14636	2,00	-13,79	-76547	-11,80	-13,91
XII.	PELNO MOKESTIS	1471	0,32	0,58	6034	0,89	-0,59	2302	0,31	-0,01	2214	0,30	-0,30	0	0,00	-0,32
XIII.	<b>GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	8384	1,80	2,59	29617	4,39	-3,34	7869	1,05	0,64	12422	1,69	-13,49	-76547	-11,80	-13,59

**UAB „RATAS“ 2005-2009 m. PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITOS HORIZONTALIOJI ANALIZĖ**

Eil.nr.	STRAIPSNIAI	2005	pokytis 2005- 2006	%	2006	pokytis 2006- 2007	%	2007	pokytis 2007- 2008	%	2008	pokytis 2008- 2009	%	2009	pokytis 2005- 2009	%
I.	PARDAVIMO PAJAMOS	466424	208022	44,60	674446	72414	10,74	746860	-13495	-1,81	733365	-84521	-11,53	648844	182420	39,11
a	prekių pardavimo pajamos	249958	230098	92,05	480056	47540	9,90	527596	4421	0,84	532017	-63807	-11,99	468210	218252	87,32
b	suteiktų paslaugų pajamos	216466	-22076	-10,20	194390	24874	12,80	219264	-17916	-8,17	201348	-20714	-10,29	180634	-35832	-16,55
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA	327450	155885	47,61	483335	63190	13,07	546525	-22024	-4,03	524501	-41169	-7,85	483332	155882	47,60
a	parduotų prekių savikaina	200951	173756	86,47	374707	31721	8,47	406428	-5349	-1,32	401079	-33850	-8,44	367229	166278	82,75
b	suteiktų paslaugų savikaina	126499	-17871	-14,13	108628	31469	28,97	140097	-16675	-11,90	123422	-7319	-5,93	116103	-10396	-8,22
III.	<b>BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	138974	52137	37,52	191111	9224	4,83	200335	8529	4,26	208864	-43352	-20,76	165512	26538	19,10
IV.	VEIKLOS SĄNAUDOS	128473	26698	20,78	155171	34060	21,95	189231	4188	2,21	193419	48006	24,82	241425	112952	87,92
IV.1	Pardavimo	15622	17375	111,22	32997	10929	33,12	43926	11101	25,27	55027	-7375	-13,40	47652	32030	205,03
IV.2	Bendrosios ir administracinės	112851	9323	8,26	122174	23131	18,93	145305	-6913	-4,76	138392	55381	40,02	193773	80922	71,71
V.	<b>TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	10501	25439	242,25	35940	-24836	-69,10	11104	4341	39,09	15445	-91358	-591,51	-75913	-86414	-822,91
VI.	KITA VEIKLA															
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	-646	357	-55,26	-289	-644	222,84	-933	124	-13,29	-809	175	-21,63	-634	12	-1,86
VII.1.	Pajamos	5	0	0,00	5	-2	-40,00	3	1	33,33	4	1	25,00	5	0	0,00
VII.2.	Sąnaudos	651	-357	-54,84	294	642	218,37	936	-123	-13,14	813	-174	-21,40	639	-12	-1,84
VIII.	<b>IPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	9855	25796	261,76	35651	-25480	-71,47	10171	4465	43,90	14636	-91183	-623,00	-76547	-86402	-876,73
XI.	<b>PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ</b>	9855	25796	261,76	35651	-25480	-71,47	10171	4465	43,90	14636	-91183	-623,00	-76547	-86402	-876,73
XII.	PELNO MOKESTIS	1471	4563	310,20	6034	-3732	-61,85	2302	-88	-3,82	2214	-2214	-100,00	0	-1471	-100,00
XIII.	<b>GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)</b>	8384	21233	253,26	29617	-21748	-73,43	7869	4553	57,86	12422	-88969	-716,22	-76547	-84931	-1013,01

**UAB „NAUJASIS AUTORATAS“, UAB „RATAS“ IR AUTOPASLAUGŲ ŠAKOS  
2005-2009 m. PELNINGUMO RODIKLIAI**

	<b>Pavadinimas</b>	<b>Formulė</b>	<b>2005</b>	<b>2006</b>	<b>2007</b>	<b>2008</b>	<b>2009</b>
<b>Bendrasis pardavimų pelningumas, %</b>	UAB „Naujasis autoratas“	Bendrasis pelnas/ Pardavimai	17,8	18,3	19,8	19,6	30,1
	UAB „Ratas“		29,8	28,3	26,8	28,5	25,5
	Autopaslaugų šaka		27,4	27,3	27,6	27,4	*
<b>Bendrasis prekių pardavimo krypties pelningumas, %</b>	UAB „Naujasis autoratas“	Bendrasis pelnas/ Prekių pardavimai	10,6	13,7	17,3	21,3	32,7
	UAB „Ratas“		19,6	21,9	23,0	24,6	21,6
	Autopaslaugų šaka (prekių pardavimas)		27,4	27,3	27,6	27,4	*
<b>Bendrasis autoserviso paslaugų teikimo krypties pelningumas, %</b>	UAB „Naujasis autoratas“	Bendrasis pelnas/ Paslaugų pardavimai	45,2	36,8	32,0	10,4	21,6
	UAB „Ratas“		41,6	44,1	36,1	38,7	35,7
	Autopaslaugų šaka (paslaugų pardavimas)		34,4	35,1	45,3	39,0	*
<b>Tipinės veiklos pelningumas, %</b>	UAB „Naujasis autoratas“	Veiklos pelnas/ Pardavimai	0,3	-0,5	-1,8	-9,5	-9,6
	UAB „Ratas“		2,3	5,3	1,5	2,1	-11,7
	Autopaslaugų šaka		3,5	4,4	4,6	2,8	*
<b>Įprastinės veiklos pelningumas, %</b>	UAB „Naujasis autoratas“	Įprastinės veiklos pelnas/ Pardavimai	1,6	2,2	2,3	-6,1	-2,5
	UAB „Ratas“		2,1	5,3	1,4	2,0	-11,8
	Autopaslaugų šaka		3,7	4,4	4,6	2,4	*
<b>Grynasis pelningumas, %</b>	UAB „Naujasis autoratas“	Grynasis pelnas/ Pardavimai	1,4	1,9	2,0	-6,1	-2,5
	UAB „Ratas“		1,8	4,4	1,1	1,7	-11,8
	Autopaslaugų šaka		3,2	3,6	3,9	2,0	*
<b>Turto pelningumas, %</b>	UAB „Naujasis autoratas“	Grynasis pelnas/ Turtas iš viso	3,2	5,6	6,1	-18,6	-6,8
	UAB „Ratas“		7,8	17,7	6,3	5,8	-38,1
	Autopaslaugų šaka		4,6	5,5	6,1	3,4	*
<b>Ilgalaikio turto pelningumas, %</b>	UAB „Naujasis autoratas“	Grynasis pelnas/ Ilgalaikis turtas	16,3	26,8	16,8	-29,5	-10,0
	UAB „Ratas“		140,2	247,0	33,0	20,0	-126,5
	Autopaslaugų šaka		17,7	22,6	19,8	10,2	*
<b>Trumpalaikio turto pelningumas, %</b>	UAB „Naujasis autoratas“	Grynasis pelnas/ Trumpalaikis turtas	3,9	7,1	9,5	-50,1	-21,6
	UAB „Ratas“		8,2	19,1	7,8	8,1	-54,5
	Autopaslaugų šaka		7,0	8,2	10,0	5,1	*
<b>Nuosavybės pelningumas, %</b>	UAB „Naujasis autoratas“	Grynasis pelnas/ Nuosavas kapitalas	52,0	45,1	36,6	-514,6	-61,2
	UAB „Ratas“		45,6	61,8	14,1	18,2	-919,2
	Autopaslaugų šaka		10,1	14,7	16,6	8,7	*

\* - nėra duomenų



**UAB „NAUJASIS AUTORATAS“ 2005-2009 m. BENDROJO PARDAVIMŲ  
PELNINGUMO ANALIZĖ, REMIANTIS GRANDINIŲ PAKEITIMŲ METODU**

Metai	Veiksnių pasikeitimo įtaka	Sprendimas		UAB „Naujasis autoratas“ apskaičiuotos rodiklių reikšmės	
2005-2006	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2174656-1552596}{2174656}$	$\frac{1887749-1552596}{1887749}$	x 100	10,8
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2174656-1777447}{2174656}$	$\frac{2174656-1552596}{2174656}$	x 100	-10,3
2006-2007	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2561037-1777447}{2561037}$	$\frac{2174656-1777447}{2174656}$	x 100	12,3
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2561037-2053166}{2561037}$	$\frac{2561037-1777447}{2561037}$	x 100	-10,8
2007-2008	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2550627-2053166}{2550627}$	$\frac{2561037-2053166}{2561037}$	x 100	-0,3
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2550627-2051923}{2550627}$	$\frac{2550627-2053166}{2550627}$	x 100	0,1
2008-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{1883191-2051923}{1883191}$	$\frac{2550627-2051923}{2550627}$	x 100	-10,6
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	$\frac{1883191-1316753}{1883191}$	$\frac{1883191-2051923}{1883191}$	x 100	21,1
2005-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{1883191-1552596}{1883191}$	$\frac{1887749-1552596}{1887749}$	x 100	-0,2
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	$\frac{1883191-1316753}{1883191}$	$\frac{1883191-1552596}{1883191}$	x 100	12,5

**UAB „NAUJASIS AUTORATAS“ 2005-2009 m. TIPINĖS VEIKLOS PELNINGUMO  
ANALIZĖ, REMIANTIS GRANDINIŲ PAKEITIMŲ METODU**

Metai	Veiksnių pasikeitimo įtaka	Sprendimas		UAB „Naujasis autoratas“ apskaičiuotos rodiklių reikšmės	
2005-2006	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2174656-330147}{2174656}$	$\frac{1887749-330147}{1887749}$	x 100	2,3
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2174656-407125}{2174656}$	$\frac{2174656-330147}{2174656}$	x 100	-3,5
2006-2007	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2561037-407125}{2561037}$	$\frac{2174656-407125}{2174656}$	x 100	2,8
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2561037-553160}{2561037}$	$\frac{2561037-407125}{2561037}$	x 100	-5,7
2007-2008	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2550627-553160}{2550627}$	$\frac{2561037-553160}{2561037}$	x 100	-0,1
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{2550627-740919}{2550627}$	$\frac{2550627-553160}{2550627}$	x 100	-7,3
2008-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{1883191-740919}{1883191}$	$\frac{2550627-740919}{2550627}$	x 100	-10,3
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{1883191-747465}{1883191}$	$\frac{1883191-740919}{1883191}$	x 100	-0,4
2005-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{1883191-330147}{1883191}$	$\frac{1887749-330147}{1887749}$	x 100	-0,04
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{1883191-747465}{1883191}$	$\frac{1883191-330147}{1883191}$	x 100	-22,2

**UAB „RATAS“ 2005-2009 m. BENDROJO PARDAVIMŲ PELNINGUMO ANALIZĖ,  
REMIANTIS GRANDININIŲ PAKEITIMŲ METODU**

Metai	Veiksnių pasikeitimo įtaka	Sprendimas		UAB „Ratas“ apskaičiuotos rodiklių reikšmės	
2005-2006	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{674446-327450}{674446}$	$\frac{466424-327450}{466424}$	x 100	21,6
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	$\frac{674446-483335}{674446}$	$\frac{674446-327450}{674446}$	x 100	-23,1
2006-2007	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{746860-483335}{746860}$	$\frac{674446-483335}{674446}$	x 100	7,0
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	$\frac{746860-546525}{746860}$	$\frac{746860-483335}{746860}$	x 100	-8,5
2007-2008	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{733365-546525}{733365}$	$\frac{746860-546525}{746860}$	x 100	-1,3
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	$\frac{733365-524501}{733365}$	$\frac{733365-546525}{733365}$	x 100	3,0
2008-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{648844-524501}{648844}$	$\frac{733365-524501}{733365}$	x 100	-9,3
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	$\frac{648844-483332}{648844}$	$\frac{648844-524501}{648844}$	x 100	6,3
2005-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{648844-327450}{648844}$	$\frac{466424-327450}{466424}$	x 100	19,7
	Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka, %	$\frac{648844-483332}{648844}$	$\frac{648844-327450}{648844}$	x 100	-24,0

**UAB „RATAS“ 2005-2009 m. TIPINĖS VEIKLOS PELNINGUMO ANALIZĖ, REMIANTIS  
GRANDININIŲ PAKEITIMŲ METODU**

Metai	Veiksnių pasikeitimo įtaka	Sprendimas		UAB „Ratas“ apskaičiuotos rodiklių reikšmės	
2005-2006	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{674446-128473}{674446}$	$\frac{466424-128473}{466424}$	x 100	8,5
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{674446-155171}{674446}$	$\frac{674446-128473}{674446}$	x 100	-4,0
2006-2007	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{746860-155171}{746860}$	$\frac{674446-155171}{674446}$	x 100	2,2
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{746860-189231}{746860}$	$\frac{746860-155171}{746860}$	x 100	-4,5
2007-2008	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{733365-189231}{733365}$	$\frac{746860-189231}{746860}$	x 100	-0,5
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{733365-193419}{733365}$	$\frac{733365-189231}{733365}$	x 100	-0,6
2008-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{648844-193419}{648844}$	$\frac{733365-193419}{733365}$	x 100	-3,4
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{648844-241425}{648844}$	$\frac{648844-193419}{648844}$	x 100	-7,4
2005-2009	Pardavimo pajamų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{648844-128473}{648844}$	$\frac{466424-128473}{466424}$	x 100	7,7
	Veiklos sąnaudų pasikeitimo įtaka, %	$\frac{648844-241425}{648844}$	$\frac{648844-128473}{648844}$	x 100	-17,4

**UAB „NAUJASIS AUTORATAS“, UAB „RATAS“ 2005-2009 m. BANKROTO TIKIMYBĖS  
ANALIZĖ, REMIANTIS ĮVAIRIAIS MODELIAIS**

**Bankroto diagnostika pagal Altmaną (Z, klasikinis modelis)**

$$Z = 1,2 X_1 + 1,4 X_2 + 3,3 X_3 + 0,6 X_4 + 0,99 X_5$$

Pavadinimas	Metai	Tikimybė	Z reikšmė	1,2 X <sub>1</sub> (DK/T)	1,4 X <sub>2</sub> (GP/T)	3,3 X <sub>3</sub> (P(prieš apmok.)/T)	0,6 X <sub>4</sub> (NK/SkK)	0,99 X <sub>5</sub> (Pard/T)
UAB „Naujasis autoratas“	2005	didelė	<b>2,32</b>	-0,16	0,04	0,12	0,04	2,28
	2006	maža	<b>3,24</b>	-0,10	0,08	0,21	0,09	2,96
	2007	maža	<b>3,21</b>	-0,19	0,09	0,23	0,12	2,96
	2008	l. didelė	<b>1,49</b>	-0,62	-0,26	-0,61	-0,02	3,00
	2009	l. didelė	<b>1,48</b>	-0,78	-0,10	-0,22	-0,07	2,65
UAB „Ratas“	2005	l. maža	<b>5,01</b>	0,19	0,11	0,30	0,13	4,28
	2006	l. maža	<b>5,47</b>	0,29	0,24	0,70	0,25	3,99
	2007	l. maža	<b>7,12</b>	0,35	0,09	0,27	0,51	5,90
	2008	l. maža	<b>4,00</b>	0,05	0,08	0,22	0,28	3,37
	2009	l. didelė	<b>0,99</b>	-0,40	-0,53	-1,26	-0,02	3,20

**Bankroto diagnostika pagal Altmaną (Z\*, modelis firmoms, kurių akcijomis neprekiuojama rinkoje)**

$$Z^* = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,420X_4 + 0,995X_5$$

Pavadinimas	Metai	Tikimybė	Z reikšmė	0,717 X <sub>1</sub> (DK/T)	0,847 X <sub>2</sub> (Pard/T)	3,107 X <sub>3</sub> (P(prieš apmok.)/T)	0,420 X <sub>4</sub> (NK/SkK)	0,995 X <sub>5</sub> (Nepask.P/ T)
UAB „Naujasis autoratas“	2005	didelė	<b>2,04</b>	-0,10	1,95	0,11	0,03	0,05
	2006	galima	<b>2,83</b>	-0,06	2,53	0,20	0,06	0,10
	2007	galima	<b>2,88</b>	-0,12	2,53	0,22	0,09	0,16
	2008	l. didelė	<b>1,41</b>	-0,37	2,57	-0,58	-0,02	-0,19
	2009	l. didelė	<b>1,40</b>	-0,47	2,27	-0,21	-0,05	-0,14
UAB „Ratas“	2005	l. maža	<b>4,27</b>	0,16	3,66	0,28	0,09	0,08
	2006	l. maža	<b>4,66</b>	0,18	3,42	0,66	0,18	0,22
	2007	l. maža	<b>6,22</b>	0,21	5,05	0,25	0,36	0,35
	2008	maža	<b>3,58</b>	0,03	2,88	0,21	0,20	0,26
	2009	l. didelė	<b>1,20</b>	-0,24	2,74	-1,18	-0,02	-0,10

**Bankroto diagnostika pagal Altmaną (Z\*\*, modelis paslaugų veiklos įmonėms)**

$$Z^{**} = 6,56X_1 + 3,26X_2 + 6,72 X_3 + 1,05X_4$$

Pavadinimas	Metai	Tikimybė	Z reikšmė	6,56 X <sub>1</sub> (DK/T)	3,26 X <sub>2</sub> (Nepask.P/T)	6,72 X <sub>3</sub> (P(prieš apmok.)/T)	1,05 X <sub>4</sub> (NK/SkK)
UAB „Naujasis autoratas“	2005	l. didelė	<b>-0,39</b>	-0,87	0,16	0,25	0,07
	2006	l. didelė	<b>0,21</b>	-0,56	0,18	0,44	0,15
	2007	l. didelė	<b>-0,17</b>	-1,06	0,20	0,47	0,22
	2008	l. didelė	<b>-4,73</b>	-3,40	-0,04	-1,25	-0,04
	2009	l. didelė	<b>-5,30</b>	-4,26	-0,46	-0,46	-0,12
UAB „Ratas“	2005	galima	<b>2,15</b>	1,06	0,25	0,61	0,23
	2006	l. maža	<b>4,19</b>	1,61	0,71	1,43	0,44
	2007	l. maža	<b>4,48</b>	1,89	1,15	0,54	0,90
	2008	galima	<b>2,09</b>	0,27	0,86	0,46	0,50
	2009	l. didelė	<b>-5,09</b>	-2,17	-0,32	-2,56	-0,04

**Bankroto diagnostika pagal Tafler ir Tisshaw**

$$Z = 0,53K_1 + 0,13K_2 + 0,18K_3 + 0,16K_4$$

Pavadinimas	Metai	Tikimybė	Z reikšmė	0,53 X <sub>1</sub> (P(prieš apmok.)/Tl)	0,13 X <sub>2</sub> (Tr. T/Isip.)	0,18 X <sub>3</sub> (Tl/T)	0,16 X <sub>4</sub> (Ats-Tl/ Veikl.sąn)
UAB „Naujasis autoratas“	2005	didelė	<b>0,20</b>	0,02	0,11	0,17	-0,10
	2006	didelė	<b>0,23</b>	0,04	0,12	0,16	-0,09
	2007	didelė	<b>0,22</b>	0,07	0,10	0,17	-0,12
	2008	didelė	<b>0,22</b>	-0,11	0,05	0,19	-0,13
	2009	didelė	<b>0,08</b>	-0,04	0,07	0,17	-0,12
UAB „Ratas“	2005	didelė	<b>0,28</b>	0,06	0,16	0,14	-0,08
	2006	galima	<b>0,48</b>	0,17	0,18	0,12	0,01
	2007	galima	<b>0,35</b>	0,08	0,20	0,09	-0,02
	2008	didelė	<b>0,26</b>	0,05	0,14	0,12	-0,05
	2009	l. didelė	<b>-0,02</b>	-0,20	0,09	0,19	-0,10

**Bankroto diagnostika pagal Springate**

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D$$

Pavadinimas	Metai	Tikimybė	Z reikšmė	1,03A (DK/T)	3,07B (P(prieš apmok.)/T)	0,66C (P(prieš apmok.)/Tl)	0,4D (Pard/T)
UAB „Naujasis autoratas“	2005	galima	<b>0,92</b>	-0,14	0,11	0,03	0,92
	2006	maža	<b>1,35</b>	-0,09	0,20	0,05	1,19
	2007	maža	<b>1,30</b>	-0,17	0,21	0,06	1,20
	2008	didelė	<b>0,45</b>	-0,53	-0,57	-0,14	1,69
	2009	didelė	<b>0,85</b>	-0,67	-0,21	-0,05	1,75
UAB „Ratas“	2005	l. maža	<b>2,26</b>	0,17	0,28	0,08	1,73
	2006	l. maža	<b>2,72</b>	0,25	0,65	0,21	1,61
	2007	l. maža	<b>3,03</b>	0,30	0,25	0,10	2,38
	2008	galima	<b>1,68</b>	0,04	0,21	0,07	1,36
	2009	l. didelė	<b>-0,46</b>	-0,34	-1,17	-0,24	1,29

**Bankroto diagnostika pagal Blanką (sunkiai realizuotinių aktyvų modelis)**

$$NA + A_M < K_N$$

$$NA + A_M < K_N + B_{IK}$$

$$NA + A_M < K_N + B_{IK} + B_{TK}$$

$$NA + A_M > K_N + B_{IK} + B_{TK}$$

Pavadinimas	Metai	Tikimybė	NA (IT)		A <sub>M</sub> (Ats)		K <sub>N</sub> (NK)		B <sub>TK</sub> (Tl)
UAB „Naujasis autoratas“	2005	didelė	158992	+	570143	<	49955	+	768099
	2006	didelė	152909	+	413445	<	90923	+	637453
	2007	didelė	308015	+	265904	<	141600	+	686480
	2008	didelė	528946	+	136396	<	-30352	+	748832
	2009	didelė	481083	+	103787	<	-78257	+	678768
UAB „Ratas“	2005	didelė	5978	+	18925	<	18384	+	84515
	2006	didelė	11993	+	119769	<	47952	+	114241
	2007	l. didelė	23872	+	443082	>	55821	+	65309
	2008	l. didelė	62131	+	81187	>	68219	+	144327
	2009	l. didelė	60488	+	50773	>	-8328	+	206933

**UAB „NAUJASIS AUTORATAS“ PELNĄ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ PROGNOZĖ  
2010-2011 m., REMIANTIS ĮVAIRIAIS METODAIS**

Prognozė pagal eksponentinį eilutės išlyginimo metodą

Metai	Pardavimo pajamos, Lt	$e_1$ , kai $w = 0,8$	Paklaida	$e_1$ , kai $w = 0,5$	Paklaida
2005	1887749	1887749	-	1887749	-
2006	2174656	$0,8 \times 2174656 + (1-0,8) \times 1887749 = 2117275$	57381	$0,5 \times 2174656 + (1-0,5) \times 1887749 = 2031203$	143453
2007	2561037	$0,8 \times 2561037 + (1-0,8) \times 2117275 = 2472285$	88752	$0,5 \times 2561037 + (1-0,5) \times 2031203 = 2296120$	264917
2008	2550627	$0,8 \times 2550627 + (1-0,8) \times 2472285 = 2534959$	15668	$0,5 \times 2550627 + (1-0,5) \times 2296120 = 2423373$	127254
2009	1883191	$0,8 \times 1883191 + (1-0,8) \times 2534959 = 2013545$	-130354	$0,5 \times 1883191 + (1-0,5) \times 2423373 = 2153282$	-270091
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>2013545*</b>	31747	<b>2153282*</b>	265533
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>	<b>2045292*</b>			

Metai	Pardavimo savikaina, Lt	$e_1$ , kai $w = 0,8$	Paklaida	$e_1$ , kai $w = 0,5$	Paklaida
2005	1552596	1552596	-	1552596	-
2006	1777447	$0,8 \times 1777447 + (1-0,8) \times 1552596 = 1732477$	44970	$0,5 \times 1777447 + (1-0,5) \times 1552596 = 1665022$	112425
2007	2053166	$0,8 \times 2053166 + (1-0,8) \times 1732477 = 1989028$	64138	$0,5 \times 2053166 + (1-0,5) \times 1665022 = 1859094$	194072
2008	2051923	$0,8 \times 2051923 + (1-0,8) \times 1989028 = 2039344$	12579	$0,5 \times 2051923 + (1-0,5) \times 1859094 = 1955508$	96415
2009	1316753	$0,8 \times 1316753 + (1-0,8) \times 2039344 = 1461271$	-144518	$0,5 \times 1316753 + (1-0,5) \times 1955508 = 1636131$	-319378
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>1461271*</b>	-22831	<b>1636131*</b>	83534
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>	<b>1438440*</b>			

Metai	Veiklos sąnaudos, Lt	$e_1$ , kai $w = 0,8$	Paklaida	$e_1$ , kai $w = 0,5$	Paklaida
2005	335153	335153	-	335153	-
2006	397209	$0,8 \times 397209 + (1-0,8) \times 335153 = 384798$	12411	$0,5 \times 397209 + (1-0,5) \times 335153 = 366181$	31028
2007	507871	$0,8 \times 507871 + (1-0,8) \times 384798 = 483256$	24615	$0,5 \times 507871 + (1-0,5) \times 366181 = 620017$	-112145
2008	498704	$0,8 \times 498704 + (1-0,8) \times 483256 = 495614$	3090	$0,5 \times 498704 + (1-0,5) \times 620017 = 559360$	-60656
2009	566438	$0,8 \times 566438 + (1-0,8) \times 495614 = 552273$	14165	$0,5 \times 566438 + (1-0,5) \times 559360 = 562899$	3539
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>552273*</b>	54281	<b>562899*</b>	-138234
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>	<b>606554*</b>			

Metai	Kitos veiklos pajamos, Lt	$e_1$ , kai $w = 0,8$	Paklaida	$e_1$ , kai $w = 0,5$	Paklaida
2005	24988	24988	-	24988	-
2006	57350	$0,8 \times 57350 + (1-0,8) \times 24988 = 50878$	6472	$0,5 \times 57350 + (1-0,5) \times 24988 = 41169$	16181
2007	105011	$0,8 \times 105011 + (1-0,8) \times 50878 = 94184$	10827	$0,5 \times 105011 + (1-0,5) \times 41169 = 73090$	31921
2008	86008	$0,8 \times 86008 + (1-0,8) \times 94184 = 87643$	-1635	$0,5 \times 86008 + (1-0,5) \times 73090 = 79549$	6459
2009	133119	$0,8 \times 133119 + (1-0,8) \times 87643 = 124024$	9095	$0,5 \times 133119 + (1-0,5) \times 79549 = 106334$	26785
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>124024*</b>	24759	<b>106334*</b>	81346
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>	<b>148783*</b>			

Prognozė slenkančio vidurkio metodu

Metai	Pardavimo pajamos, Lt	n = 2	paklaida	n = 3	paklaida
2005	1887749	-	-	-	-
2006	2174656	-	-	-	-
2007	2561037	2031203	529835	-	-
2008	2550627	2367847	182781	2207814	342813
2009	1883191	2555832	-672641	2428773	-545582
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>2216909*</b>	39974	<b>2331618*</b>	-202769
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>	<b>2256883*</b>			

Metai	Pardavimo savikaina, Lt	n = 2	paklaida	n = 3	paklaida
2005	1552596	-	-	-	-
2006	1777447	-	-	-	-
2007	2053166	1665022	388145	-	-
2008	2051923	1915307	136617	1794403	257520
2009	1316753	2052545	-735792	1960845	-644092
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>1684338*</b>	-211031	<b>1807281*</b>	-386572
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>	<b>1473307*</b>			

Metai	Veiklos sąnaudos, Lt	n = 2	paklaida	n = 3	paklaida
2005	335153	-	-	-	-
2006	397209	-	-	-	-
2007	507871	366181	141690	-	-
2008	498704	452540	46164	413411	85293
2009	566438	503288	63151	467928	98510
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>532571*</b>	251005	<b>524338*</b>	183803
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>			<b>708141*</b>	

Metai	Kitos veiklos pajamos, Lt	n = 2	paklaida	n = 3	paklaida
2005	24988	-	-	-	-
2006	57350	-	-	-	-
2007	105011	41169	63842	-	-
2008	86008	81181	4828	62450	23558
2009	133119	95510	37610	82790	50329
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>109564*</b>	106279	<b>108046*</b>	73888
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>			<b>181934*</b>	

Prognozė dinamikos eilučių ekstrapoliacijos būdu pagal vidutinį absoliutų padidėjimą

Metai	Pardavimo pajamos, Lt	$\bar{\Delta y}$
2005	1887749	$\frac{1883191 - 1887749}{5 - 1} = -1139,50$
2006	2174656	
2007	2561037	
2008	2550627	
2009	1883191	
<b>2010*</b>	<b>1882052*</b>	$y_{2010} = 1883191 + (-1139,50) = 1882052$
<b>2011*</b>	<b>1880912*</b>	$y_{2011} = 1883191 + 2 \times (-1139,50) = 1880912$

Metai	Pardavimo savikaina, Lt	$\bar{\Delta y}$
2005	1552596	$\frac{1316753 - 1552596}{5 - 1} = -58960,75$
2006	1777447	
2007	2053166	
2008	2051923	
2009	1316753	
<b>2010*</b>	<b>1257792*</b>	$y_{2010} = 1316753 + (-58960,75) = 1257792$
<b>2011*</b>	<b>1198832*</b>	$y_{2011} = 1316753 + 2 \times (-58960,75) = 1198832$

Metai	Veiklos sąnaudos, Lt	$\bar{\Delta y}$
2005	335153	$\frac{566438 - 335153}{5 - 1} = 57821,25$
2006	397209	
2007	507871	
2008	498704	
2009	566438	
<b>2010*</b>	<b>624259*</b>	$y_{2010} = 566438 + 57821,25 = 624259$
<b>2011*</b>	<b>682081*</b>	$y_{2011} = 566438 + 2 \times 57821,25 = 682081$

Metai	Kitos veiklos pajamos, Lt	$\bar{\Delta y}$
2005	24988	$\frac{133119 - 24988}{5 - 1} = 27032,75$
2006	57350	
2007	105011	
2008	86008	
2009	133119	
<b>2010*</b>	<b>160152*</b>	$y_{2010} = 133119 + 27032,75 = 160152$
<b>2011*</b>	<b>187185*</b>	$y_{2011} = 133119 + 2 \times 27032,75 = 187185$

Prognozė dinamikos eilučių ekstrapoliacijos būdu pagal vidutinį didėjimo tempą

Metai	Pardavimo pajamos, Lt	$\Delta \bar{y}$
2005	1887749	$\sqrt[5-1]{\frac{1883191}{1887749}} = 0,999$
2006	2174656	
2007	2561037	
2008	2550627	
2009	1883191	
<b>2010*</b>	<b>1881308*</b>	$y_{2010} = 1883191 \times (0,999) = 1881308$
<b>2011*</b>	<b>1879427*</b>	$y_{2011} = 1883191 \times (0,999)^2 = 1879427$

Metai	Pardavimo savikaina, Lt	$\Delta \bar{y}$
2005	1552596	$\sqrt[5-1]{\frac{1316753}{1552596}} = 0,960$
2006	1777447	
2007	2053166	
2008	2051923	
2009	1316753	
<b>2010*</b>	<b>1263556*</b>	$y_{2010} = 1316753 \times (0,960) = 1263556$
<b>2011*</b>	<b>1212509*</b>	$y_{2011} = 1316753 \times (0,960)^2 = 1212509$

Metai	Veiklos sąnaudos, Lt	$\Delta \bar{y}$
2005	335153	$\sqrt[5-1]{\frac{566438}{335153}} = 1,140$
2006	397209	
2007	507871	
2008	498704	
2009	566438	
<b>2010*</b>	<b>645739*</b>	$y_{2010} = 566438 \times (1,140) = 645739$
<b>2011*</b>	<b>736143*</b>	$y_{2011} = 566438 \times (1,140)^2 = 736143$

Metai	Kitos veiklos pajamos, Lt	$\Delta \bar{y}$
2005	24988	$\sqrt[5-1]{\frac{133119}{24988}} = 1,519$
2006	57350	
2007	105011	
2008	86008	
2009	133119	
<b>2010*</b>	<b>202208*</b>	$y_{2010} = 133119 \times (1,519) = 202208$
<b>2011*</b>	<b>307154*</b>	$y_{2011} = 133119 \times (1,519)^2 = 307154$



## Prognozė remiantis Trendo funkcija

Metai	Pardavimo pajamos, Lt	Trendo lygtis
2005	1887749	$y = -164676,93x^2 + 1024747,07x + 948657,00$ $R^2 = 0,87$
2006	2174656	
2007	2561037	
2008	2550627	
2009	1883191	
<b>2010*</b>	<b>168770*</b>	$y_{2010} = 168770$
<b>2011*</b>	<b>52717*</b>	$y_{2011} = 52717$

Metai	Pardavimo savikaina, Lt	Trendo lygtis
2005	1552596	$y = -156928,86x^2 + 921852,14x + 711038,00$ $R^2 = 0,85$
2006	1777447	
2007	2053166	
2008	2051923	
2009	1316753	
<b>2010*</b>	<b>5677712*</b>	$y_{2010} = 5677712$
<b>2011*</b>	<b>-525511*</b>	$y_{2011} = -525511$

Metai	Veiklos sąnaudos, Lt	Trendo lygtis
2005	335153	$y = 116843,00x + 205234,20$ $R^2 = 0,95$
2006	397209	
2007	507871	
2008	498704	
2009	566438	
<b>2010*</b>	<b>906292*</b>	$y_{2010} = 906292$
<b>2011*</b>	<b>1023135*</b>	$y_{2011} = 1023135$

Metai	Kitos veiklos pajamos, Lt	Trendo lygtis
2005	24988	$y = 24492,00x + 7819,20$ $R^2 = 0,86$
2006	57350	
2007	105011	
2008	86008	
2009	133119	
<b>2010*</b>	<b>154771*</b>	$y_{2010} = 154771$
<b>2011*</b>	<b>179263*</b>	$y_{2011} = 179263$

**UAB „RATAS“ PELNĄ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ PROGNOZĖ  
2010-2011 m., REMIANTIS ĮVAIRIAIS METODAIS**

Prognozė pagal eksponentinį eilutės išlyginimo metodą

Metai	Pardavimo pajamos, Lt	$e_1$ , kai $w = 0,8$	Paklaida	$e_1$ , kai $w = 0,5$	Paklaida
2005	466424	466424	-	466424	-
2006	674446	$0,8 \times 674446 + (1-0,8) \times 466424 = 632842$	41604	$0,5 \times 674446 + (1-0,5) \times 466424 = 570435$	104011
2007	746860	$0,8 \times 746860 + (1-0,8) \times 632842 = 724056$	22804	$0,5 \times 746860 + (1-0,5) \times 570435 = 658648$	88212
2008	733365	$0,8 \times 733365 + (1-0,8) \times 724056 = 731503$	1862	$0,5 \times 733365 + (1-0,5) \times 658648 = 696006$	37359
2009	648844	$0,8 \times 648844 + (1-0,8) \times 731503 = 665376$	-16532	$0,5 \times 648844 + (1-0,5) \times 696006 = 672425$	-23581
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>665376*</b>	49738	<b>672425*</b>	206001
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>	<b>715114*</b>			

Metai	Pardavimo savikaina, Lt	$e_1$ , kai $w = 0,8$	Paklaida	$e_1$ , kai $w = 0,5$	Paklaida
2005	327450	327450	-	327450	-
2006	483335	$0,8 \times 483335 + (1-0,8) \times 327450 = 452158$	31177	$0,5 \times 483335 + (1-0,5) \times 327450 = 405393$	77942
2007	546525	$0,8 \times 546525 + (1-0,8) \times 452158 = 527652$	18873	$0,5 \times 546525 + (1-0,5) \times 405393 = 475959$	70566
2008	524501	$0,8 \times 524501 + (1-0,8) \times 527652 = 525131$	-630	$0,5 \times 524501 + (1-0,5) \times 475959 = 500230$	24271
2009	483332	$0,8 \times 483332 + (1-0,8) \times 525131 = 491692$	-8360	$0,5 \times 483332 + (1-0,5) \times 500230 = 491781$	-8449
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>491692*</b>	41060	<b>491781*</b>	164330
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>	<b>532752*</b>			

Metai	Veiklos sąnaudos, Lt	$e_1$ , kai $w = 0,8$	Paklaida	$e_1$ , kai $w = 0,5$	Paklaida
2005	128473	128473	-	128473	-
2006	155171	$0,8 \times 155171 + (1-0,8) \times 128473 = 149831$	5340	$0,5 \times 155171 + (1-0,5) \times 128473 = 141822$	13349
2007	189231	$0,8 \times 189231 + (1-0,8) \times 149831 = 181351$	7880	$0,5 \times 189231 + (1-0,5) \times 141822 = 165527$	9758
2008	193419	$0,8 \times 193419 + (1-0,8) \times 181351 = 191005$	2414	$0,5 \times 193419 + (1-0,5) \times 165527 = 179473$	13946
2009	241425	$0,8 \times 241425 + (1-0,8) \times 191005 = 231341$	10084	$0,5 \times 241425 + (1-0,5) \times 179473 = 210449$	30976
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>231341*</b>	25718	<b>210449*</b>	68029
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>	<b>257059*</b>			

## Prognozė slenkančio vidurkio metodu

Metai	Pardavimo pajamos, Lt	n = 2	paklaida	n = 3	paklaida
2005	466424	-	-	-	-
2006	674446	-	-	-	-
2007	746860	570435	176425	-	-
2008	733365	710653	22712	629243	104122
2009	648844	740113	-91269	718224	-69380
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>691105*</b>	107869	<b>709690*</b>	34742
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>			<b>744432*</b>	

Metai	Pardavimo savikaina, Lt	n = 2	paklaida	n = 3	paklaida
2005	327450	-	-	-	-
2006	483335	-	-	-	-
2007	546525	405393	141133	-	-
2008	524501	514930	9571	452437	72064
2009	483332	535513	-52181	518120	-34788
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>503917*</b>	98523	<b>518119*</b>	37276
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>			<b>555395*</b>	

Metai	Veiklos sąnaudos, Lt	n = 2	paklaida	n = 3	paklaida
2005	128473	-	-	-	-
2006	155171	-	-	-	-
2007	189231	141822	47409	-	-
2008	193419	172201	21218	157625	35794
2009	241425	191325	50100	179274	62151
<b>2010*</b>	<b>prognozė</b>	<b>217422*</b>	118727	<b>208025*</b>	97945
<b>2011*</b>	<b>prognozė</b>			<b>305970*</b>	

## Prognozė dinamikos eilučių ekstrapoliacijos būdu pagal vidutinį absoliutų padidėjimą

Metai	Pardavimo pajamos, Lt	$\bar{\Delta y}$
2005	466424	$\frac{648844 - 466424}{5 - 1} = 45605$
2006	674446	
2007	746860	
2008	733365	
2009	648844	
<b>2010*</b>	<b>694449*</b>	$y_{2010} = 648844 + 45605 = 694449$
<b>2011*</b>	<b>740054*</b>	$y_{2011} = 648844 + 2 \times 45605 = 740054$

Metai	Pardavimo savikaina, Lt	$\bar{\Delta y}$
2005	327450	$\frac{483332 - 327450}{5 - 1} = 38970,50$
2006	483335	
2007	546525	
2008	524501	
2009	483332	
<b>2010*</b>	<b>522303*</b>	$y_{2010} = 483332 + 38970,50 = 522303$
<b>2011*</b>	<b>561273*</b>	$y_{2011} = 483332 + 2 \times 38970,50 = 561273$

Metai	Veiklos sąnaudos, Lt	$\bar{\Delta y}$
2005	128473	$\frac{241425 - 128473}{5 - 1} = 28238,00$
2006	155171	
2007	189231	
2008	193419	
2009	241425	
<b>2010*</b>	<b>269663*</b>	$y_{2010} = 241425 + 28238,00 = 269663$
<b>2011*</b>	<b>297901*</b>	$y_{2011} = 241425 + 2 \times 28238,00 = 297901$

Prognozė dinamikos eilučių ekstrapoliacijos būdu pagal vidutinį didėjimo tempą

Metai	Pardavimo pajamos, Lt	$\bar{\Delta y}$
2005	466424	$\sqrt[5-1]{\frac{648844}{466424}} = 1,086$
2006	674446	
2007	746860	
2008	733365	
2009	648844	
<b>2010*</b>	<b>704645*</b>	$y_{2010} = 648844 \times (1,086) = 704645$
<b>2011*</b>	<b>765244*</b>	$y_{2011} = 648844 \times (1,086)^2 = 765244$

Metai	Pardavimo savikaina, Lt	$\bar{\Delta y}$
2005	327450	$\sqrt[5-1]{\frac{483332}{327450}} = 1,102$
2006	483335	
2007	546525	
2008	524501	
2009	483332	
<b>2010*</b>	<b>532632*</b>	$y_{2010} = 483332 \times (1,102) = 532632$
<b>2011*</b>	<b>586960*</b>	$y_{2011} = 483332 \times (1,102)^2 = 586960$

Metai	Veiklos sąnaudos, Lt	$\bar{\Delta y}$
2005	128473	$\sqrt[5-1]{\frac{241425}{128473}} = 1,171$
2006	155171	
2007	189231	
2008	193419	
2009	241425	
<b>2010*</b>	<b>282709*</b>	$y_{2010} = 241425 \times (1,171) = 282709$
<b>2011*</b>	<b>331052*</b>	$y_{2011} = 241425 \times (1,171)^2 = 331052$

## Prognozė remiantis Trendo funkcija

Metai	Pardavimo pajamos, Lt	Trendo lygtis
2005	466424	$y = -47928,21x^2 + 329945,19x + 191362,60$ $R^2 = 0,99$
2006	674446	
2007	746860	
2008	733365	
2009	648844	
<b>2010*</b>	<b>445618*</b>	$y_{2010} = 445618$
<b>2011*</b>	<b>152497*</b>	$y_{2011} = 152497$

Metai	Pardavimo savikaina, Lt	Trendo lygtis
2005	327450	$y = -34237,29x^2 + 240716,71x + 127488,60$ $R^2 = 0,98$
2006	483335	
2007	546525	
2008	524501	
2009	483332	
<b>2010*</b>	<b>339246*</b>	$y_{2010} = 339246$
<b>2011*</b>	<b>134878*</b>	$y_{2011} = 134878$

Metai	Veiklos sąnaudos, Lt	Trendo lygtis
2005	128473	$y = 26415,20x + 102298,20$ $R^2 = 0,96$
2006	155171	
2007	189231	
2008	193419	
2009	241425	
<b>2010*</b>	<b>260789*</b>	$y_{2010} = 260789$
<b>2011*</b>	<b>287205*</b>	$y_{2011} = 287205$